DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇAMLIHEMŞİN-YUKARI ÇAMLICA YERLEŞİMİ KIRSAL MİMARİ MİRASI VE KORUMA SORUNLARI

Serap KOÇOĞLU

Ocak, 2022

İZMİR

ÇAMLIHEMŞİN-YUKARI ÇAMLICA YERLEŞİMİ KIRSAL MİMARİ MİRASI VE KORUMA SORUNLARI

Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon Programı

Serap KOÇOĞLU

Ocak, 2022

İZMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

SERAP KOÇOĞLU, tarafından **DOÇ. DR. FATMA FEYZAL ÖZKABAN** yönetiminde hazırlanan **"ÇAMLIHEMŞİN- YUKARI ÇAMLICA YERLEŞİMİ KIRSAL MİMARİ MİRASI KORUMA SORUNLARI"** başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

…….

Doç. Dr. Fatma Feyzal ÖZKABAN

Yönetici

…… ……..……

Prof. Dr. Hümeyra BİROL Doç. Dr. Hikmet ELDEK GÜNER

Jüri Üyesi Jüri Üyesi

Prof. Dr. Okan FISTIKOĞLU

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlık sürecinde, bilgi ve desteğini benimle paylaşan, çalışmalarımın her aşamasında beni cesaretlendiren saygı değer danışmanım Sn. Doç. Dr. F. Feyzal ÖZKABAN 'a; çok değerli bilgileri ile çalışmamı yönlendiren tez sınav jürisi üyeleri Sn. Prof. Dr. Hümeyra BİROL ve Doç. Dr. Hikmet ELDEK GÜNER' e en içten duygularımla teşekkür ederim.

Alan araştırmam sırasında Yukarı Çamlıca mahallesinde bana sadece evlerini değil yüreklerini de açan, o güne kadar tanımadığım ama asla unutmayacağım o güzel insanlara; çalışma alanına ilişkin verilerin toplanması konusundaki yardımları için Çamlıhemşin Belediyesi'ne ve Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne; Ardeşen Belediyesi'ndeki beni yüreklendiren ve cesaretlendiren tüm mesai arkadaşlarıma; anlayışları için Ardeşen Belediyesi yönetimine; alan çalışmalarında yanımda bulunarak desteklerini esirgemeyen aile üyelerime, bilhassa özveri ve sabrı için kuzenim Hanife YENİÇIRAK' a; tez teslim aşamasında yardımını esirgemeyen sevgili Neslihan TERZİ' ye; bu süreçte sevgi ve dualarını eksik etmeyen, hayat boyu desteklerini hissettiğim canım annem Asiye YENİÇIRAK ve babam Serkan YENİÇIRAK' a; beni tez sürecinde motive eden sevgili kardeşlerim Fatma KURT ve Duygu YENİÇIRAK' a çok teşekkür ederim.

Bu süreçte sabır ve sevgiyle yanımda olan, eşim Cumali KOÇOĞLU' na ve tez sürecinde varlığıyla en büyük motivasyon kaynağım olan canım oğlum Yusuf Sami KOÇOĞLU' na ise sonsuz teşekkürler…

Serap KOÇOĞLU

ÇAMLIHEMŞİN-YUKARI ÇAMLICA YERLEŞİMİ KIRSAL MİMARİ MİRASI VE KORUMA SORUNLARI

ÖZ

Kırsal yerleşimler, yerel kültürün biçimlendirdiği bir mimaridir. Yerel kültürün etkisiyle şekillenen, kendine has değerleriyle ve yaygın kullanımlarıyla gelenekselleşen bu mimari miras, belge özelliği taşıyan kültürel mirasımızın bir parçasını oluşturmaktadır. Bu yerleşimler belge özelliği taşımalarının yanında dönemlerinin anlamını da somut olarak yansıttıklarından korunmaya değer görülmelidirler.

Çalışma geleneksel kırsal yerleşimlerin, güncel koruma yaklaşımlarına uygun şekilde, içinde yer aldığı çevre ile birlikte bütüncül korunması ve yaşatılmasının sağlanmasını ve buna dair farkındalık oluşturabilmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada geleneksel kırsal mimari mirasın korunması ve belgelenmesi amacına yönelik olarak, Rize'nin ilçelerinden biri olan Çamlıhemşin'e bağlı Yukarı Çamlıca yerleşimi incelenmiştir. Belediye'ye bağlı 10 mahalleden biri olan bu yerleşim sahip olduğu yerel mimari potansiyelleri ile birlikte nitelikli bir çalışma alanıdır. Yerleşim dokusu, özgünlüğünü günümüze kadar korumayı başarmıştır. Çalışma kapsamında yerleşimin, doku ölçeğinde ve yapı ölçeğinde analizleri yapılarak sahip olduğu nitelikler belgelenmiştir. Yerleşimdeki geleneksel yapıların tek tek plan şemaları çıkarılmış, alan yapı ve doku ölçeğinde bütüncül olarak ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada, Çamlıhemşin'e bağlı Yukarı Çamlıca kırsal yerleşiminin miras niteliği ortaya konmuş ve tespit edilen koruma sorunlarına yönelik ilkesel çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kırsal mimari miras, koruma, kırsal karakter, yerel konut, Çamlıhemşin, Yukarı Çamlıca

RURAL ARCHITECTURAL HERİTAGE AND CONSERVATION PROBLEMS OF ÇAMLIHEMŞİN- YUKARI ÇAMLICA SETTLEMENT

ABSTRACT

Rural settlements are an architecture shaped by local culture. This architectural heritage, which has been shaped by the influence of local culture and traditionalized with its unique values and common uses, forms a part of our cultural heritage, which has documentary characteristics. These settlements should be seen as worthy of protection, as they reflect the meaning of their period concretely as well as having the feature of documents.

The study aims to provide the holistic protection and survival of traditional rural settlements together with the environment in which they are located, in accordance with current conservation approaches, and to raise awareness about this. In the study, the Upper Çamlıca settlement of Çamlıhemşin, one of the districts of Rize, was examined for the purpose of protecting and documenting the traditional rural architectural heritage. This settlement, which is one of the 10 neighborhoods of the municipality, is a qualified study area with its local architectural potentials. The settlement pattern has managed to preserve its originality until today. Within the scope of the study, the characteristics of the settlement were documented by making analyzes at the texture scale and the building scale. The plan schemes of the traditional buildings in the settlement were drawn one by one, and the area was handled holistically at the scale of structure and texture. In addition, in the study, the heritage quality of the Yukarı Çamlıca rural settlement of Çamlıhemşin was revealed and principled solutions were offered for the identified conservation problems.

Keywords: Rural architectural heritage, conservation, rural character, local housing, Çamlıhemşin, Yukarı Çamlıca

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
ŞEKİLLER LİSTESİ x

BÖLÜM BİR- GİRİŞ 1

1.1 Çalışmanın Amacı 3
1.2 Çalışmanın Kapsamı 4
1.3 Çalışmanın Yöntemi 4
1.4 Literatür İçindeki Yeri 5

BÖLÜM İKİ- ÇAMLIHEMŞİN- YUKARI ÇAMLICA YERLEŞİMİ 10

3.1 Coğrafi Özellikleri 10
3.2 İdari ve Demografik Yapı 15
3.3 Ekonomi ve Üretim 19
3.4 Sosyal Yapı 25
3.5 Tarihsel Gelişim 27

BÖLÜM ÜÇ- ÇAMLIHEMŞİN-YUKARI ÇAMLICA KIRSAL YERLEŞİM DOKUSU VE YEREL KONUT MİMARİSİ 33

3.1 Çalışma Alanının Tariflenmesi 35
3.2 Kırsal Yerleşim Karakteri 39
3.2.1 Yerleşim Düzeni ve Yerleşimin Mimari Nitelikleri 40
3.2.2 Yol Dokusu 66

3.2.3 Kırsal Karakteri Oluşturan Öğeler 74
3.2.3.1 Tarihi Yukarı Çamlıca (Yukarı Vice) Camii 74
3.2.3.2 Çay Alımyeri 83
3.2.3.3 Serenderler 86
3.2.3.4 Su değirmenleri 91
3.2.3.5 Köprüler 92
3.2.3.6 Çeşmeler 94
3.2.3.7 Kasaphane 97
3.2.3.8 Kaybedilen Yapılar 100
3.3 Yerleşimin Yerel Konut Mimarisi 104
3.3.1 Yukarı Çamlıca Yerel Konut Örnekleri 104
3.3.1.1 Tundus Mevkii Yerel Konut Örnekleri 106
3.3.1.1.1 Konut T1- Mehmet Onur Evi (140 Ada 1 Parsel) 129 sıra numaralı 107
3.3.1.1.2 Konut T2- Baki/ Hatice Güner Evi (139 Ada 10 Parsel) 54 sıra numaralı 124
3.3.1.1.3 Konut T3- Sadık Melekoğlu Evi (139 Ada 11 Parsel) 128 sıra numaralı 124
3.3.1.1.4 Konut T4- İbrahim Reyhan Evi (144 Ada 2 Parsel) 132
3.3.1.1.5 Konut T5- Ali Yılmaz Evi (142 Ada 2 Parsel) 63 sıra numaralı 138
3.3.1.1.6 Konut T6- Galip Birgül Evi (142 Ada 3 Parsel) 49 sıra numaralı 145
3.3.1.2 Şeytanlı Mevkii Yerel Konut Örnekleri 151
3.3.1.2.1 Konut Ş1- Zekiye Melek Evi (139 Ada 22 Parsel) 122 sıra numaralı 153
3.3.1.2.2 Konut Ş2- Saniye-Fevzi Melek Evi (139 Ada 23 Parsel) 121 sıra numaralı 163
3.3.1.2.3 Konut Ş3- Hamiyet Reyhan Evi (139 Ada 24 Parsel) 120 sıra numaralı 170
3.3.1.2.4 Konut Ş4- İdris Müftü Melek Evi (139 Ada 8 Parsel) 119 sıra numaralı 179

3.3.1.2.5 Konut Ş5- Osman-Hacer Melek Evi (139 Ada 27 Parsel) 187
3.3.1.2.6 Konut Ş6- Hayri Reyhan Konağı (139 Ada 28 Parsel) 20 sıra numaralı 194
3.3.1.2.7 Konut Ş7- Şerif Reyhan Konağı (139 Ada 13 Parsel) 43 sıra numaralı 204
3.3.1.2.8 Konut Ş8- Gülşen Melek Evi (139 Ada 31 Parsel) 117 sıra numaralı 211
3.3.1.3 Ortaköy Mevkii Yerel Konut Örnekleri 218
3.3.1.3.1 Konut O1- Şinasi Orakçı Evi (139 Ada 48 Parsel) 220
3.3.1.3.2 Konut O2- Adil Çamlı Evi (139 Ada 51 Parsel) 112 sıra numaralı 227
3.3.1.3.3 Konut O3- Emine-Zeki Onur Evi (138 Ada 110 Parsel) . 235
3.3.1.3.4 Konut O4- Leyla-Ahmet Reyhan Evi (145 Ada 53 Parsel) 115 sıra numaralı 243
3.3.1.3.5 Konut O5- Şakir Reyhan Evi (145 Ada 46 Parsel) 251
3.3.1.3.6 Konut O6- Elmas-Kadir Turan Evi (145 Ada 56 Parsel) 257
3.3.1.3.7 Konut O7- Fikret Ömeroğlu Evi (145 Ada 40 Parsel) 265
3.3.1.4 Kneşli Mevkii Yerel Konut Örnekleri 274
3.3.1.4.1 Konut K1- Firdevs Güneyi Evi (145 Ada 65 Parsel) 109 sıra numaralı 276
3.3.1.4.2 Konut K2- Kadriye-Hüseyin Güneş Evi (145 Ada 67 Parsel) 284
3.3.1.4.3 Konut K3- Ofluoğlu Konağı (145 Ada 68 Parsel) 42 sıra numaralı 291
3.3.1.4.4 Konut K4- Uğur Avci Evi (138 Ada 40 Parsel) 107 sıra numaralı 299
3.3.1.5 Tap Mevkii Yerel Konut Örnekleri 307
3.3.1.5.1 Konut Ta1- Ali Efendi Konağı (Rukiye Güneş) (138 Ada 113 Parsel) 41 sıra numaralı 310
3.3.1.5.2 Konut Ta2- Yıldız Tekin Topal Evi (138 Ada 73 Parsel) 124 sıra numaralı 319

3.3.1.5.3 Konut Ta3- Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı (Celal Özkan) (138 Ada 78 Parsel) 30 sıra numaralı 326
3.3.1.5.4 Konut Ta4- Belgin-Şükrü Özkan Evi (138 Ada 56 Parsel) 125 sıra numaralı 334
3.3.1.5.5 Konut Ta5- İbrahim- Safiye Özkan Evi (138 Ada 52 Parsel) 342
3.3.2 Konutların Yerel Mimari Karakteri 350
3.3.2.1 Plan Kurgusu ve Mekan Özellikleri 357
3.3.2.2 Cephe kurgusu 370
3.3.2.3 Yapım Tekniği ve Malzeme 375
3.3.2.4 Yapı Bileşenleri 380
3.3.2.4.1 Kapılar 380
3.3.2.4.2 Pencereler 382
3.3.2.4.3 Bezeme Öğeleri 384

BÖLÜM DÖRT- DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR 387

4.1 Yerleşimin Kırsal Mimari Miras Niteliği 388
4.2 Yerleşime İlişkin Koruma Sorunları 388
4.2.1 Doku Ölçeğinde Tespit Edilen Koruma Sorunları 388
4.2.2 Yapı Ölçeğinde Tespit Edilen Koruma Sorunları 392
4.3 Değerlendirme ve Sonuç 401

KAYNAKLAR 406

EKLER 410
EK-1 Çamlıhemşin Koruma Amaçlı İmar Planı Notları 410
EK- Geçici Yapılaşma Koşulları 421

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 Çamlıhemşin' in konumu 10
Şekil 2.2 Çamlıhemşin ilçe haritası 11
Şekil 2.3 Yukarı Çamlıca mahallesinin konumu 14
Şekil 2.4 Çamlıhemşin ilçe mahallelerinin eski ve yeni adları 16
Şekil 2.5 Çamlıhemşin ilçe köylerinin eski ve yeni adları 17
Şekil 2.6 Çamlıhemşin Mahalleleri nüfus oranları 18
Şekil 2.7 Ülkemizde çay üretim alanları ve yaş çay üretiminin yıllara göre oranları. 21
Şekil 2.8 Yukarı Çamlıca'da yöresel kıyafetleri ile Emine Onur ve yöresel örgü çoraplar 26
Şekil 3.1 Mahalle ve çalışma alanı sınırları 35
Şekil 3.2 Mahallelerin konumu 36
Şekil 3.3 X noktasındaki Çamlıhemşin ilçe belediye binası 37
Şekil 3.4 İlçe merkezindeki Osman Kurtuluş sokaktan bir görünüm 37
Şekil 3.5 Bölgedeki sit alanları içinde Yukarı Çamlıca'nın konumu 38
Şekil 3.6 Yerleşimin kamusal ve sosyal odakları 40
Şekil 3.7 Mahallenin yerleşimin düzeni ve mevkiileri 41
Şekil 3.8 Yapıların arazi üzerinde yönlenişi ve topografya ile uyumu 42
Şekil 3.9 Yerleşimdeki tarım alanları ve ormanlık alanların dağılımından bir görünüm 43
Şekil 3.10 Yerleşimdeki tarım arazilerinden bir görünüm 44
Şekil 3.11 Evin hemen altında bulunan tarım alanını sınırlandıran istinat duvarından bir görünüm 44
Şekil 3.12 Geleneksel doku içinde yeni yapılmış betonarme yapılar 45
Şekil 3.13 Yerleşimin arazi kesiti 47
Şekil 3.14 Dolu-boş analizi paftası 48
Şekil 3.15 Arazi kullanım analizi paftası 49
Şekil 3.16 Yukarı Çamlıca yerleşiminde yamaca oturan geleneksel konut örnekleri 50
Şekil 3.17 Kat adedi analizi paftası 51
Şekil 3.18 Yukarı Çamlıca yerleşimindeki çatı formu ve malzemelerine örnekler ... 52

Şekil 3.19 Çatı formu analizi paftası 53
Şekil 3.20 Ada-parsel analizi paftası 55
Şekil 3.21 Galip Birgül (142 ada 3 parsel) evi bodrum katındaki göz dolma yapım sistemi ile üst katlarında kullanılan ahşap yığma yapım sistemi 56
Şekil 3.22 Hacı Yunuszade Halil Efendi konağının aşhane mekanında yer alan muskalı dolma yapım sistemine örnek bir duvar 57
Şekil 3.23 Ahşap yığma ve iskelet sistemin birlikte kullanıldığı örnek, İbrahim Reyhan evi 57
Şekil 3.24 Ofluoğlu konağında birçok yapım sisteminin birlikte kullanımına örnek. 58
Şekil 3.25 Leyla-Ahmet Reyhan evindeki taş ve ahşap yığma yapım sistemine örnek 58
Şekil 3.26 Yapım sistemi analizi paftası 59
Şekil 3.27 Yukarı Çamlıca Mahallesi'nin tescilli yapıları 60
Şekil 3.28 Tescilli yapı numaraları 61
Şekil 3.29 Numaralandırılmış tescilli yapı fotoğrafları 62
Şekil 3.30 Tescilli yapı analizi paftası 63
Şekil 3.31 Tescil edilen anıtsal ve sivil yapıların oranları 64
Şekil 3.32 Koruma alanları analizi paftası 65
Şekil 3.33 Yerleşimdeki araç yolu ile birlikte yapılan istinat duvarlarından bazıları. 66
Şekil 3.34 Araç yollarının virajlarda genişlemesine bir örnek 67
Şekil 3.35 Yukarı Çamlıca yerleşimdeki araç yolu 67
Şekil 3.36 Yerleşimdeki araç ve yaya yollarının görünümü 69
Şekil 3.37 Yerleşimdeki yollar ve ada parsel çizgileri arasındaki ilişki 70
Şekil 3.38 Yerleşimdeki yaya yollarından bir görünüm 71
Şekil 3.39 Yerleşimdeki asfalt yoldan bir görünüm 72
Şekil 3.40 Yerleşimdeki beton yoldan bir görünüm 72
Şekil 3.41 Yerleşimdeki toprak yoldan bir görünüm 72
Şekil 3.42 Yol kaplama analizi paftası 73
Şekil 3.43 Yerleşimin içinde camiinin konumu 75
Şekil 3.44 Tarihi camiinin ön cephesinden bir görünüm 76
Şekil 3.45 Özgün camiiye yapılmış ek ve yanındaki çardak 76
Şekil 3.46 Camiinin sol ve arka cephelerinden bir görünüm 77

Şekil 3.47 Camiinin sol ve arka cephelerinden bir görünüm 77
Şekil 3.48 Camii yanındaki çardak ve onun yanından Tap mevkiine bağlanan yaya yolu 78
Şekil 3.49 Camii ve önündeki mezarlık alanı 78
Şekil 3.50 Solda. Mahfili taşıyan ahşap kolonlardaki süslemelerden bir görünüm. Sağda. Ahşap minberin giriş kapısının süslemeli ve kitabeli üst kısmı 79
Şekil 3.51 Camiinin kadınlar mahfilinden bir görünüm 79
Şekil 3.52 Camiinin vaaz kürsüsünden bir görünüm 80
Şekil 3.53 Camiinin iç mekanından bir görünüm 80
Şekil 3.54 Camideki minber üzerindeki ahşap süsleme detaylarından bir görünüm..81
Şekil 3.55 Caminin iç mekanındaki tavandan sarkan kristal taşlı avize 82
Şekil 3.56 Caminin ahşap lambri kaplı duvarları üzerindeki asılı olan yazılar 82
Şekil 3.57 Yerleşimin içinde çay alım yerinin konumu 83
Şekil 3.58 Çay alım yerinin iç mekanından görünüm 84
Şekil 3.59 Çay alım yerinin giriş kapısı 84
Şekil 3.60 Çay alımyerinde çayların kamyonlara boşaltıldığı cephe 85
Şekil 3.61 Serender plan tipleri 87
Şekil 3.62 İbrahim- Safiye Özkan evi serenderi 88
Şekil 3.63 Belgin-Şükrü Özkan evi serenderi 88
Şekil 3.64 Adil Çamlı evi serenderi 89
Şekil 3.65 Sabri-Enver Çamlı konağı serenderi 89
Şekil 3.66 Yerleşim içindeki serenderlerin konumları 90
Şekil 3.67 Aşağı ve Yukarı Çamlıca yerleşimlerini ayıran dere ve bu iki yakayı birbirine bağlayan Pisik köprüsü 92
Şekil 3.68 Aşağı ve Yukarı Çamlıca yerleşimlerini ayıran dere ve bu iki yakayı birbirine bağlayan Pisik köprüsü 94
Şekil 3.69 Patika yolun sol tarafında su yalağı, sağ tarafında tescilli çeşme (A) 95
Şekil 3.70 Kasaphanenin hemen solunda bulunan çeşme yapısı (B) 95
Şekil 3.71 Çamlıların çeşme yapısı (C) 96
Şekil 3.72 Yerleşimdeki çeşme yapıları 96
Şekil 3.73 Kasaphanede hayvan etlerini astıkları tavandaki kancalardan bir görünüm 98

Şekil 3.74 Şakir Reyhan evinin hemen arkasındaki kasaphane yapısı ve çeşme..... 99
Şekil 3.75 İnkisaf; ateşte mısır kurutma düzeneği 101
Şekil 3.76 Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı'nın güney yamacındaki eski sinaf kalıntısı..... 101
Şekil 3.77 Kneşli mevkiindeki eski yapı kalıntısı,..... 102
Şekil 3.78 Şeytanlı mevkiindeki eski yapı kalıntısı 102
Şekil 3.79 Çalışma alanında konutların bulunduğu beş mevkiinin harita üzerindeki konumu..... 105
Şekil 3.80 Tundus mevkiinde incelenen konutların hava fotoğrafı üzerinde tariflenmesi..... 106
Şekil 3.81 Tundus mevkiinde incelenen konut yapıları..... 106
Şekil 3.82 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 107
Şekil 3.83 Mehmet Onur evinin cephe görünüşleri 108
Şekil 3.84 Mehmet Onur evi plan krokileri 109
Şekil 3.85 Mehmet Onur evi şematik kesiti..... 110
Şekil 3.86 Yapının banyo mekanında yapılan değişikler..... 110
Şekil 3.87 Yapının birinci katındaki yamaca bakan cephesindeki giriş kapısı..... 112
Şekil 3.88 Evin zemin kattaki hayat mekanından görünüm(solda). Birinci kattaki hayat meknından bir görünüm (sağda)..... 113
Şekil 3.89 Aşhane mekanında ocak (solda).Aşhane mekanı ile hayat arasındaki pencere açıklığı (sağda)..... 113
Şekil 3.90 Misafir odasının iç mekanından görünümler..... 113
Şekil 3.91 Aşhanedeki kapaklı gömme dolaptan görünümler 114
Şekil 3.92 Ahır katındaki taş kemerlerin görünümü..... 114
Şekil 3.93 Yapının iki yan cephesinden görünüm 114
Şekil 3.94 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 115
Şekil 3.95 Baki/ Hatice Güner evinin cephe görünüşleri..... 116
Şekil 3.96 Evin aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm..... 118
Şekil 3.97 Baki/ Hatice Güner evi plan krokileri..... 119
Şekil 3.98 Baki/ Hatice Güner evi şematik kesiti 120
Şekil 3.99 Yapının yan odasında yapılan ıslak mekan çözümü..... 120
Şekil 3.100 Yapının yan odasında yapılan değişiklikler..... 121

Şekil 3.101 Konutun aşhaneden yeniden işlevlendirilen mekanına bir görünüm 122
Şekil 3.102 Konutun kuzey yan cephesindeki içeri çekilmiş girişi 122
Şekil 3.103 Aşhane mekanında hayat mekanına giriş kapısının yanındaki duvardaki dolap donatısı 123
Şekil 3.104 Çatı katı arasına erişimi sağlayan zemin kattaki giriş kapısından bir görünüm 123
Şekil 3.105 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 124
Şekil 3.106 Sadık Melekoğlu evinin cephe görünüşleri..... 126
Şekil 3.107 Konutun aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm 127
Şekil 3.108 Aşhane mekanından birinci kata çıkılan ahşap merdiven elemanı 128
Şekil 3.109 Hayat mekanında yer kaplayan un dolabının aşhane mekanına açılan kapağının görünümü..... 128
Şekil 3.110 Sadık Melekoğlu evi plan krokileri 129
Şekil 3.111 Sadık Melekoğlu evi şematik kesiti 130
Şekil 3.112 Yapı içinde yapılan ıslak mekan çözümü 130
Şekil 3.113 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan hacmi 131
Şekil 3.114 Hissedarları arasında pay edilen yapının sunta plaka ile mekanlara ayrılması 131
Şekil 3.115 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 132
Şekil 3.116 İbrahim Reyhan evinin cephe görünüşleri 133
Şekil 3.117 Konutun aşhane mekanındaki mutfak nişi 135
Şekil 3.118 Konutun zemin kattaki hayat mekanı ile aşhane arasındaki bağlantı kapısı ve bu duvarda bulunan ışık penceresi 135
Şekil 3.119 İbrahim Reyhan evinin plan krokileri 136
Şekil 3.120 İbrahim Reyhan evi şematik kesiti..... 137
Şekil 3.121 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan..... 137
Şekil 3.122 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 138
Şekil 3.123 Ali Yılmaz evinin cephe görünüşleri 139
Şekil 3.124 Konutun manzaraya bakan hayat mekanında bulunan sedir donatısından bir görünüm 141
Şekil 3.125 Konutun aşhanedeki ocaklık bölümünden bir görünüm 142
Şekil 3.126 Bodrum katındaki ahır mekanından bir görünüm 142

Şekil 3.127 Ali Yılmaz evinin plan krokileri 143
Şekil 3.128 Ali Yılmaz evi şematik kesiti 144
Şekil 3.129 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan 144
Şekil 3.130 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 145
Şekil 3.131 Galip Birgül evinin cephe görünüşleri 146
Şekil 3.132 Konutun aşhane mekanındaki ocaklık ve taş döşenmiş zemin kaplamasından bir görünüm 148
Şekil 3.133 Konutun zemin kattaki hayat mekanından bir görünüm 148
Şekil 3.134 Galip Birgül evinin plan krokileri 149
Şekil 3.135 Galip Birgül evi şematik kesiti 150
Şekil 3.136 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan 150
Şekil 3.137 Şeytanlı mevkii geleneksel konutları 151
Şekil 3.138 Şeytanlı mevkiindeki geleneksel konutlar ve betonarme yapının konumu 152
Şekil 3.139 Şeytanlı mevkiinde yer alan konutların yerleşimdeki konumu 152
Şekil 3.140 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 153
Şekil 3.141 Zekiye Melek evinin cephe görünüşleri 154
Şekil 3.142 Aşhanedeki ocaklık üzerindeki baca boşluğu üzerinden sarkan ateşlik üzerindeki zincir 155
Şekil 3.143 Zekiye Melek evinin plan krokileri 156
Şekil 3.144 Aşhaneyi ocakla ayıran ahşap kemerli ayırıcı üzerindeki eski yazı 157
Şekil 3.145 Aşhanedeki ahşap bacalı ocaklık bölümünden genel bir görünüm 158
Şekil 3.146 Aşhanedeki iç mekan donatılarından dolap 158
Şekil 3.147 Ocaklığın yan duvarına asılan, yer sofrası için kullanılan masa 159
Şekil 3.148 Konutun aşhanesinde bulunan ocağın tamamen ahşaptan yapılan bacası 159
Şekil 3.149 Konutun hayat mekanından bir görünüm 160
Şekil 3.150 Konutun dışındaki ıslak mekan birimleri(solda). Konutun birinci katındaki misafir odasındaki gusülhanenin cepheden yansıması(sağda). 161
Şekil 3.151 Konutun çatı malzemesi ve sisteminden bir görünüm 161
Şekil 3.152 Yapının manzara yönündeki cephesinden bir görünüm 162
Şekil 3.153 Yapının genel görünümü 162

Şekil 3.154 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 162
Şekil 3.155 Saniye-Fevzi Melek evinin cephe görünüşleri..... 163
Şekil 3.156 Aşhane mekanından birinci kata bağlanan ahşap merdiven 164
Şekil 3.157 Zemin kattaki hayat (solda), birinci kattaki hayat (sağda)..... 165
Şekil 3.158 Saniye-Fevzi Melek evinin plan krokileri..... 165
Şekil 3.159 Zemin katın yan odasındaki duvar süslemeleri..... 166
Şekil 3.160 Saniye-Fevzi Melek evi şematik kesiti 167
Şekil 3.161 Zemin katın yan odasındaki duvar süslemeleri..... 168
Şekil 3.162 Aşhane mekanındaki taş kemerli ocak..... 168
Şekil 3.163 Ahır katının tavanındaki taşıyıcı taş kemerler ve ahşap tavan..... 169
Şekil 3.164 Aşhaneden yan odaya geçişin kapatılarak duvarın farklı bir malzeme ile kaplanması..... 169
Şekil 3.165 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 170
Şekil 3.166 Hamiyet Reyhan evinin cephe görünüşleri 171
Şekil 3.167 Konutun aşhanedeki taş kemerli ocaklık bölümünden bir görünüm 172
Şekil 3.168 Aşhane mekanında, hayata geçişin sağlandığı duvarda yer alan ışık penceresi ve raflardan bir görünüm..... 173
Şekil 3.169 Aşhanedeki yan duvarda yer alan donatılardan bir görünüm 173
Şekil 3.170 Yapının aşhane mekanında yer alan merdiven elemanının üst kattan (sağda) ve aşhane mekanından görünümü (solda) 175
Şekil 3.171 Yapının manzaraya bakan hayat mekanında bulunan sedir üzerindeki ahşap kapaklardan bir görünüm 176
Şekil 3.172 Hamiyet Reyhan evinin plan krokileri 177
Şekil 3.173 Hamiyet Reyhan evi şematik kesiti..... 178
Şekil 3.174 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak hacim birimi..... 178
Şekil 3.175 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 179
Şekil 3.176 İdris Müftü Melek evinin cephe görünüşleri 180
Şekil 3.177 Konutun aşhanedeki ocaklık bölümünden bir görünüm 181
Şekil 3.178 Aşhane mekanında bulunan ahşap merdivenden bir görünüm 181
Şekil 3.179 Çatı arası katına çıkan merdivenin farklı açılardan görünümleri..... 183
Şekil 3.180 İdris Müftü Melek evinin plan krokileri 184
Şekil 3.181 İdris Müftü Melek evi şematik kesiti 185

Şekil 3.182 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan hacmi 185
Şekil 3.183 Aşhanedeki ocak bölümünde yapılan değişiklikler 186
Şekil 3.184 Yapının giriş katındaki hayat mekanında kullanılan soba bacasının cepheye etkisi 186
Şekil 3.185 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 187
Şekil 3.186 Osman-Hacer Melek evinin cephe görünüşleri..... 188
Şekil 3.187 Konutun kuzey yan cephesine bitişik inen taş merdivenden bir görüntü 189
Şekil 3.188 Bodrum katındaki ahır mekanın tavanında yer alan taş kemer ve betonarme döşemenin zıtlığından bir görünüm..... 190
Şekil 3.189 Osman-Hacer Melek evinin plan krokileri 192
Şekil 3.190 Osman-Hacer Melek evi şematik kesiti 193
Şekil 3.191 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 194
Şekil 3.192 Hayri Reyhan evinin cephe görünüşleri..... 195
Şekil 3.193 Konak yapısının aşhanedeki ocaklık bölümünden bir görünüm..... 196
Şekil 3.194 Konağın zemin kattaki hayat mekanından bir görünüm 197
Şekil 3.195 Konutun zemin katındaki hayat mekanında yer alan merdiven elemanının görünümü 198
Şekil 3.196 Konağın odalarında yer alan duvar süslemeleri..... 200
Şekil 3.197 Konağın odalarındaki iç mekan donatılarından süslemeli gömme dolaplar 200
Şekil 3.198 Hayri Reyhan Konağı'nın plan krokileri..... 202
Şekil 3.199 Hayri Reyhan Konağı şematik kesiti 203
Şekil 3.200 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 204
Şekil 3.201 Şerif Reyhan Konağı'nın cephe görünüşleri 205
Şekil 3.202 Aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm 206
Şekil 3.203 Konağın zemin kattaki hayat mekanından bir görünüm..... 207
Şekil 3.204 Şerif Reyhan Konağı'nın plan krokileri 209
Şekil 3.205 Şerif Reyhan Konağı şematik kesiti..... 210
Şekil 3.206 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 211
Şekil 3.207 Gülşen Melek evinin cephe görünüşleri 212
Şekil 3.208 Konutun dış sofasındaki oturma alanından bir görünüm..... 213

Şekil 3.209 Konutun dış sofasındaki gömme dolaplardan bir görünüm 213
Şekil 3.210 Konutun birinci katındaki yamaca bakan cephesinde yer alan ahşap kapıdan bir görünüm 214
Şekil 3.211 Konutun birinci katından bir görünüm 214
Şekil 3.212 Gülşen Melek evinin plan krokileri 216
Şekil 3.213 Gülşen Melek evi şematik kesiti 217
Şekil 3.214 Yapının iç mekanına eklenen ıslak hacim 217
Şekil 3.215 Ortaköy mevkiinde bulunan konut yapıları 218
Şekil 3.216 Ortaköy mevkiinde yer alan konutların yerleşimdeki konumu 219
Şekil 3.217 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 220
Şekil 3.218 Şinasi Orakçı evinin cephe görünüşleri 221
Şekil 3.219 Konutun aşhane mekanından bir görünüm 222
Şekil 3.220 Konutun aşhane mekanından diğer mekanlara geçişin sağlandığı kapılardan bir görünüm 223
Şekil 3.221 Konutun hayat mekanından bir görünüm 223
Şekil 3.222 Yapının ahır tavanında kullanılan taşıyıcı ahşap kütükler 224
Şekil 3.223 Şinasi Orakçı evinin plan krokileri 225
Şekil 3.224 Şinasi Orakçı evi şematik kesiti 226
Şekil 3.225 Yapıya yapılan ek müdahaleler 226
Şekil 3.226 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 227
Şekil 3.227 Adil Çamlı evinin cephe görünüşleri 228
Şekil 3.228 Konutun aşhane mekanında bulunan ocaklık bölümünden bir görünüm 229
Şekil 3.229 Konutun hayat mekanında bulunan gömme dolap ve merdiven öğelerinden bir görünüm 230
Şekil 3.230 Bodrum katındaki ahır mekanındaki tavandan bir görünüm 231
Şekil 3.231 Bodrum katının ön koridor mekanından bir görünüm 232
Şekil 3.232 Adil Çamlı evi şematik kesiti 232
Şekil 3.233 Adil Çamlı evinin plan krokileri 233
Şekil 3.234 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan hacmi 234
Şekil 3.235 Ek ıslak mekanın yapıya bitişik cephesindeki odada yapılan pencere değişiklikleri 234

Şekil 3.236 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 235
Şekil 3.237 Emine-Zeki Onur evinin cephe görünüşleri..... 236
Şekil 3.238 Konutun hayat mekanında cepheye dayalı sedir donatısından bir görünüm 237
Şekil 3.239 Sedir donatısında bulunan kapaklı depolama alanı..... 238
Şekil 3.240 Yapının yan cephesine eklenen ıslak mekan hacminden bir görünüm . 239
Şekil 3.241 Yapının arka cephesinden bir görünüm 240
Şekil 3.242 Emine-Zeki Onur evinin plan krokileri..... 241
Şekil 3.243 Emine-Zeki Onur evi şematik kesiti 242
Şekil 3.244 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan hacmi 242
Şekil 3.245 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 243
Şekil 3.246 Leyla-Ahmet Reyhan evinin cephe görünüşleri 244
Şekil 3.247 Aşhane mekanında yer alan dolap donatısından bir görünüm 245
Şekil 3.248 Konutun hayat mekanından bir görünüm 245
Şekil 3.249 Konutun hayat mekanındaki gömme dolaplarından bir görünüm 247
Şekil 3.250 Leyla-Ahmet Reyhan evinin plan krokileri 248
Şekil 3.250 Leyla-Ahmet Reyhan evi şematik kesiti..... 249
Şekil 3.250 Yapının aşhanesine eklenen mutfak nişi..... 249
Şekil 3.250 Yapı içinde yapılan ıslak mekan çözümü 250
Şekil 3.254 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 251
Şekil 3.255 Şakir Reyhan evinin cephe görünüşleri 252
Şekil 3.256 Konutun bodrum katından bir görünüm 253
Şekil 3.257 Şakir Reyhan evinin plan krokileri 255
Şekil 3.258 Şakir Reyhan evi şematik kesiti..... 256
Şekil 3.259 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 257
Şekil 3.260 Elmas-Kadir Turan evinin cephe görünüşleri..... 258
Şekil 3.261 Konutun aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm 259
Şekil 3.262 Yapının sıvanmış yan cephesinden bir görünüm..... 260
Şekil 3.263 Konutun hayat mekanından bir görünü..... 261
Şekil 3.264 Elmas-Kadir Turan evinin plan krokileri..... 262
Şekil 3.265 Elmas-Kadir Turan evi şematik kesiti 263
Şekil 3.266 Yapının iç mekanında yapılan mekânsal değişiklikler 263

Şekil 3.267 Yapının odaları arasındaki duvarın kaldırılmasıyla genişletilen oda hacmi 264
Şekil 3.268 Yapının yan cephesindeki duvarlarda yapılan değişiklikler 264
Şekil 3.269 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 265
Şekil 3.270 Fikret Ömeroğlu evinin cephe görünüşleri 266
Şekil 3.271 Yapının kuzey yan cephesindeki merdiven basamağından bir görünüm 267
Şekil 3.272 Konutta bulunan mutfak nişinden bir görünüm 268
Şekil 3.273 Konutun bodrum katındaki ahır tavanından bir görünüm 269
Şekil 3.274 Fikret Ömeroğlu evinin plan krokileri 270
Şekil 3.275 Fikret Ömeroğlu evi şematik kesiti 271
Şekil 3.276 Yapının ocak bölümüne yapılan müdahaleler 271
Şekil 3.277 Yapıya eklenen ıslak mekan hacmi 272
Şekil 3.278 Yapı mekanına değişen ihtiyaçlar doğrultusunda eklenen mutfak nişi. 273
Şekil 3.279 Kneşli mevkiinde yer alan geleneksel konutlar ve betonarme yapıların konumu 274
Şekil 3.280 Kneşli mevkiinde yer alan konutların yerleşimdeki konumu 275
Şekil 3.281 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 276
Şekil 3.282 Firdevs Güneyi evinin cephe görünüşleri 277
Şekil 3.283 Konutun aşhane mekanından bir görünüm 277
Şekil 3.284 Konutun hayat mekanından bir görünüm 278
Şekil 3.285 Bodrum katındaki ahır tavanından bir görünüm 279
Şekil 3.286 Konutun yan cephesindeki girişten bir görünüm 280
Şekil 3.287 Firdevs Güneyi evinin plan krokileri 281
Şekil 3.288 Firdevs Güneyi evi şematik kesiti 282
Şekil 3.289 Yapının aşhane bölümündeki ocak kısmında yapılan müdahaleler 282
Şekil 3.290 Yapının cephesine eklenen ıslak mekan hacmi 283
Şekil 3.291 Yapının yan odasındaki gusülhanede yapılan müdahaleler 283
Şekil 3.292 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 284
Şekil 3.293 Kadriye- Hüseyin Güneş evinin cephe görünüşleri 285
Şekil 3.294 Konutun hayat mekanından bir görünüm 286
Şekil 3.295 Aşhane mekanındaki mutfak nişinden bir görünüm 286

Şekil 3.296 Bodrum katındaki ahır tavanından bir görünüm 287
Şekil 3.297 Konutun aşhane mekanında bulunan dolap donatısından bir görünüm 288
Şekil 3.298 Kadriye- Hüseyin Güneş evi plan krokileri 289
Şekil 3.299 Kadriye- Hüseyin Güneş evi şematik kesiti 290
Şekil 3.300 Yapıya dışına eklenen niteliksiz yapı 290
Şekil 3.301 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 291
Şekil 3.302 Ofluoğlu Konağı'nın cephe görünüşleri 292
Şekil 3.303 Konutun aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm 293
Şekil 3.304 Zemin kattaki hayat mekanının içindeki cumbadan bir görünüm 294
Şekil 3.305 Birinci katta yamaca dayalı yan cephede, merdivenli holden girişi olan odanın tavan süslemesi 295
Şekil 3.306 Birinci katta yamaca dayalı yan cephede holden girişi olan odadan bir görünüm 295
Şekil 3.307 Birinci katta yamaca dayalı yan cephede holden girişi olan odanın gömme dolap donatısı 295
Şekil 3.308 Ofluoğlu Konağı plan krokileri 296
Şekil 3.309 Ofluoğlu Konağı şematik kesiti 297
Şekil 3.310 Yapının geleneksel karakterine uymayan pencere kullanımı 297
Şekil 3.311 Yapının gusülhanesinde yapılan niteliksiz müdahaleler 298
Şekil 3.312 Yapıda kiler mekanının mutfak olarak kullanılması ve yapılan müdahaleler 298
Şekil 3.313 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 299
Şekil 3.314 Uğur Avci evinin cephe görünüşleri 300
Şekil 3.315 Konutun aşhane mekanından bir görünüm 301
Şekil 3.316 Zemin kattaki holdeki merdiven öğesinden bir görünüm 303
Şekil 3.317 Uğur Avci evi plan krokileri 304
Şekil 3.318 Uğur Avci evi şematik kesiti 305
Şekil 3.319 Yapılan ek müdahalelerin cepheye etkisi 305
Şekil 3.320 Yapıda yapılan ek müdahaleler 306
Şekil 3.321 Tap mevkiinde yer alan geleneksel konutlar 308
Şekil 3.322 Tap mevkiinde yer alan geleneksek konutlar 308

Şekil 3.323 Tap mevkiinde yer alan konutların yerleşimdeki konumu 309
Şekil 3.324 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 310
Şekil 3.325 Ali Efendi Konağı'nın cephe görünüşleri..... 311
Şekil 3.326 Konağın zemin katında giriş holünün hemen solundaki yan odadan bir görünüm 312
Şekil 3.327 Konağın duvarına işlenmiş duvar boyamaları 312
Şekil 3.328 Konağın zemin kattaki hayat mekanından bir görünüm..... 313
Şekil 3.329 Konağın zemin kattaki dış sofasından bir görünüm 314
Şekil 3.330 Konağın zemin katındaki aşhane (mutfak) mekanından bir görünüm.. 314
Şekil 3.331 Konağın girişinde yer alan üstü örtülü çardak 315
Şekil 3.332 Ali Efendi Konağı plan krokileri 317
Şekil 3.333 Ali Efendi Konağı şematik kesiti..... 318
Şekil 3.334 Yapıya eklenen ıslak mekan hacmi..... 318
Şekil 3.335 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 324
Şekil 3.336 Yıldız Tekin Topal evinin cephe görünüşleri 325
Şekil 3.337 Yapının güney yan cephesindeki girişinden bir görünüm 326
Şekil 3.338 Konutun hayat mekanından bir görünüm 327
Şekil 3.339 Dış sofadan hayat mekanı ve hol mekanına bağlanan kapı girişlerinden bir görünüm..... 328
Şekil 3.340 Bodrum katındaki ahır tavanından bir görünüm..... 328
Şekil 3.341 Yıldız Tekin Topal evi plan krokileri 329
Şekil 3.342 Yıldız Tekin Topal evi şematik kesiti..... 325
Şekil 3.343 Yapıya yapılan ek müdahaleler..... 325
Şekil 3.344 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 326
Şekil 3.345 Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı'nın cephe görünüşleri 327
Şekil 3.346 Konağın aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm..... 328
Şekil 3.347 Zemin kattaki hayat mekanındaki merdivenden görünümler 330
Şekil 3.348 Birinci kattaki sofadan bir görünüm 330
Şekil 3.349 Birinci kattaki büyük sofadan bir görünüm 331
Şekil 3.350 Konutun güneydoğu yönündeki yan cephesinden bir görünüm 331
Şekil 3.351 Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı plan krokileri 332
Şekil 3.352 Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı şematik kesiti..... 333

Şekil 3.353 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 336
Şekil 3.354 Belgin-Şükrü Özkan evinin cephe görünüşleri 337
Şekil 3.355 Konutun aşhane mekanından bir görünüm 338
Şekil 3.356 Aşhanenin ocaklık bölümündeki baca penceresinden bir görünüm 338
Şekil 3.357 Konutun hayat mekanından bir görünüm 340
Şekil 3.358 Konut yamaca bakan arka cephesinden bir görünüm 341
Şekil 3.359 Konutun ön cephesinden bir görünüm 341
Şekil 3.360 Konutun bodrum katındaki ön koridor mekanından bir görünüm 341
Şekil 3.361 Belgin-Şükrü Özkan evinin plan krokileri 342
Şekil 3.362 Belgin-Şükrü Özkan evi şematik kesiti 343
Şekil 3.363 Yapının iç mekan duvarlarında kullanılan kaplama malzemesi 343
Şekil 3.364 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu 344
Şekil 3.365 İbrahim-Safiye Özkan evinin cephe görünüşleri 342
Şekil 3.366 Konutun oturma/mutfak mekanından bir görünüm 343
Şekil 3.367 Konutun bodrum katındaki ahır mekanının yamaca bakan cephesindeki taş merdivenden bir görünüm 344
Şekil 3.368 Hayat mekanına açılan oda kapılarından bir görünüm 345
Şekil 3.369 Konutun yamaca bakan arka cephesinden bir görünüm 346
Şekil 3.370 İbrahim-Safiye Özkan evinin plan krokileri 347
Şekil 3.371 İbrahim-Safiye Özkan evi şematik kesiti 348
Şekil 3.372 Yapıya eklenen ıslak mekan hacimleri 348
Şekil 3.373 Yapının iç mekanına eklenen mutfak nişi 349
Şekil 3.374 Topografyaya uyumlu konutlara bir örnek, Hamiyet Reyhan evi 350
Şekil 3.375 Konutların eğimli araziye yerleşimi 351
Şekil 3.376 Tundus mevkii konutlarının plan ve yerleşimleri 352
Şekil 3.377 Şeytanlı mevkii konutlarının plan ve yerleşimleri 353
Şekil 3.378 Ortaköy mevkii konutlarının plan ve yerleşimleri 354
Şekil 3.379 Kneşli mevkii konutlarının plan ve yerleşimleri 355
Şekil 3.380 Tap mevkii konutlarının plan ve yerleşimleri 356

Şekil 3.381 Aşhanedeki ocak bölümünden bir görünüm 357
Şekil 3.382 Doğu Karadeniz bölgesinde plan tipleri 359
Şekil 3.383 Aşanalı (dış sofalı) evler 359
Şekil 3.384 Hayatlı (iç sofalı) evler) 359
Şekil 3.385 Salonlu evler 360
Şekil 3.386 Sokaklı evler 361
Şekil 3.387 Aşhanedeki mutfak dolabından bir görünüm 364
Şekil 3.388 Taş kemerli ve ahşap kirişli ahır tavanı örnekleri 366
Şekil 3.389 Yukarı Çamlıca geleneksel konut tipolojisi 369
Şekil 3.390 Evin yamaca dayalı cephesinde bulunan baca içindeki pencere açıklığı, Ofluğlu Konağı 370
Şekil 3.391 Yapıların yamaca yaslanan duvarlarında bir baca penceresi açıklığı, Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı 371
Şekil 3.392 Yapı girişlerinden örnekler 372
Şekil 3.393 Ali Efendi konağının ön cephesinden bir görünüm 373
Şekil 3.394 Yukarı Çamlıca yerleşimindeki cephe örnekleri 374
Şekil 3.395 Yukarı Çamlıca geleneksel konutunda görülen ahşap çıkmalı ve çıkmasız göz dolma yapım sistemi 376
Şekil 3.396 Ahşap dikmeler arasına yerleştirilen kapı açıklıklarına bir örnek, Kevser Güneş Kuru evi hayat mekanı 377
Şekil 3.397 Tavanda görülen taşıyıcı ahşap kirişleri 378
Şekil 3.398 Malzemelerin yapı katlarına göre dağılımı 378
Şekil 3.399 Yukarı Çamlıca geleneksel konutunda göz dolma duvar sistemi ve muskalı dolma sistemine örnekler 379
Şekil 3.400 Yerleşimde içeri çekilmiş dış mekandan girişi olan ahşap kemerli tek kanatlı dış kapı örneği 380
Şekil 3.401 Konutlara ait kapı örnekleri 381
Şekil 3.402 Konutlara ait pencere örnekleri 383
Şekil 3.403 Şerif Reyhan konağının iç mekandaki bezeme öğelerinden bir görünüm 385
Şekil 3.404 Solda.Ofluğlu konağına ait aşhana tavanındaki süsleme. Sağda. Misafir odasına ait tavan süslemesi 386

Şekil 3.405 Galip Birgül evine ait ahşap cephe işlemeleri..... 386
Şekil 4.1 Geleneksel doku içindeki yeni yapılardan biri..... 389
Şekil 4.2 Tap mevkiindeki taş kaplamalı geleneksel yaya yolundan bir görünüm.. 391
Şekil 4.3 Geleneksel konutta ıslak mekan için yapılan ek yapı örnekleri..... 393
Şekil 4.4 Geleneksel yapı içinde ıslak mekan çözümü, Galip Birgül evi 393
Şekil 4.5 Mekan içindeki gusülhanede yapılan değişikliklere bir örnek 393
Şekil 4.6 Ali Efendi Konağı'nın hayat mekanındaki soba kullanımı 394
Şekil 4.7 Geleneksel yapının yamaca dayalı cephesindeki rutubeti önlemek amacıyla cepheye örülen tuğla duvardan bir görünüm..... 394
Şekil 4.8 Müdahale geçirmiş geleneksel yapının önceki ve sonraki hali..... 395
Şekil 4.9 Müdahale geçirmiş geleneksel yapının değişen cephe ve plan kurgusu... 395
Şekil 4.10 Müdahale görmüş geleneksel yapının dış ve iç mekanları arasında görülen tezatlık..... 396
Şekil 4.11 İdris Müftü Melek Evi ve Ofluoğlu Konağı ön cepheleri görülen pencere oranlarında yapılan değişiklikler..... 396
Şekil 4.12 Çatı örtüsünde kullanılan farklı malzemelerin bir arada kullanılmasına bir örnek..... 397
Şekil 4.13 Aslına uygun olmayan duvar onarımlarından örnekler 398
Şekil 4.14 Pencerelerde aslına uygun olmayan yeni pvc malzemenin kullanımı 398
Şekil 4.15 Ahşap duvar üzerine pvc kaplama malzeme kullanımı örnekleri..... 399
Şekil 4.16 Kullanım dışı olan evlerin cephelerinde görülen malzeme bozulmaları ve eleman kaybı örnekleri..... 400
Şekil 4.17 Kullanım dışı kalan Çamlılar Konağı' nın cephe duvarlarında görülen strüktürel çatlak..... 400
Şekil 4.18 Vesile Melek evinin çatısında oluşan hasardan dolayı su alan odanın duvar ve döşemelerinde görülen çürüme ve bozulmalar..... 401

BÖLÜM BİR
GİRİŞ

Kırsal mimarlık, günümüzde hızlı bir değişim ve dönüşüm içine girmiş olan küresel dünyamıza rağmen, insanlığa ait geçmişten günümüze uzanan birçok ihtiyacı içinde barındırmaktadır. İnsanın doğaya olan ihtiyacı, ona duyduğu sevgi ve saygı bunlardan bazılarıdır. Nitekim şimdilerde doğal çevreden uzak kalmış kent insanının, kırsal yaşama duyduğu özlem bunun en önemli kanıtlarından biridir. Kırsal mimarlıkta en dikkat çeken husus, insanın doğal çevreyle kurduğu yaşamsal bağdır. Çünkü kırsal yaşamda insan, ihtiyacı olan her şeyi doğadan elde eder ve bunun bilincindedir. Bu yüzden inşa edilen yapıların sürekliliği ve doğal çevre ile uyumu yaşamsal devamlılık için önemlidir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte -özelikle sanayileşme ile hız kazanmış olan- küreselleşme, çevre bağlamından kopmuş evrensel bir kimliğin oluşmasına neden olmuştur. Hızlı üretimle birlikte gelen standardizasyon, oluşan yerleşim alanlarının çevreyle olan bağını zayıflatarak insanları doğal çevreden uzaklaştırmış, yaşam alanlarının aynılaşmasına ve karakterini kaybetmesine neden olmuştur. Örneğin, konfor koşulları göz önünde bulundurulduğunda dev gökdelen ve rezidanslarda insanların tamamen doğal çevreden koparılarak temiz hava ve –kısmen- doğal aydınlatmadan mahrum edilmesinin insan doğasına ne kadar uygun olduğu tartışılması gereken bir konudur. Mimarlığın insanların yaşam kalitesini yükselten bir görevi olduğunu düşündüğümüzde, günümüzde mimarlığın kendi öz doğasına aykırı davrandığını görebilmekteyiz. Artık insanlık, teknolojinin de gelişmesiyle doğayı yok sayarak, farkında olmadan ait olduğu doğal çevreden uzaklaşmaktadır. Varoluşundan itibaren gerçekliğini doğada bulan insan, endüstrinin ortaya çıkmasıyla doğal çevreyi hızla yok etmekte ve tüketim çılgınlığıyla doğayı sömürmektedir. Dünya üzerinde sayısız yaşam kültürü, iklim, coğrafya gibi yerleşim alanlarının şekillenmesinde etkili olan birçok faktör varken; hızla büyüyen kentsel yerleşimlerin dünyanın her yerinde evrensel bir karaktere bürünerek artması insanı en temel ihtiyaçlarından biri olan doğal çevreden uzaklaştırmakta ve gerçek bağlamından koparmaktadır. Oysaki kırsal yerleşimlerde kullanılan doğal yapı malzemeleri (taş,

tuğla, ahşap vb.) çevre ve insan doğasıyla uyumları dolayısıyla kendimizi, bu yerleşimlerdeki yapıların bir parçası olarak görmemizi sağlamaktadır.

Kırsal yerleşimler; günümüzde kendine has özellikleri, özgün yaşam biçimleri, yöresel mimarisi ve doğal çevreyle uyumu ile kent insanın ilgisini çekmekte ve bu yaşam alanlarında şehrin karmaşasından uzakta kendine dönme fırsatı sunmaktadır. Küreselleşmenin etkisinde yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan bu yerleşimler, biricik olmaları ve bulundukları çevre ile farklı yaşam kültürleri hakkında bilgi vermeleri sebebiyle insanlığın önemli kültürel mirasını oluşturmaktadırlar.

Geleneksel mimarlık insanların barınma ihtiyacı için geliştirdiği en yalın çözümdür. Bu şekilde insanlar, yapı ustalarından evvel, çevre şartlarına elverişli barınaklar inşa edebilmişlerdir. Bunun bir parçası olan kır yapıları ise, bulunduğu alana özgü bir karakter ortaya koymaktadırlar. Bu karakterin oluşmasında yerleşimlerin topografyası, iklimi, yöreye ait kullanılan yapı malzemesi gibi birçok unsur etki etmektedir. Kırsal yerleşimler, toplumun kültürel çeşitliliği içinde aynı coğrafyada bulunan yerleşimlerde bile değişkenlik gösterebilmektedir. Bu kültürel ve doğal miras çeşitliliğinin sürdürülebilirliğinin sağlanması özgün yapıların ve çevrenin korunmasına bağlıdır. Bugün kırsal yerleşimler, yerelliği yok ederek yeri homojenleştiren küresel kültür yayılmacılığının baskısı altındadırlar. Zamanla artan kentleşme baskıları, günümüzde kırsal yerleşimleri de etkilemekte ve karakteristik dokularının bozulmasına neden olmaktadır. Gelişme ve büyüme her ne kadar olumlu kavramlar olarak algılansa da bu durum yerel bir karaktere sahip olan köy yerleşimlerinin niteliklerini bozmaktadır.

Aynılaşan ve kimliğini kaybeden kentlere nazaran artık kırsal yerleşimler insanlar için birçok sebepten ötürü daha cazip hale gelmekte ve tercih edilmektedir. Bu sebeple de bu alanlar, birçok tehditle karşı ile karşıya kalmaktadır. Kırsal yaşama uymayan üretim şekilleri, yaşam biçimleri, konfor talepleri, tüketim alışkanlıkları ile şekillenen yeni yapılaşma tarımsal üretimin azalması ya da desteklenmemesi gibi insan- doğa uyumunu zedeleyen etkenlerden dolayı kırsal yerleşimler, ya terk edilmekte ya da yeni yapılaşma ile birlikte özgün kırsal kimliğini kaybetmektedir.

Kısaca kırsal yerleşimler; barındırdıkları kültürel miras ve doğal yaşam ile yeniden insanlar tarafından tercih edilirken, bir yandan da çağımızın farklılaşan yaşantı ve ihtiyaçlarının baskısı altına kalarak değişim içine girmektedirler. Köy yaşamının tercih edilmesi ile birlikte yerel halk dışında, farklı yaşam biçimine sahip olan – genellikle kent insanı- kırsal karakteri kendi alışık olduğu yaşam konforuna ulaştırmak için müdahalelerde bulunarak değişimi hızlandıracaktır. Bunun yanında 2014 senesinde faaliyete geçen 6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın bazı köy yerleşimlerinde, bu baskıları arttırarak değişimi hızlandırdığı söylenebilir. Bu yasayla birlikte kırsal özellik gösteren köylerin mahalle kategorisine alınıp, kentin bir parçası gibi hizmet vermesi; bu kırsal alanların korunması ve buralarda yapılacak olan planlamalar ile ilgili birçok meseleyi de beraberinde getirmiştir (Başoğlan Avşar, 2016).

Rize' nin Çamlıhemşin ilçesine bağlı Yukarı Çamlıca kırsal yerleşimi de mahalle statüsü kazanmış alanlardan biridir. Günümüze dek özgün mimari değerleri ile korunagelmiş bu yerleşim, söz konusu baskılar altında yerel kimliğini ve kırsal niteliklerini yitirme tehdidi altındadır. Bu nedenle tez çalışması Yukarı Çamlıca kırsal yerleşimini deşifre ederek, koruma sorunlarına odaklanmaktadır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Yukarı Çamlıca yerleşiminin kırsal mimari dokusunu analiz ederek özgün değerlerini ortaya koymak ve koruma sorunlarını belirlemektir.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Rize ilinin Çamlıhemşin ilçesine bağlı Yukarı Çamlıca Mahallesi tarihsel öneme sahip bir kırsal yerleşim olmasının yanında yöreye özgü nitelikli konut yapılarının da büyük ölçüde korunduğu bir yerleşimdir. Kendine has özelliklere sahip olan bu yöre mimarisinin sürekliliğinin sağlanması için önem arz eden tespit ve belgeleme çalışmaları, tezin temel amaçlarından biridir. Bu doğrultuda çalışmada, yerleşimin tüm kırsal unsurları ile birlikte belgelenmesi, sosyal ve fiziksel özgün değerlerinin bütüncül olarak ortaya konması ve koruma sorunlarının tespiti amaçlanmıştır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Bu çalışma, Doğu Karadeniz kırsal mimarisinin en özgün ve karakteristik dokusunu içinde barındıran Çamlıhemşin'in günümüzde büyük ölçüde korunmuş, geleneksel yerleşim ve mimari özelliklerine sahip, Yukarı Çamlıca kırsal yerleşimini konu edinmektedir. Bu kapsamda çalışma dört ana başlık altında kurgulanmıştır.

Birinci bölümde; çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi ve literatür içindeki yeri aktarılmıştır.

İkinci bölümde, Çamlıhemşin ilçesi hakkında genel bilgilere yer verilerek coğrafi, sosyal ve ekonomik özellikleri ile tarihsel gelişimi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Bu şekilde çalışma alanının kırsal yerleşim özelliklerinin deşifresi için gerekli olan çevresel ve sosyal faktörler hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde, odak çalışma alanı olan Yukarı Çamlıca kırsal yerleşiminin doku ve yapı ölçekli mimari karakter analizi yapılarak kırsal kimliği deşifre edilmiş ve koruma sorunları belirlenmiştir.

Dördüncü ve son bölümde ise Yukarı Çamlıca kırsal yerleşiminin miras niteliği ortaya konmuş ve koruma sorunlarına yönelik ilkesel çözüm önerileri getirilmiştir.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada öncelikle kırsal mimari ve yerleşim kapsamındaki çalışmaların literatür içindeki yeri incelenerek, konunun sürdürülebilirlik ve özgünlük açısından değeri saptanmıştır. Bu açıdan özgün ve kırsal mimari özellikleri taşıyan Yukarı Çamlıca kırsal yerleşimi, çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Yukarı Çamlıca yerleşiminin doku ölçeğinde yeterince korunmuş olması ve yerleşim tarihinin çok eskilere dayanması, zengin coğrafi ve kültürel özellikleri taşıması bu çalışma alanı seçiminde etkili olmuştur.

Çalışmada; literatür araştırması, arşiv taraması, sözlü tarih çalışmaları, yerinde inceleme ve belgeleme (fotoğraf, vaziyet-plan-kesit krokisi düzeyinde) yöntemleri kullanılmış, doku ve yapı ölçekli analizleri yapılmıştır. Yapıların mevcut durumları fotoğraflanarak, özgün ve yerel yapı görsel olarak belgelenmiştir. Yerinde inceleme ve kişisel görüşmelerle gündelik hayata dair ipuçları elde edilmiş, günümüz gereksinimlerine karşılık yapıların durumu irdelenmiş, dokunun ve yapıların günümüzde karşılaştığı sorunlar tespit edilmiştir. Yapılan bu analizler sonrasında, Yukarı Çamlıca'nın geleceği için sorunlara çeşitli çözüm önerileri getirilmiştir.

1.4 Literatür İçindeki Yeri

Özgün yöresel mimari özelliklere sahip Yukarı Çamlıca Mahallesi, bağlı olduğu Çamlıhemşin ilçesinin diğer mahalle ve köyleriyle genel olarak benzer mimari ve yerleşim özeliklerine sahip olmakla birlikte, bulunduğu yer ve sahip olduğu çevre ile kendine has ve tektir. Bu bağlamda, çalışma kapsamında yöreye has mimari değerlerin nitelikleri ve kırsal çevre detaylı olarak irdelenmiştir.

Çalışma alanı olarak seçilen Yukarı Çamlıca Mahallesi'ni daha iyi anlayabilmek için bulunduğu Doğu Karadeniz Bölgesi ve bağlı olduğu il ve ilçeler olan Rize ili ve Çamlıhemşin ilçesi için yapılan literatür araştırmaları incelenmiştir. Bu çalışmalar detaylı olarak incelendiğinde, Yukarı Çamlıca yerleşimi özelinde çok az bilgi içerdiği tespit edilmiştir.

Tez kapsamında incelenen kaynakları, üç ayrı grupta toplayabilmek mümkündür.

İlk grup; çalışma alanının içinde bulunduğu Doğu Karadeniz, Rize ve Çamlıhemşin yöresi ile ilgili kaynaklardır. Bu kaynaklara, yörenin tarihsel sürecini anlamak ve yöre hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla başvurulmuştur. Bu sayede hem çalışma alanının kırsal özelliklerini belirleyen doğal, fiziksel ve sosyal birçok etken hakkında bilgi sahibi olunmuş, hem de alanın tarihi gelişimini anlamak açısından aydınlatıcı bilgiler elde edilmiştir. Tarihi ve asal bilgi kaynaklarının yanı sıra; dergilerden, kent tanıtım kitaplarından ve arşivlerden elde edilen bilgiler,

çalışma alanının tarihsel dokusunu ve mimari özelliklerini kavramayı kolaylaştırmıştır.

Arer, (1969), "Türkiye'de Çaycılık ve Turistik, Sosyal, Kültürel, Ekonomik Rize" adlı kitabında Doğu Karadeniz bölgesi için bir dönüm noktası olan çay ziraatının başlama serüveni hakkında detaylı bilgi vererek çayın yöre ekonomisi üzerindeki etkilerini anlatmaktadır. Saraç, (2015), "Osmanlı İdaresinde Atina (Pazar) Kazası 1875-1920" adlı kitabında Yukarı Çamlıca yerleşimi ve civar yerleşimleri hakkında Osmanlı kayıtlarında yer alan bilgilere yer vermektedir. Ak, (2011), "Rize Tarihi" adlı kitabında yörenin geçmişten günümüze tarihsel sürecini detaylı olarak anlatmaktadır. Bu kaynakların yanında bölge hakkında genel bilgiler için; belediyeden alınan raporlardan, ilgili internet sitelerinden, yapılan makale ve tez çalışmalarından da yararlanılmıştır.

İkinci grup; kırsal yerleşimler hakkında genel bilgi veren kaynaklardır. Bu kaynaklar ışığında, literatürde konu ile alakalı ele alınan başlıklar incelenmiş ve çalışmanın temeli için kuramsal bir altyapı oluşturulmuştur. İkinci grupta yer alan kaynaklar; makale, dergi, kitap ve tez çalışmalarından oluşmaktadır. Bu kapsamda kırsal mimariyi konu edinen tez çalışmalarında bu yerleşimlerin hangi nitelikler üzerinden ele alındığı, doku ya da yapı ölçekli araştırmalarda görülen yaklaşım modelleri detaylı olarak analiz edilmiş ve çalışmanın amacına uygun konu başlıkları elde edilmiştir.

Bu grupta incelenen kaynaklar; ilgili ulusal ve uluslarası kurum ve kuruluşların metin, karar ve tüzükleri; Zeynep Eres'in (2008) "Türkiye'de Planlı Kırsal Yerleşmelerin Tarihsel Gelişimi ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu" ; ÇEKÜL Vakfı'nın (2012) "Anadolu'da Kırsal Mimarlık" ; Kemal Kutgün Eyüpgiller'in (2017) "Kırsal Mimarlık Mirasının Korunması: Türkiye'den ve Dünyadan Örnekler" ; Nezihat Köşklük Kaya'nın (2012) "Şirince Köyü Örneğinde Kırsal Mimari Mirasın Kırsal Turizmin Gelişmesine Katkısının Tartışılması" adlı çalışmalardır. Söz konusu kaynaklar kırsal mimarlık kavramının anlaşılarak, koruma süreçlerinin ve sorunlarının tespit edilmesi ve tez

çalışmasının amacına yönelik fikir ve öneri geliştirilmesi açısından yararlı görülmüştür.

Üçüncü grup ise; daha özelleşmiş bir çalışma alanı olan Doğu Karadeniz bölgesinin yöresel mimarisi ve yerleşim düzeni hakkında bilgi veren kaynaklardır. Bu kapsamda, yörede yapılan çalışmalar ve ele alınan konular hakkında bilgi sahibi olunarak çalışma alanının tanımlanması kolaylaşmıştır. Yöreye özgü plan tipolojileri, yapım sistemleri, yapım malzemeleri, yerleşim düzenleri gibi birçok özellik hakkında bilgi veren bu çalışmalar, tez kapsamında alanda yapılacak olan analiz çalışmaları için yol gösterici olmuştur.

ŞEN' in, (1969) "Rize'den 5 Ev" ile Özgüner' in , (1970), "Köyde Mimari Doğu Karadeniz" adlı kitapları yöre mimarisi hakkında bilgi veren en eski çalışmalardan ikisidir. Bu çalışmalar daha sonra bölgede yapılmış olan diğer araştırmalara da referans olmuşlardır.

Sümerkan, (1990), "Biçimlendiren Etkenler Açısından Doğu Karadeniz Kırsal Kesiminde Geleneksel Evlerin Yapı Özellikleri" isimli doktora çalışmasında Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki sınırlandırılmış alan üzerinde yapmış olduğu kapsamlı araştırma neticesinde bölgesel farklılıklar ve bu farklılıkların konuta etkisini detaylı olarak irdelemiştir. Çalışma içerisinde bölgede farklılaşan plan tiplerini ve bu planlara etki eden faktörleri belirlemiştir. Kırsal yerleşimlerde evlerin yapısal özelliklerini şekillendiren birçok faktörün (fiziksel çevre, malzeme ve kültür) olduğunu, verdiği örnekler ve başlıklar altında Doğu Karadeniz özelinde açıklamıştır. Sümerkan'ın bu tez dışında bölge mimarisi ile ilgili yapmış olduğu birçok çalışma da mevcuttur.

Kantar'ın, (1998), "Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu- Artvin İli Köyleri" adlı tez çalışmasında fiziksel çevre ve özgün yaşam biçimi ile şekillenen kırsal yerleşmelerin, bölgeden bölgeye hatta aynı bölgede köyden köye farklılıklar gösterdiği belirtilerek çalışma alanı olarak Artvin ili seçilmiştir. Çalışma alanını kapsayan bölgede, kırsal yerleşimlerdeki mimari öğelerin yerleşim içindeki konum

ve önemi incelenmekte, kendi içindeki farklılıkları, bu farklılıkların kaynakları irdelenmektedir. Yapıların yapısal özelliklerine genel bilgi niteliğinde değinilen çalışmada konutun çevresi ile diğer mimari elemanların çevresi aralarındaki ilişki nitelik açısından incelenmekte, iç mekan, odalar ve bunlar arasındaki bağlantılara değinilmemektedir.

Batur ve Gür' ün, (2005), "Doğu Karadeniz'de Kırsal Mimari" adlı çalışmasında bölgedeki kırsal yerleşimlerin özellikleri ve mimarisine dair detaylı bilgiler, fotoğraf ve çizimlerle desteklenerek anlatılmaktadır. Bölge genel özellikleri ile ifade edilirken; farklı alanlarda seçilen konut örneklerinin plan krokilerine yer verilerek, aynı bölgede birbirine benzer bu yapıların farklılıklarına değinilmiştir. Kitabın son bölümünde yöresel yapı terimleri sözlüğü oluşturulmuş ve Sagra Evi hakkında bilgi verilmiştir. Çamlıhemşin yöresine ait bazı konutların fotoğrafları ve plan krokileri de bu kitapta yer almaktadır.

Reyhan, (2011), " Rize-Çamlıhemşin İlçesi Şerif Reyhan Konağı Restorasyon Projesi" isimli tez çalışmasında Yukarı Çamlıca Mahallesi'nde yer alan Şerif Reyhan konağının mekânsal ve mimari özelliklerini tespit ederek, yapının işlevinin yeniden değerlendirilmesini amaçlamıştır. Bunun yanında yörede incelediği diğer yapıların plan krokileri ve cephelerini de inceleyerek genel koruma sorunlarına çözüm önerileri getirmiştir.

Güler, (2012), "Doğu Karadeniz Kırsal Mimarisi Örneklerinden Rize-Fındıklı Aydınoğlu Evi Restorasyon Projesi" adlı tez çalışmasında Aydınoğlu evinin detaylı mekânsal ve mimari özelliklerini belgeleyerek, yapının Doğu Karadeniz kırsal mimarisinin tipik örneklerinden biri olmasından dolayı Doğu Karadeniz' in tarihçesi, coğrafi özellikleri, iklim ve topografik özellikleri, sosyo-kültürel ve ekonomik yapısıyla birlikte incelemiştir. Çalışmada Doğu Karadeniz kırsal mimari geleneği; yerleşim düzeni, plan özellikleri, yapım teknikleri ve malzeme başlıkları altında açıklanmıştır. Yapılan belgeleme çalışmaları ile Aydınoğlu Evi'nin gelecek nesillere tarihi bir belge olarak aktarılması sağlanmış ve bu kapsamda koruma önerileri getirilmiştir.

Bozkurt, (2014), “ Çamlıhemşin Konaklar Mahallesi Konak Yapılarının Koruma Sorunları ve Yeniden Kullanım Önerileri” isimli tez çalışmasında Çamlıhemşin Konaklar Mahallesi özelinde seçilen 5 konak yapısının detaylı mekânsal ve mimari analizi yapmış, koruma sorunları tespit etmiştir. Bunun yanında doku analizleri de yapılmış olan mahallenin konak yapıları için kullanım önerileri geliştirilmiştir.

Sonuç olarak, çalışma alanı olarak seçilen Yukarı Çamlıca yerleşiminin literatürde bütüncül olarak ele alınmadığı tespit edilmiştir. Bu yüzden tez çalışması, bu boşluğu doldurmak üzere yerleşimi tüm özellikleri ile belgelemeyi ve incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, incelenen tüm kaynaklardan elde edilen veriler uygun konu başlıkları altında toplanarak, gerekli değerlendirmeler ve çıkarımlar yapılmıştır.

BÖLÜM İKİ
ÇAMLIHEMŞİN- YUKARI ÇAMLICA YERLEŞİMİ

Çamlıhemşin- Yukarı Çamlıca yerleşimi, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin kırsal yerleşim özelliklerine sahip özgün bir yeridir. Çalışma alanının içinde bulunduğu bölge, zengin kültürel ve tarihi bir birikime sahip olmasının yanında günümüze dek iyi bir şekilde korunması nedenleriyle de birçok çalışmaya konu olmaktadır. Bu nedenle bu bölümde yapılan araştırmalardan derlenen bilgiler, içeriklerine uygun başlıklar altında aktarılarak Yukarı Çamlıca Mahallesi'nin daha iyi anlaşılması ve yorumlanması amaçlanmaktadır.

2.1 Coğrafi Özellikleri

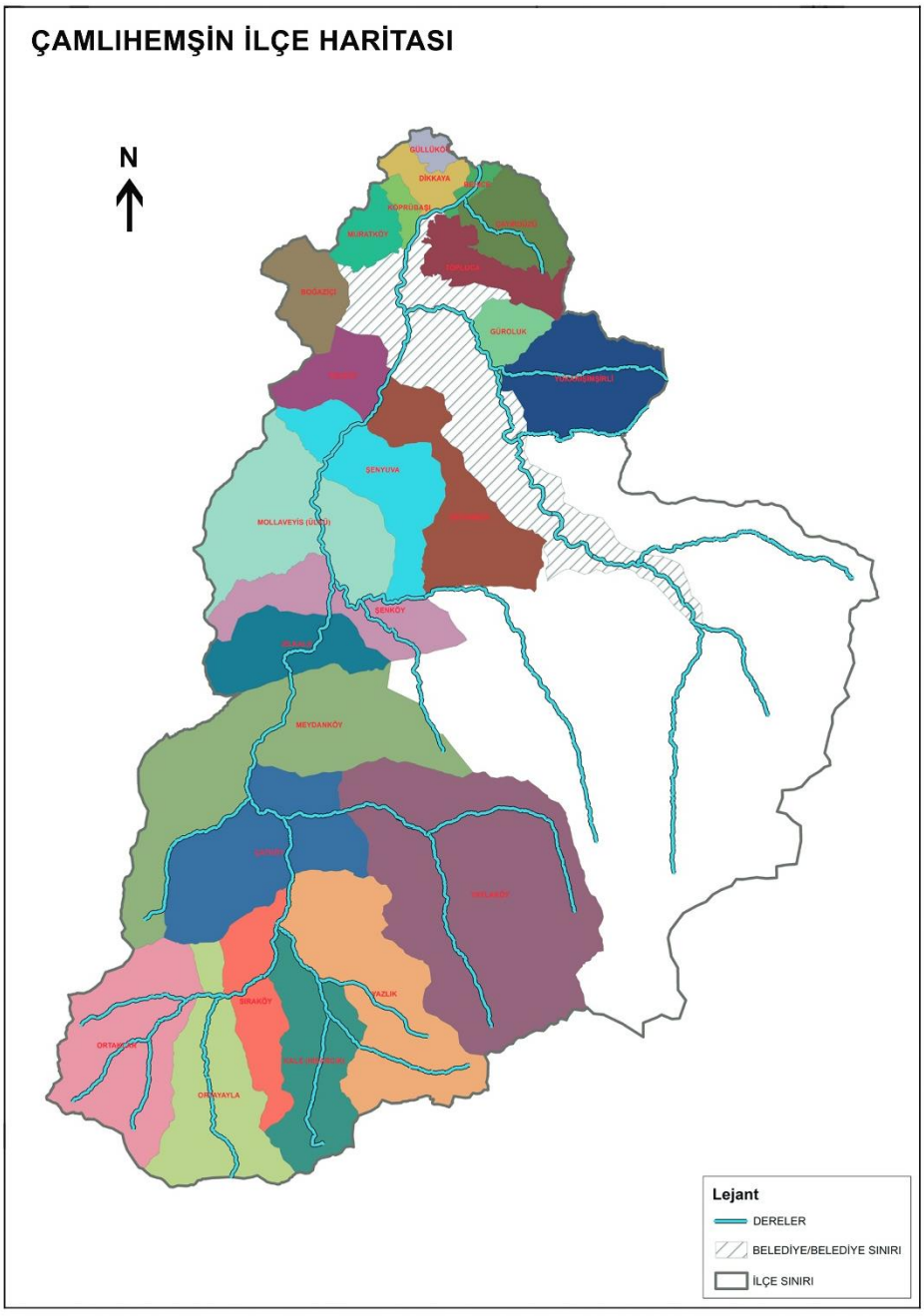
Rize; batısında Trabzon, güneyinde Erzurum, doğusunda Artvin, güneydoğusunda Bayburt illeri ile komşu olup kuzeyinde Karadeniz yer almaktadır. Rize İl Merkezinin güneydoğusunda yer alan Çamlıhemşin İlçesi, il merkezine 65 km uzaklıkta bulunmaktadır.

Şekil 2.1 Çamlıhemşin' in konumu

Rize iline bağlı turizm potansiyeli en yüksek ilçelerinden biri olan Çamlıhemşin, bölgede hem doğal güzellikleri hem de tarihi dokusuyla oldukça dikkat çekmektedir. Çamlıhemşin İlçesi, Fırtına Deresi üzerinde, denizden yaklaşık 300 metre

yükseklikte konumlanmaktadır. Çamlıhemşin İlçesi; kuzeydoğudan Ardeşen İlçesi, kuzeybatıdan Pazar İlçesi, batıdan Hemşin ve Çayeli İlçeleri, güneybatıdan İkizdere İlçesi, güney ve güneydoğudan Erzurum İlinin İspir İlçesi ile çevrilidir. Yüzölçümü 885 km2 olan Çamlıhemşin İlçesi, Rize İli topraklarının %22,58'lik bölümünü oluşturmaktadır.

Şekil 2.2 Çamlıhemşin ilçe haritası

Çamlıhemşin'de toplam olarak 77,710 ha arazi bulunmaktadır. İl genelindeki yapıya paralel olarak, Çamlıhemşin ilçesinde de toplam arazinin yarıdan fazlası ormanlarla kaplıdır. İlçenin güney kısımlarını oluşturan Kaçkar dağlarında çıplak alanlar ve kayalık yüzeyler oldukça fazla olduğundan, bu tipteki arazi yapısı ilçenin toplam arazi varlığının %33'ü gibi önemli bir miktarını oluşturmaktadır. Buna karşın ilçedeki tarım arazileri toplam arazi varlığının sadece %2,4'ünü oluşturmaktadır.

Çamlıhemşin, kıyıdan içeride Fırtına deresinin sıra dağlar arasında açtığı dar bir vadi içerisinde yer almaktadır. Fırtına deresinden dolayı vadi Fırtına Vadisi olarak adlandırılmaktadır. Dere, Kaçkar ve Verçenik Vadilerinden gelen Elevit Deresi ve Palovit Deresinin birleşimi olan büyük dere ile Hala Deresinin (Ayder Deresi) birleşmesinden meydana gelmektedir ve Ardeşen ilçe sınırından Karadeniz'e dökülmektedir (http://www.camlihemsin.bel.tr/). Kaynak değerleri açısından zengin, çok sayıda vadi ve diğer doğal alanları içinde bulunduran Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki Fırtına Vadisi (Çamlıhemşin), bu değerleri bakımından yalnızca ulusal değil, uluslararası öneme sahip bir vadidir (Abay, G., Uyar, G., Çetin, B. ve Keçeli, T. , 2006, s. 38). Çamlıhemşin'de, kent merkezi dar vadi içinde yer alırken, geleneksel yerleşim alanları tarihi bir oluşumun yansıması olarak tepelik ve meyilli alanlarda orman örtüsü ile iç içe şekilde dağınık bir şekilde yer almaktadır.

Çamlıhemşin'in iklimi her mevsim yağışlıdır. Sıcaklık kışın -7 dereceye kadar düşmekte, yazın ise 25 dereceye kadar yükselmektedir. Günlük en yüksek sıcaklık farkı 23,6 derece olmaktadır. Yıllık metrekareye düşen yağış miktarı 245 cm³' ü bulmaktadır. Havadaki nem oranı ise %10 ile %97 arasında değişmektedir. (http://www.camlihemsin.bel.tr) Ilıman Karadeniz ikliminin özellikleri gösteren Çamlıhemşin'de, yıllık ortalama yağış miktarı 2000 mm'nin üzerindedir ve yüksek kesimleri sürekli sis altındadır (Acuner, 2014'ten Ertürk ve Sivri, 2005, s. 320). Çamlıhemşin ilçe sınırları içerisinde yıllık ortalama sıcaklık kıyıdan itibaren 1000 metreye kadar olan kesimler için 8-10 °C, 1500-2000 m yükseltilerde 6-8 derece ve 2000 metrenin üstündeki yaylalar ve Kaçkar Dağları kuşağında ise 6 °C'den daha az olmaktadır (Acuner, 2014'ten Özçağlar vd., 2006, s. 45). Yaz mevsimi yaklaşık

Haziran ortalarında başlayıp ve Eylül ortasına kadar sürmektedir. Üç ay süren bu mevsimde sıcaklıklar kıyıda ortalama 20 ile 23 °C, iç kısımlarda 15-20 °C arasında değişir. En düşük sıcaklık Ocak ayında, en yüksek sıcaklıkların ise Ağustos ayında olduğu görülmektedir. Aylık ortalama sıcaklıklar yılın hiçbir döneminde 0 °C'nin altına düşmemektedir (Acuner, 2014'ten Özçağlar vd., 2006, s.48). Kıyıdan yaklaşık 750 m yüksekliğe kadar olan kesimler geniş yapraklı kıyı ormanları ile kaplıdır. Yaklaşık olarak 800-1400 m yükseklikler arasındaki kuşakta karışık orman kuşağı bulunurken, 1600 m'den sonra iğne yapraklı türlere rastlanmaktadır. 2000-2200 m yükseklikten sonra ise ormanlık alanlar sona ermektedir (Acuner, 2014'ten Ertürk ve Sivri, 2004, s. 320).

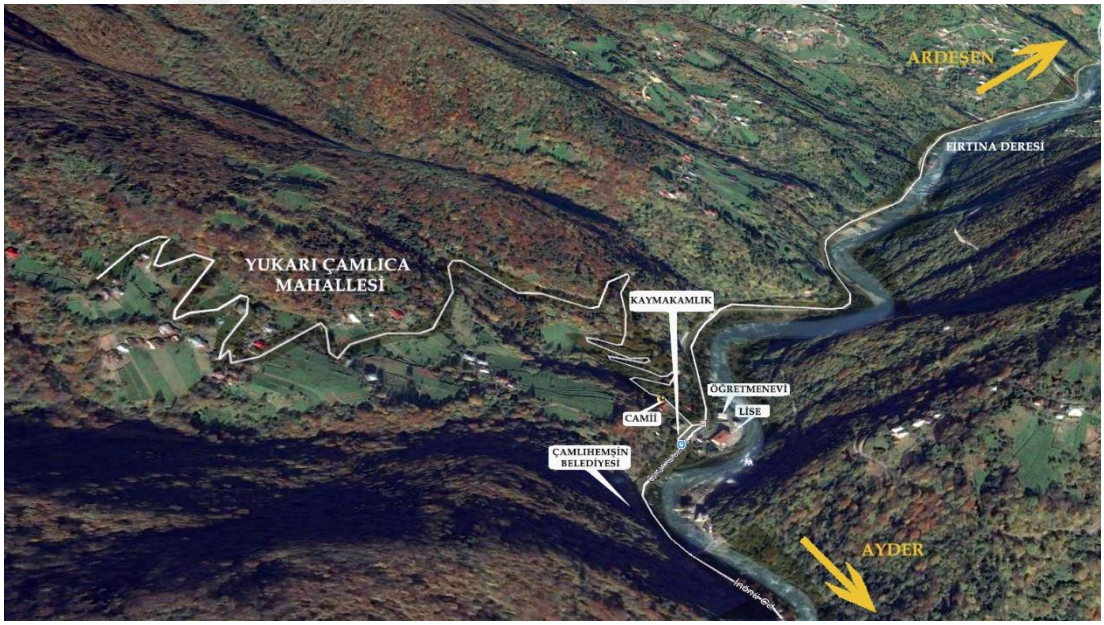
Çamlıhemşin'in en önemli özelliği büyük bir kısmının Kaçkar Dağları Milli Parkının içinde bulunmasıdır (31.08.1994 Bakanlar Kurulu Kararı ile Kaçkar Dağları Milli Park ilan edilmiştir.). Milli park, büyüklü küçüklü buzul gölleri, Kaçkar zirvesi (3932 m), zengin flora ve faunası ve yaylaları (özgün mimarisi ve yaşam tarzı) ile turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. İlçe, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2023 sürecinde "Yayla Koridoru" olarak belirlediği gelişim alanı içerisinde bulunmaktadır.

Fırtına Havzasının da yer aldığı bölge, farklı zamanlarda birçok bilimsel araştırmanın konusu olmuştur. Kimi TÜBİTAK projesi olarak kimi master tezi ya da çeşitli koruma projesi çalışmalarında sürekli olarak alanın olağanüstü tür çeşitliliğine değinilmiştir.

Ayrıca milli park alanı içinde kalmayan alanlarda (Fırtına ve Hala derelerinin bulunduğu alan) 19.05.1998 tarih ve 3148 sayılı Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğünün kararı ile I. II. Ve III. Derece arkeolojik ve doğal sit alanı ilan edilmiştir. I. Derece Sit Alanı olan yerler genelde ormanlık, dağlık araziler olup buralarda herhangi bir yapı yapılmasına izin verilmemektedir. II. Derece Doğal Sit Alanları ise Turizm amaçlı gelişmeye izin verilebilecek yerlerdir. Çamlıhemşin ilçesi, dağlık ve dağınık arazi yapısı nedeniyle tarihi eser yönünden oldukça zengin bir mirasa sahiptir. İlçede Zilkale, Kale-i Bala, Kemer Köprüler ve

konakların, konaklardan ayrı düşünülemeyen serenderlerin tarihi ve mimari değeri yüksektir. Zilkale ve Kale-i Bala'nın olduğu yerler I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenmiştir. Bunun dışında kalan yerleşim alanları da III. Derece Doğal Sit Alanı olarak belirlenmiştir. Bu kısımlarda sınırlı ölçüde gelişmeye izin verilmektedir (Çamlıhemşin Belediyesi, 2002 yılı İmar Planı Açıklama Raporu).

Belediye sınırları içinde kalan yerlerde; Merkez mah, Aşağı ve Yukarı Çamlıca mah. ile Kavak- Sırt mahallerinin tamamı III. Derece Sit alanı içinde kalırken Konaklar Mahallesinin büyük bir kısmı I. Derece Sit Alanı içinde kalmaktadır. Çalışma alanı olan Yukarı Çamlıca Mahallesi, Fırtına Deresi kenarına konumlanmış ilçe merkezinin batı yamacında yer almaktadır. Mahalleye giriş, ilçe kaymakamlık binasının hemen yol yanındaki oldukça eğimli asfalt yol boyunca sağlanır. Mahalleye çıkarken yolun solunda Merkez Mahallesi sınırlarında kalan bir camii yapısı da bulunmaktadır.

Şekil 2.3 Yukarı Çamlıca mahallesinin konumu

Çamlıhemşin' nin yerleşim çeperlerinde ormanlık alanlar mevcut olup, yerleşimdeki çoğu konutun çevresinde çay bahçeleri ve bostanlıklar mevcuttur. Bölgenin doğal kaynaklarından biri olan Fırtına deresi, derenin batı kıyısında yer alan Ardeşen-Çamlıhemşin karayolunun şekillenmesinde de büyük rol oynamıştır.

Ayrıca Fırtına deresi boyunca, iki yamacı birbirine bağlayan birçok tarihi köprü ve betonarme araç yolu yer almaktadır.

Çamlıhemşin ilçe merkezi olan planlama alanı ve çevresi, Mülga Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 19.05.1998 gün ve 3148 sayılı kararı ile I, II, ve III. derece doğal sit alanı olarak ilan edilmiştir. Mülga Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 18.02.2010 gün ve 2529 sayılı kararı ile düzenleme yapılarak sayısal koordinat değerleri onaylanan sit sınırları yeniden belirlenmiştir. Planlama alanı olan kent merkezi olarak tanımlanan alan ve planlama alanının güneyi III. derece doğal sit alanı, planlama alanının doğusundaki bir bölüm alan ise I. derece doğal sit alanı sınırları içerisindedir. Ayrıca planlama alanının güneyinde 1,71 ha'lık alan II. derece doğal sit alanı olarak belirlenmiştir (Çamlıhemşin Belediyesi, 2002 yılı İmar Planı Açıklama Raporu).

2.2 İdari ve Demografik Yapı

Çamlıhemşin, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümünde yer alan Rize iline bağlı bir ilçesidir. Eski adı "Vicealtı" olan Çamlıhemşin, nahiye olmadan önce köylerinin bir kısmı Pazar-Hemşin nahiyesine, bir kısmı ise Ardeşen nahiyesine bağlı olmuştur. Cumhuriyetin ilanından önce 1922 yılında karakol merkezi oluşturulmuş, 1953 yılında Ardeşen'in ilçe olması ile Vicealtı, "Çamlıca" adıyla Ardeşen ilçesine bağlı bir nahiye olmuştur. 1954'de bucak binası yapılmıştır ve daha sonra yerleşmede 1955 yılında belediye teşkilatı kurulmuştur. 27.06.1957'de yürürlüğe giren 7033 Sayılı Kanun ile Çamlıhemşin adını alarak ilçe haline getirilmiştir. İlçenin kuruluşu 1960'larda tamamlanabilmiştir.(http://www.camlihemsin.bel.tr/).

2019 yılı TÜİK verilerine göre nüfusu 343.212 olan Rize iline bağlı, 12 ilçe ve 347 köy bulunmaktadır. Rize il merkezinin güneydoğusunda yer alan Çamlıhemşin İlçesi, il merkezine 65 km uzaklıkta bulunmaktadır. Rize iline bağlı turizm potansiyeli en yüksek ilçelerinden biri olan Çamlıhemşin, bölgede hem doğal güzellikleri hem de tarihi dokusuyla oldukça dikkat çekmektedir. Ayder Yaylası ve Kaçkar Dağları Milli Parkının önemli bir kısmını da içinde bulunduran Çamlıhemşin

ilçesinin 2019 yılı toplam nüfusu 7.147 kişi olup, bu nüfusun 3.630'lık kısmını erkek 3.517'lık kısmını ise kadın nüfusu oluşturmaktadır. 2019 yılı TÜİK verilerine göre ilçe toplam nüfusunun 1.844'ünü kentsel nüfus oluştururken, geriye kalan 5.303'ünü ise kırsal nüfus oluşturmaktadır. Çamlıhemşin ilçesinde çalışma alanı olarak seçilen Yukarı Çamlıca Mahallesi'nin nüfusu ise 2019 yılı ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) sonuçlarına göre yalnızca 88'dir. Çamlıhemşin ilçesine bağlı 10 mahalle vardır. Bunlar; Kaplıca Mahallesi, Aşağı Şimşirli Mahallesi, Konaklar Mahallesi, Merkez Mahallesi, Kavak Mahallesi, Sırt Mahallesi, Aşağı Çamlıca, Yukarı Çamlıca, Yağmurlu ve Kadıköy Mahalleleridir. Çamlıhemşin ilçesinin, mahalleleri dışında benzer yerleşim özelliklerine sahip, köy statüsünde birçok yerleşimi de mevcuttur. İlçe içerisindeki mahalleler de dahil Çamlıhemşin, kırsal yerleşim özelliklerine sahiptir. İdari olarak kent statüsünde bulunan fakat kırsal özellikler gösteren bu ilçede alınacak olan karar ve planlamalarda bu özelliğinin göz ardı edilmemesi gerekir.

ÇAMLIHEMŞİN İLÇESİ MAHALLELERİ	
MAHALLE ADI	**ESKİ ADI**
Aşağı Çamlıca	Aşağı Vice
Aşağı Şimşirli	Canot/Tobira/Habak
Kadıköy	Örenkit
Kaplıca	Holco/Ayder
Kavak	Mikron/Kavak
Konaklar	Makrevis/Çelina
Merkez	Hemegedur
Sırt	Sırt
Yağmurlu	Kolozeni/Çiçuna
Yukarı Çamlıca	Yukarı Vice

Şekil 2.4 Çamlıhemşin ilçe mahallelerinin eski ve yeni adları

İlçe merkezi nüfusu, ilçede çalışan nüfusu barındırmaktadır. Dolayısıyla ilçenin kalıcı nüfusunu oluşturmaktadır. Mahallelere ve köylere çıkarken kalıcı nüfus oranı azalmaktadır. Çünkü özellikle mahalle ve köy yerleşimlerindeki yöre halkı, büyük

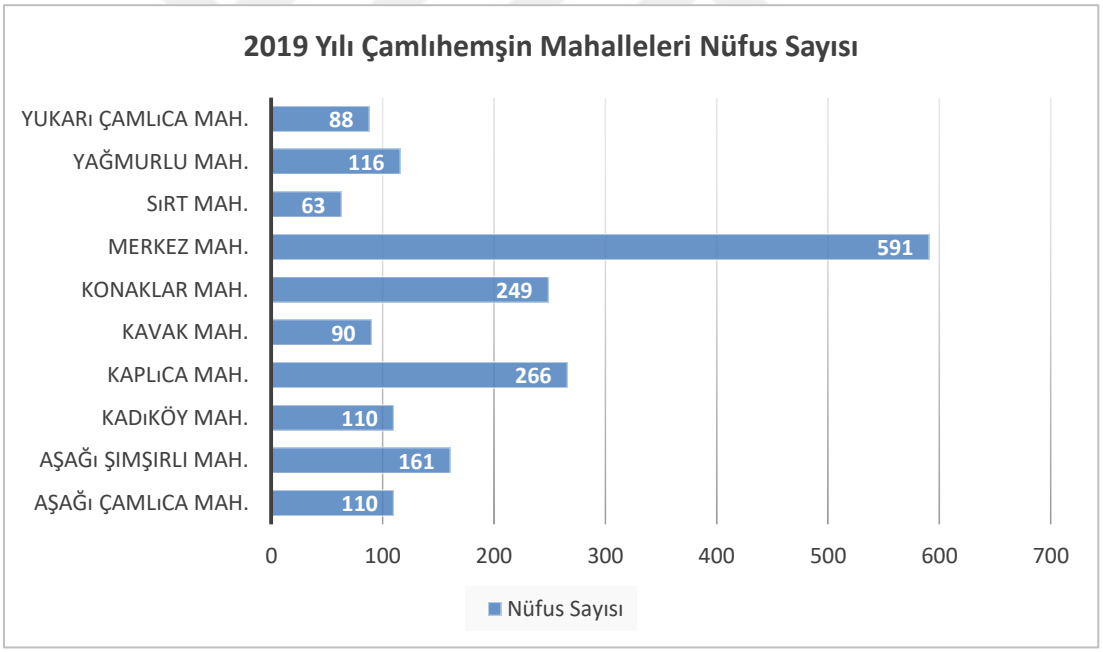
şehirlerde ikamet etmektedir. İlçede iş olanağı yetersiz olduğundan yerli halk, özellikle yazın tatil zamanlarında bir araya gelip topraklarını kalıcı olarak terk etmese de kalıcı olarak burada ikamet etmemektedirler. Ekonomik ve sosyal yetersizliklerin dışında kış şartlarının da zor olması genç nüfus dışında yaşlı nüfusun da göç etmesine sebep olmaktadır.

ÇAMLIHEMŞİN İLÇESİ KÖYLERİ	
KÖY ADI	**ESKİ ADI**
Behice	Behice
Boğaziçi	Pogina/Tumaslı/Ovaklı
Çat	Çat
Çayırdüzü	Ğvant
Dikkaya	Mekaleskirit
Güllü	Zibari
Güroluk	Livik/Çakisli
Hisarcık	Kale/Düz Varoş
Komilo	Komilo
Köprübaşı	Abişho
Meydan	Meydan/Goboca
Mollaveyis	Mollaveyis
Ortaklar	Başköy
Ortan	Ortan
Ortayayla	Ortaköy
Sıraköy	Aşağıköy
Şenköy	Amukta
Şenyuva	Çinçiva
Topluca	Çano
Yaylaköy	Elevit
Yazlık	Dik Varoş
Yolkıyı	Kûşüve/Koboş
Yukarı Şimşirli	Kısmen/Melivor
Zilkale	Koluna

Şekil 2.5 Çamlıhemşin ilçe köylerinin eski ve yeni adları

Çamlıhemşin ilçe nüfusunun %71'i kırsal alanda yaşamaktadır. Bu yüzden Türkiye ortalamasının (%40.99) oldukça üzerindedir. Çamlıhemşin'deki yıllık nüfus artışı, Türkiye ortalaması olan %2.29'dan oldukça düşüktür. Nüfus artışının özellikle ekonomik olanaksızlıklar nedeniyle Türkiye ortalamasının çok altında kalmış olduğu vurgulanmaktadır.

Şekil 2.6' da Merkez Mahallesi'nin nüfusunun fazla olmasında, ilçe merkezi içerisinde görev yapan kamu çalışanlarının çoğunluğunun burada mecburi ikamet etmesinden kaynaklı olduğu söylenebilir. İlçenin merkezi durumda olan mahallede, kamu kuruluşları, okullar ve diğer ticari faaliyetler yıl boyunca sürekli olarak devam etmektedir. Yöre halkı ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sık sık ilçe merkezine indiğinden merkez, yıl içerisinde sürekli aktif olan bir konumdadır.

Şekil 2.6 Çamlıhemşin Mahalleleri nüfus oranları (Tüik verileri kullanılarak hazırlanmıştır)

2.3 Ekonomi ve Üretim

Çamlıhemşin'de yerel halkın büyük bir bölümü bölgeden göç ederek, büyükşehirlerde ekonominin her alanında işveren, işçi ve memur olarak çalışmaktadır. İlçe halkı, mevsimlik orman işçiliği, fabrika işçiliği, ilçe merkezinde ise fırın, bakkal, ayakkabıcılık gibi dallarda esnaflık yapmakta, bölgenin turizme açılmasıyla birlikte, turistik lokantalar ve alabalık yetiştiriciliği alanlarında faaliyetler göstermektedir.

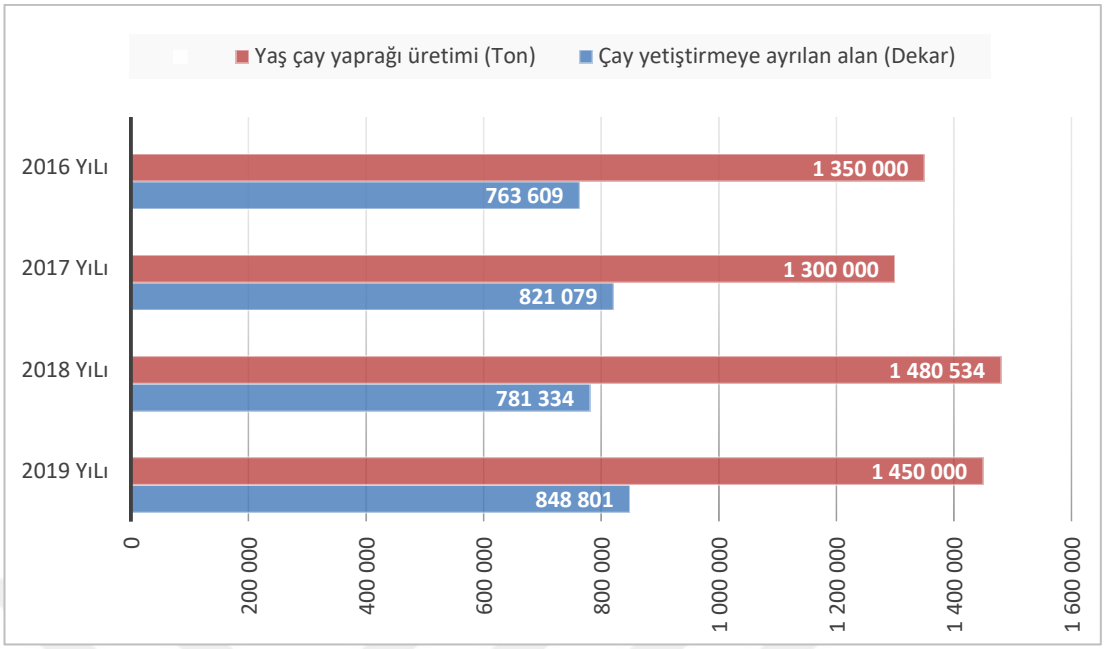
Bölge özellikle Ayder yaylasının turizme açılmasıyla birlikte popülerlik kazanmış ve bölge ekonomisinde turizm, önemli bir gelir kaynağı olmaya başlamıştır. Zengin doğal ve kültürel güzellikleri ile insanların ilgi odağı olmaya başlayan bu alanlar yıl içerisinde yurtiçi ve yurtdışından birçok turisti ağırlamaktadır. Bölgenin bu talebi karşılayacak altyapısı yetersiz olduğundan sürekli olarak yapılan yeni yatırımların uzun vadede sorunlar meydana getireceği açıktır.

Çamlıhemşin'in turizm merkezi olmasıyla birlikte gitgide artan talep, şehir dışına göç eden halkın memleketlerine tekrar dönmesine sebep olmuştur. Bu vesileyle yöre halkı memleketlerinde kendilerine ait araziler üzerinde turistik konaklama, yeme-içme vb. faaliyetlerde bulunarak ekonomik olarak kalkınmaktadırlar.

Çamlıhemşin'in diğer bir özelliği ise, son yıllarda büyük artışlar kaydeden yayla turizminin merkezi olmasıdır. Bunun başlıca nedeni de el değmemiş doğasıyla birlikte geleneksel yaşam tarzının yaylalarda halen korunuyor olmasıdır. Çamlıhemşin yayla turizminin merkezi konumunda bulunmaktadır. Bu nedenle ekonomisinde ayrı bir öneme sahiptir. Başlıca yaylaları; Çat, Elevit, Verçenik, Başyayla, Orta yayla, Tirovit, Palovit, Haçivanak, Karmik, Hapıvanak, Pokut, Sal, Hazindağ, Avusor, Çeymakçur, Samistal, Kavrun (Turizm Merkezi) ve dünyaca ünlü Ayder yaylasıdır. (09.04.1987 tarih ve 87/11608 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Ayder turizm merkezi ilan edilmiştir.)

Daha önceki yıllarda çay, arazinin sarplığından dolayı aile ziraati olarak yapılmakta, sahildeki kadar getirisi olmadığından cazip gelmemekteydi. Fakat Çamlıhemşin bölgesinde getirisi yüksek olan organik çay tarımının da yapılmaya başlamasıyla son yıllarda çay üretimi artarak daha cazip hale gelmiştir. Bölgede hüküm süren iklim ve toprak şartları çay tarımı için oldukça elverişlidir. Bu sebeple, bölgenin en önemli tarımsal üretimi çaydır. Türkiye'de çay yetiştiren çiftçilerin %50'sinin Rize ili sınırlarında bulunduğu göz önüne alındığında çay üretiminin ilin ekonomisindeki yeri kolaylıkla anlaşılabilir. Zirai üretime uygun toprakların oldukça sınırlı olduğu ilde, çay üretiminin artması mısır, kuru fasulye, sebze ve meyve üretimini azalmasına neden olmuştur. Bölgede eskiden olduğu gibi basit tarım ve hayvancılık tekniklerini kullanarak geçimini sağlayacak çok kimse kalmamıştır. Ayrıca, Ayder' deki artan turizm hareketliliği hayvansal ürünlerin tüketiminde artış meydana getirmiştir. Ancak bu hareketlilik bölge halkı tarafından karşılanamamaktadır. Bölgede hayvancılık ekonominin temel belirleyicisi olmasa da geçmişteki yaylacılık kültürünün temelini oluşturmaktadır. Bölgenin yaylalarında yer alan otlak ve çayırların hayvan yetiştiriciliği bakımından önemi büyüktür. Bu bağlamda hayvan otlatmak amacıyla yazın ot biçim zamanı, yakın yörelerden yetiştiriciler yaylalara göç etmektedirler. Hayvancılık faaliyetlerinden elde edilen ürünler öncelikle aile içi tüketimde kullanılmakta, halkın geçimini sağlamamaktadır (Çamlıhemşin Belediyesi, 2002 yılı İmar Planı Açıklama Raporu).

Artan turizm talebine bağlı olarak el işlemeciliği küçük de olsa bir gelişme göstermiştir. Yöre kültürüne özgü yiyecek, giyecek özellikle yöresel yemeni, çorap, kuşak ve tahta işlemeciliği turistlerin ilgisini çekmektedir. Hayvancılık gibi arıcılık da yörede önemini yitirmeye başlamıştır. Fakat yine de yöre halkı arıcılık faaliyetleriyle az da olsa kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ilgilenmeye devam etmektedir.

Şekil 2.7 Ülkemizde çay üretim alanları ve yaş çay üretiminin yıllara göre oranları (TÜİK verileri kullanılarak hazırlanmıştır.)

Çamlıhemşin, bugün tarihi ve doğal güzellikleri nedeniyle insanların dinlenme amaçlı geldikleri, termal kaynaklardan yararlandıkları, kentlerden uzaklaşmak istedikleri bir işlev kazanmıştır. Ayrıca, ekonomik nedenlerin ağır baskısı altında kalan yöre insanı kışın gurbete gitme eğilimi göstermekte ve tarıma dayalı geçim yerini gurbette çalışma biçimine bırakmıştır. Çamlıhemşin yaylalardan başlayan yolculuğuna, kentlere doğru açılan bir yapıyla devam etmektedir.

Dağlarda karların ermesiyle birlikte hayvanlarıyla yaylalara çıkan yöre insanı, yaz mevsimini yaylada geçirip, sonbahar mevsimiyle birlikte tekrar köylerine dönmektedir. Geçmişte hayvancılık amacıyla çıkılan yaylalara günümüzde yöre halkı dinlenmek için de gitmektedir. Çamlıhemşin yaylaları doğal güzellikleri, zengin bitki çeşitleri, yöreye özgü mimarisi ve özgün yaşam tarzı ile yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Patika ağı ile birleşen bu yaylalar civarında birçok yürüyüş parkuru da yer almaktadır. Bakanlar Kurulu tarafından Çamlıhemşin-Ayder yerleşimi ile Yukarı Kavron Yaylası ve İkizdere-Anzer Köyü (Ballıköy) “ Turizm Merkezi” ilan edilmiştir. Bunlar yanında Rize’de görülmeye değer birçok yayla daha vardır (Rize Gezi Rehberi, 2012).

Çamlıhemşin bölgesinde geçim kaynaklarından biri olan hayvancılık yazın hayvanların otlatıldığı ve geçici yerleşim yerleri olan yaylalarda yapılmaktaydı. günümüzde de halen yaylalarda eskisi kadar yoğun hayvancılık faaliyetleri yapılmasa da bölgede turizm faaliyetlerinin artması ve birçok yabancı ve yerli turistin yaylalara gelmesi yöre halkı için önemli bir geçim kaynağı olmuştur. Ayrıca yaylacılık faaliyetlerinin artmasının en büyük nedenlerinden biri de yayalara yapılan araç yollarıdır. Eskiden saatlerce atlarla veyahut yürüyerek yapılan yayla yolculukları, şuan araçlarla oldukça kısa sürelere inmektedir. Yalnız ulaşımın kolaylaşmasıyla beraber yaylaların da müdahalelere ve değişikliklere maruz kalması kolaylaşmıştır.

Çamlıhemşin'de geçmiş dönemlerde geçim kaynağı ormancılık, arıcılık ve mısır üzerinden olduğu bilinmektedir. Ana ürün olan mısır ve diğer ekonomik uğraşlar halkın geçimine yetmediği için, hemen her dönemde il dışına göçmek zorunda kalmışlardır. 19. y. Sonlarında Rusya'da Batum ve Odesa'ya ticaret için ve daha çok işçi olarak giden yöre insanı özellikle fırıncılık ve pastacılık üzerine çalışan dükkanlarda patronluğa kadar yükselmişlerdir. Burada kazandıklarını yörelerinde gayrimenkule yatırmışlardır. Rize yöresindeki eski konaklar genellikle bu dönemden kalmıştır. Çarlık döneminde süren bu gelişme 1917 Ekim devriminden sonra sona ermiş ve 20'li yıllarla birlikte geri dönüşler başlamıştır. Bugün Türkiye genelinde, belli başlı lokanta ve özellikle pastaneler çoğunlukla Hemşinliler tarafından işletilmektedir.

Bölge tarihi içinde, çay tarımının yapılmaya başlanması birçok bakımdan kırılma noktası olmuştur. Cumhuriyet'ten sonra yapılan çay tarımını, bölgenin kalkınmasında ve zenginleşmesinde büyük rol oynamıştır.

Çay ile ilgili yapılan ilk çalışma, 1917'de Ali Rıza Erten'in bölgede çay tarımının yapılabileceği yönünde hazırlamış olduğu rapordur. Bu tarihten sonra 1924 senesinde Rize ve Artvin' de çay tarımı yapılabileceğine yönelik kanun hazırlanmıştır. Bölgeye dışarıdan gelen bu bitki bölgeye uyumlu olması bakımından tercih edilmiştir. Daha önce çay ile ilgili II. Abdülhamit döneminin (1876-1909) ilk zamanlarında ülkede çay yetiştiriciliği üzerine girişimler yapılmıştır (Kuzucu, 2012). Memleketimizde ilk

defa çay dikimine 1878 senesinde Japonya'dan getirilen tohumların numune çiftliklerine ekilmesiyle başlanmıştır (Arer, 1969).

Çayın Ruslar tarafından Batum'da başarı ile geliştirildiği bilindiğinden aynı konunun Rize ve çevresinde nasıl uygulanacağı konusunu incelemek üzere 1923'da vekaletler arası bir heyet, görevlendirilerek oraya gönderilmiştir. Çok eskiden beri bölge halkı ya denizcilik işlerinde ya da Karadeniz'i çevreleyen memleketlerde, bilhassa Çarlık Rusya'sında çalışır, kazancı ile kendinin ve ailesinin geçimini sağlardı. Komşu memlekette ise rejim değişikliği olmuş, gidip gelme de yasaklanınca, geçim sağlanmasında güçlükler başlamıştı (Arer, 1969). Bu yüzden çay tarımının bölge ekonomisinde yer bularak kalkınmayı sağlaması bölge halkı için de çok önemliydi.

Rize'de o dönemlerde güvenlik sorunları nedeniyle yaşanan sıkıntıların, halkın mali yönden güçlenip kalkınmasıyla birlikte yok olacağını düşünen Zihni Derin, çay yetiştirilmesi konusundaki çalışmalara öncü olmuş ve bu konuda uzun yıllar mücadale etmiştir. Çay yetiştiriciliği konusunda çekinceleri olan halkın çay tarımına teşvik edilmesi amacıyla 1924'te Çay Kanunu çıkarılmıştır. 1940'da senesinde ancak 3788 sayılı kanunla devlet, yaprağı almayı garantiledikten sonra halkta istek artmış ve herkes çaylık kurmaya başlamıştır. 3788 sayılı kanun çıktıktan sonra da, teknik elemanların her gün köylerde çalışmaları ve köylü ile sohbetleri, onların tecrübelerini kıymetlendirmeleri sonucu, çaycılık, kısa zamanda büyük gelişme ve ilerleme kaydetmiştir. 1947'de açılan ilk çay fabrikasıyla birlikte Rize'de çay tarımı hızla artmıştır. Çay ziraatı bölgede, diğer ürünlere göre daha uzun vadeli istihdam yaratmış ve ekonomik bakımdan yöre halkına iyi kazanç sağlamıştır (Arer, 1969).

Çay tarımının ekonomik faydalarının yanında zararları da olmuştur. Tarıma bağlı yaşayan halk, çay ziraatine geçerek geleneksel tarımsal faaliyetler ve kültürel alışkanlıklar hızlı şekilde dönüştürmüştür. En başta mısır, mandalina gibi Rize'de yetişen tarım ürünlerinin ekildiği alanlar azalmıştır. Çayın bölgede yaygınlaşmasıyla Rize'de keten kullanımı %51'den %9'a inmiş, pamuklu ve yünlü ürünler tercih edilmeye başlanmıştır. Kara lastik kullanımı %37'den %19'a inmiştir. Kösele

ayakkabı kullanımı %7'den %54' ye kadar artmıştır (Özyurt, 1997). Kültürel bağlamında öncelikle başlıca besin kaynaklarından biri olan mısır tarımıyla birlikte, yaşayan değirmencilik kültürü yok olmuş, geleneklerden biri olan imece- eğratluk ortadan kalkmıştır. Yaşanan bu değişim ve dönüşümler halkın bir araya geldiği çalışma ortamını azaltmıştır. Bununla birlikte ortak çalışma alanlarında sürdürülen halk geleneğinin bir parçası olan horonlar, maniler ve türkülerin yaşatıldığı ortamlar yitirilmeye başlamıştır (Karadeniz'de Hayatın İzleri Rize Trabzon, Karadeniz Kültür Envanteri, DOKAP- Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, 2019, sf. 28-29).

Sonuç olarak, Cumhuriyet'ten sonra ülkemizde başlayan çay tarımıyla birlikte kırsal özellik gösteren yerleşimlerde çay alım yerleri kırsal çevrenin fiziksel bir ögesi olarak yerini almıştır. Kırsal yaşam kültürünü yansıtan bu yapıları, çay tarımının tarihiyle birlikte ele almak kaçınılmazdır. Edinilen bu bilgiler ışığında, geçmişten günümüze değişen yaşam kültüründeki değişikliklerin kırsal çevre üzerinden deşifresi kolaylaşacaktır.

Çamlıhemşin bölgesinin uzun yıllar devam eden çay tarımında, son zamanlarda devlet desteğiyle birlikte organik tarıma geçilmeye başlanmıştır. Yukarı Çamlıca yerleşimindeki çay bahçelerinde de organik çay tarımı yapılmaktadır. Bu kapsamda köyde, bir adet çay alım yeri bulunmaktadır. Yöresel malzeme yerine, bu yapılarda modern yapı malzemesi olarak beton ve briket kullanılmaktadır. Çay tarımıyla birlikte yöre yaşamının bir parçası olarak kullanılan çay alım yerlerinde, kullanılan briketler çayın yanmaması ve kalitesinin bozulmaması amacıyla mekanda hava akışının sağlanması için zeminden birkaç sıra sonra boşluklu bir şekilde dizilerek sıralanmaktadır. Plan kurguları yörede hemen hemen her yerde benzer olmakla birlikte dikdörtgendir. Çay alım yerleri yalnızca girişleri ve çayın araca yüklenmesi kısmında değişiklikler gösterebilmektedirler.

2.4 Sosyal Yapı

Doğu Karadeniz Bölgesi birçok doğal, tarihi, kültürel zenginliğe ve bunun yanında getirdiği yerleşme özellikleriyle birlikte farklı bir sosyal yapıya sahiptir.

Zengin doğal ve kültürel yapıya rağmen, arazi yapısının getirdiği güçlükler, ulaşım ve ekilebilir alanların sınırlılığı gibi nedenlerle yöre insanının tarih boyunca hep yöre dışından geçimini sağlama arayışında olmuştur. Ancak, bu gurbetçi yaşam, Karadenizlilerin kendi yöreleri ile ilişkilerinin zayıflatmamış, aksine daha da kuvvetlendirmiştir. Yöre insanı, doğduğu topraklarla bağlarını kopartmamış, gittikleri yerde de, yöresinde de hemşerileri ile ilişkilerini hep sıkı tutmuşlardır.

Karadeniz'de hemşerilik ve akrabalık ilişkileri hep kuvvetli olmuştur. Her fırsatta ve özellikle yaz dönemlerinde dışarıdan yörelerine gelirler ve köy ya da yayladaki evlerini oldukça genişletilmiş bir aile olarak hep birlikte kullanırlar. Kimi zaman yayla evlerinde aynı evi 20-30 kişi kullanabilmektedir.

Genelde Doğu Karadeniz insanının kapalı bir toplum yapısı özellikleri gösterdikleri bilinir. Konservatif olarak tanınırlar. Bunun belki de en önemli nedenlerinden birisi de, ergin çağdaki yöre erkeklerinin ailenin geçimini sağlamak için gurbete çıkmaları olabilir. Tek başlarına yaşamak ve de aynı zamanda çalışmak zorunda olan kadınlarda içlerine kapanmak gereğini hissetmiş olabilirler. Yörede, doğanın zor koşulları ile kadınlar yalnız mücadele etmeği öğrenmişler, toplumsal yaşam içinde üretken bir rol almışlardır. Hayvanlarla ilgilenmek, hayvansal üretimi değerlendirmek, tarlada bahçede çalışmak, günlük geçimi sağlamak, kışlık ot, yakacak vb. her türlü gereksinimi temin etmek hep kadının görevi olagelmiştir yörede. Özetle, yöre kadını iş ve aile yaşamının temel direği sayılmıştır.

Rize'nin Hemşin köylerinde genellikle bilinen köy odaları geleneği yoktur. Bunun yerine, genellikle büyükçe evlerde, ya da hayatı daha büyük evlerde mahalleliler bir araya gelirler ve sohbet arasında da tipik Karadeniz eğlencelerini yaşarlar. Çoklukla da tulum eşliğinde horon oynarlar. Tulum, bilindiği gibi yöreye özgü bir halk

enstrümanıdır. Oğlak derisinden yapılan bir hava deposu olarak tanımlanabilir. Kısmen "gayda"ya benzese de yapısında farklılıklar vardır.

Horon kalabalık bir topluluk tarafından oynanır ve yorulmak bilmeyen Karadeniz insanınca saatlerce sürdürülür. Tulum olmasa bile horon yine durmaz. Nav ya da çubu (yöresel halk çalgıları) bunlar da olmadığı zaman oyuncuların çifter çifter karşılıklı söyleyecekleri türkülerle oynanır. Bu folklor türü eskiden kız-erkek ayrı ayrı oynanırken, çağımızda hep birlikte oynanmaktadır.

Oyunların temalarında, engebeli arazide, gür ormanlarda ya da sarp dağ zirvelerinde mücadele eden insanların hareketlerinin izleri olduğu söylenmektedir.

Geleneksel dokuma ürünleri ile yöre kadınının özgün bir giyim tarzı oluşmuştur. Peştamal ve baş bağlama şekilleri ile çok renkli ve zengin görünümlü bir giyim biçimleri vardır. Özellikle Çamlıhemşin yöresindeki özgün baş bağlama şekli günümüze kadar aynı biçimde getirilmiş ve yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Şekil 2.8 Yukarı Çamlıca'da yöresel kıyafetleri ile Emine Onur ve yöresel örgü çoraplar (Kişisel arşiv, 2019)

Yöre sakinlerinin geleneksel beslenme biçimleri mısır, karalahana, fasulye ve hamsi ile süt ürünlerine dayanmaktadır. Turşu kavurması (tavalı), karalahana (çorba, sarma) minci, muhlama, kuymak, Laz böreği pepeçura yöreye özgü yemek çeşitlerinden birkaçıdır.

Yörede yaylacılık geleneği de ayrı bir kültür olgusu olarak değerlendirilmelidir. Yayla zamanı, köylüler (ayrı ayrı köylerden de olsa) ortak yaşamanın en güzel örneklerini verirler.

Ortaklaşa kararla verilen yaylaya çıkış ya da iniş zamanları yaşanan imece yaşam ve bu dönemlerdeki coşku çoğu zaman şenliklere dönüştürülmüştür. Özellikle kışın doğadaki zorlu yaşam kavgasının yorgunluğu böylece atılmaya çalışılmaktadır.

Yine çalışma alanı içerisindeki Yukarı Çamlıca (Vice) Mahallesi sakinleri de, köyün yaklaşık 1,5 saat üzerinde yer alan ve yüksekliği 1.088 metreyi bulan " Bizim Dağ" dedikleri mezrelerinde her yıl piknik düzenlemektedirler. Yukarı Çamlıca Derneği; köy ve yayla konularının birçok kişi tarafından topluca konuşabilmesine olanak sağlaması amacıyla 2000 yılında aldığı bir kararla dağ pikniğini geleneksel hale getirmeye çalışmıştır. Fakat her sene bazı aksaklıklardan dolayı bu etkinlikte aksamalar meydana gelse de yöre insanı bu etkinlikten büyük mutluluk duymaktadır. Çünkü çoğu gurbette olan mahalle halkı yazları bir araya gelip herkesle hasret giderme fırsatı bulabilmekte ve sosyalleşmektedirler (Gültan, 2015).

2.5 Tarihsel Gelişim

Çamlıhemşin tarihini incelerken, bölgenin bağlı olduğu Rize İlinin tarihsel gelişimini de göz önünde bulundurarak birlikte ele almak gerekir.

Rize ilinde, tarih öncesi dönemlere ait yeterli arkeolojik çalışma olmamasına rağmen ortaya çıkarılan ilk bilgiler Yontma Taş dönemi aittir. Bölgede ilk yerleşimlerin bu dönemden sonra ortaya çıktığı düşünülmektedir. Rize adının kökeni üzerine çeşitli varsayımlar olsa da üzerine yapılmış kapsamlı bir çalışma yoktur.

Ancak Kültür Bakanlığı'nın yayınladığı Rize tanıtım kitabında geçen Rhizion, Rhizos, Riso, Risum, Risso gibi kelimelerden Rihizos yunanca pirinç, Rihiza ise dağ eteği anlamına gelmektedir. Günümüzde kullanılan Rize isminin Farsça karşılığı "kırılmış, dökülmüş" tür (Karpuz, 1992).

Tarım ve hayvancılıkla ilgilenen bazı toplulukların bulunduğu yörenin yazılı tarihi M.Ö. 7. yüzyılda Miletli denizcilerin yaptıkları seferlerle başlamaktadır. Daha sonra Kimmer, Med ve Pers gibi kavimlerin akınlarına uğramıştır. Bölgede gerçekleşen Pers akınları, M.Ö. 547 tarihinde başlamış ve Anadolu'nun büyük bir kısmını etkilemiştir. M.Ö. 334 tarihinde Pers İmparatorluğu'nun bölgedeki etkinliği İskender tarafından sona erdirilmiş, Trabzon-Rize çevresi Pontus Devleti sınırları içine dahil edilmiştir. Bölgeyi M.Ö. 180'de Kral Pharnakes işgal etmiş, M.Ö. 1. Yüzyılda Partlar'ın eline geçmiştir. M.Ö. 64 yılında Romalılar'ın yönetimi altına giren bölge daha sonra İmparatorluğun ikiye ayrılmasıyla birlikte Doğu Roma yani Bizans İmparatorluğu yönetimine girmiştir (Kurdoğlu, 2002). Rize'nin Karadeniz-İran ticaret yolu üzerinde olması nedeniyle bu dönemde Bizans ve Sasanlı Devleti arasında çekişmeler yaşanmıştır (Rize İli Tabiat Turizmi Master planı 2016-2019, s. 25).

1071 Malazgirt Savaşı'nda Selçukluların Bizans'a karşı kazanmış oldukları galibiyetten sonra izlenen yayılmacı hareketle birlikte Karadeniz kıyıları ve Rize yöresi Türklerin egemenliğine girmiştir. Fakat bu durum sürekli olmamış ve I. Haçlı Seferi sonrasında Bizans hakimiyetine geri döner. 1204 yılında III. Haçlı Seferi'nden sonra Trabzon Rum İmparatorluğu'na dahil olmuştur.

Akkoyunlu Türk Devleti döneminde (1350-1502) Rize'nin güney kesimlerine, Hemşin bölgesine çok sayıda Türk yerleştirilmiştir. Çamlıhemşin'in Aşağı Çamlıca (Vice) ve Ülküköy gibi yerleşimlerinde bulunan yapılardaki koç heykelleri Türk boylarının kanıtı olarak yorumlanmaktadır (Kurdoğlu,2002).

Rize ve çevresinin, Osmanlı hakimiyetine girmesi 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet fethetmesiyle olmuştur. Yavuz Sultan Selim devrinde ise Rize tamamen

Osmanlı egemenliğe girmiş daha sonra da ünlü Oğuz boyu (Cepniler) buraya yerleşmiş ve Türk kültürünün bölgede yaygınlaşmasını sağlamışlardır. (Rize İli Tabiat Turizmi Master planı 2016-2019, s. 25).1867 Vilayet Nizamnamesine göre Trabzon vilayetinin merkez sancağının 6 kazasından biri olan Rize, 1877 yılında merkez sancağa bağlı nahiye olmuştur. 1877–1878 Osmanlı Rus savaşının ardından Lazistan sancağı kurulunca Rize hem kaza, hem de bu sancağın merkezi oldu. I. Dünya Savaşı'nda 2 yıl Rus işgali altında kalan bölge, 2 Mart 1918'de bağımsızlığına kavuşmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 senesinde il olarak idari yapıda yer almıştır (Rize Gezi Rehberi, 2012).

Çamlıhemşin özelinde, Osmanlı kayıtlarında bölgeye ait birçok veri bulunmaktadır. 16. yüzyılda, Kanuni Sultan Süleyman devri başlarında Trabzon livasına bağlı kazalardan biri olan -günümüzde Çamlıhemşin-Yukarı Çamlıca'nın da içinde bulunduğu- Hemşin kazası 3 nahiyeden oluşmaktadır. Bunlar, Hemşin, Karahemşin, Eksanos'tur. Karahemşin denilen dağlık kesimi oluşturan yer Çamlıhemşin'in üst tarafında yer almaktadır. Kayıtlarda Hemşin kazasından alınan vergilerde ücret karşılığı belli olan rugani şıra, süzülmüş bal, balmumu gibi ürünler de yer almaktadır (Ak, 2011, sf.64). 16. Yüzyılda İcmal Ve Mufassal Tahrir Defteri'ne göre Hemşin Kazası'na bağlı köyler arasında köyün tahrir defterindeki adı Viçena olarak görülür ve köyün bağlı bulunduğu nahiye yine Hemşin Nahiyesi'dir. Köyün Bugünkü adı Çamlıca; köyün günümüzde bağlı olduğu il/ilçe Rize-Çamlıhemşin'dir. 16.yüzyıl kayıtlarında yerleşimin Yukarı ve Aşağı Çamlıca olarak henüz ayrılmadığını ve sadece Çamlıca (Vice) olarak bahsedildiği görülmektedir (Saraç, 2015).

1856 yılında Hemşin ve Atina kazalarının Atina kazası çatısı altında birleştirilmesi yönünde karar alınmıştır. 1859 yılında birleştirilmiş olsa da asıl olan 1870 yılında Atina kazasının nahiyesi olduğu yönündedir. Bu durum Cumhuriyet dönemine kadar Atina Kazasının bir nahiye birimi olarak kalmıştır. Ayrıca 1890 tarihinde Hemşin'in idare merkezi Badara yerine Viçe-i Ulya Köyü yapılmasına yönelik merkezin talepleri olmuş ancak yöre ahalisi tarafından bu durum engellenmiştir (SARAÇ, 2015,s. 74-75).

Viçe-i Ulya olarak kayıt altına alınan Yukarı Çamlıca Mahallesi, döneminde çok önemli geçiş güzergahı üzerinde bulunduğundan merkez yapılmak istenmesi muhtemeldir. Çünkü eskiden Hemşin-Pazar'a giden ana geçiş yolu bu köyden geçmekteydi. Bu yol Fırtına Deresi üzerinde Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan araç yolu ile birlikte önemini yitirmiştir ve neredeyse kullanılmamaktadır. Bu geçiş yolu, yöre halkı ve çevresi tarafından çok iyi bilinen bir güzergahtır ve o dönemde bu yolun iyileştirilmesinde zengin olan köy sakinlerinin mali desteği ile çevredeki yöre insanlarının önemli katkısı olmuştur. Yolun günümüzdeki durumundan hareketle bile, gerçekten o dik ve sarp arazilerde bu yolun yapılması için ne kadar emek harcandığını görebilmek mümkündür. Bu güzergah boyunca yolların geniş ve taşlı olması da dikkat çekici bir diğer özelliktir. Yöre halkının 'ipek yolu' olarak adalandırdığı bu güzergah Yukarı Çamlıca sakinlerinin Titizen dedikleri mezre olarak kullandıkları alandan geçmektedir. Bu alandadığı yer yer yapılaşma bulunmaktadır. Eskiden burada birçok yerleşim yerinin bulunduğu ve insanların burada kaldığı söylenmektedir. Günümüzde alanda konut kalıntılarını görebilmekteyiz. Bu güzergah üzerinde çeşme de bulunmaktadır.

Yörenin en önemli bağlantı güzergahlarından biri de Kanlı Boğaz geçidi, civar yerleşimlerin yaylalarına çıkmak için kullandıkları bir katır yoluydu. Aynı şekilde Hemşin ilçesinin birçok köyü de yaylalarına çıkmak amacıyla Kanlı Boğaz'ı geçerek Çamlıhemşin tarafına iniyordu. Buna rağmen Kanlı Boğaz geçidi daha çok Çamlıhemşinlilerin, kış aylarında dahi Pazar'a yani merkeze ulaşmak için kullandıkları bir güzergahtı. 1844 yılında yöreyi gezen Alman botanikçi Prof.Dr. Karl Koch da yaylalardan inerken bu yolu kullanmıştı (Hiçyılmaz, 2016).

Dolayısıyla Çamlıhemşin'de Yukarı Çamlıca sakinleriyle yaptığım sözlü çalışmalarda, eski ipek yolundan ve bu yolun bağlantı sağlayan kestirme bir olduğundan bahsedilir. Yukarı Çamlıca' dan geçen taş yollardan Kanlıboğaz'a geçildiği ve ordan Hemşin ve Atina'ya (Pazar) ulaşıldığı birçok kaynakta yazılmaktadır. Günümüzde fırtına deresi boyunca yapılan Ardeşen- Çamlıhemşin karayolu ile bu güzergah önemini yitirmiştir. Şu anda mevcut sahile ulaşımı sağlayan

Karayolu üzerinde 1950 öncesi herhangi bir patika yolun varlığı bilinmemektedir. Karayolu tamamen ekonomik ve coğrafi olarak sağladığı kolaylıklar nedeniyle, devlet tarafından Fırtına deresi boyunca yapılmıştır.

Bölgenin tarihi kadar, çalışma alanı içinde yer alan mevkiilerin isimlendirilmesiyle ilgili de incelemeler yapılmıştır. Yapılan yazılı ve sözlü çalışmalarda, konuyla ilgili çeşitli varsayımlara ulaşılmıştır. Yukarı Çamlıca geleneksel kırsal yerleşiminde yer alan bu mevkiler rakımı en yüksek mevkiiden alçak mevkiye doğru sırasıyla; Tundus, Şeytanlı, Ortaköy, Kneşli ve Tap mevkiileridir.

Tap mevkii, edinilen bilgilere göre 'yüksekteki düzlük' anlamına gelmektedir. Gerçekten de yerleşimdeki bu mevki, ilçe merkezi üzerindeki kayalıklarda konumlanan ve çevredeki dik arazi yapısına kıyasla oldukça düz kalan bir alandır.

Şeytanlı adı bu mevkiiye oldukça ilginç bir hikayeden esinlenerek verilmiştir. Bu hikayeye göre: *"Geçmiş yıllarda Reyhanzadelerden bir ağa, atıyla birlikte Kanlı Boğaz yoluyla Atina'ya (günümüzdeki adı Pazar) tuz ve gaz almaya inmiş. O yıllarda Atina'dan alışveriş yaparak dolu bir vaziyette köye gelmek yokluk döneminde ağalığın bir çeşit ispatı niteliğindeymiş. Bu ağa, Atina'da tuz ve gaz bulamadığında atına astığı torba ve heybelere taş doldurup köye giriş yapıyormuş. Böylece ağalığına laf getirmiyormuş ama sonunda yakalanmış. Şeytanca bu davranışından dolayı mahallesine de Şeytanlı Mahallesi denilmiş."* (Hiçyılmaz, 2017, s.127).

Yerleşimde yer alan Kneşli mevkii'nin ise köyün en güneş alan yeri olmasından dolayı "Güneşli"den evrilerek "Kneşli" olduğu yöre halkı tarafından aktarılmaktadır.

Sonuç olarak, bu bilgiler ışığında Çamlıhemşin'in kırsal yerleşim biçimi incelendiğinde tarihsel gelişim sürecinin izleri anlamlandırılıp yorumlanabilecektir. Yerleşim ilçe bazında kendi tarihsel süreci içerisinde pek çok korunması gerekli kültür varlığına ev sahipliği yapmaktadır. Rize İli içerisinde tescil edilen kültür varlıkları listesinde Çamlıhemşin'de 2020 yılı itibariyle toplamda 154 sivil mimarlık,

anıtsal ve resmi yapı bulunmaktadır. Bu liste içerisinde tarihi kültürel mirasımızın parçası olan birçok sivil konut örnekleri, konutlar, camiiler, köprüler, değirmenler yer almaktadır.

BÖLÜM ÜÇ
ÇAMLIHEMŞİN-YUKARI ÇAMLICA KIRSAL YERLEŞİM DOKUSU VE YEREL KONUT MİMARİSİ

Doğu Karadeniz'in yüksek kesimlerinde çevreye kapalı kırsal yerleşmelerindeki geçmişle bağlarını koparmadan devam eden geleneksellik, aynılaştırıcı bir rol oynamış ve bölgede benzer yapı ve plan tipolojilerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır (Başkan, 2008). İnsan ve doğa birlikteliğiyle bir araya gelen bu doku başlı başına bir uyum mimarlığının eseridir. Bu uyumu belirleyen etkenler insanların yaşadığı bölgedeki iklimi, topografyası, yaşamsal güçlükleri, gelenek-görenekleri, insanların sosyo-ekonomik seviyesi, kültürel ve tarihsel ilişkiler olarak sıralanabilir. Tarih öncesi devirlerden günümüze yapılan arkeolojik çalışmalarda da geleneksel konutu etkileyen faktörler arasında yöresel yapıcılık deneyimi de çok önemli bir yol oynar. Kültürel etkileşim alanında bulunan Anadolu'da yapılan bazı araştırmalarda konut yerleşim alanlarının yüzyıllar boyunca süregelen tarihsel katmanlarında oluşan değişimlerin, farklı dönemlerde o yöreye gelen başka bir coğrafyadan insanların kullandığı geleneksel tekniklerle birlikte değişime uğradığını söyleyebiliyoruz. Burada göçlerin, savaşların vs. etkili olduğu söylenebilir. Geleneksel birikim bir anı değeri taşımasının yanında etkileşim içinde olan ve devingen bir yapıdır. Günümüzde geleneksel kırsal mimarlık mirası da dahil olmak üzere geçmişle bugün arasında bir uyum yakalayarak bu mirasın sürekliliğini sağlamak zor olmasa gerekir. Salt geleneksel dokuyu devam ettirmek bire bir yapım tekniği ve malzemeyle ilişkili değildir. Pallasma'nın (2011) da dediği gibi küreselleşen dünyamızda mimarlığın evrenselleşmesi insanları aidiyetlik duygusundan koparmakta ve yalnızlaştırmaktadır. Halbuki geleneksel kırsal mimarlıkta o mimarlık ürününün hangi yöreye ve hangi coğrafyaya ait olduğunu anlayabiliriz.

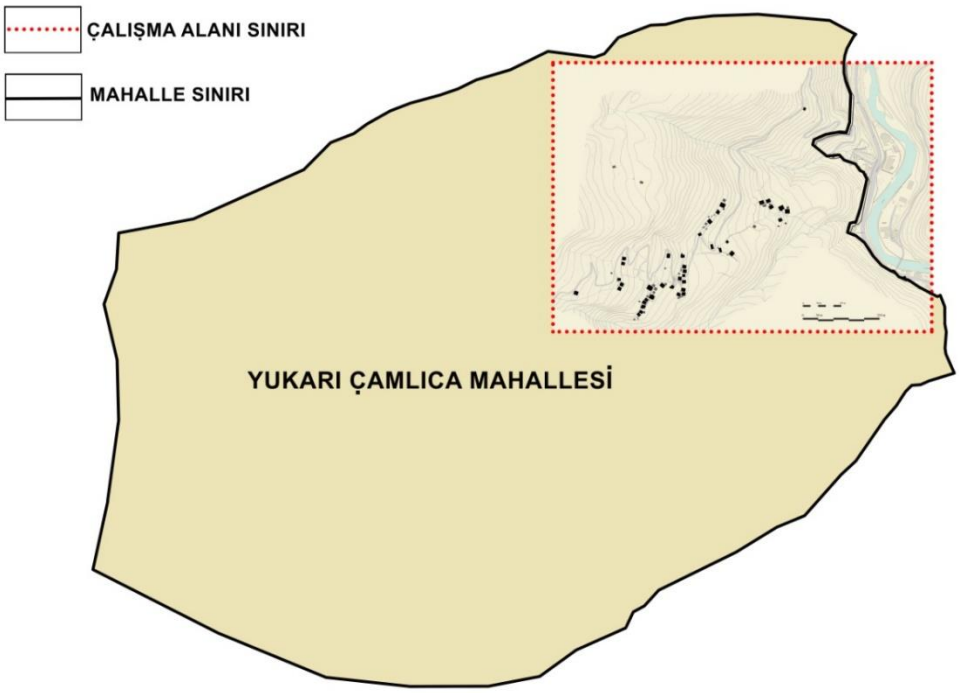
Yukarı Çamlıca Mahallesi, ülkemizdeki birçok korunmaya değer geleneksel kırsal yerleşim gibi önemli bir kültür, mimarlık, yapı geleneği ve yaşam modelini içinde barındırmaktadır. Geçmişin yaşam kültürünün izlerini taşıyan bu yerleşimlerden elde edilen veriler ışığında gelecek, geçmişin sağlam temelleri üzerine oturtularak inşa edilecektir.

Tarihi yapılar, geçmiş ile gelecek arasında bir köprüdürler. Geçmişteki sosyolojik, ekonomik, politik ve dinsel yaşam bu tarihi yapılarla birlikte gelecek nesillere aktarılmaktadır. Bugün bizlere emanet edilen bu mirası korumak ve gelecek nesillere aktarmak hepimizin ortak görevidir. Bu yüzden çalışma alanı olarak seçilen Yukarı Çamlıca Mahallesi barındırdığı tescilli ve tescili yapılmamış nitelikli yapıları ile araştırılmaya ve belgelenmeye değer görülmüştür. Her coğrafya ve kültürde görülen farklı mimari ve mekânsal biçimlenmeler o yerleşimin zenginliğini oluşturmaktadır. Bu farklılıklar sayesinde o yerler, özel ve biricik olmaktadır. Yukarı Çamlıca Mahallesi de gerek bulunduğu konum gerekse özgün mimari özellikleri ile bu özel yerleşimlerden yalnızca bir tanesidir.

Bu bölümde Yukarı Çamlıca kırsal yerleşim dokusu ve geleneksel konut mimarisine ait elde edilen veriler uygun başlıklar altında aktarılacaktır. Alt başlıklarında yerleşimde doku ölçeğinde yapılan analizler ve yapı ölçeğinde yapılan analizler detaylı olarak anlatılarak, çizimlerle ve fotoğraflarla desteklenecektir. Alan içinde barındırdığı potansiyellerle, belgelenmeye değer kültürel mirasımızın bir parçasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda incelenecek olan yerleşim, Doğu Karadeniz kırsal mimarisinin özgün yerleşim özelliklerini, mimarisini ve kültürel karakterini yansıtmaktadır. Kırsal yaşam modelinin canlı birer örneği olan bu yerleşimlerin analizlerinin yapılarak deşifre edilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması bu sebeplerle önemlidir. Yukarı Çamlıca yerleşimi de, Çamlıhemşin ilçesine bağlı kırsal karaktere sahip olan ve geleneksel mimari bütünlüğünü günümüze değin büyük ölçüde korumayı başarmış olan bir yerleşimdir. Bunda ilçe merkezine yakın olmasının yanında merkezin oldukça dik olan batı yamacında yer almasının etkisi büyüktür. Bu şekilde korunaklı bir mevkiide bulunan yerleşim, kolayca geleneksel yapı ve kırsal yaşam bütünlüğünün sürekliliğini sağlayabilmiştir. Ayrıca bölgede Ayder'in turizm alanı olarak gelişmesiyle birlikte artan turizm baskısı, Yukarı Çamlıca Mahallesi özelinde görülmemektedir. Bu da kırsal karakterin bozulmamasındaki etkenlerden bir tanesidir.

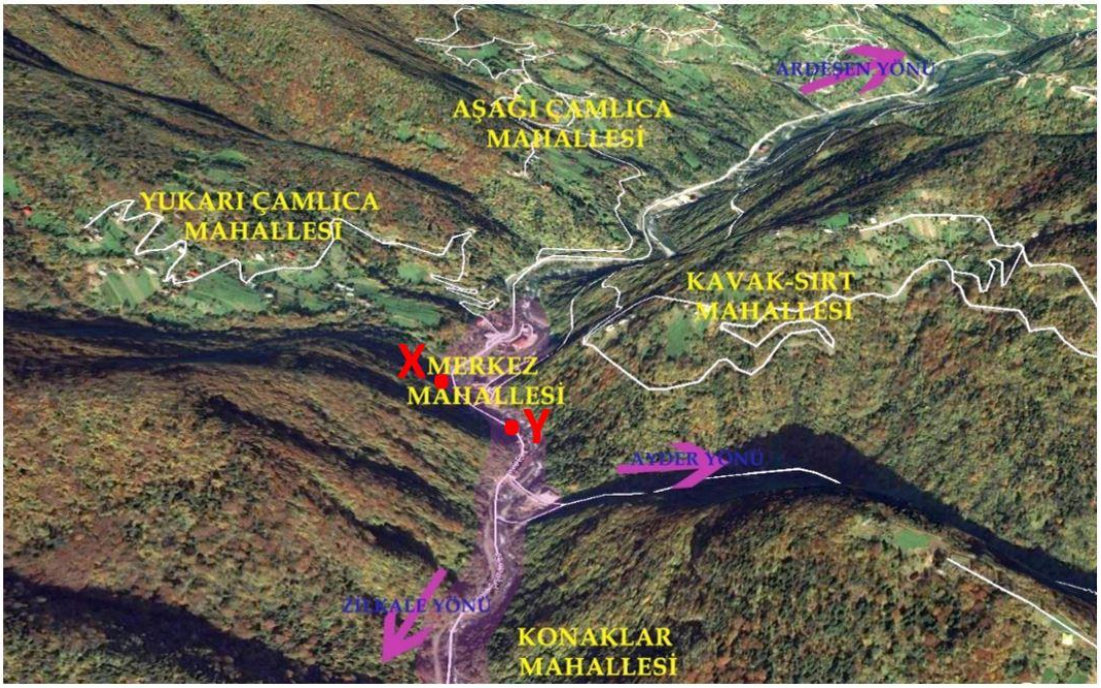
3.1 Çalışma Alanının Tariflenmesi

Yukarı Çamlıca Mahallesi yerleşimi; eğim yönü doğuya bakmakla birlikte en batısından doğusuna sırasıyla Tundus, Şeytanlı, Ortaköy, Kneşli ve Tap olmak üzere beş mevkiiden oluşmaktadır. Yerleşimin kuzeybatısında eskiden yaylalara çıkmadan önce hayvanlarını otlatmak amacıyla sıklıkça kullandıkları ve eski katır yolunun geçtiği bir de Titizen mevkii bulunmaktadır. Günümüzde yerleşim dışında kalan ve kısmen çay tarlalarının da bulunduğu bu mevkii, yerleşimin tarihi belleğinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Tarihi bilgiler ışığında, eskiden Hemşin'e oradan da Pazar limanından gurbete giden insanların sıklıkça bu yolu kullandığı aktarılmaktadır. Yerli halk tarafından ipek yolu olarak da anılan bu eski katır yolu, yöre halkının çok eski zamanlardan beri oldukça iyi bildiği bir güzergahtır. Yapılan kişisel görüşmede, Havva Reyhan, annesiyle birlikte Hemşin'deki köyüne bu yolu kullanarak çok defa gittiklerini fakat günümüzde bu yolların artık eskisi kadar kullanılmadığını aktarmıştır.

Şekil 3.1 Mahalle ve çalışma alanı sınırları

Çalışma alanı olarak seçilen yerleşimde, kırsal karakteri oluşturan çoğu öğe mevcut durumunda korunmuş olup, bize geçmişin yaşam kültürünü gerçekçi bir şekilde yansıtmaktadır. Yerleşimdeki konutlar, etrafında çay tarlaları ve bostanlıklarla çevrili olmakla birlikte yerleşim çeperinde ormanlık alanlar mevcuttur. Eskiden yöre halkının aktardığı bilgilere göre şimdiki çoğu orman arazisi olan ağaçlık alanlarda, eskiden ekin ekip biçilmekteydi. Zamanla bu alanların kullanılmamasıyla birlikte, bu alanlar devlet arazisi olmuştur. Çalışma alanı sınırı içerisinde, Yukarı Çamlıca Mahallesi'nin tümü bulunmamaktadır. Yerleşimin koruma amaçlı imar planı yakın bir zamanda yapılacak olmakla birlikte, çalışma kapsamında Çamlıhemşin Belediyesi'nden alınan halihazır ve kadastral haritalar üzerinden çalışılmıştır. Yapılan analiz çalışmaları da bu haritalar altlık olarak kullanılmıştır.

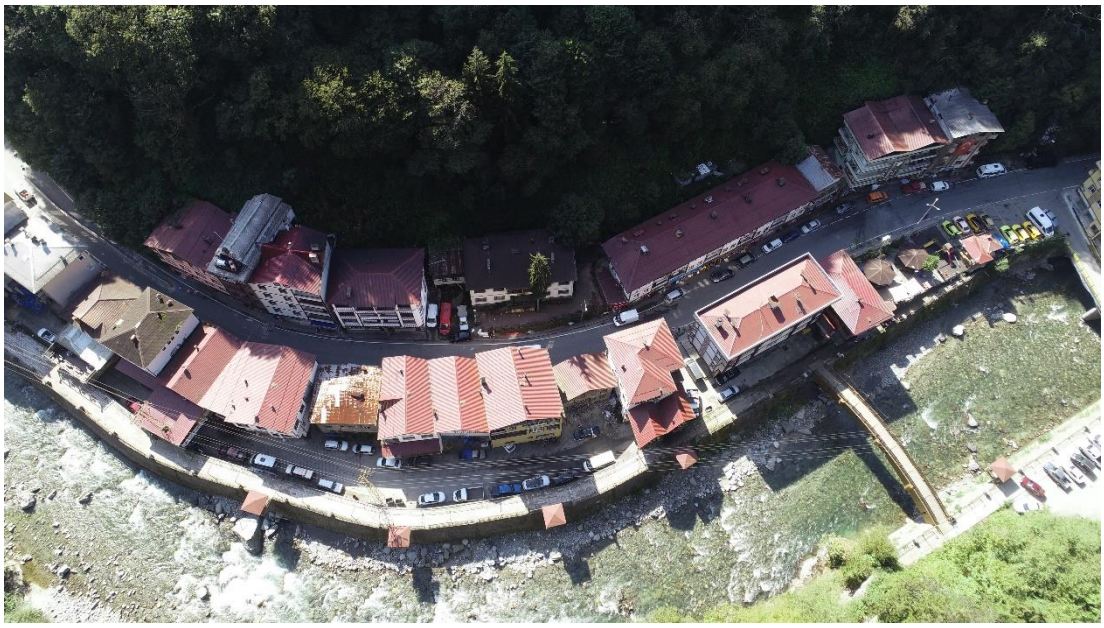

Şekil 3.2 Mahallelerin konumu (X noktasında Çamlıhemşin Belediyesi, Y noktasında ise cephe sağlıklaştırması yapılan Osman Kurtulmuş sokak bulunmaktadır)

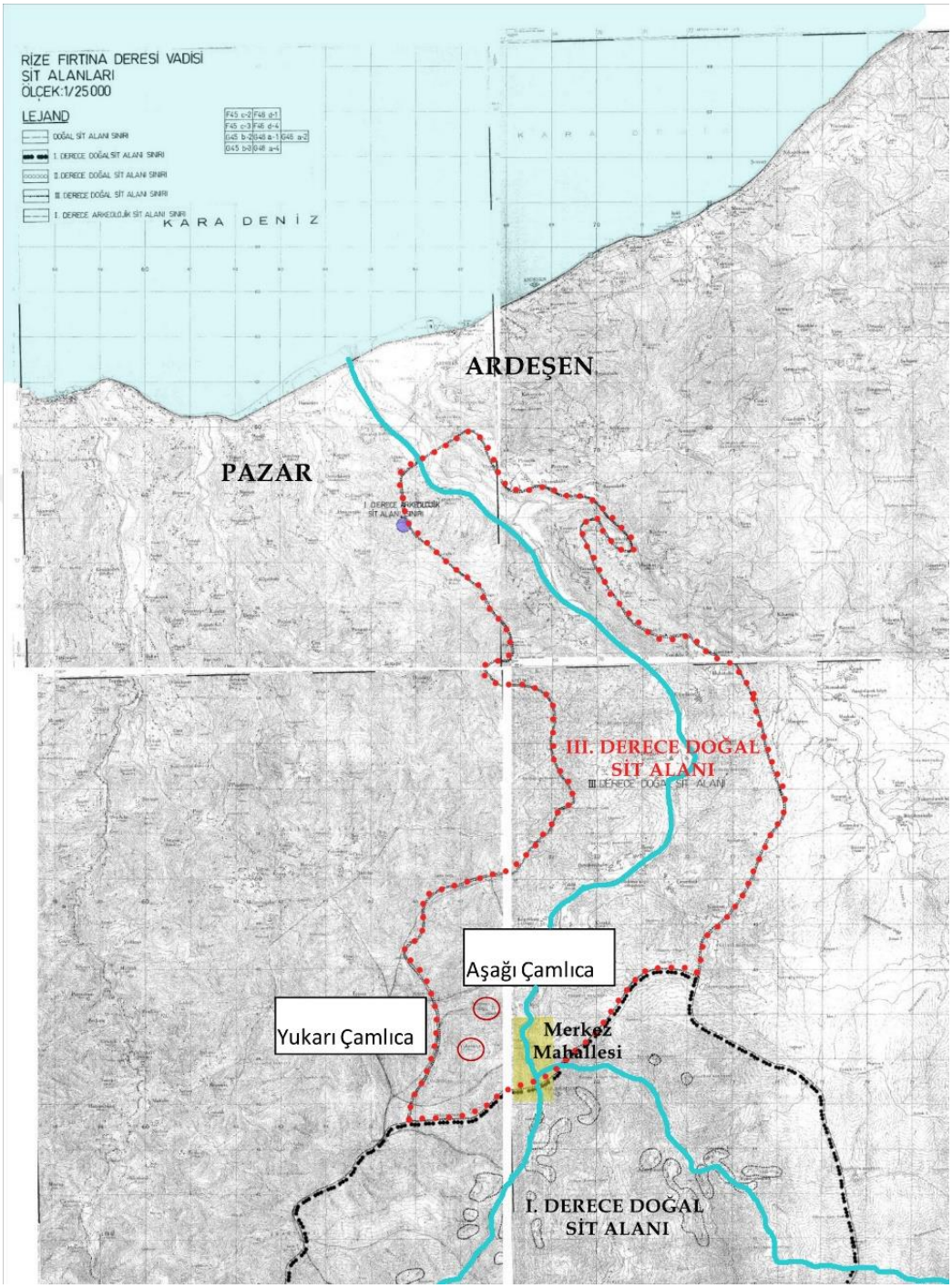
Yukarı Çamlıca Mahallesi sınırları içerisinde, III. Derece ve I. Derece sit alanları bulunmaktadır. Fakat geleneksel yerleşim dokusunun bulunduğu alanla birlikte büyükçe bir kısmı III. Derece sit alanı içerisinde kalmaktadır. Yerleşimde koruma amaçlı imar planı olmadığından Geçici Yapılaşma Koşulları geçerli olmaktadır.

Şekil 3.3 X noktasındaki Çamlıhemşin ilçe belediye binası (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.4 İlçe merkezindeki Osman Kurtuluş sokaktan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.5 Bölgedeki sit alanları içinde Yukarı Çamlıca'nın konumu

3.2 Kırsal Yerleşim Karakteri

Doğu Karadeniz geleneksel kırsal yerleşimlerinden biri olan Yukarı Çamlıca yerleşimi, geleneksel kırsal mimari nitelikleri ile bölgenin genel karakterine uyumlu bir durum sergilemektedir. Geleneksel kırsal dokunun sürdürülebilirliği için, özgün niteliklerinin tespit edilmesi önemlidir. Bu bölümün alt başlıklarında Yukarı Çamlıca kırsal yerleşim dokusunun karakterini deşifre etmek amacıyla yapılan alan çalışmaları ile yerleşimin mevcut fiziki yapısı ortaya konulacaktır. Alan çalışmalarından elde edilen veriler analiz paftalarıyla desteklenerek aktarılacaktır.

Yukarı Çamlıca yerleşiminde yapılan alan çalışmaları 2018 ve 2019 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Alanda yapılan çalışmalar sırasında yapıların yerleri, hazırlanan haritalar üzerinde numaralandırılarak gösterilmiştir. Analiz paftalarında yerleşimin kırsal karakterini oluşturan veriler uygun başlıklar altında aktarılmıştır. Bu sayede yerleşim doku ölçeğinde tanımlanmış ve anlaşılabilir olması amaçlanmıştır. Yukarı Çamlıca yerleşiminin büyük ölçüde tanımlanması ve yerleşim karakterinin tespiti bir sonraki aşamada incelenecek olan mimari yapıların anlaşılmasına da kolaylık sağlayacak ve çalışmada yerleşimin karakteri bütüncül olarak anlaşılabilecektir.

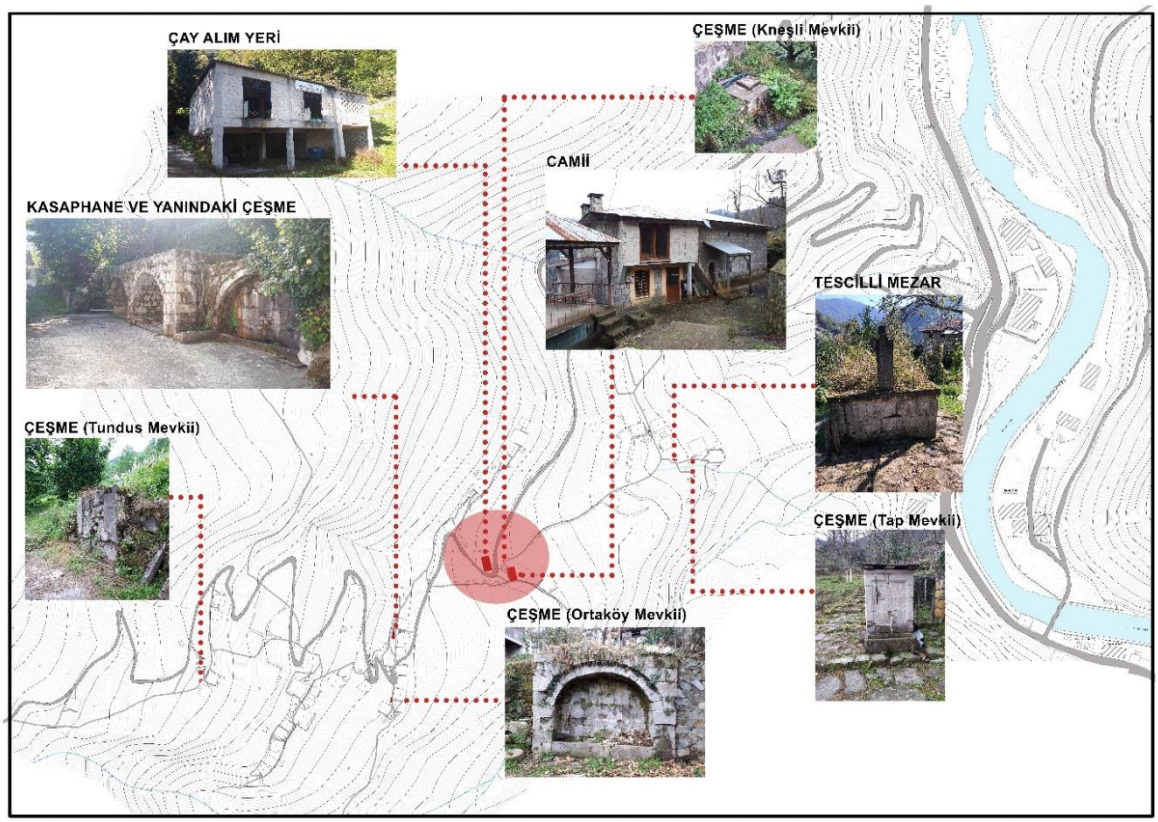
Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından, Yukarı Çamlıca Mahallesi'nde tescilli yapılan tamamında korunma alanı sınırları belirlenerek taşınmaz kültürel mirasımızın bulundukları çevre ile birlikte bütüncül bir şekilde korunması amaçlanmıştır. Kurulun Ağustos 2019 tarihinde yaptığı kapsamlı çalışma sayesinde yerleşim büyük ölçüde devlet güvencesiyle koruma altına alınmıştır. Yerleşimde tamamen harabe olmuş yapı bulunmamakla beraber iki konut yapısı bakımsızlıktan kullanılamaz duruma gelmiştir.

Yukarı Çamlıca yerleşimi, ilçeye bağlı bir mahalle statüsünde olsa dahi yerleşimdeki kırsal yaşam kültürü ve yerleşimin içinde barındırdığı geleneksel kırsal karakteristiklerin varlığı ile günümüze kadar varlığını büyük ölçüde bütüncül bir şekilde korumayı başarmış, Doğu Karadeniz geleneksel kırsal yerleşimine dair ipuçları veren önemli bir yerleşimdir.

3.2.1 Yerleşim Düzeni ve Yerleşimin Mimari Nitelikleri

Geleneksel yerleşimlerde yapıların topografya ile ilişkisi, arazi dağılımı, yerleşim şekli, yönlenişi, yerleşimin karakteristiğini belirleyen temel faktörlerdir. Doğu Karadeniz bölgesinin kırsal yerleşimlerinin büyük çoğunluğunda olduğu gibi Yukarı Çamlıca yerleşimi de eğimli bir topoğrafya üzerinde yer almaktadır. Yukarı Çamlıca yerleşiminde, genellikle aynı akraba veya evden dağılan aileler yerleşimdeki patika yollar boyunca sıralanarak kümelenmeler oluşturmaktadırlar. Yerleşim, bazı bölgelerde yol boyunca sıralanarak dizi yerleşim örneği gösterirken bazı bölgelerde dağınık bir yerleşim düzeni göstermektedir.

Merkezde çay alımyeri ve tarihi Yukarı Çamlıca (Vice) camiisinin bulunduğu alan köyün odak toplanma alanıdır. Yerleşimde çoğu hane yazı burada geçirirken, birçoğu da kışı gurbette veyahut şehir merkezlerinde geçirmeyi tercih etmektedir. Yazın da yerleşimde önemli bir geçim kaynağı olan çay tarımı nedeniyle çaylarını satmak için toplanan yöre halkı bu merkezde etkileşim içinde olmaktadırlar.

Şekil 3.6 Yerleşimin kamusal ve sosyal odakları

Yerleşimde, yapı gruplarının bulunduğu mevkileri tanımlayan 6 ayrı yerleşim kümesi bulunmaktadır. Bu mevkiiler; yöre halkının kullandığı şekilde Tundus, Şeytanlı, Ortaköy, Kneşli ve Tap mevkiileridir. Yerleşimim 680m rakımındaki Tundus mevkiinin en üst noktasında Mehmet Onur evi yer almaktadır. Yerleşimin en altındaki Tap mevkiinde ise 480m rakımda Belgin-Şükrü Özkan evi yer almaktadır. Yerleşim kayalık bir zemin üzerinde yer almaktadır. Yöre halkından edinilen bilgilere göre evlerin önündeki neredeyse tüm bostanlık ve tarlalar için civarlardan toprak taşınarak bu taşlık zemin üzerinde insan eliyle tarımlık araziler oluşturulmuştur. Ayrıca yerleşimde, kerez (keriz) adı verilen yer altındaki fazla suyun -özellikle yağmurlu zamanlarda fazlalaşan- tahliyesi için taştan kanallar vardır. Bu kanallar genellikle evin ahırının altına döşenir ve bu kanallarla suyun eve zarar vermeden dışarıya atılması sağlanır. Bu kanallar tarlalarda da kullanılmakta ve tarlanın su altında kalmaması için toprak altına kerezler yerleştirilmiştir. Yöre halkının özellikle çok yağmur yağdığı zamanlarda ahırın tabanının altından su gürültüsü sesi duyduklarını söylerler. Yerleşim çok dik olduğu için suyun zararlardan hem tarlayı hem de yapıları korumak için geliştirilen bu sistemin birçok inceliği içinde barındırdığı ve yöre ile uyumu şaşırtılacak inceliktedir. Ayrıca Ortaköy mevkiinde yer yer toprak yüzüne çıkmış kiremitten boruların da bu suların tahliyesi için yapıldığı söylenmiştir. Yerleşimde herk adı verilen toprağın çukurlaştırılarak suyun tahliyesi için kanallar açıldığı da görülmüştür. Geleneksel kırsal yerleşimlerde en önemli şey, yerleşimin bulunduğu çevreyle sağladı uyumdur. Yerleşimdeki tüm ihtiyaçlar oraya özgün kullanımlara ve sorunlara çözüm getirmektedir.

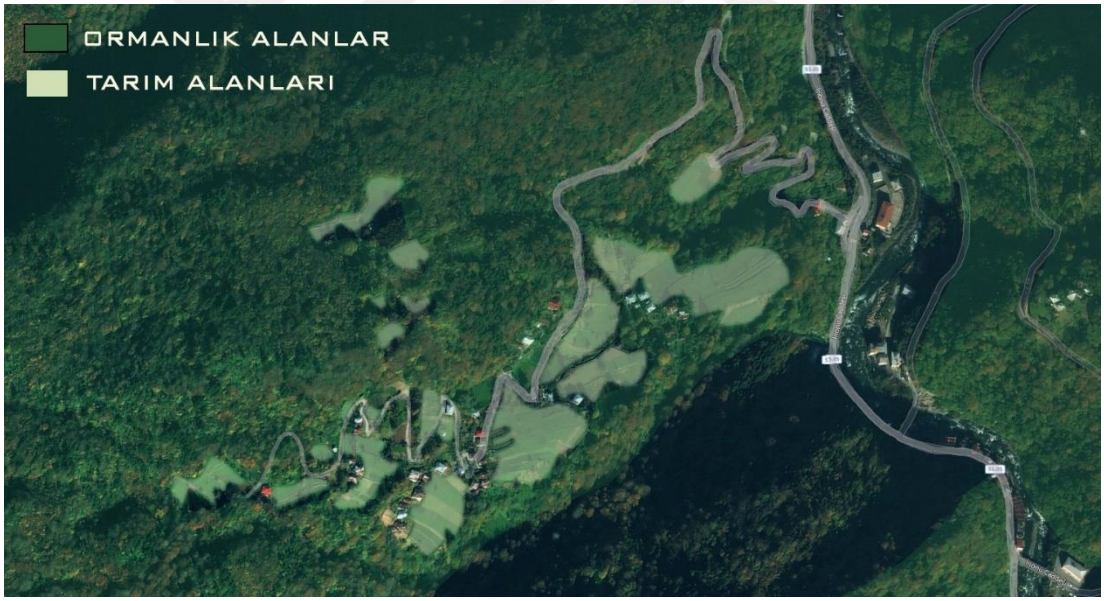

Şekil 3.7 Mahallenin yerleşimin düzeni ve mevkiileri (Kişisel arşiv, 2020)

Şekil 3.8 Yapıların arazi üzerinde yönlenişi ve topografya ile uyumu (Kişisel arşiv, 2019)

Yukarı Çamlıca yerleşiminde ekili alanlar konut yapılarına yakın yerlerde şekillenmiştir. Çoğu ekili tarım arazisi arazi şartlarının elverişsiz olması ve çok dik yamaçlarda bulunmalarından dolayı, insan emeğiyle oluşturulmuştur. yerleşmin arazi yapısı kayalıktır. Yöre halkından edinilen bilgiler ışığında bazı tarlalarda yer altı ve yağmur suyu tahliyesi için yapılan kerezler vardır. Bu kerezler taştan kanallar olup yine üstü taşla kaplıdır. Kerezlerin yüzeyi suyun kolay akması için düzeltilmiştir. Toprak altında bulunan bu kanallar fazla suyun ekinlere de zarar vermesini ve tarlanın su altında kalmamasını sağlar. Yerleşimde tap mevkiindeki konut alanlarının olduğu alana yakın olan kısmen eğimi az olan tarlalar hep insan emeğiyle düzenlenmiş alanlardır. Genelde arazi yapısı taşlı olan bu alanlara çevreden toprak taşınmış ve toprağın verimli olması için ahırlardaki hayvan gübrelerinden yararlanılmıştır. Zaten tüm konut yapılarının hemen altında o konuta ait bir tarım arazisi yer almaktadır.

Şekil 3.9 Yerleşimdeki tarım alanları ve ormanlık alanların dağılımından bir görünüm (2020)

Yerleşim içinde gittikçe büyüyen aileler zamanla baba ocaklarından dağılarak yeni konutlar inşa etmişlerdir. Aynı aileye ait arazilerin farklı konumlarda bulunması ve bu ailelere mensup kişilerin konutlarını kendi arazileri üzerinde inşa etmeleri, yerleşimin gittikçe yayılmasına ve dağılmasına neden olmuştur.

İnsan emeği ile oluşturulan bu tarım arazileri için, eğimli arazi yapısı istinat duvarlarıyla desteklenmiştir. Toprak altına yerleştirilen kanallar ile de fazla suyun birikerek yüzeydeki verimli toprağın taşıması engellenmiştir. Geçmişte her türlü problem düşünülerek yerleşimin sürekliliği için üretilen bu çözümler günümüzde bu kadar ileri teknolojiye sahip bizler için bir ders niteliği taşımaktadır. Çünkü hayatımızı yaşanabilir kılmak için tek ihtiyacımız olan şey geçici çözümler yerine kalıcı çözümler üretmektir.

Yukarı Çamlıca mahallesinin sınırları içindeki tüm alanların parselasyonu yapılmamıştır. Ada parsel çizgileri tarım alanlarına göre şekillendirilerek çizilmiştir. Düzenli bir ada parsel düzeninden söz edememekle birlikte, bu düzenin şekillenmesinde yolların, akarsularının ve orman arazilerinin de etkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

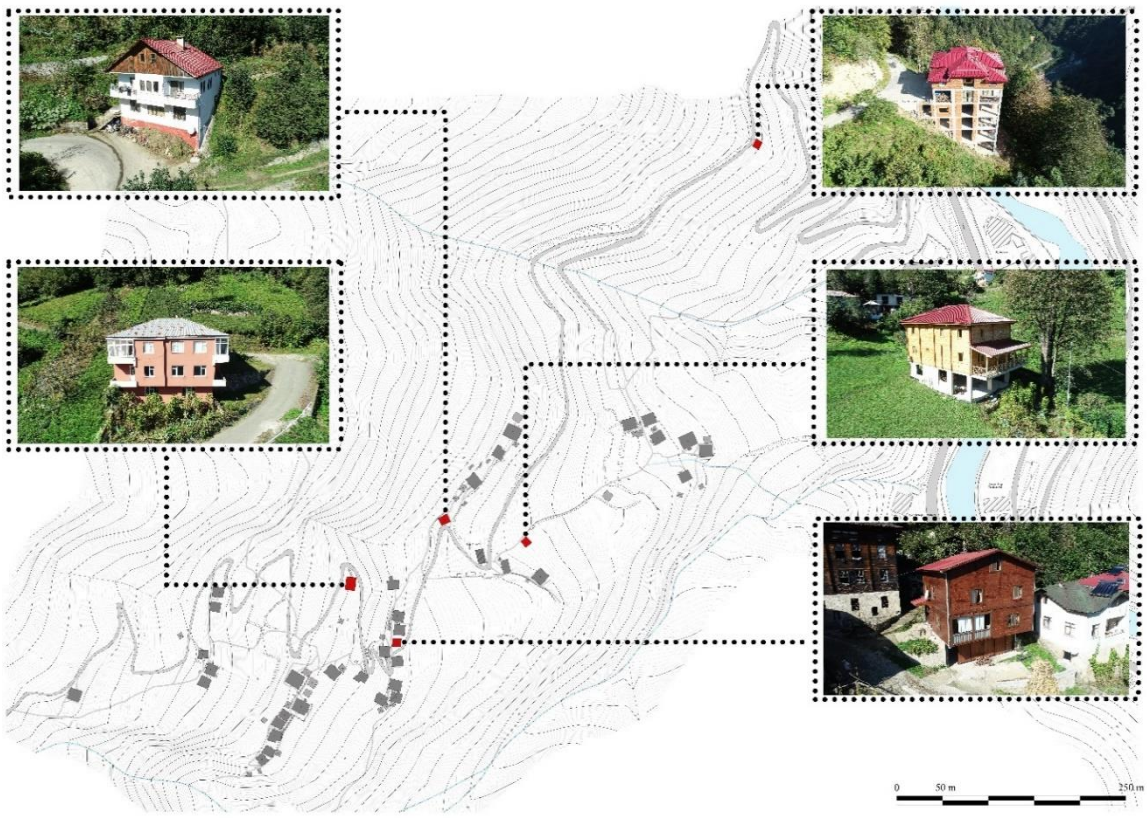

Şekil 3.10 Yerleşimdeki tarım arazilerinden bir görünüm (Kişisel arşiv,2019)

Şekil 3.11 Evin hemen altında bulunan tarım alanını sınırlandıran istinat duvarından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Geçmişte, genellikle yeni yapılan konutlar, imece dolayısıyla ve evin yakınında aileye ait arazilerin fazla olmasından dolayı birlik evi adı verilen evin yakınında konumlandırılırken, zamanla bu anlayış değişmeye başlamıştır. Birlik evi, aynı aileye mensup olan kişilerin dağılmadan önce yaşadığı ilk ata ocağı veya baba ocağıdır. Günümüzde, imecenin kalkması ve tarımsal faaliyetlerin önemini kaybetmesiyle birlikte, yeni konutlar, genellikle araç yollarının kenarlarında veyahut ulaşımın kolay olacağı yerlerde inşa edilmektedir. Yeni konutların yola yakın veyahut yol üzerinde yapılmamasının en büyük nedeni yapı malzeme ve işçiliğinin araçla daha kolaylaşmasıdır. Arazi yapısı engebeli ve zorlu olduğu için beton nakliyesi, malzeme taşınması patika yollarla oldukça zorlayıcı olmaktadır. Zaten yerleşimde yeni yapılan betonarme konutların çoğunun yol üzerinde veya oraya çok yakın bir yerde konumlandığı, yapılan analiz çalışmalarında aktarılmıştır.

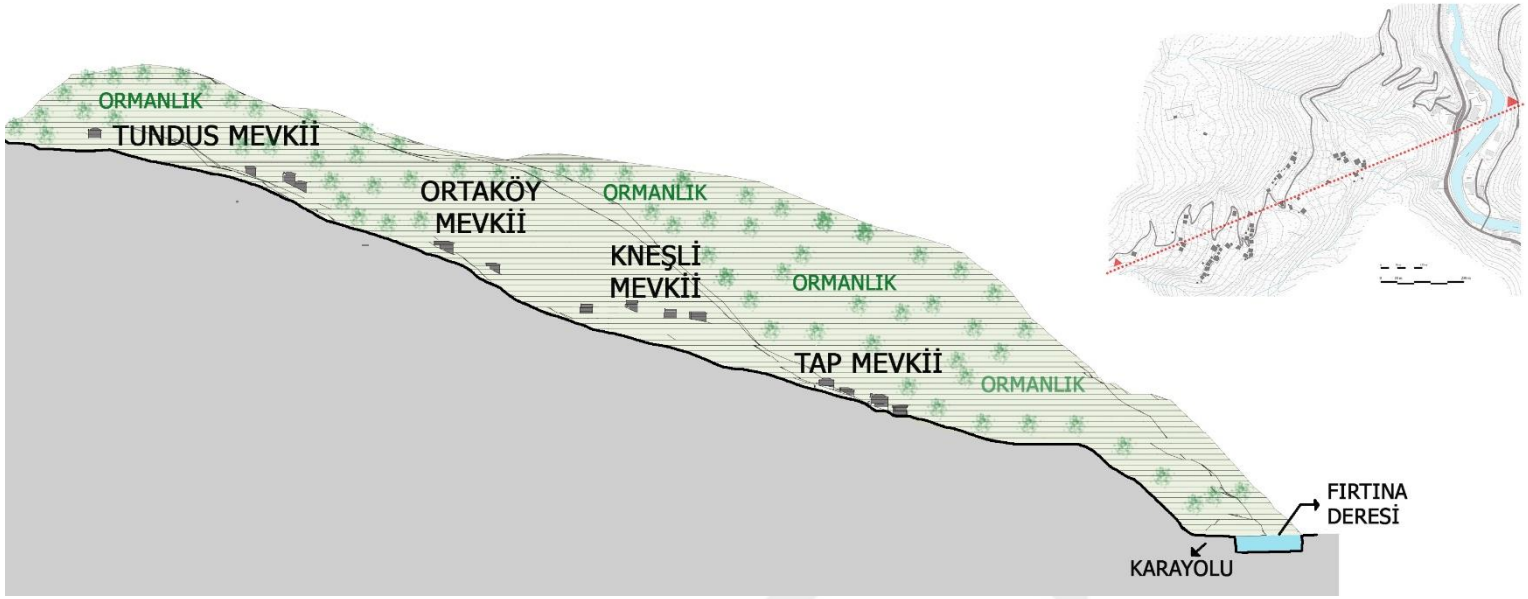

Şekil 3.12 Geleneksel doku içinde yeni yapılmış betonarme yapılar

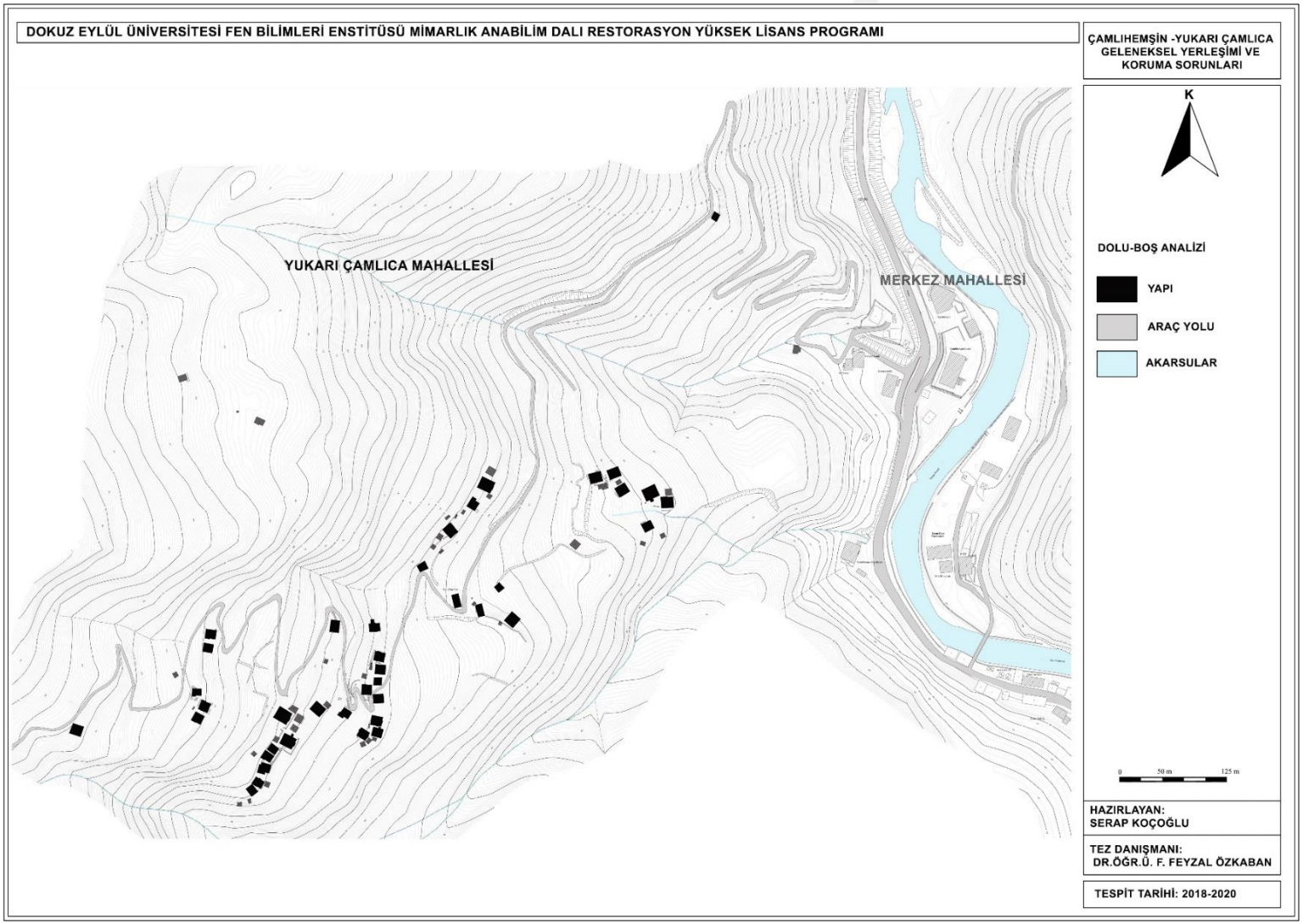
Yerleşim dokusunu kavrayabilmek amacıyla yapılan arazi kullanım analizi ile alanda konumlanan yapıların ne tür kullanımlara hizmet ettiği belirtilmiştir (Şekil 3.15). Analiz paftasında belirtilen camii ve çay alım yerinin bulunduğu alan halkın toplandığı ve sosyalleştiği ortak alanlar olması dolayısıyla önemli kamusal yapılardır. Yerleşimde yer alan çeşme yapıları da keza kamusal kullanıma hizmet eden yapılardır. Fakat bölgede su öğesi hemen hemen tüm alanlarda bulunduğundan diğer bölgelerde olduğu gibi yöre halkı için bir toplanma alanı oluşturmamaktadır. Bunda evlerde kullanılacak su ile ilgili yöre halkının herhangi bir sıkıntısı bulunmaması oldukça etkilidir. Yine de genellikle yayaların geçiş aksları üzerinde bulunan bu çeşmeler hayvan veya insanların su ihtiyacını karşılamak amacıyla inşa edilmişlerdir. Doğu Karadeniz yerleşiminde evler birbirinden bağımsız olarak eğim çizgisine paralel olarak konumlandığından su öğesi yerleşim dokusunun şekillenmesinde etkili olmamıştır. Çünkü yerleşimde yer altında ve üstünde oldukça fazla su kaynağı bulunmaktadır.

Yerleşim dokusunun dolu-boş analizinde yapıların alanda dağınık bir şekilde ve seyrek olarak konumlandığı görülmektedir (Şekil 3.14). Eğim çizgisi boyunca kümelenen bu yapılar topoğrafya ile uyum içindedir. Yerleşimdeki geleneksel doku eski katır/yaya yoluna göre şekillenmiş olup bütünlük yer yer bozulmuştur. Yerleşim karakterini oluşturan bu yapılar 5 farklı bölgede yoğunlaşmaktadır. Bu bölgeler yerleşim içindeki 5 mevkiiyi oluşturmaktadır.

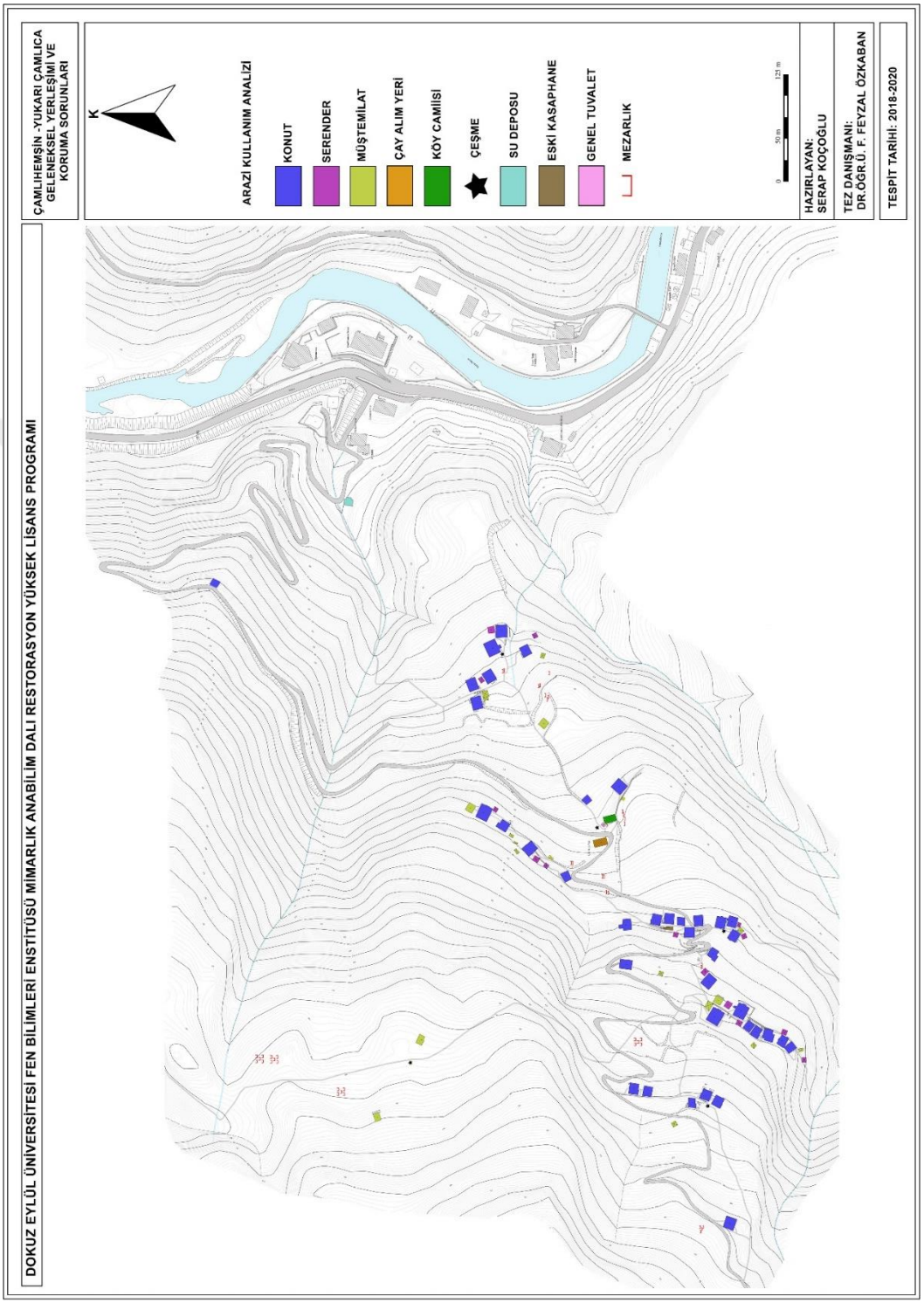
Yapılan alan çalışmasında, gündelik ihtiyaçlara hizmet veren ticari bir yapı tespit edilmemiştir. Fakat sezonluk çay satış yeri olan çay alım yeri, halkın mayıs-eylül aylarında kullandığı kısmen ticari bir yapıdır. Çünkü bu yapıda yalnızca çay satışı gerçekleşirken elde edilen gelir çay cüzdanları ile ilgili bankalar aracılığıyla tahsil edilmektedir. Yerleşimde yer alan eski kasaphane yapısı ticari faaliyet amacıyla yapılmış olsa da daha sonra depo olarak kullanılmıştır. Yan tarafında iki adet yan yana çeşme yapısı bulunan kasaphane yapısının, günümüzde eskiden ön cephesinde bulunan ahşap ayırıcı bölmesi artık bulunmamaktadır.

Şekil 3.13 Yerleşimin arazi kesiti

Şekil 3.14 Dolu-boş analizi paftası

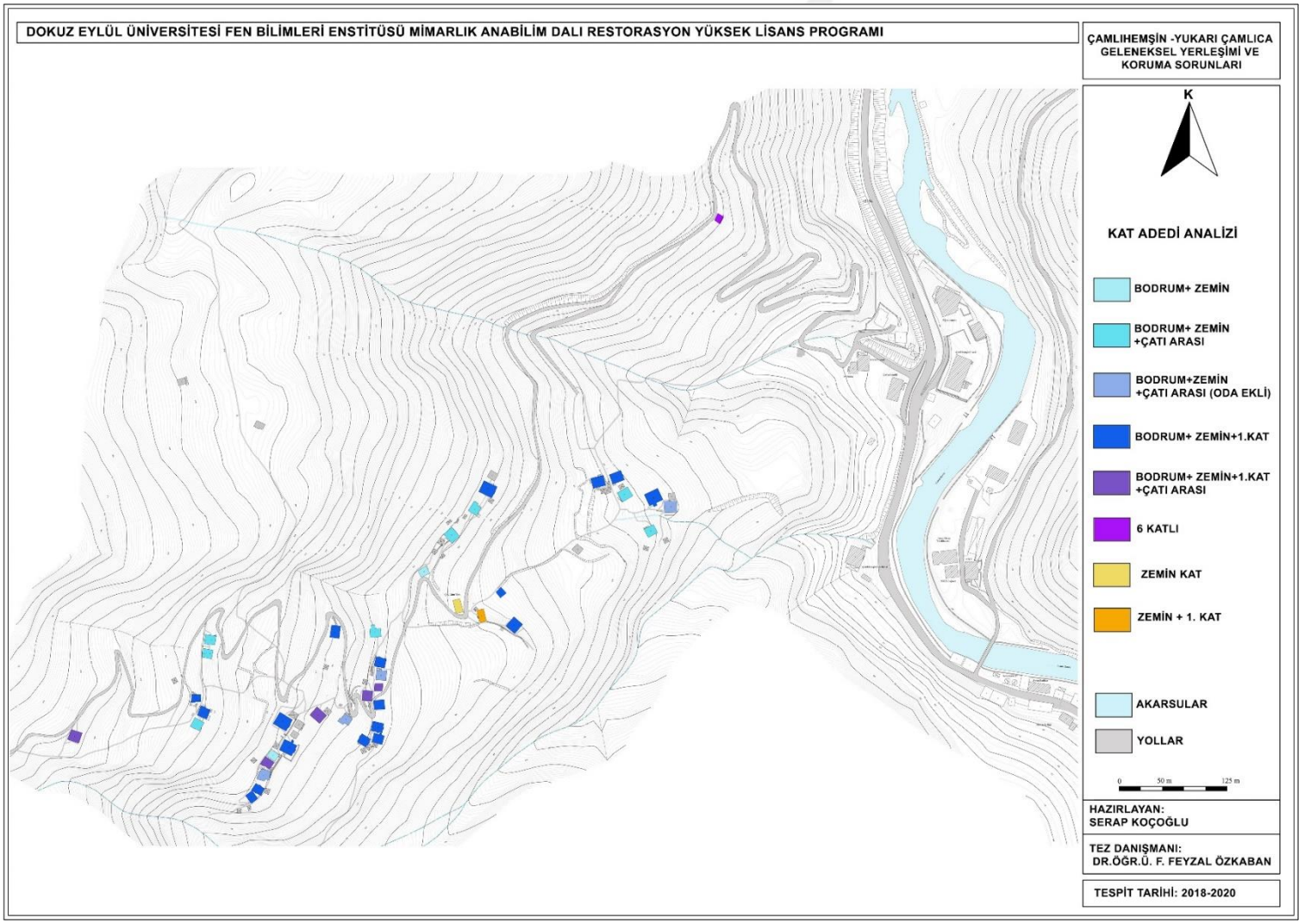
Şekil 3.15 Arazi kullanım analizi paftası

Yerleşimde yer alan sivil ve anıtsal yapıların çoğu yamaca uyumlu bir şekilde yerleşmiştir. Arazi yapısı dik olduğundan yapıların yerleştiği yamacın en alt kotu

bodrum katı olarak kullanılmaktadır. Geleneksel konut yapılarında depo veya ahır olarak kullanılan bu kotların bir üst katında yaşama mekanını oluşturan zemin katı yer almaktadır. Konut yapılarının hemen hepsinde mutlaka bir bodrum katı yer almaktadır. Eğimin yarattığı boşlukların değerlendirilerek mekan oluşturulması araziden maksimum yararlanılması açısından önemlidir. Yerleşimden elde edilen verilerle yapılan kat adedi analizinde mevcut yapılara ait gabari özellikleri belirtilmiştir. Geleneksel dokuda yer alan dokuyla uyumlu yapılar genellikle bodrum+zemin ve bodrum+zemin+birinci kat şeklinde oluşmuştur. Bazı yapıların çatı katı arası bulunmakta olup, bu alanlara ihtiyaca göre oda eklenerek yapı yüksekliği arttırılmıştır. Yerleşimde geçmişten günümüze yer alan tüm tarihi ve yeni yapılar farklı kat adetlerine sahip olabilmektedirler. Alan çalışması sonucunda yapılan kat adedi analizleri, hazırlanan harita üzerinde işaretlenerek belgelendirilmiştir (Şekil 3.17). Yapılan bu çalışma sonucunda dokuda gabari özelliği farklılaşan yalnızca bir betonarme yapı bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer betonarme yapıların gabari özellikleri mevcut geleneksel dokuya uyum sağlamaktadır.

Şekil 3.16 Yukarı Çamlıca yerleşiminde yamaca oturan geleneksel konut örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

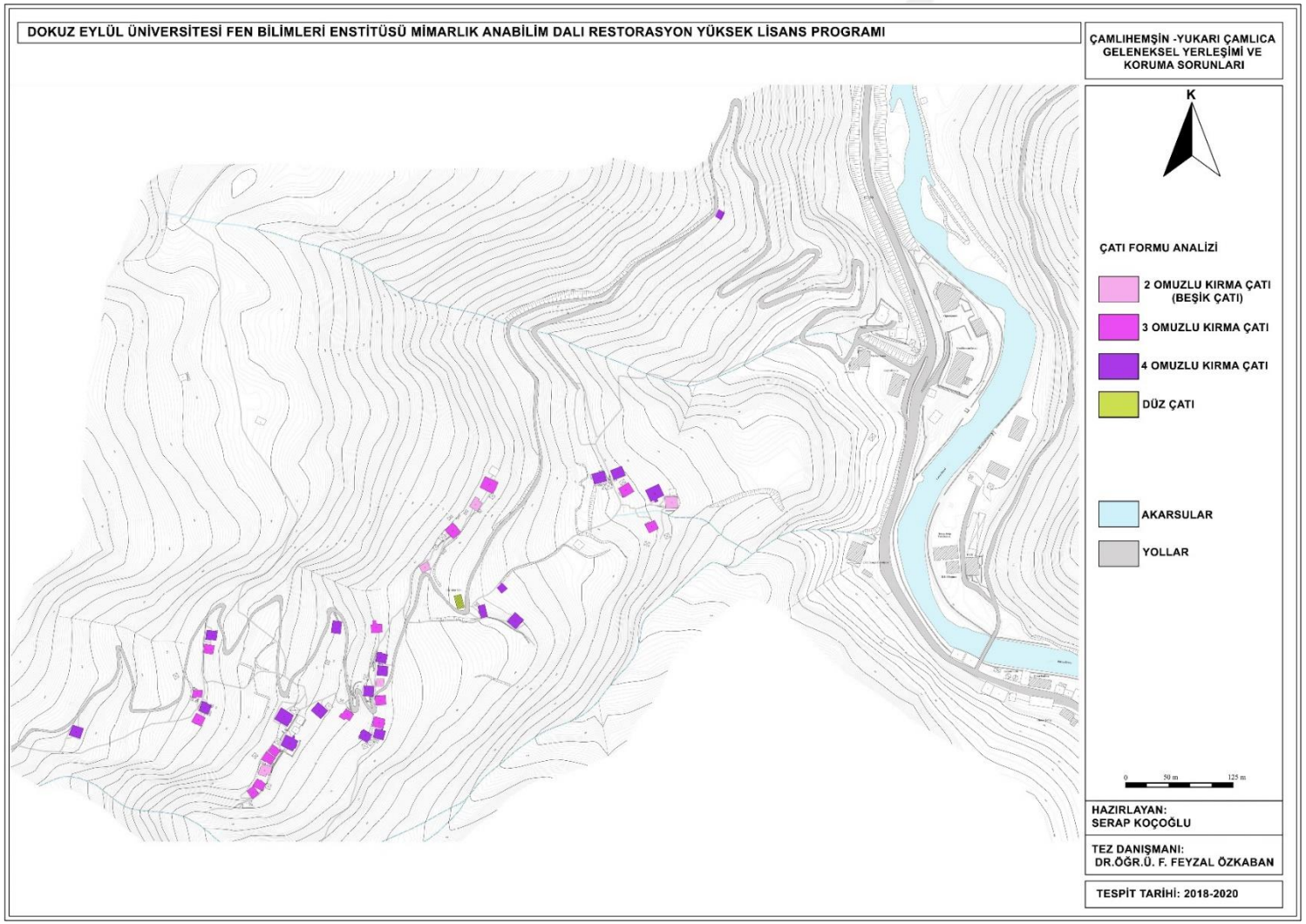

Şekil 3.17 Kat adedi analizi paftası

Yukarı Çamlıca yerleşiminde, geleneksel dokuya çay tarımının yapılmaya başlanmasıyla giren betonarme çay alım yeri dışında, tüm yapılar kırma çatı formuna sahiptir. Yerleşim bol yağış alan bir bölgede bulunduğundan yapıların su ve nemin zararlı etkilerinden korunması için geniş saçakları mevcuttur. Çatıda kullanılan malzemeler değişiklik göstermekle birlikte çatı kaplaması olarak genellikle alaturka kiremit, marsilya kiremiti ve oluklu sac levha kullanılmştır. Yeni yapılan yapıların ve yenilenen çoğu geleneksel yapının çatısında genellikle oluklu sac levha çatı kaplama malzemesi kullanılmaktadır. Bazı yapılarda birden fazla malzemenin bir arada kullanıldığı da görülmektedir.

Şekil 3.18 Yukarı Çamlıca yerleşimindeki çatı formu ve malzemelerine örnekler (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.19 Çatı formu analizi paftası

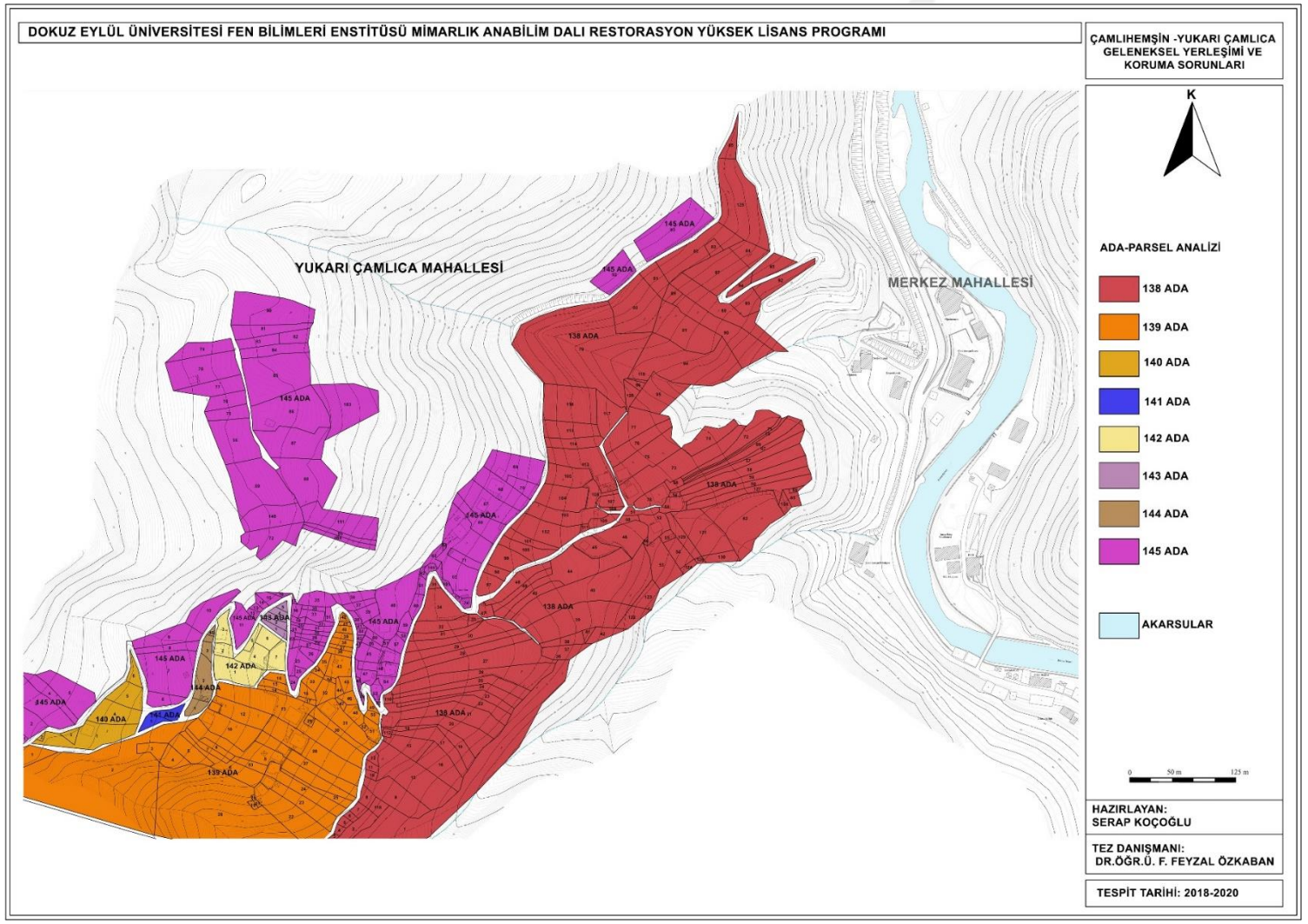
Yukarı Çamlıca Mahallesi'ndeki parselasyon tarım arazisi olan çay bahçeleri ve yapılar göz önüne alınarak yapılmıştır. Devlete ait olan orman arazileri de ada-parsel düzeninin oluşmasında etkili olmuştur.

Yerleşimde yapılan parselasyon düzensizdir. Bu parselasyon düzeninin oluşmasında çay bahçeleri, araç ve yaya yolu izleri, akarsu gibi doğal çevre faktörleri de önemli rol oynamıştır.

Çalışma alanı içerisinde 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144 ve 145 ada bulunmaktadır. Bu adalar, hazırlanan analiz paftası üzerinde kendi içinde farklı renklerle kategorize edilmiştir. Kendi içerisinde parsellere ayrılan bu adaların sınırları da pafta içinde aynı renkle gösterilerek tanımlanmıştır. Yerleşimde oran olarak en fazla alana sahip olan ada 138 numaralı adadır. En az alana sahip olan adalar ise 143 ve 141 numaralı adalardır.

Yerleşimdeki parselasyona bakıldığında araç yolları, bazı patika yollar ve akarsu yarıklarının parselasyon dışında kaldığını görebilmekteyiz. Ayrıca ormanlık alanlar da parselasyon dışında kaldığından bu alanlar da pafta üzerinde renklendirilmemiştir.

Doğu Karadeniz bölgesi kırsal alanlarında planlama süreci için herhangi bir anlam ifade etmemesine rağmen, yollar ve su kaynakları gibi çevresel faktörlerle çevrili olan parsel grupları 'ada' olarak adlandırılırlar. Topografik koşullardan dolayı oldukça düzensiz ada formları vardır. Parsel oluşumu topografya ile uyumludur.

Şekil 3.20 Ada-parsel analizi paftası

Yukarı Çamlıca yerleşimindeki yapıları yapım sistemleri ve malzemeleri açısından geleneksel yapılar, müdahale görmüş geleneksel yapılar ve yeni yapılar olmak üzere üç bölüme ayırabiliriz. Geleneksel yapıların bodrum katında çoğunlukla taş yığma yapım sistemi kullanılmaktadır. Galip Birgül (142 Ada 3 Parsel) evinin bodrum katında ise taş yığma yapım sisteminin yanında ahşap iskelet sistemine sahip -Doğu Karadeniz mimarisinde sıkça gördüğümüz- göz dolma yapım sistemi kullanılmıştır (Şekil 3.21). Yapıların zemin katı ve üst katlarında ise genellikle ahşap yığma ve taş yığma yapım sistemi kullanılırken yer yer bu iki sistemle birlikte ahşap iskelet sistemi örneklerinden olan 'göz dolma' kullanılabilmektedir. Ayrıca iç mekanda bozulmalar görülen bir konak yapısında 'muskalı dolma' yapım sistemi de görülmüştür (Şekil 3.22).

Şekil 3.21 Galip Birgül (142 ada 3 parsel) evi bodrum katındaki göz dolma yapım sistemi ile üst katlarında kullanılan ahşap yığma yapım sistemi (Kişisel arşiv, 2019)

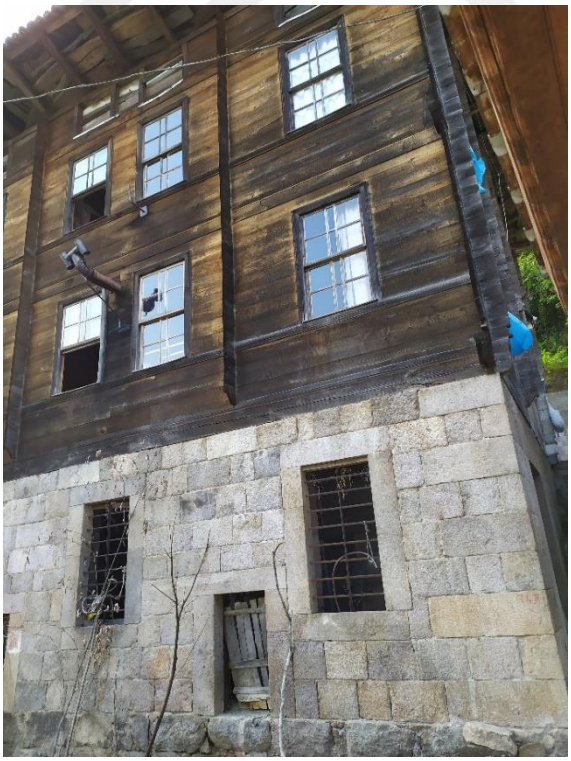
Şekil 3.22 Hacı Yunuszade Halil Efendi konağının aşhane mekanında yer alan muskalı dolma yapım sistemine örnek bir duvar (Kişisel arşiv, 2019)

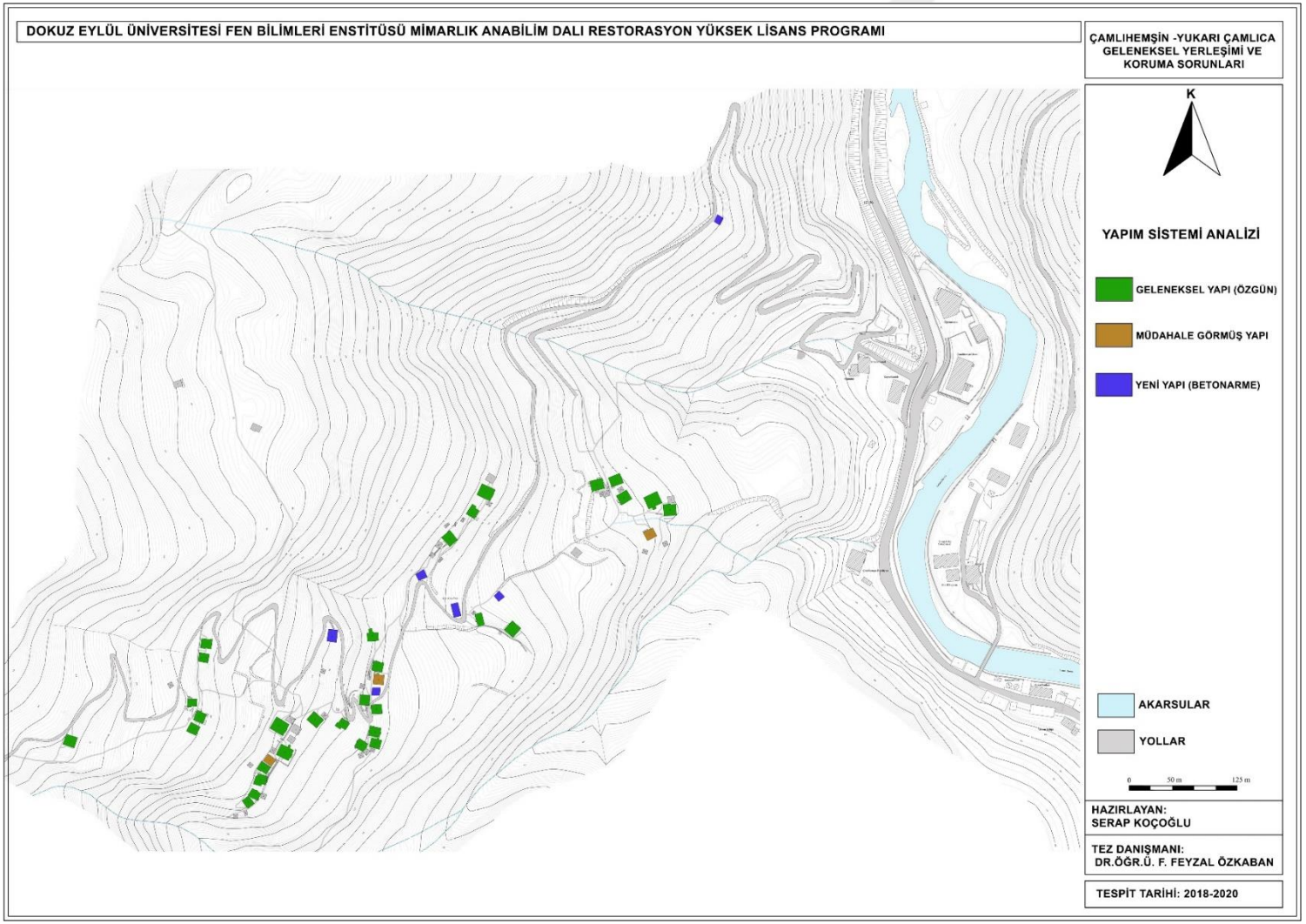
Şekil 3.23 Ahşap yığma ve iskelet sistemin birlikte kullanıldığı örnek, İbrahim Reyhan evi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.24 Ofluoğlu konağında birçok yapım sisteminin birlikte kullanımına örnek (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.25 Leyla-Ahmet Reyhan evindeki taş ve ahşap yığma yapım sistemine örnek (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.26 Yapım sistemi analizi paftası

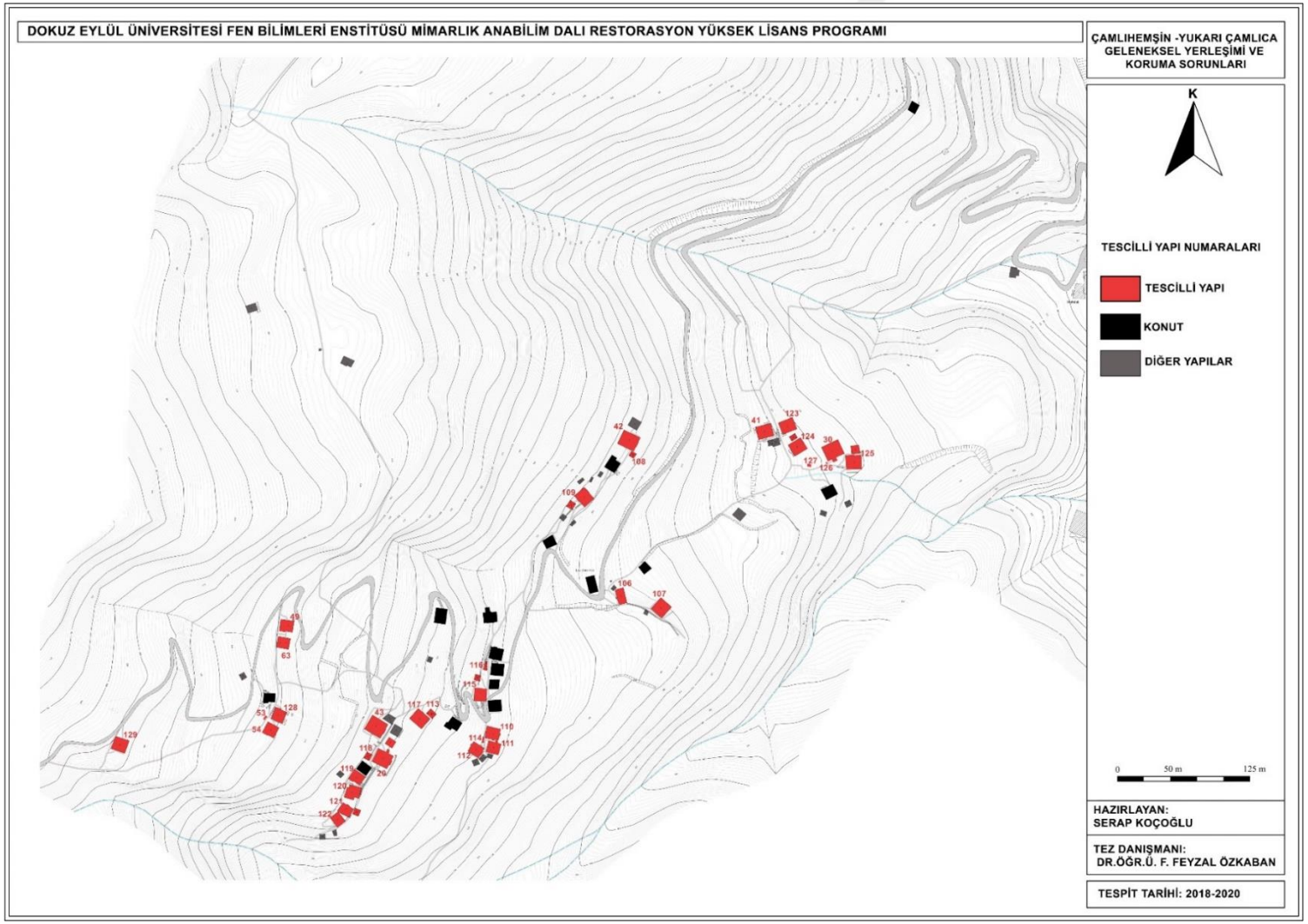
Bu kısımda yerleşimin dokusundaki yapıların mimari nitelikleri ele alınacaktır. Yukarı Çamlıca Mahallesi'nde, birçok sivil ve anıtsal kültürel miras değeri bulunmaktadır. Mahalle sınırları içerisinde bulunan 33 adet tescilli anıtsal ve sivil mimari yapı vardır. Bunlar; konut, konak, serender, mezar, çeşme ve depo gibi kırsal karakteri oluşturan öğelerdir.

Tescil edilen yapılar yanında yerleşimde tescile uygun olan ve tescillenmemiş olan birçok yapı da bulunmaktadır. Yerleşim içindeki tescilli yapılar harita üzerinde numaralandırılmış ve numaralandırılan bu yapılar oluşturulan bir diğer tabloda fotoğraflandırılarak detaylandırılmıştır. Pafta üzerinde yapılan numaralandırmada kuruldan alınan tescil tablosundaki sıra numaraları kullanılmıştır.

YUKARI ÇAMLICA MAHALLESİ (Tescili Devam Eden Sivil Mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar)

Sıra No	Y. Env. No	Tescildeki Adı	Tanım	Pafta	Ada	Parsel	Tescil Karar No	Koruma grubu ve kararı	Korunma alanı kararı
20		Konut	Hayri Reyhan Konağı	4751-R	139	28	22/12/2006-940 26/08/2019-5187	22/12/2006-940 II.grup	26/08/2019-5187
30		Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı	Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı	47-51-1	138	78	15/05/2009-2148 26/08/2019-5187	22/10/2010-3021 II.grup	26/08/2019-5187
41		Konut (Ali Efendi Konağı)	Ali Efendi Konağı		138	113	27/09/2013-1444 26/08/2019-5187	27/09/2013-1444 II.grup	26/08/2019-5187
42		Konak	Ofluoğlu Konağı		145	68	29/05/2013-1228 26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II.grup	26/08/2019-5187
43		Şerif Reyhan Konağı ve seranderi	Şerif Reyhan Konağı ve seranderi		139	13	28/11/2012-858 26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II.grup	26/08/2019-5187
49		Konut	Galip Birgül Evi		142	3	31/01/2013-973		24/02/2016-2750 31/01/2013-973
53		Çeşme	Baki Güner evi arkasındaki çeşme		139	10	17/04/2014-1789 26/08/2019-5187		26/08/2019-5187
54		Konut	Baki-Hatice Güner Evi		139	10	17/04/2014-1789 26/08/2019-5187	10/12/2015-2634 II.grup	26/08/2019-5187
63		Konut	Ali Yılmaz Evi		142	2	24/02/2016-2750	24/02/2016-2750 II.grup	24/02/2016-2750 31/01/2013-973
106	1	Camii	Köy Camiisi		138	47	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 I. grup	26/08/2019-5187
107	2	Konut	Uğur Avci Evi		138	40	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
108	3	Serander	Ofluoğlu Konağı seranderi		145	68	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
109	4	Konut ve serander	Firdevs Güneyi evi ve seranderi		145	65	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
110	5	Konut	Sariye-Sefa Onal Konağı		138	21	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
111	6	Konut	Sabri-Enver Çamlı Konağı		138	112	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
112	7	Konut	Adil Çamlı Evi		139	51	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
113	8	Serander	Gülşen Melek seranderi		139	31	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
114	9	Çeşme	Çamlıların çeşme		139	50-51	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 I. grup	26/08/2019-5187
115	10	Konut ve serander	Leyla-Ahmet Reyhan Evi ve seranderi		145	53	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
116	11	2 adet depo ve çeşme	Şakir Reyhan evinin arka tarafındaki		145	46	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 I. grup	26/08/2019-5187
117	12	Konut ve serander	Gülşen Melek evi ve seranderi		139	31	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
118	13	Serander	Hayri Reyhan Konağı seranderi		139	28	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
119	14	Konut	İdris Müftü Melek Evi		139	8	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
120	15	Konut	Hamiyet Reyhan Evi		139	24	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
121	16	Konut ve serander	Saniye-Fevzi Melek evi ve seranderi		139	23	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
122	17	Konut	Zekiye Melek evi		139	22	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
123	18	Konut	Dursun Güneş Konağı		138	75	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
124	19	Konut ve serander	Yıldız Tekin TOPAL evi		138	73	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
125	20	Konut ve serander	Belgin-Şükrü Özkan evi ve seranderi		138	56	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
126	21	Çeşme	Hacı Y. Halil Efendi Konağı yanındaki çeşme		138	78	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 I. grup	26/08/2019-5187
127	22	Mezar	Hacı Yunuszade Halil özkan mezarı		138	78	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 I. grup	26/08/2019-5187
128	23	Konut	Sadık Melekoğlu evi		139	11	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187
129	24	Konut	Mehmet Onur evi		140	1	26/08/2019-5187	26/08/2019-5187 II. grup	26/08/2019-5187

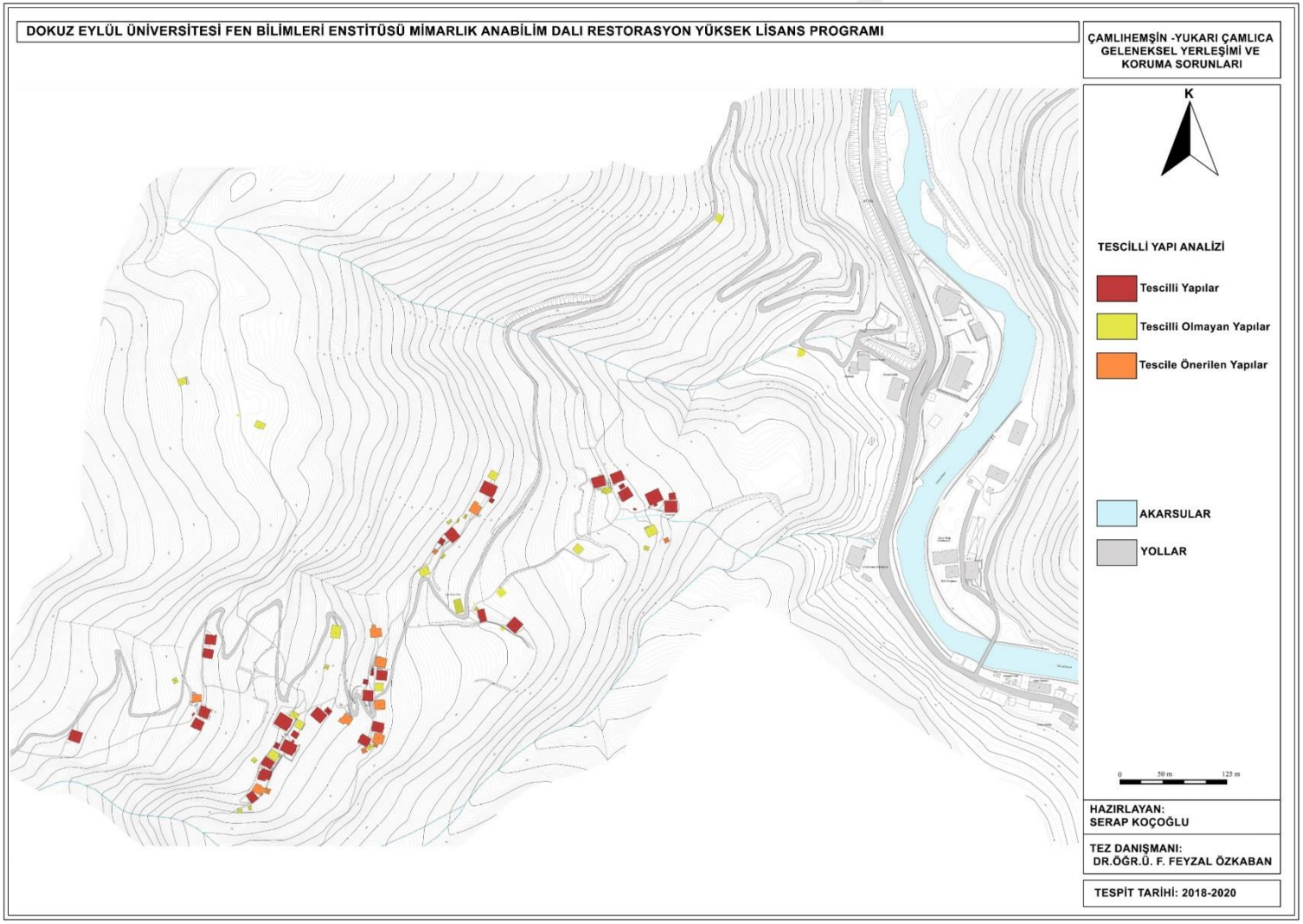
Şekil 3.27 Yukarı Çamlıca Mahallesi'nin tescilli yapıları

Şekil 3.28 Tescilli yapı numaraları paftası

Şekil 3.29 Numaralandırılmış tescilli yapı fotoğrafları

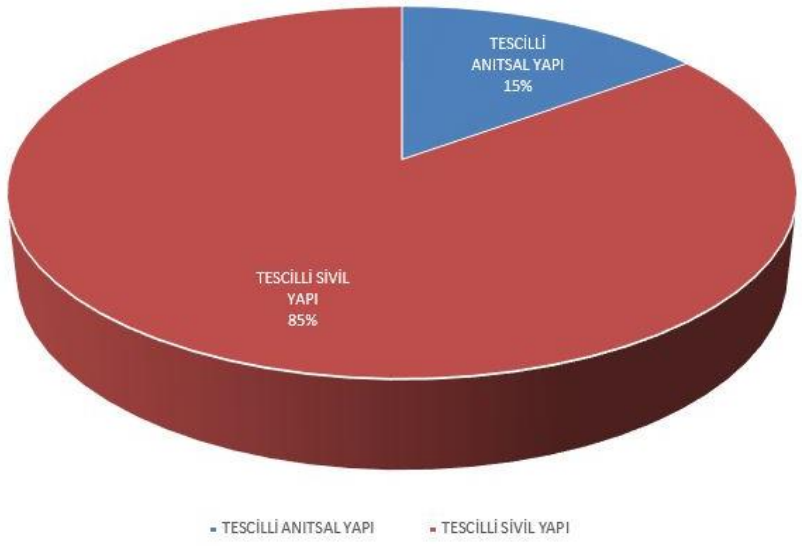

Şekil 3.30 Tescilli yapı analizi paftası

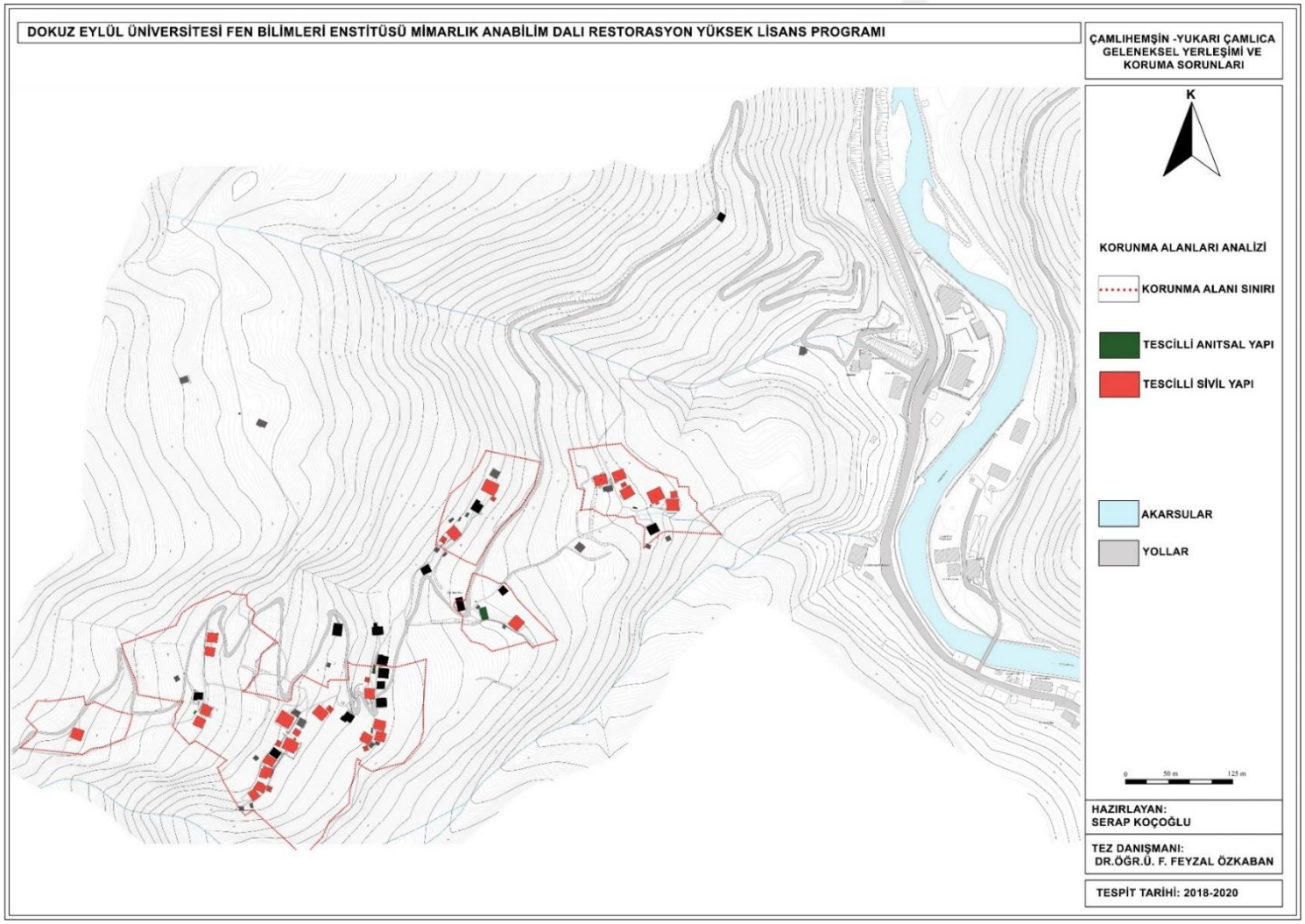
Yukarı Çamlıca Mahallesi'nde yer alan tescilli taşınmazlar yakın çevreleri ile birlikte koruma altına alınmışlardır. Korunma sorunu burada sadece taşınmaz ölçeğinde ele alınmayıp bütüncül bir koruma yaklaşımıyla çevresiyle birlikte ele alınmıştır. Bu yüzden tescil edilen taşınmazların yakın parselleri korunma alanı sınırları belirlenerek koruma altına alınmıştır. Kültür ve turizm bakanlığı Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından belirlenen taşınmazların çevreleriyle birlikte koruma yaklaşımı içine dahil edilmesi, çevre bağlamından ayrı düşünemeyeceğimiz bu kültürel varlıklarımızın gelecek nesillere aktarılması açısından olumlu bir adımdır. Koruma anlayışının bütüncül ele alınması yerin ruhu ve yapının anlamı açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Yerleşimin koruma amaçlı imar planı, İMPO şirketi tarafından hazırlanmaktadır. Onay sürecinde olan imar planı ile birlikte geçici yapılaşma koşulları uygulanan yerleşimde planlanan yeni imar kuralları geçerli olacaktır. Yerleşimdeki tescilli bazı yapıların kısmen devlet destekli restorasyonu yapılarak, onarımları yapılmıştır. Devlet destekli onarım geçirmiş yapılar da bulunmaktadır.

Yerleşimde tescilli anıtsal yapı ve tescilli sivil yapıların tamamı korunma alanı sınırları içerisinde yer almaktadır. Yerleşimde 6 adet anıtsal mimari ve serenderler de dahil olmak üzere 34 adet de tescillli sivil yapı bulunmaktadır.

Şekil 3.31 Tescil edilen anıtsal ve sivil yapıların oranları

Şekil 3.32 Koruma alanları analizi paftası

3.2.2 Yol Dokusu

Yukarı Çamlıca yerleşimindeki yapı adalarını yollar, akarsu yatakları, orman arazileri ve devlet mülkiyetindeki araziler ayırmaktadır. Arazi sahiplerinin tarım arazilerine göre belirlenmiş ada ve parseller, organik olarak gelişmiştir. Bu durum; boyutları arasında büyük farklar bulunan, düzensiz yapı adalarının oluşmasına neden olmuştur.

Geleneksel yol dokusu, dağ yamacı boyunca kıvrılarak ve bazı noktalarda çatallanarak devam eden, eğime dik veya paralel yer yer taşlı katır yolu da denilen ve bu yollardan dallanan patikalar şeklindedir. 20. Yüzyılda yapılan araç yolu çalışmasıyla birlikte; bu geleneksel yol izlerinin araç yolu yapılan kısımlarda yer yer kaybolduğu görülmüştür. Bunun yanında yerel halk tarafından; yol yapımı sırasında, bir kısım mezarlık alanlarının da tahrip edildiği söylenmiştir.

Şekil 3.33 Yerleşimdeki araç yolu ile birlikte yapılan istinat duvarlarından bazıları (Kişisel arşiv,2019)

Şekil 3.34 Araç yollarının virajlarda genişlemesine bir örnek (Kişisel arşiv)

Yapılan analiz çalışmalarında bu geleneksel yol izlerinin, araç için çok büyük yol açıklıkları yapılmamasından dolayı büyük ölçüde takip edebiliyoruz. Araç yolları virajlar hariç tek aracın geçebileceği genişliktedir. Araçların birbirini geçebilmesi için yeterli genişlikler daha çok virajlarda mevcuttur. Yerleşim eğimi oldukça fazla olduğu için yol genişliğinin arttırılması çok yüksek ve maliyetli istinat duvarları yapılmasını gerektirebilmektedir. Nitekim araç yolu yapımında bazı yerlerde yüksek istinat duvarları yapılması gerekmiştir. Bununla birlikte, yerleşimin özgün yol dokusunun büyük ölçüde korunduğu gözlenmiştir.

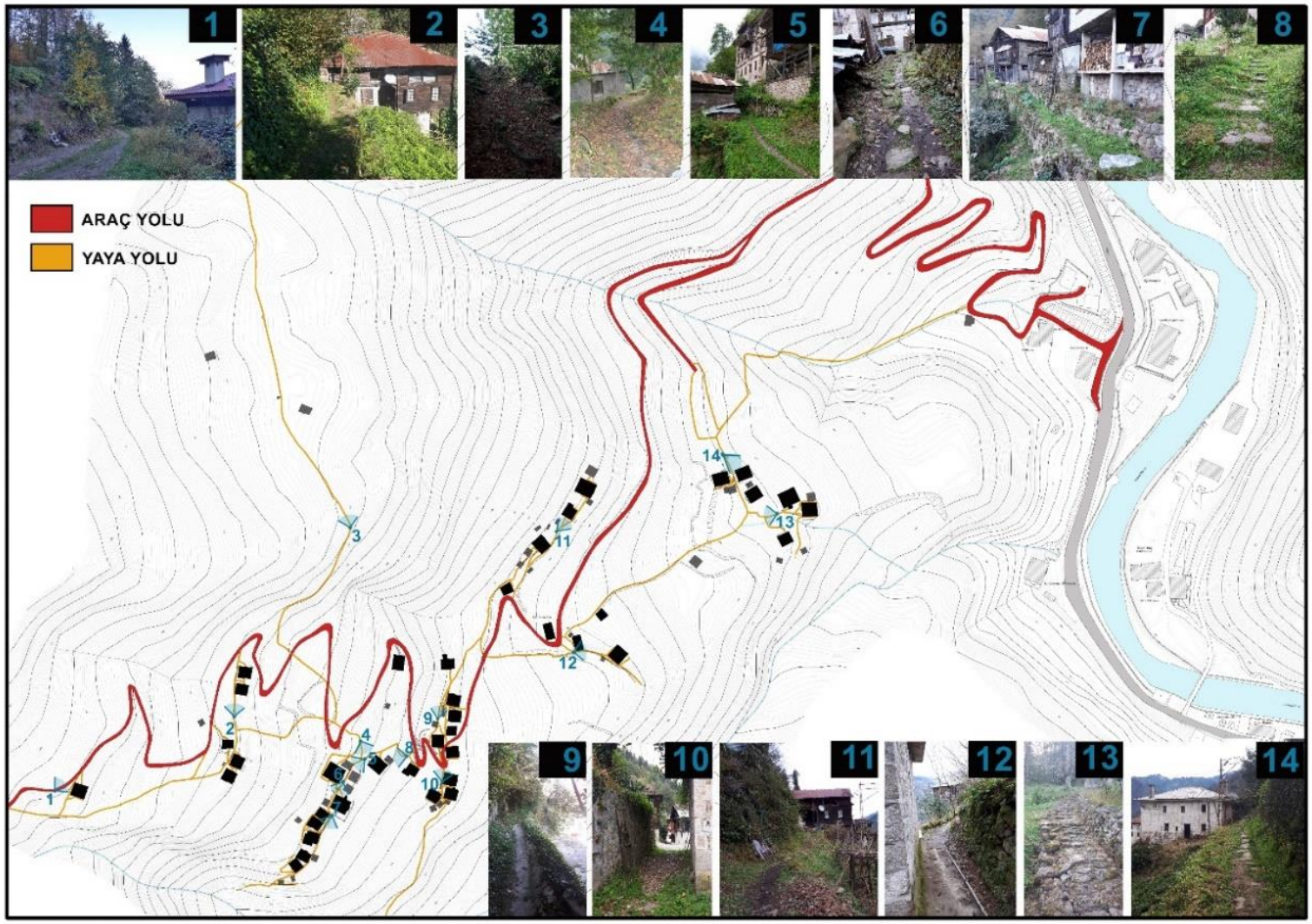

Şekil 3.35 Yukarı Çamlıca yerleşimdeki araç yolu (Kişisel arşiv, 2019)

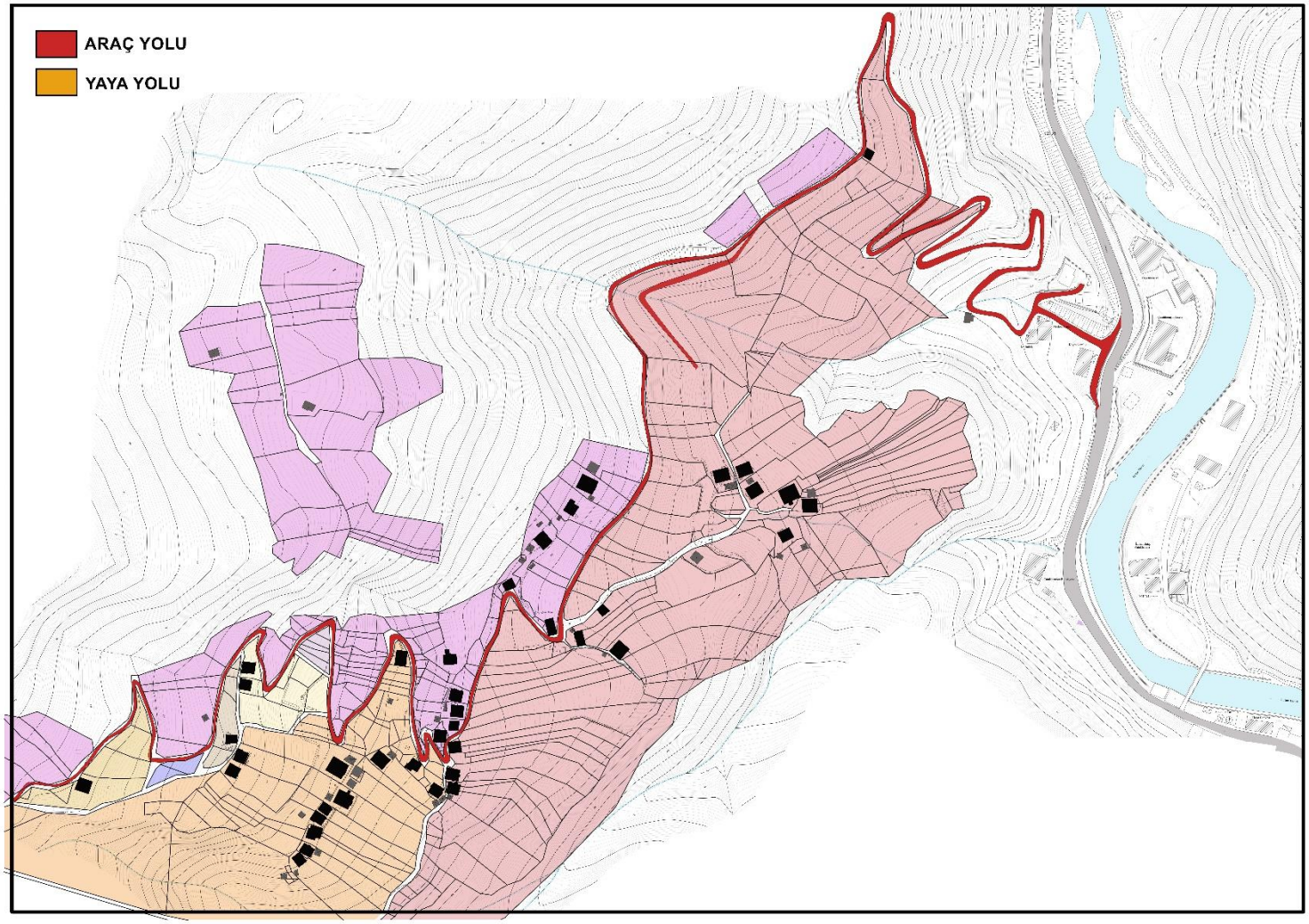
Geleneksel yol dokusunun bu geleneksel kırsal yerleşimi oluşturan yapıların şekillenmesinde de büyük rol oynadığını yapılan analiz çalışmalarıyla birlikte görebilmekteyiz. Tabii ki bu yol dokusunun şekillenmesinde topoğrafya ve çevresel verilerin etkisi yadsınamaz. Kırsal yerleşimi oluşturan en önemli unsurlardan biri olan yollar yerleşimin kırsal karakterini analiz etmemizde büyük rol oynamaktadır.

Yerleşimde araç karayolu genişletme çalışmasıyla, çay tarlalarından toplanan çayların taşınmasının kolaylaşması ve acil durumlarda merkeze ulaşımın hızlı olması yönünden olumlu özellikler taşıyan bu uygulama, eski mezarların tahrip edilmesi, geleneksel yol akslarının kopması ve geleneksel dokuyu zedeleyen büyük istinat duvarlarının görüntü kirliliği yaratması gibi olumsuz sonuçlar da doğurmuştur. Ayrıca, araç yolu, kırsal dokuya uygun olmayan genişliktedir. Geleneksel yol dokusu genellikle toprak olmasına rağmen, bu yaya yollarında taş döşemeye rastlanmaktadır. Bunun yanında eğimin fazla olduğu yerlerde, bu yolların yamaç yönünde taştan istinat duvarları yapılarak yolun toprak kaymasıyla kapanması ve yolun bozulması büyük ölçüde engellenmiştir.

Şekil 3.36’ da yerleşimdeki araç ve yaya yolları üzerinde haritada belirtilen noktalarda fotoğraflar gösterilmiştir. Şekil 3.37’ de ise yerleşimdeki bu yollar ve ada parsel çizgileri arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılabilmesi için yol ve parsel çizgileri çakıştırılmıştır. Düzenlenen bu paftada yolların, ada parsel biçimlenişine etkisini görebilmekteyiz. Ayrıca bu biçimlenmede doğal çevrede yer alan akarsular da etkili olmuştur.

Şekil 3.36 Yerleşimdeki araç ve yaya yollarının görünümü

Şekil 3.37 Yerleşimdeki yollar ve ada parsel çizgileri arasındaki ilişki

Yukarı Çamlıca geleneksel dokusunda yer alan araç yolu günümüz gereksinimleri kapsamında yerleşime sonradan dahil edilmiştir. Yerleşimdeki araç yolu ve patika yollar paftalar üzerinde işaretlenerek, dokudaki mevcut ulaşım aksları tanımlanmıştır.

Şekil 3.38 Yerleşimdeki yaya yollarından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

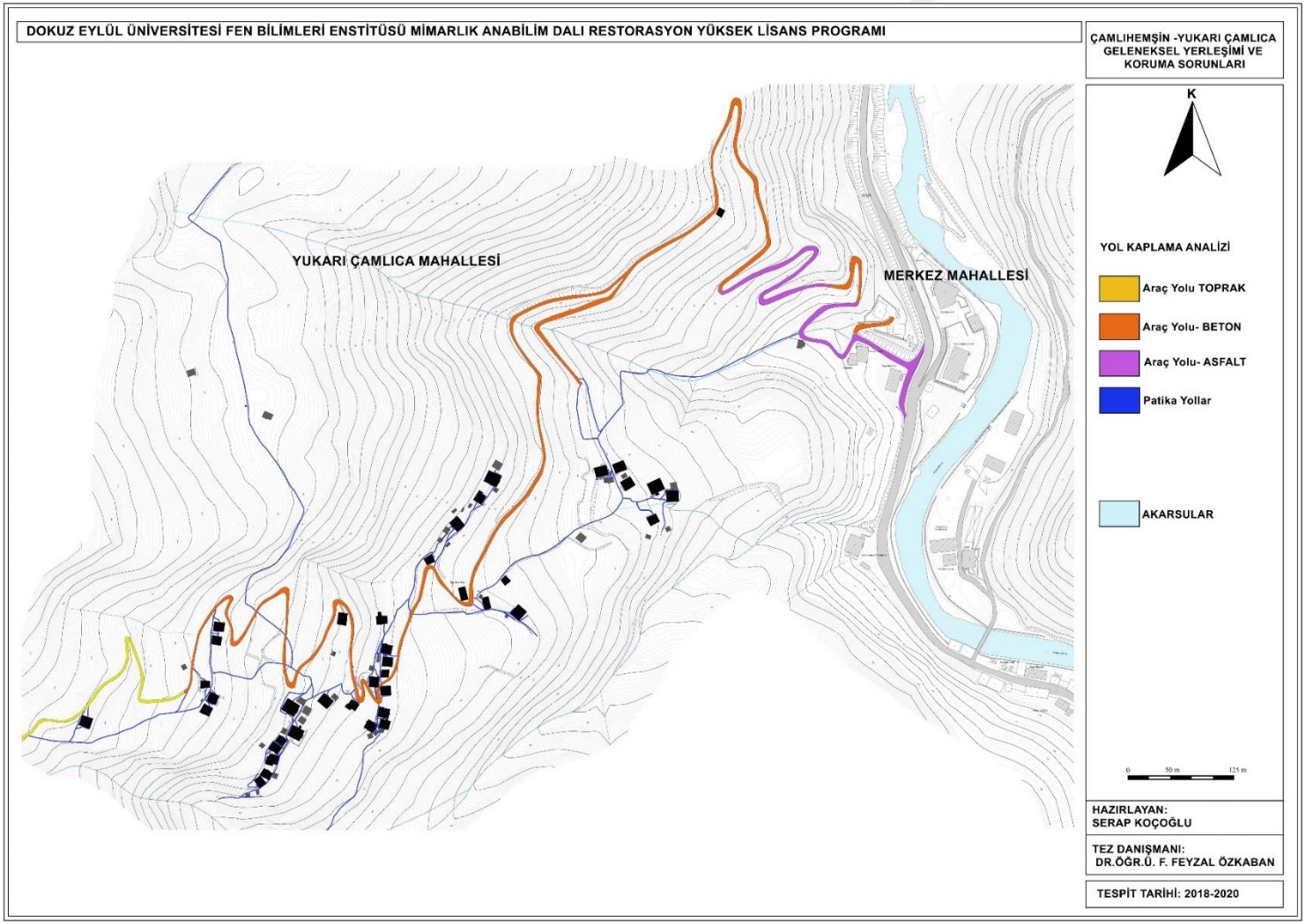
Şekil 3.39 Yerleşimdeki asfalt yoldan bir görünüm (Kişisel arşiv)

Şekil 3.40 Yerleşimdeki beton yoldan bir görünüm (Kişisel arşiv)

Şekil 3.41 Yerleşimdeki toprak yoldan bir görünüm (Kişisel arşiv)

Şekil 3.42 Yol kaplama analizi paftası

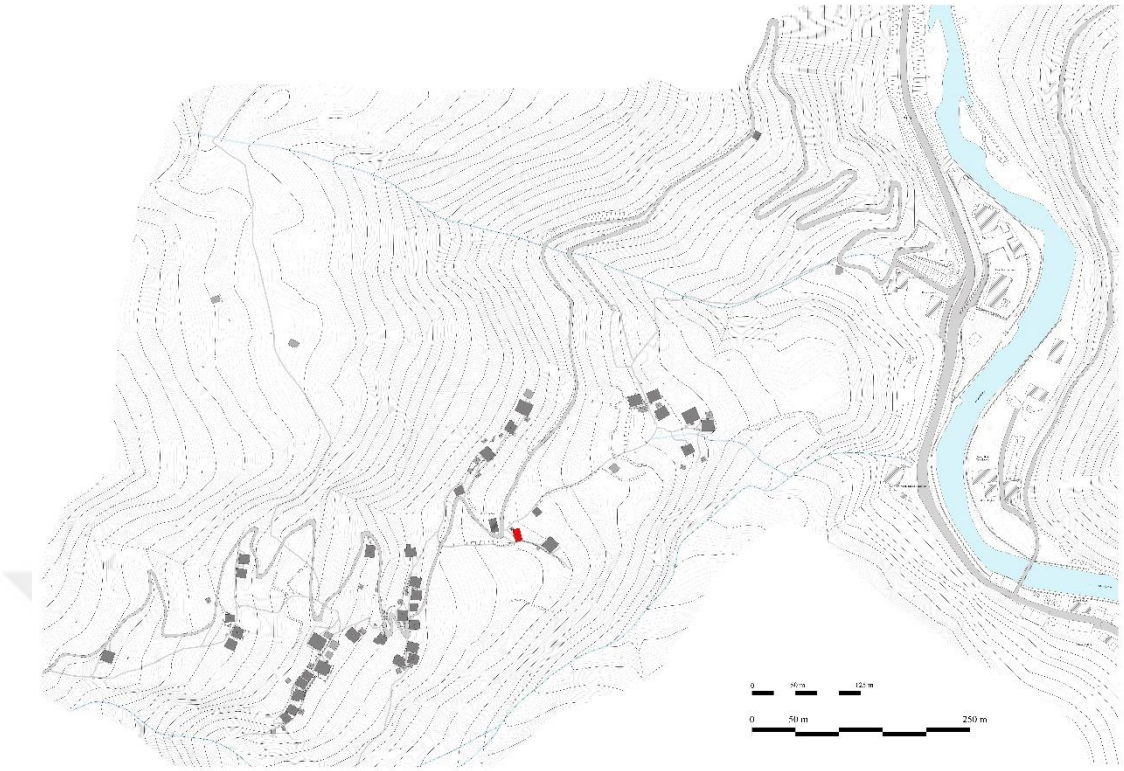
3.2.3 Kırsal Karakteri Oluşturan Öğeler

3.2.3.1 Tarihi Yukarı Çamlıca (Yukarı Vice) Camii

Yukarı Çamlıca Camisi, yerleşimin tek camiisidir. Belediye ile yapılan iş birliği ve mahalle sakinlerinin topladığı yardımlarla camiinin kısmi onarım ve tadilatı yapılarak çevre düzenlemesi yapılmıştır. Yukarı Çamlıca camiisi içerisindeki işçilikler oldukça fazla sanatsal özelliklere sahiptir. Özellikle ahşap minber üzerinde kabartma yöntemiyle çok hassas bir işçilik yapılmıştı. Kaliteli işçilikleri ile göz dolduran camiide, mezbur minberin giriş kısmının üstünde iki bölümden oluşan kısa bir kitabe de bulunmaktadır. Bu kitabede "Sahibü'l-hayrat Süleyman bin Musa. El-minber sene 1281." Yazmaktadır (Hiçyılmaz, 2017, s. 128). Camiinin kitabesinden de anlaşılacağı üzere camii 1865 senesinde inşa edilmişti.

Caminin ilk bakışta minaresi olmadığından dolayı kullanım amacı anlaşılmamaktadır. Minaresiz taş duvarlarla kaplı bu yapı dışının aksine içinde zengin bir sanatsal işçiliğe sahiptir. Camiinin ahşap mahfilinin korkulukları ve taşıyıcı kolonlarının tamamı türlü süslemelerle donanmıştır ve bunların hepsi özenli bir işçiliğin ürünüdür. Kürsü dahi bu sanatsal zenginliklere sahipti ancak caminin mihrap taşının sadece küçük bir kısmı açıkta bırakılmış, diğer kısmı lambiri ile örtülmüştür. Keza camiinin diğer bütün iç duvarları lambiri kaplanmıştır. Üst katta ibadete açık olmayan alelade bir odada basit bir şömine taşı vardır ve bu oda muhtemelen eskiden ders okutulan bölüm olarak tasavvur edilmişti (Hiçyılmaz, 2017, s.128). Camiinin yol tarafında bir de mezar taşı vardır. Camiyle aynı tarihli ve yatay destarlı serpuşa sahip olan taş Melekoğlu Hüseyin bin Şerif'e aittir.

Camiinin az yukarısında, araç yolunun altında iki adet daha tarihi mezar taşı vardı. Bunlardan ilki 1880 tarihli olup yatay destarlı serpuşa sahipti ve Hacı Osman'a aitti. İkinci mezar taşının dardağan sarığı kopmuştu ve 1745 tarihli olan taş İsmail adlı birine aittir.

Şekil 3.43 Yerleşimin içinde camiinin konumu

Cami dikdörtgen planlı olup taş yığma yapım tekniğiyle inşa edilmiştir. Giriş cephesinde, camiiye günümüzde briket ve betondan eklentilerin yapıldığı dikkat çekmektedir. Camiinin ihtiyacı doğrultusunda camiiye bir lojman yapılması gerektiğinden bu problem bu şekilde yapılan eklerle giderilmeye çalışılmış ve e özgün yapıda değişiklik ve müdahaleler yapılmıştır. Fakat problemin bu şekilde giderilmesi camiinin özgünlüğü zedelemiş ve görüntüsünü bozmuştur. Ayrıca caminin giriş cephesinin hemen solundaki cephede özgün kütleye küçük bir ek yapı eklenmiştir. Yapıda lojman için gereken ıslak mekan çözümü bu ek yapı ile sağlanmıştır. Ek yapı, dört adet betonarme kolon üzerinde yükseltilmiş, çevresi briketle örülerek üstü sac malzeme ile kapatılmıştır.

Şekil 3.44 Tarihi camiinin ön cephesinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Camiinin giriş cephesinde yapılan müdahaleler daha ilk bakışta göze çarpmaktadır. Gerek malzeme kullanımı gerekse yapım tekniği bu eklerin yakın zamanda yapıldığını göstermektedir. Camii girişinin sol üst katında camiiye çıkıntı verilerek camii dışından buraya bağımsız bir geçişin sağlanması amaçlanmıştır. Üst kata çıkmak için yapılan merdiven de sonraki eklerden biridir. Bu alan camii hocası tarafından lojman olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.45 Özgün camiiye yapılmış ek ve yanındaki çardak (Kişisel arşiv, 2019)

Ayrıca bu çıkıntının hemen altındaki iki açıklıktan biri olan kapının özgündeki pencerelerle boyut ve şekil olarak benzerliğinin bulunması, bu kapının pencereden dönüştürüldüğünü ve özgünde burada da bir pencere bulunduğu kanısını güçlendirmektedir. Ayrıca camiinin ana giriş kapısı üstünde ahşap strüktür sistemle bir saçak yapılarak üstü gri metal oluklu sac levha ile kapatılmıştır. Camiinin üst örtü sistemi 4 omuzlu kırma çatı olup yine malzemesi oluklu sac levhadır. Çatıda 2 adet kare baca çıkıntısı bulunmaktadır. Bunlardan ön cepheye yakın olan baca briketle örülmüş olup arkasındaki baca özgün taş malzemeyle örülmüştür. Yapının çatı saçaklarının altı ahşap lambiri ile kaplıdır.

Şekil 3.46 Camiinin sol ve arka cephelerinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.47 Camiinin giriş bölümündeki kapı ve cephe açıklıklarından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Camiinin giriş cephesinin hemen solunda; küçük bir çocuk mezarı, altında şadırvan ve bay bayan wc birimleri olan bir çardak ve çeşme bulunmaktadır. Camii yakın çevresinde mezarlık alanları da vardır.

Şekil 3.48 Camii yanındaki çardak ve onun yanından Tap mevkiine bağlanan yaya yolu (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.49 Camii ve önündeki mezarlık alanı (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.50 Solda. Mahfili taşıyan ahşap kolonlardaki süslemelerden bir görünüm. Sağda. Ahşap minberin giriş kapısının süslemeli ve kitabeli üst kısmı (Kişisel arşiv, 2021)

Şekil 3.51 Camiinin kadınlar mahfilinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2021)

Şekil 3.52 Camiinin vaaz kürsüsünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2021)

Şekil 3.53 Camiinin iç mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2021)

Şekil 3.54 Camideki minber üzerindeki ahşap süsleme detaylarından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2021)

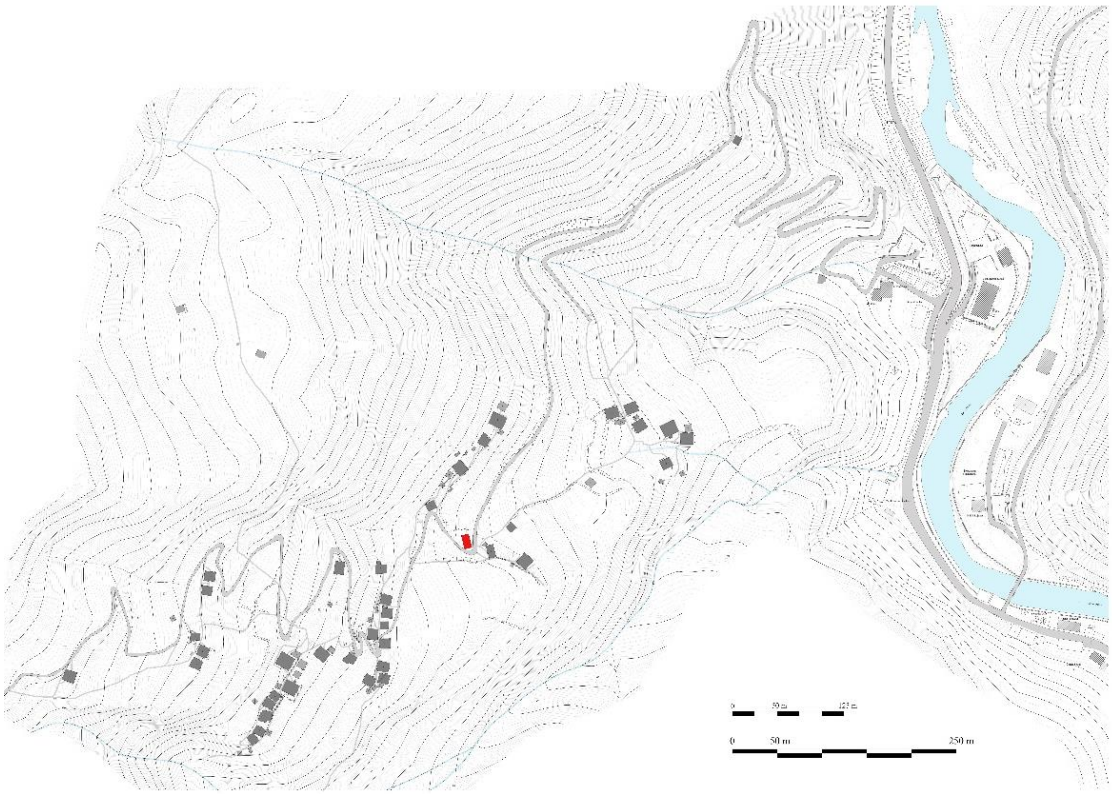
Şekil 3.55 Caminin iç mekanındaki tavandan sarkan kristal taşlı avize (Kişisel arşiv, 2021)

Şekil 3.56 Caminin ahşap lambri kaplı duvarları üzerindeki asılı olan yazılar (Kişisel arşiv, 2021)

3.2.3.2 Çay Alımyeri

Çay alımyeri yöre halkının mayıs, haziran, temmuz, ağustos ve eylül aylarında topladıkları çay sürgünlerini sattıkları ve çaylarını depoladıkları alandır. Çay satmak isteyen üreticiler çay bohçalarını tartarak, verdikleri kilo kadar çay cüzdanlarına sattıkları çayları not eder çay eksperi. Daha sonra depolanan çaylar çay kamyonlarına yüklenerek çay fabrikalarına taşınırlar. Çay kamyonuna çaylar çay alımyerindeki geniş açıklıktan yapılmaktadır. Çay arabası alımyerinin bu açıklığına sıfır yanaşır ve çaylar kolayca kamyona aktarılır. Çay alım yerleri çay sürgünü dışında çok amaçlı olarak toplanma mekanı olarak da kullanılmaktadır. Çay yörenin eski bir tarım ürünü olmamakla birlikte günümüzde yörenin başlıca tarım ürünü olarak hem de geçim kaynağı olarak önemli bir yer teşkil etmektedir.

Şekil 3.57 Yerleşimin içinde çay alım yerinin konumu

Şekil 3.58 Çay alım yerinin iç mekanından görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Çay alım yerleri genellikle dikdörtgen planlı betonarme yapım sistemiyle yapılırlar. Yapının duvarlarındaki briketler, çayın hava alması için mekandaki hava sirkülasyonunu sağlayabilmek için aralarında boşluk bırakılarak dizilirler. 1950'li yıllardan sonra yörede hız kazanan çay ziraatı, bu kırsal yerleşimin bir parçası olmuştur. Kırsal tarım faaliyetinin mekânsal karşılığı olarak karşımıza çıkan bu yapılar, yöre halkının sosyalleştiği alanlardandır. Bazı kırsal yerleşimlerde veya köylerde çeşmeler kamusal toplanma alanları olarak karşımıza çıkarken bu yörede suyun fazlasıyla bulunması nedeniyle diğer yörelerde bulduğu bu karşılığı burada bulmaz.

Şekil 3.59 Çay alım yerinin giriş kapısı (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.60 Çay alımyerinde çayların kamyonlara boşaltıldığı cephe (Kişisel arşiv, 2019)

3.2.3.3 Serenderler

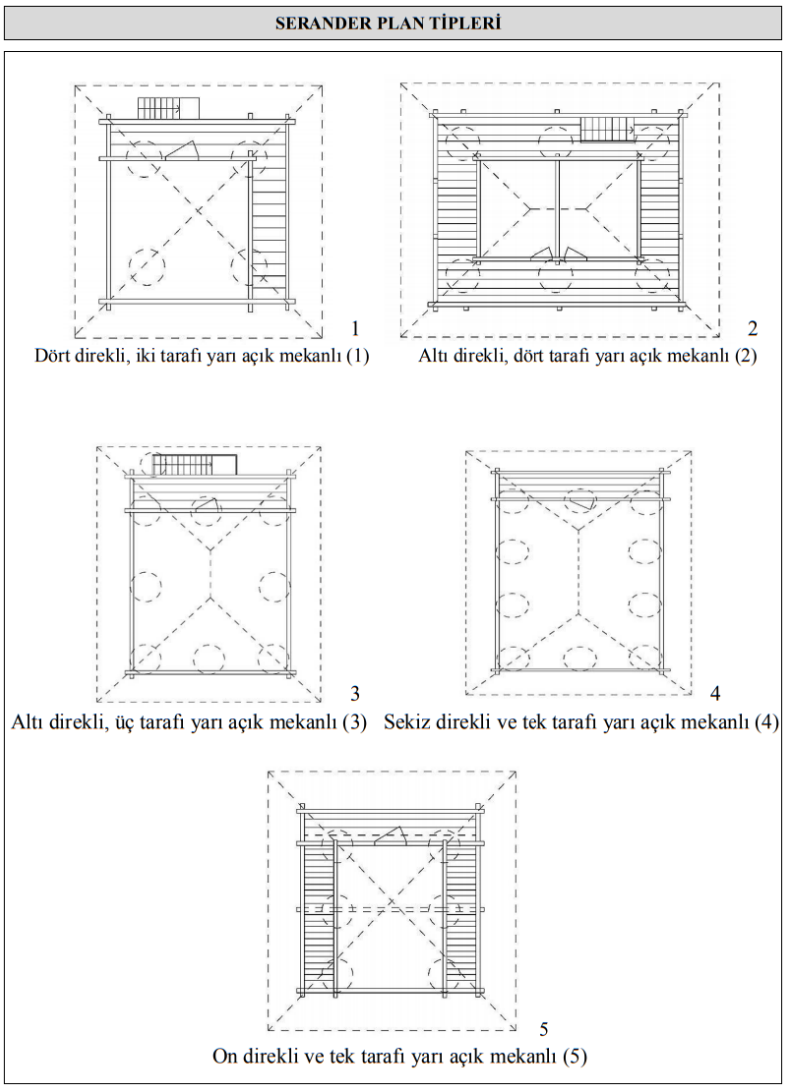
Yerleşimde konuttan sonra ikinci önem sırasını serenderler almaktadır. Yörede çokça kullanılan gıda ürünlerinin depolanması amacıyla kullanılan bu yapılarda genellikle mısır, fındık, bal ve süt ürünleri gibi malzemeler muhafaza edilir. Bu yapılarda en önemli faktör yapı içinde hava sirkülasyonunun sağlanabilmesidir. Gıdaların tazeliğini koruyabilmesi ve bozulmaması için bu mekanların hava alıyor olması önemlidir. Bu nedenle depolama alanlarında mekanlar hava delikleri sayesinde hava almaktadır.

Serenderlerin bodrum katları genellikle -yamaca dayalı kısmı ve iki yanında olmak üzere üç yanı- yığma taş duvarlarla örülmüştür. Manzaraya bakan ön kısmı ahşap bölmelerle kapatılarak bu bölüme bir kapı aracılığıyla giriş sağlanmaktadır. Bu eğime yerleştirilen mekanlarda genellikle kümes hayvanları barındırılırken günümüzde depo alanı olarak kullanılmaktadır. Arazi içine gömülü olan bu mekanın ön yüzü manzaraya bakarken tavan kısmı ahşap taşıyıcı kirişler yardımıyla taşınmaktadır. Serenderler plan tipi boyutları ve kat yükseklikleriyle farklılıklar gösterse de temelde benzer özelliklere sahiplerdir. Serenderler, kemirici canlılardan gıda malzemelerini korumak amacıyla dört adet dikme üzerinde yükseltilerek inşa edilmiştir. Bu dört ana direk arasında kiriş olarak gerilen ve çeyrek daire şeklinde eğrisel şekilli taşıyıcı ahşap elemanlar kullanılmaktadır. Ayrıca zeminden yükseltilen dört ana direğin üst kısımlarına dairesel ahşap elemanlar yerleştirilmektedir. Böylece direğin çağından daha geniş bir çapa sahip olan bu dairesel ahşap elemanlar aracılığıyla fare, sincap gibi kemirgen canlıların direk üzerinden tırmanarak birinci kattaki depolama alanına ulaşması engellenmektedir. Yapı kullanıcıları üst kata çıkmak istediklerinde seyyar ahşap merdivenleri kullanmaktadırlar.

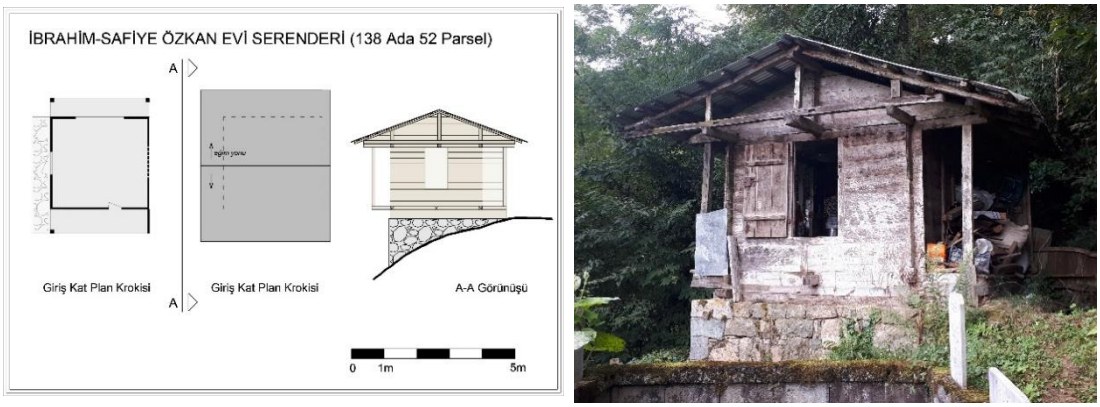
Serander (bölgeye özgü tahıl ambarları), basit bir plan tipine sahiptir. Ana mekanı olan birinci katta serenderin, ürünün saklandığı kapalı bir depo kısmı ve yapının bir yönünde veya yapıyı çevreleyen çardak kısmı bulunmaktadır. Yapının yerden direklerle yükseltilip, konik tekerler üzerine oturtulduğundan depo alanına çardağa çıkıldıktan sonra ulaşılır. Üst kata kullanıldıktan sonra kaldırılabilen portatif bir

merdiven yardımıyla çıkılmaktadır. Çatı bölümü, genellikle kırma çatı olup, alaturka kiremit veya oluklu saç levha ile kaplanmaktadır. Çardak kısmında güneşli zamanlarda mısır ve benzeri ürünlerin güneşlenmesinin sağlandığı da görülmektedir. Dört ayak üzerinde yükseltilen direklerin tekerleri üstünde yapının iskeleti oturtulur ve ahşap yığma ya da karkas sistemle duvar ve korkulukları inşa edilir.

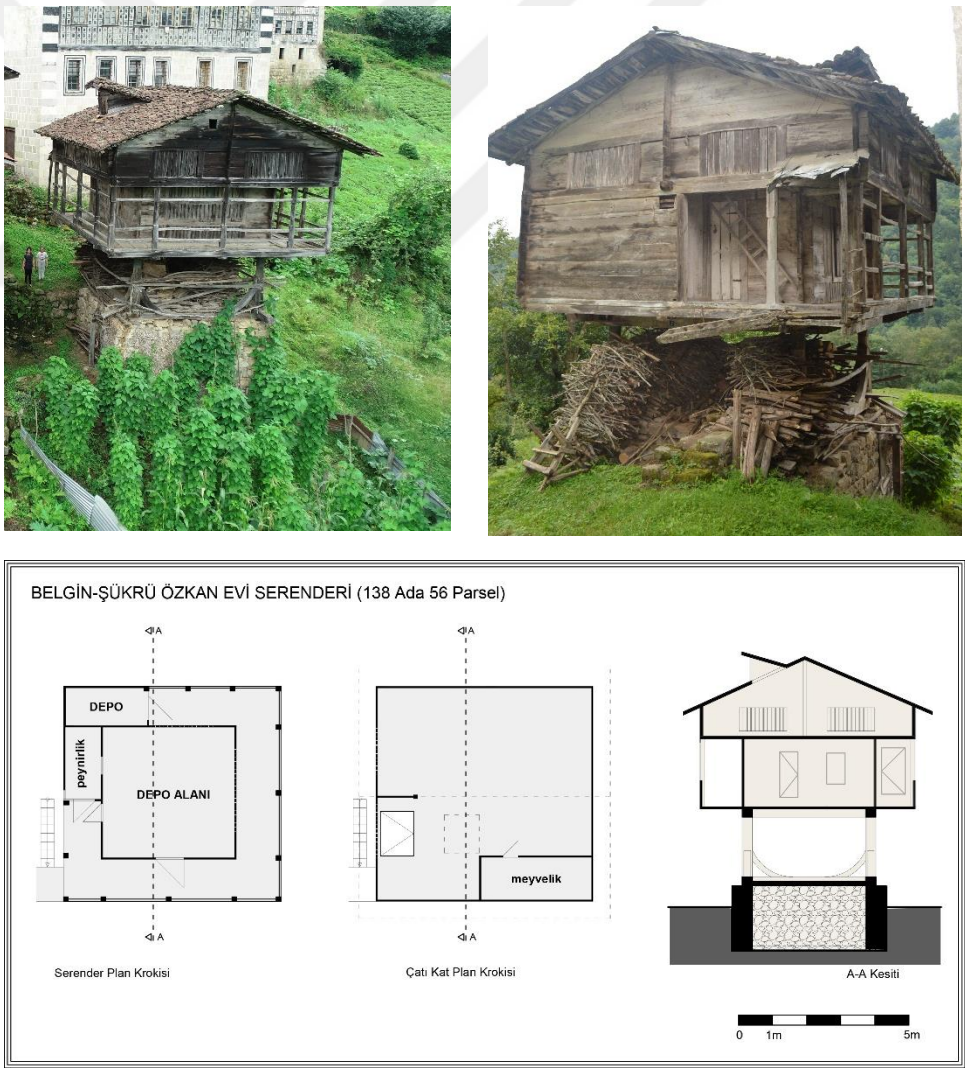
Seranderler dikmelerine ve yarı açık mekanlarına göre biçimlendirilirler (Hatipoğlu, 2014). Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en önemli karakteristik mimari kırsal öğelerinden biri olan serenderler farklı plan tiplerine sahip olabilmektedir (Şekil 3.61) Serenderler bölgede 'serender', 'serander', 'nayla' gibi yöresel isimlerle de anılmaktadır.

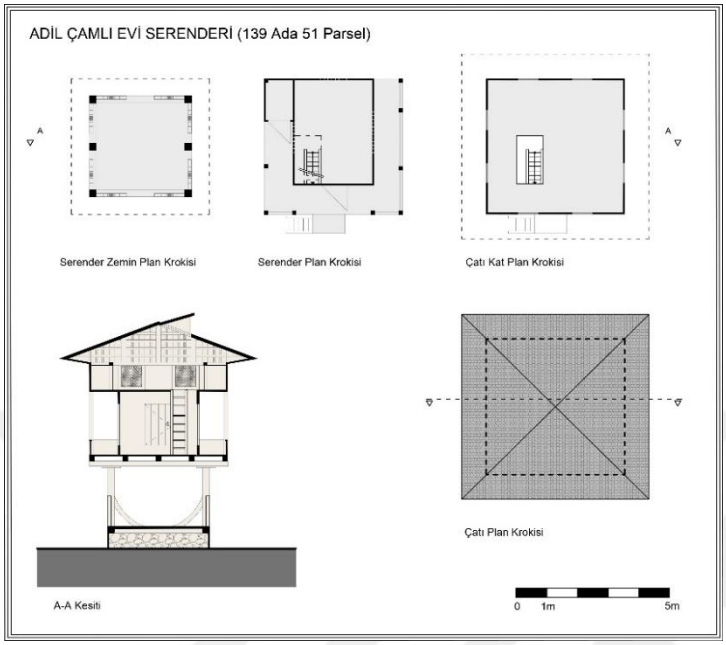
Şekil 3.61 Serender plan tipleri (Hatipoğlu, 2014)

Şekil 3.62 İbrahim- Safiye Özkan evi serenderi (Kişisel arşiv, 2019)

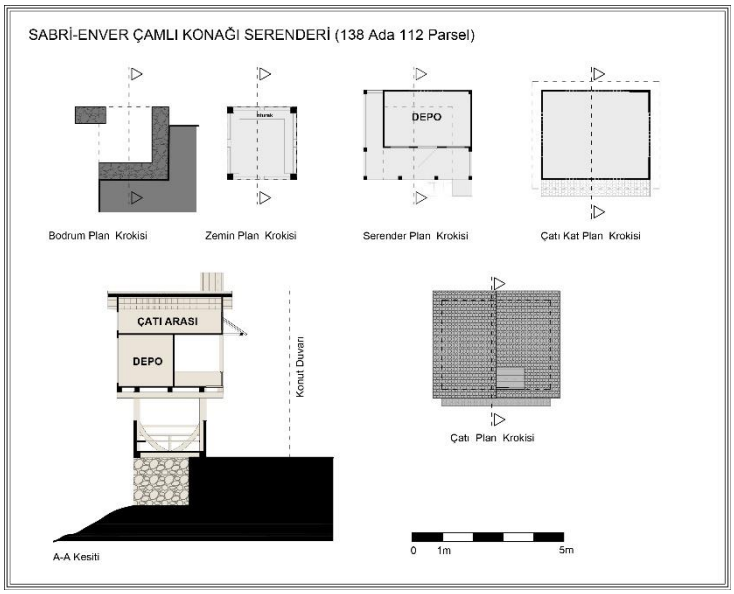
Şekil 3.63 Belgin-Şükrü Özkan evi serenderi (Kişisel arşiv, 2019)

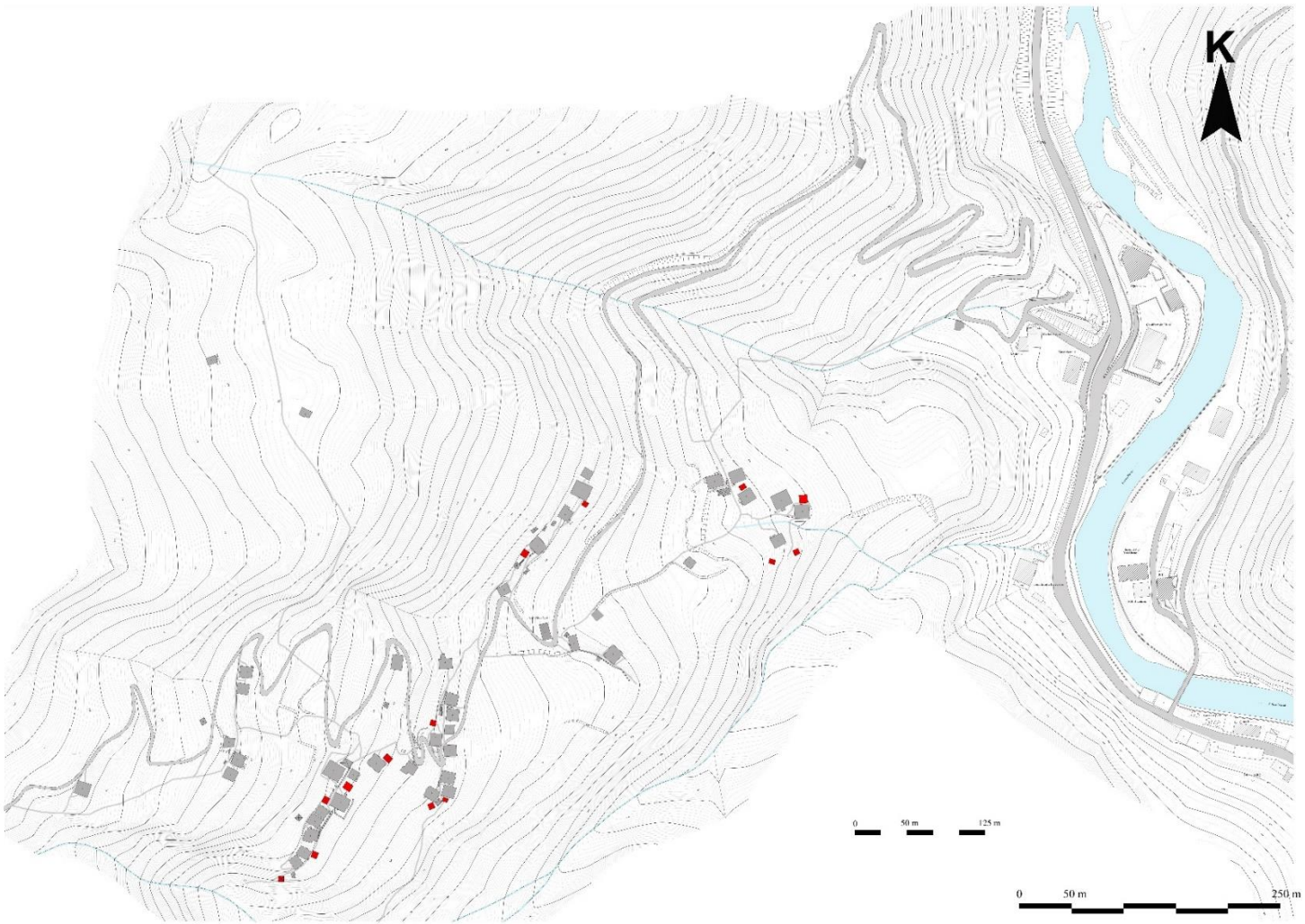

Şekil 3.64 Adil Çamlı evi serenderi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.65 Sabri-Enver Çamlı konağı serenderi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.66 Yerleşim içindeki serenderlerin konumları

3.2.3.4 Su değirmenleri

Yukarı Çamlıca Mahallesi'nde yöre halkının eskiden kullandığı 3 adet değirmen yapısı bulunmaktadır. Bunlardan ikisine aynı güzergah üzerinden Ortaköy mevkii'den ulaşılmaktadır ve birbirlerine oldukça yakın yerlerde konumlanmaktadırlar. Bir diğer değirmen yapısı ise Tap mevkii'nde, Belgin-Şükrü Özkan evinin güneyinde Safiye-İbrahim Özkan evinin batısında kalan patika yolun Peçençar deresine ulaştığı yerde konumlanmaktadır. Her üç değirmen yapısı da Peçençar deresi üzerinde yer almaktadır. Yöre halkından edinilen bilgilere göre Ortaköy mevkii'nde bulunana iki değirmen yapısından biri Tundus mevkii ve Şeytanlı mevkii ortaklarına, bir diğeri de Ortaköy ve Kneşli mevkii ortaklarına aittir. Tap mevkii'nde bulunan su değirmeni ise o mevkii sakinlerine ait olmakla birlikte Tap mevkii'nden ayrılan bir aile olan Firdevs Güneyi ve Kadriye-Hüseyin Güneş konutlarının da bu değirmende pay hakları olduğu söylenmiştir. Tap mevkii'nden ayrılan bu iki ailenin ayrıca Ortaköy sakinlerine ait değirmenin daha sonraki onarımlarında payları oldukları için iki değirmen de ortaklıkları bulunduğu aktarılmıştır.

Yöre halkı kendi değirmeninde bir sıkıntı yaşadığı zaman ortağı olduğu değirmenler dışında, değirmenleri kullanabilmekteydi. Belgin Özkan ile yapılan kişisel görüşmede, küçükken Aşağı Çamlıca ve Yukarı Çamlıca Mahallesi'ni birbirine bağlayan Pisik köprüsü üzerindeki değirmeni kullanmaya gittiklerini hatırladığını aktarmaktadır. Kısaca yöre halkı kendi ortağı dışındaki değirmenleri, bazı durumlarda kullanabilmekteydi. Yardımlaşma ve dayanışma kırsal yaşamda her daim önemli ve değerli bir yer tutmaktadır. Yukarı Çamlıca Mahallesi sakinleri günümüzde de bu yardımlaşma ve dayanışmayı devam ettiren misafirperver insanlar olarak yaşamlarına devam etmektedirler.

Şekil 3.67 Aşağı ve Yukarı Çamlıca yerleşimlerini ayıran dere ve bu iki yakayı birbirine bağlayan Pisik köprüsü

3.2.3.5 Köprüler

Köprü yapıları, iki yeri birbirine bağlayan geçitlerdir. Tarih boyunca birçok medeniyetin gelişmesine ve farklı kültürlerle etkileşim içine girmesine aracılık eden köprüler, insanların ulaşımını kolaylaştırmıştır. Ülkemizin kuşaklar boyunca aktarılan tarihi kültürel mirasının somut örnekleri olan bu yapılar, bu zenginliğimizin bir parçasını oluşturmaktadırlar.

Taş kemer köprülerin bir başka işlevi de, dere kenarlarındaki değirmenlere ulaşımı sağlamaktır. Genellikle küçük dere yataklarında rastlayacağımız bu tip köprüler, bölge insanı için yaşamsal önemi olan mısır ununu öğütmede kullanılan değirmenlere giden yollar üzerinde yer almaktadır (Demirel, 2014).

Eski ticaret yolu üzerindeki Fırtına Vadisi, Çamlıhemşin (Vicealtı) ilçesindeki tarihi taş kemer köprülerin en çok görüldüğü bölgedir. Vadi ilçe merkezinde Hala ve

Çat dereleri vasıtasıyla iki kola ayrılır. İşte bu iki vadiye yayılan köprüler sistemi, eski zamanlarda Zilkale ve Kale-i Bala gibi kaleler inşa edilerek koruma altına alınmıştı. Çamlıhemşin ilçe sınırlarındaki bazı köprüler ise vadilerin diğer yakasındaki yerleşimlere ulaşımı kolaylaştırıyordu. Çamlıhemşin, Rize sınırları içerisinde en çok tarihi taş kemer köprünün yer aldığı ilçe unvanına sahiptir (Demirel, 2014).

Doğu Karadeniz bölgesinde görülen engebeli ve dik arazi yapısı buradaki yaşam biçimini zorlamaktadır. Hırçın dere ve akarsularla birlikte dağınık yerleşim düzenine sahip olan bu bölgede, kolayca ulaşımı sağlayabilmeyi amaçlayan bu köprüler zorlu şartların ortaya çıkardığı mimari öğelerdir. Çamlıhemşin Bölgesi'nde oldukça fazla tarihi kemer köprü yapısı bulunmaktadır. Bu kemer köprülerden Yukarı Çamlıca yerleşim alanına en yakın köprü Yukarı Çamlıca Mahallesi ile Aşağı Çamlıca Mahallesi arasında akan dere üzerindeki taş kemerli köprüdür. Köprü tescilli bir köprü olmakla birlikte günümüzde neredeyse hiç kullanılmayan bir yol güzergahı üzerinde bulunmaktadır. Hemen yanı başındaki değirmen yapısının ise günümüze yalnızca kalıntıları ulaşabilmiştir.

Yukarı Çamlıca ile Aşağı Çamlıca yerleşimlerini birbirine bağlayan bu köprünün adı 'Pisik Köprüsü' dür. Köprü ilçe merkezine yaklaşık 2 kilometre mesafededir. Köprüye ulaşım, Tap mevkine yaklaşırken çıkılan son virajda yer alan ve artık neredeyse izi silinmek üzere olan bir patika yol ile sağlanmaktadır. Köprüden devam eden patika yol Aşağı Çamlıca camiisinin hemen altındaki eski taş döşeli göç yolunca devam etmektedir. Bu yol ile iki yerleşim birbirine bağlanmaktadır. Köprü yaklaşık 8 metre uzunluğa, 4 metre yüksekliğe ve 1,5 metre genişliğe sahiptir. Bu köprü üzerinde eskiden yer alan değirmen yapısının günümüze yalnızca kalıntıları ulaşmıştır. Bu değirmenin en önemli özelliği, aktarılan bilgilere göre, değirmenin ve bu değirmene su taşıyan borusunun tamamen taş olarak inşa edilmesidir. Çünkü bölgede değirmen olukları genellikle demir veya ahşap olarak tasarlanmakta ve taş malzemeden yapılmış olanına pek rastlanmamaktadır. Anıtlar kurulu tarafından tescil edilmiş köprü günümüzde kullanılabilir durumda olmasının yanında, uzaktan algılanması etrafını saran yabani bitkiler ve ağaçlar nedeniyle oldukça güçtür.

Köprüyü takip ederek Aşağı Çamlıca yerleşimine ulaşmak mümkün olsa da dökülen yapraklar ve yabani bitkiler nedeniyle patika yolun algılanması zorlaşmaktadır.

Şekil 3.68 Aşağı ve Yukarı Çamlıca yerleşimlerini ayıran dere ve bu iki yakayı birbirine bağlayan Pisik köprüsü (Kişisel arşiv, 2020)

3.2.3.6 Çeşmeler

Yerleşimde günümüzde çoğu kullanılmayan çeşme yapıları mevcuttur. Bunlardan ikisi kullanılmazken diğer üçü kullanılmaktadır. Şekil 3.72 'de A noktası olarak belirtilen çeşme, Tundus mevkiinde Baki Güner evinin arkasındaki patika yol üzerinde bulunmaktadır. Hemen aşağısında hayvanlar için su yalağı bulunan çeşme ile bu su yalağı arasından patika yol geçmektedir (Şekil 3.69). Bakımsızlıktan günümüzde çeşme olduğu bile zor anlaşılan bu yapı tescilli olmasına rağmen korunamamıştır. Yapı 17.04.2014 tarihinde Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından tescillenerek kayıt altına alınmıştır.

Şekil 3.69 Patika yolun sol tarafında su yalağı, sağ tarafında tescilli çeşme (A), (Kişisel arşiv, 2020)

Şekil 3.72’ de B noktası olarak belirtilen çeşme 26.08.2019 tarihinde tescillenerek kayıt altına alınmasına rağmen günümüzde iyi korunmuş ve gayet bakımlıdır. Bu taş çeşme yapısı, Ortaköy mevkiinde Şakir Reyhan evinin hemen arkasındaki alanda yer almaktadır. Dikdörtgen form içerisinde sade bir kemer ve kemerin altında geniş bir yanak ortasında musluktan ibaret olan çeşmenin dibinde, derinliği az olan su toplama haznesi vardı. Su içmek için duvara takılmış zincir ve ucunda bakır bardağın oradaki varlığı ise bize çeşmenin günümüzde kullanıldığına dair izleri yansıtmaktadır.

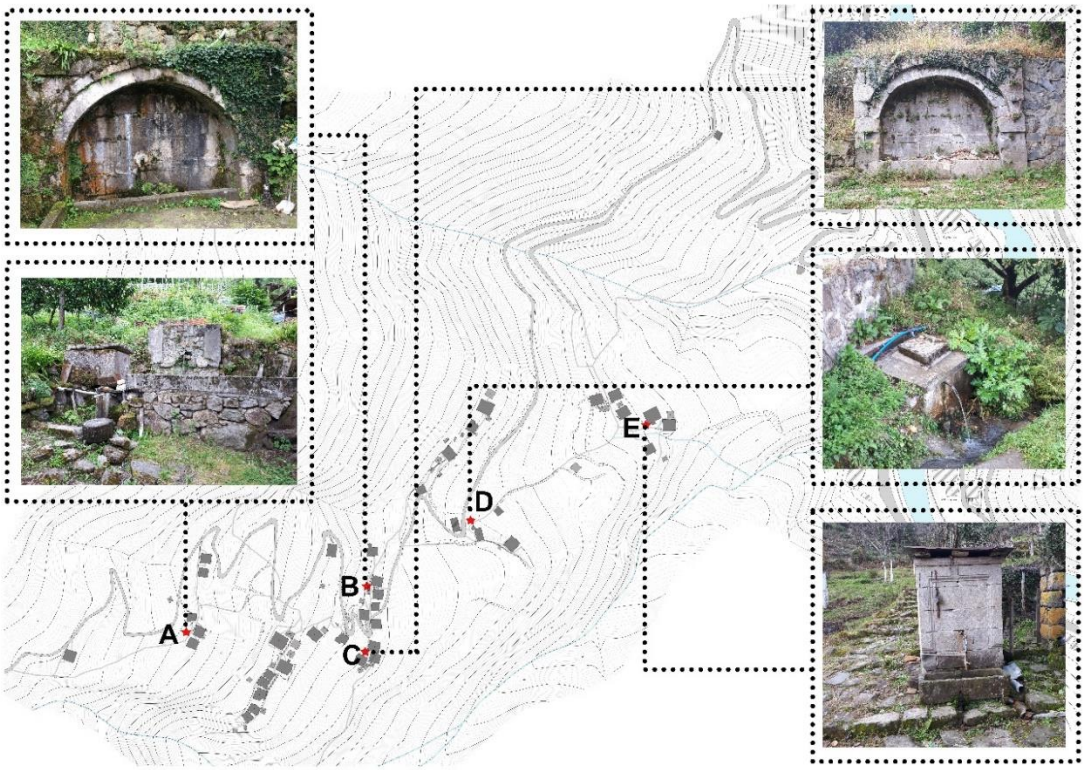

Şekil 3.70 Kasaphanenin hemen solunda bulunan çeşme yapısı (B), (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.72’ de C noktası olarak belirtilen çeşme yapısı Çamlı konaklarının arkasındaki patika yol üzerinde yer almaktadır. Taş çeşme günümüzde kullanılmamaktadır. Bu yapı 29.08.2019 tarihinde tescillenerek koruma altına alınmıştır.

Şekil 3.71 Çamlıların çeşme yapısı (C), (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.72 Yerleşimdeki çeşme yapıları

3.2.3.7 Kasaphane

Yapı, sahibi tarafından ilk kullanım amacı olan 'kasaphane' olarak adlandırıldığından çalışma başlığı olarak bu isim kullanılmıştır. Daha sonra depolama alanı olarak kullanılan yapı, günümüzde kullanılmamaktadır. Yanında çeşme bulunan ve geleneksel konutların ahırlarını anımsatan bu yapının ilk zamanlar bir gözünde hayvanlar kesilirken diğer gözünde bu hayvan etlerinin ayrıştırılması ve asılması işleminin yapıldığı aktarılmaktadır. Şakir Reyhan, eskiden dedelerinin hayvancılıkla uğraştığını ve Erzurum Palandöken'de bile yerlerinin olduğunu belirtmiştir.

Dönemin soğuk hava deposu olarak kullanılan bu yapıların sol tarafındaki bölmesinde daha sonraları peynir, yağ vb. süt ürünleri depolandığı ve sağ tarafında ise tavana monte edilmiş zincirlerde et asıldığı belirtilmektedir. Tavanda kesilen etleri asmak için kullanılan büyük kancalar bulunmaktadır. Firdevs Güneyi bu yapının, 50 sene öncesinde sol tarafındaki alan ahşap bir bölme ile ayrılmış kapalı bir alan olduğunu belirtmektedir. Sağ tarafını ise açık olarak hatırladığını aktarmıştır. Yapı, mimari mekan olarak ayrı iki bölümden oluşmaktadır. Kasaphanenin bölümleri; 350x375 cm ve 285x375 cm boyutlarındadır.

Geçmişin soğuk hava deposu olan bu yapıların, önceleri içindeki ürünlerin dış etkilerden korunması amacıyla ahşaptan ayırıcı duvar bölmelerine sahip olduğu ve bu bölücü ahşap duvarlara açılan kapılar ile mekana ulaşımın sağlandığı belirtilmektedir. Yerden tavanın en üst noktasına olan net yükseklikleri 2 m uzunluğundadır. Kasaphane taş tonoz örtü sisteminde yarım daire şeklinde bir üst örtüye sahiptir. Yapının üzerinde belli bir derinlikte toprak tabakası da oluştuğu için tünellerde oldukça serin bir hava hakimdir. Böylece sıcak yaz aylarında bozulmaya elverişli et ve süt ürünleri bu depolarda daha uzun süre saklanabilmekteydi. Aslında depoların işlevi ve yapılma mantığı basit olsa da bu amaçla kullanılan bağımsız bir yapının ayrıca inşa edilmesi pek karşılaşılır bir durum değildir. Bu konuya Şakir Reyhan'ın yapmış olduğu bilgilendirme açıklık getirmektedir. Şakir Reyhan, bir zaman Ortaköy mevkiinde köyün bu kısmının yandığını ve dedesinin kendine düşen payından kalan araziye bu yapıyı, kasaphane olarak ticari faaliyette bulunmak

amacıyla inşa ettirdiğini belirtmektedir. Fakat yapı çeşitli sebeplerden bu işlev için kullanılamamıştır. Daha sonra yapı, sahipleri ve komşuları tarafından ihtiyaçlar doğrultusunda farklı şekillerde kullanılmıştır. Yöre halkı, yardımlaşma ve dayanışma örneğini günümüzde olduğu gibi geçmişte de sergilemekteydi. Aktarılan bilgilere göre komşular, bazen etlerini bu depoda kurutmak amacıyla getirip, yapıları ihtiyaçları doğrultusunda kullanabilmekteydiler.

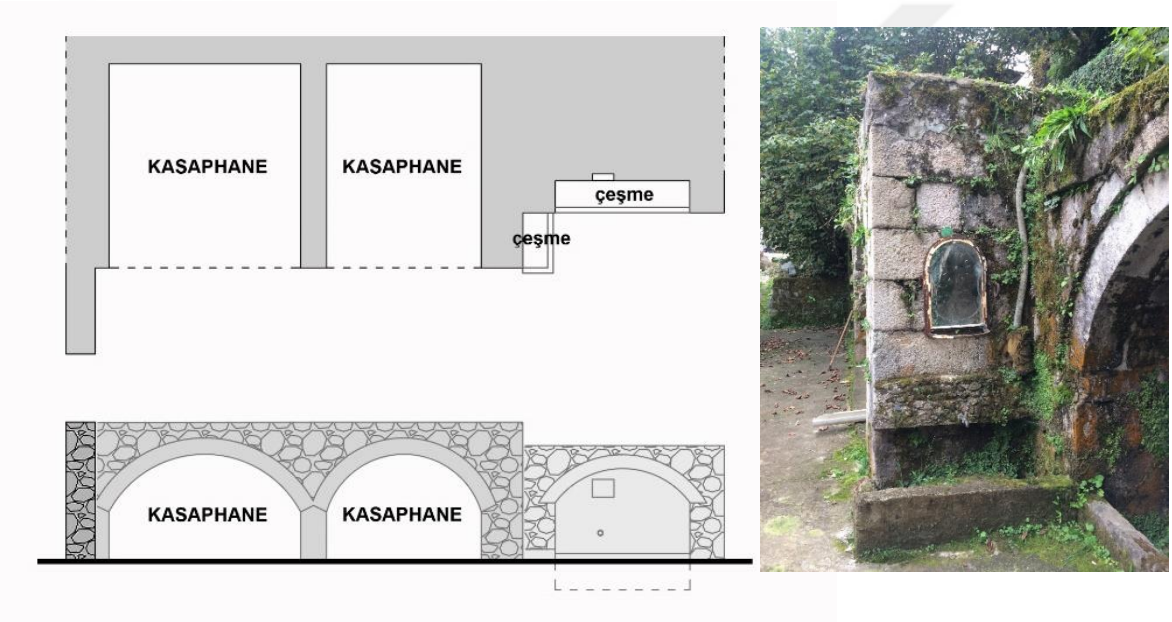
Şakir Reyhan (145 ada 46 parsel) evinin hemen arkasında yer alan yapı, eve 4 metre uzaklığındadır. Yapı 2019 Ağustos ayında '2 adet depo ve çeşme' adıyla tescilli anıt yapı olarak Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından koruma altına alınmıştır.

Şekil 3.73 Kasaphanede hayvan etlerini astıkları tavandaki kancalardan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2020)

Şekil 3.74 Şakir Reyhan evinin hemen arkasındaki kasaphane yapısı ve çeşme, (Kişisel arşiv, 2020)

Çeşme yapısının hemen yanındaki yerdeki küçük çeşme eskiden çamaşır yıkamak için kullanılırmış. Günümüzde de bu çeşmeden halen su akmaktadır.

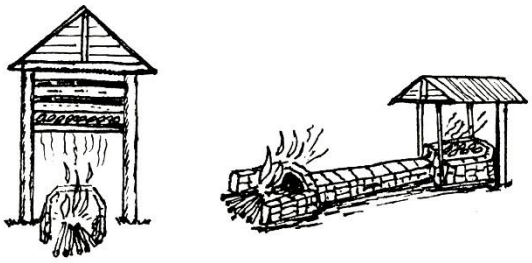
3.2.3.8 Kaybedilen Yapılar

Yukarı Çamlıca kırsalının geçmiş yaşam kültüründe bir zamanlar var olan ancak günümüzde mevcut olmayan veyahut kalıntı ve izlerine ait yapılar, alan çalışması ve yöre halkıyla yapılan görüşmelerle belirlenmiştir. Kaybedilen bu yapılara ait edinilen bilgiler bu bölümde aktarılmıştır.

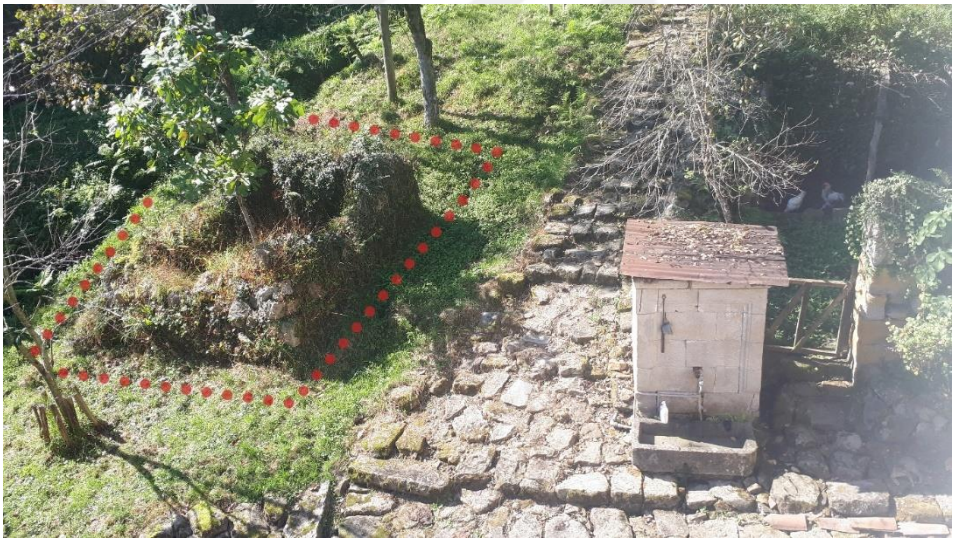
Yerleşimin en önemli tarım ürünü olan mısır tarlaları ve bostanlıklar yöre halkı için geçmişte önemli bir tutmaktaydı. Bu ürünlerin telef olması insanların besin kaynaklarının azalması anlamına geliyordu. Bu nedenle dağdan inen yabanileri gözetleyip tarlalara zarar vermemesi için insanlar, tarlaların içerisinde kalif adı verilen yapılar yapmışlardır. Bu yapılar çok küçük ve detaylı bir yapım tekniği gerektirmeyen basit tekniklerle yapılmış olan yapılardır. Kalif; eskiden mısır tarlalarını yabani hayvanlardan korumak amacıyla tarlaların ortasında dört ayak üzerinde direklerle yükseltilerek yapılan, üstü örtülü kulübe şeklinde inşa edilen yüksekçe yapılardır. Eskiden kaliflerin içinde sactan kutularda ateş yakılarak gece boyu tarlayı korumak amacıyla nöbet tutulurmuş. Günümüzde bu yapıların izlerine, yerleşimde rastlanmamaktadır.

Sinaf; mısırları daha çabuk kurutmak için etrafı taş duvarla kaplı -yığma taş duvar tekniğiyle inşa edilmiş-, içinde ateş yakılan üstü örtülü bir yapıdır. Sinaf adı verilen bu yapı, evin dışında bir yerde konumlanır ve küçük bir kulübe boyutlarındadır. Üzeri kapalı olan bu yapıda, ateş yakılarak; bu ateşin dumanıyla mısırların daha kısa sürede kurutularak bozulması engellenmektedir. Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı bahçesinin güneye bakan avlusunda yer alan, bir adet sinaf kalıntısı bulunmaktadır. Konağın gelinleri ve kızları, zamanında konağın çok kalabalık olduğunu yörede yağışlı gün sayısının fazla olmasından dolayı oldukça fazla sayıda mısırı bozulmadan kısa sürede kurutabilmek için bu yapıları kullandıklarını belirtmişlerdir. Günümüzde yöre halkı bostanlıklarında mısır ekimi yapmakla birlikte, eskisi kadar fazla mısır ekimi yapılmamaktadır. Eskiden mısır, yöre halkı için önemli bir besin kaynağı olmasının yanında mısır bitkisinin yaprakları da ahırlarındaki hayvanları için de bir besin kaynağı olmaktaydı. Ayrıca yapılan araştırmalar neticesinde; Hemşin'de buna benzer 'inkisaf' adı verilen, tarlada taşlar

üst üste yığılarak oluşturulan mısır kurutma fırını, bu yapıya benzerlik oluşturmaktadır. (Hemşin) (Kaynak: Rize Kültür Derlemeleri , Rize Halk Eğitim Müdürlüğü Yayınları - 2, Erhan Ofset - Trabzon, 1999)(kitaptaki şekil)

Şekil 3.75 İnkisaf; ateşte mısır kurutma düzeneği (Anonim,1999)

Şekil 3.76 Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı'nın güney yamacındaki eski sinaf kalıntısı, (Kişisel arşiv, 2019)

Yerleşimde eskiden yapı olan fakat günümüzde sadece ahır katlarının duvar izlerini okuyabildiğimiz yapı kalıntıları da bulunmaktadır. Bu izlerin güncel durumları ve yerleşimde bulundukları yerler, çekilen fotoğrafları ile belgelenmiştir. Bu kalıntılardan biri şeytanlı mevkiinde Gülşen Melek evinin güney yamacında konumlanırken, Kneşli mevkiindeki kalıntı ise Firdevs Güneyi evine ulaşan patika yolun hemen altında yer almaktadır.

Şekil 3.77 Kneşli mevkiindeki eski yapı kalıntısı, (Kişisel arşiv,2019)

Şekil 3.78 Şeytanlı mevkiindeki eski yapı kalıntısı (Kişisel arşiv, 2019)

Yerleşimin güney ve kuzey yamaçlarından akan dereleri üzerinde birçok değirmen yapısı bulunduğu yöre halkı tarafından aktarılmıştır. Yalnız bu değirmenler günümüzde kullanılmadığından sadece kalıntılarının gözlenebileceği, yöre halkı tarafından belirtilmiştir. Güney yamacındaki dere üzerinde 3 adet değirmen olduğu

ve kuzey yamacında Aşağı Çamlıca Mahallesi ile Yukarı Çamlıca Mahallesi'ni birbirine bağlayan köprü üzerinde de bir değirmen yapısı olduğu söylenmiştir. Güney yamacındaki değirmenlerin kalıntılarına, oraya giden eski yolun yabani diken ve otlar yüzünden kapanmasından dolayı ulaşılamamıştır. Fakat kuzeydeki dere üzerinde Pisik köprüsü yanında bir değirmen olduğu yerine gidilerek saptanmıştır. Yöre halkı tarafından bu değirmenin yerleşimdeki diğer değirmenlerden ziyade su akar borusunun ahşaptan değil taştan oyularak yapıldığı bilgisi aktarılmıştır. Köprüyü fotoğraflarla belgeleyebilmek mümkün olsa da halihazırda gösterme imkanı bulamadığımdan Google harita üzerinde köprünün yaklaşık yeri gösterilmiştir. Ayrıca günümüzde dere üzerindeki köprünün hemen yanı başındaki değirmenin kalıntılarını bile yeşilliklerden fark edebilmek oldukça güçtür.

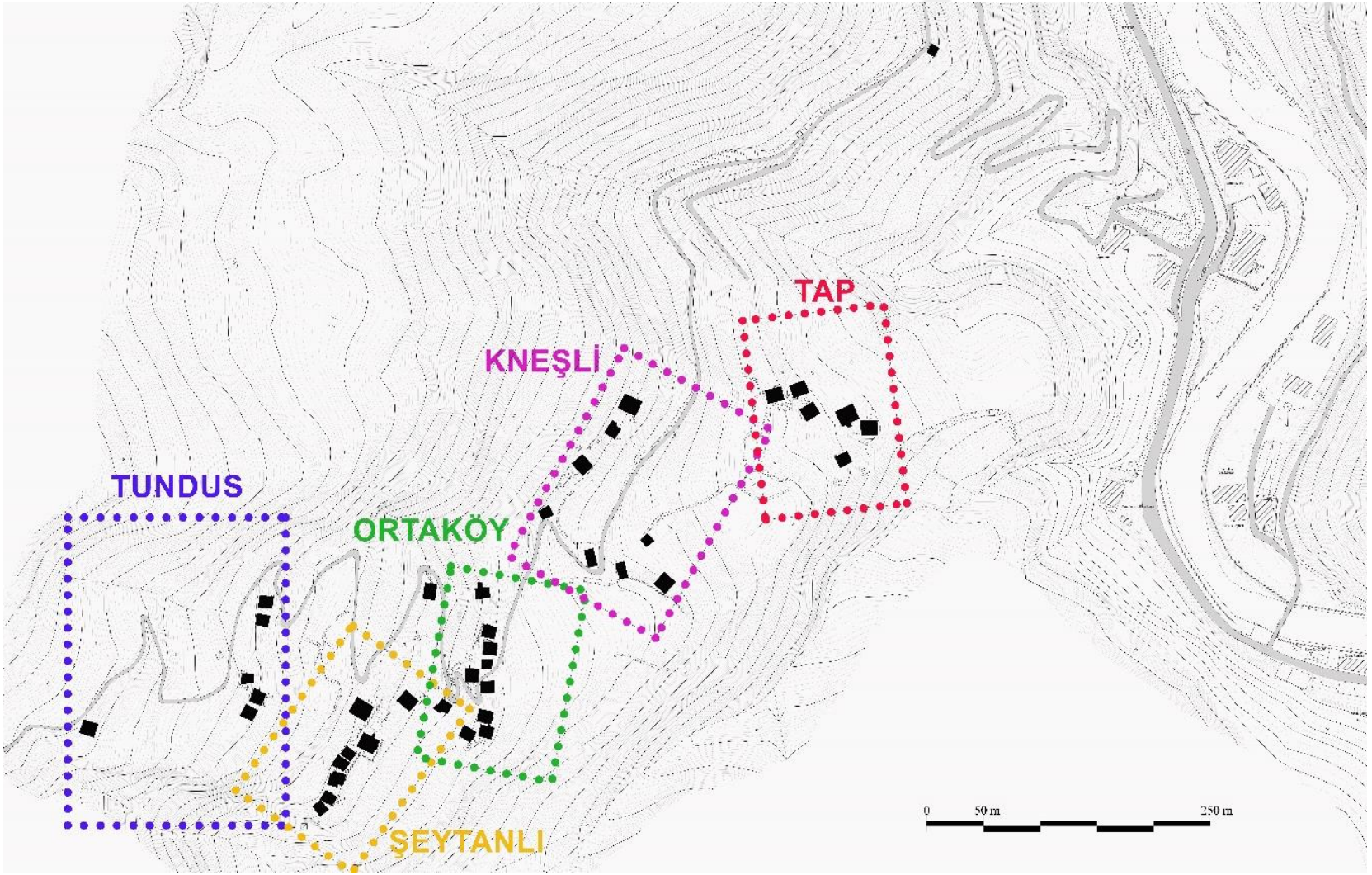
3.3 Yerleşimin Yerel Konut Mimarisi

3.3.1 Yukarı Çamlıca Yerel Konut Örnekleri

Yukarı Çamlıca Mahallesi'nde yapılan alan çalışmasında analizlerin oluşturulabilmesi için 37 adet konut yapısı fotoğraflanıp özelliklerine göre kategorize edilmiştir. Bu konut yapılarından dördü eski yerleşim içinde bulunan ve biri yerleşimden kopuk inşa edilen olmak üzere toplamda 5 adet betonarme yeni konut yapısı bulunmaktadır. Bunun dışında müdahale görmüş 3 adet geleneksel konut yapısı ile toplamda 31 adet geleneksel konut yapısı incelenmiştir. Geleneksel konutlardan iki tanesine güvenlik nedeniyle girilemezken kullanımda olan bir konutun da plan incelemesi yapılamamıştır. Birkaç konutun terkedilmiş olması ve konutlara girilememesi sebebiyle 28 adet geleneksel konut yapısı incelenmiştir. Güvenlik nedeniyle girilemeyen yapılar harabe durumda olmayıp uzun zamandan beri kullanılmadığından içine girilmesi riskli görülmüştür. Diğer 28 adet konut yapısının plan şemaları çıkarılarak detaylı bir inceleme yapılmış ve envarter fişi oluşturulmuştur. Detaylı incelenen konutların Yukarı Çamlıca Mahallesi üzerinde çekilen hava fotoğrafları üzerinde işaretlemesi yapılarak, çalışma alanında tariflenmesi kolaylaştırılmıştır.

Çalışma kapsamında, köyün yerleşimini oluşturan beş mevkiisinin çekilen hava fotoğrafları üzerinde yerleri tariflenerek yerleşim içinde incelenen konutların detaylı anlatımı yapılacaktır. Yukarı Çamlıca kırsal yerleşiminde fotoğraflanan ve plan şemaları çıkarılan konut yapıları detaylı olarak irdelenecektir.

Mahallede konutlar tek veya birkaç evlik gruplar halinde kümeler oluşturmuştur. Kümeler halinde oluşan bu konutlar eğim çizgisi boyunca konumlanmış ve sıralar halinde dizilmişlerdir.

Şekil 3.79 Çalışma alanında konutların bulunduğu beş mevkiinin harita üzerindeki konumu

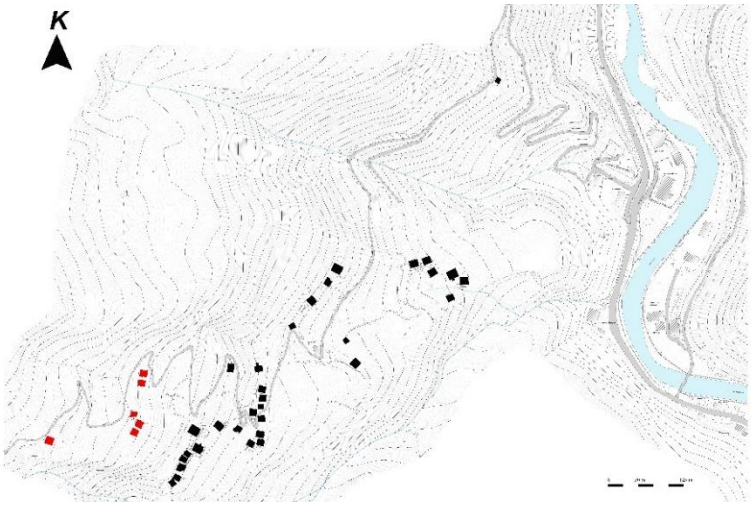
3.3.1.1 Tundus Mevkii Yerel Konut Örnekleri

Tundus mevkii, Yukarı Çamlıca Mahallesinin batısında bulunan en yüksek rakımlı yerleşimidir. Yerleşimde toplam 6 adet konut yapısı bulunmaktadır. Tüm yapılar korunma alanı sınırı içerisinde bulunmaktadırlar. Bu mevkiide bulunan konutların hepsi geleneksel olup kısmen ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan eklerle müdahale görmüşlerdir.

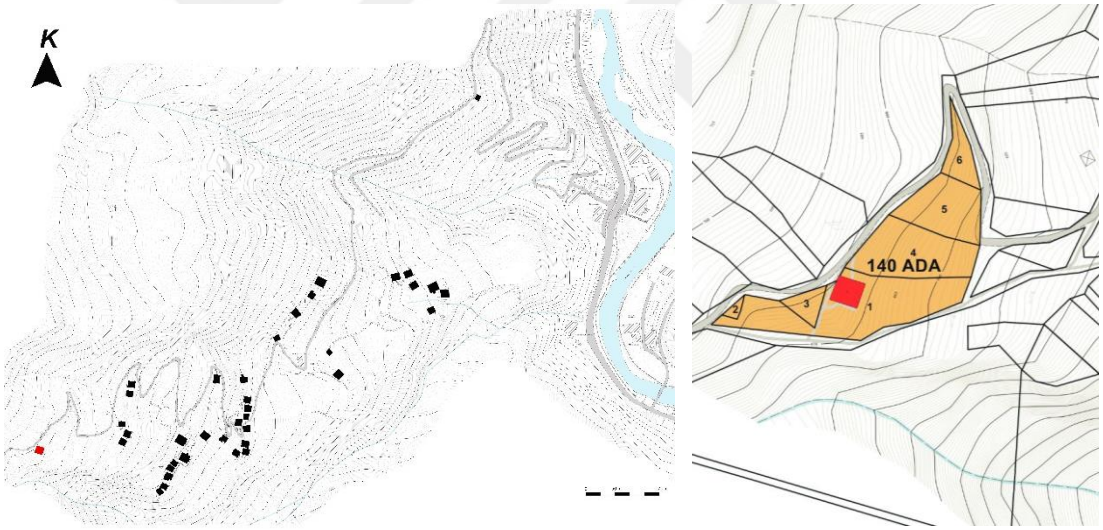
Şekil 3.80 Tundus mevkiinde incelenen konutların hava fotoğrafı üzerinde tariflenmesi (Kişisel arşiv, 2019)

Tundus mevkiinde; bir konut hariç, diğer 5 konut eğim çizgisi boyunca uzanan patika bir yol etrafında konumlanmaktadırlar. Patika yoldan ayrılan ara yollarla bu konutlara ulaşım sağlanmaktadır. Patika yolun yukarısında ve aşağısında konumlanan bu yapıların araç yolu ve patika yollarla ilişkisi detaylı olarak incelenecektir.

Şekil 3.81 Tundus mevkiinde incelenen konut yapıları

3.3.1.1.1 Konut T1- Mehmet Onur Evi (140 Ada 1 Parsel) 129 Sıra Numaralı. Konut, 140 ada 1 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki manzaraya bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan ve Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilen yapı, 129 sıra numarası ile kaydedilmiştir. Konut, günümüzde iki elti olan Saliha ve Can Onur tarafından kullanılmakta olup isimlendirilirken rahmetli kayınpederlerinin adı kullanılmıştır. Konut, sürekli kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Konutun yapım tarihi ile ilgili net bir bilgiye ulaşılamamasına rağmen ev sahiplerinden edinilen bilgiler ışığında 20. yüzyılın ortalarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Tundus mevkinin en batısında ve en üst kotunda yer alan konuta araçla ulaşım mümkündür.

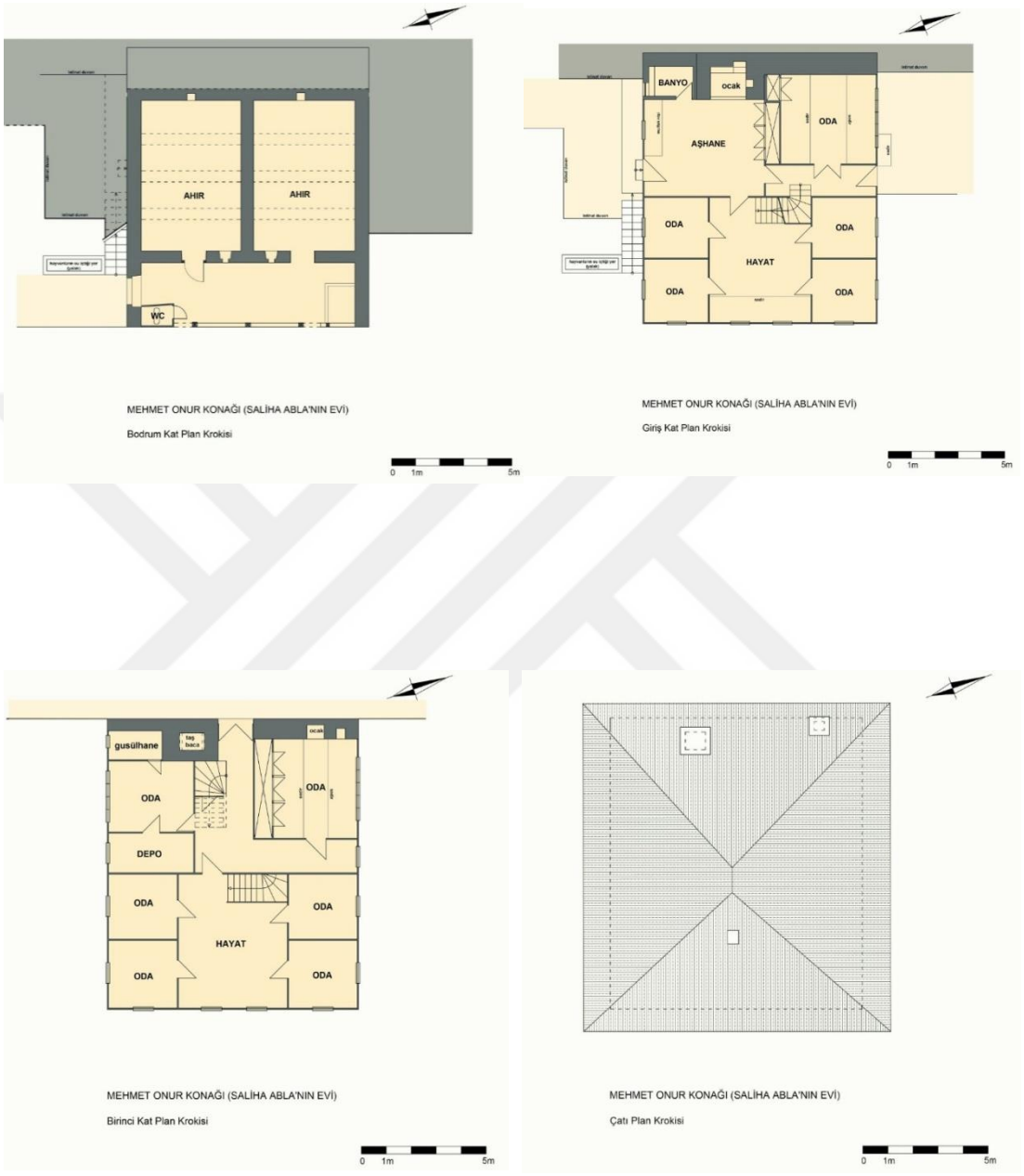
Şekil 3.82 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 676 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir.

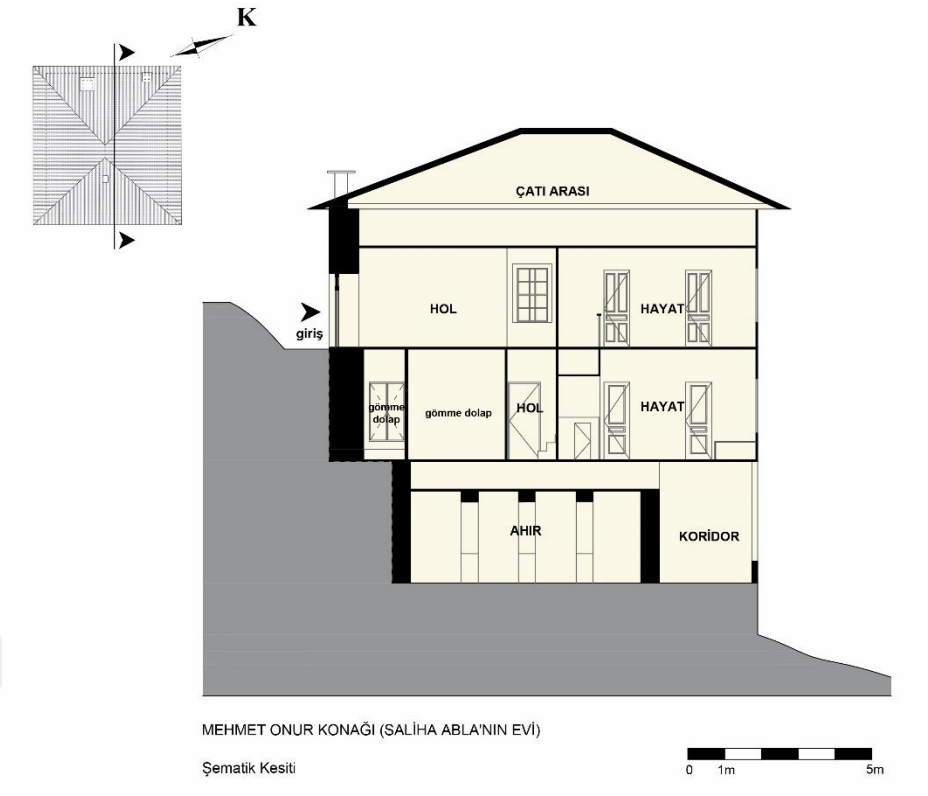

Şekil 3.83 Mehmet Onur evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

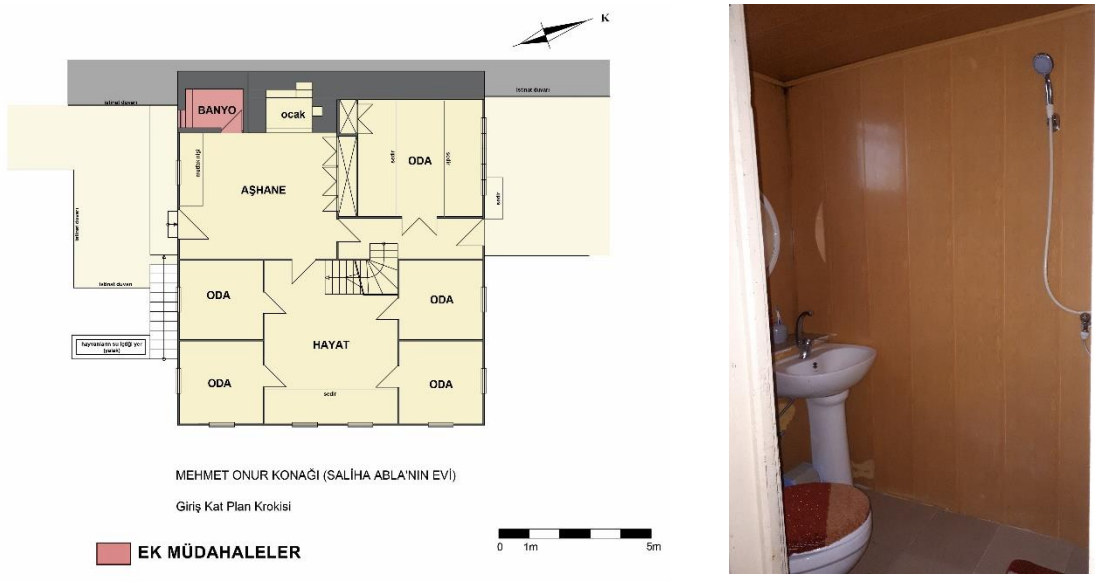
Konuta giriş, kuzeydoğu ve güneybatı yönünde eğim çizgisi boyunca uzanan bir aks üzerinden çift taraflı olarak sağlanabilmektedir. Manzaraya bakan cephenin her iki yanında yer alan avlulardan yapıya giriş yapılabilmektedir. Yamaca dayalı bulunan kuzeybatı cephesi üzerinden yapının birinci katına araziden erişim sağlanabilmektedir. Zemin kata erişim sağlanan avlulardan konutun güney batı cephesine bitişik olan taş merdivenle bodrum katına inilebilmektedir. Bodrum katına sadece güney batı cephesinden tek yönlü giriş yapılabilmektedir. Genellikle yerleşimde sıkça görülen eğim çizgisi boyunca uzanan çift yönlü giriş bu konutun ahır katında tek yönlü olacak şekilde tasarlanmıştır. Ön cephesi güneydoğu yönüne bakan bu konut, bu cephede bulunan pencerelerle manzaraya açılmaktadır. Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Çatı arasına birinci kattaki merdiven aracılığıyla çıkılmaktadır. Çatı ara katında bulunan küçük delikli pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlamaktadır. Bu şekilde eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kuruması sağlanarak ve küflenmesi engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Çatı 4 omuzlu kırma çatıdır. Yakın zamanda tadilat gören çatıda kırmızı oluklu sac malzeme kullanılmıştır. Çatının geniş saçaklarının altı herhangi bir malzeme ile kaplı değildir.

Şekil 3.84 Mehmet Onur evi plan krokileri

Şekil 3.85 Mehmet Onur evi şematik kesiti

Şekil 3.86 Yapının banyo mekanında yapılan değişikler (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun bodrum katında; yığma taş malzemeli taşıyıcı duvarlar ile çevrili olan ahır mekanlarının dört tarafı yaklaşık 60 cm kalınlığındaki taş duvarlarla çevrilidir ve bu duvarlarda açılan küçük pencere ve kapı girişleri bulunmaktadır. İki ahır birimini ayıran duvarın kalınlığı ise 52 cm'dir. Ahır tavanının yaklaşık 46 cm kalınlığındaki taş kemer kirişleri üzerindeki tavanda ahşap malzeme kullanılmıştır. Bu taş kemerler yaklaşık 110 Cm aralıklarla yerleştirilmiştir. Genel olarak tüm ahır yapılarında olduğu gibi bu ahır tavanı üzerinde de, ahır tavanı üzerinde sıkıştırılmış toprak malzeme yer almaktadır. Bu malzeme ahır katındaki kötü kokunun yaşam alanına çıkmasını engelleyerek iki kat arasında tampon bölge oluşturmaktadır. Bodrum katında; iki adet ahır mekanı ve bu mekanlara girişin sağlandığı koridor şeklinde bir ön koridor mekanı bulunmaktadır.

Yapının zemin katındaki yaşama mekanında; aşhane, yan oda ve hayat mekanı etrafında sağlı sollu dizilmiş odalar yer almaktadır. Hayat mekanı evin manzaraya bakan bölümünde yer alırken, aşhane mekanı evin ocaklığının da bulunduğu yamaca dayalı bölümünde yer almaktadır. Aşhane mekanı evin yamaca bakan yüzünde bulunmaktadır. Çünkü evin ocak adı verilen bölümünü oluşturan bacadaki yük, evin temellerine aktarılmadan direk toprağa aktarılmaktadır. Bu şekilde evin aşhane bölümündeki büyük bacaların oluşturduğu yük temele aktarılmamaktadır ve evin taşıyıcı sisteminden bağımsız olarak çalışmaktadır.

Aşhane mekanının hemen yanında bulunan ve koridorla geçişi sağlanan yan odada ısınmak amacıyla kullanılan bir şömine ile mekan içinde sağda ve solda yerden yükseltilmiş sedir donatıları bulunmaktadır. Aşhane ve yan oda arasında kalan kısımda yer alan gömme dolaplar iki mekan arasındaki ayırıcı görevinin yanında işlevlendirilmesi ile de mekânsal bir zenginlik oluşturmaktadır.

Konut yapısının plan şemasına bakıldığında bir yönden koridor bağlantılı tek yan odalı aşhaneli-hayatlı plan tipine sahip olduğu görülmektedir. Yapının birinci katında yer alan mekanlara, zemin katın koridorunda yer alan merdiven yardımıyla geçiş yapılmaktadır. Ayrıca yapının yamaca dayalı cephesinden birinci kata dışarıdan bir giriş de mevcuttur. Yapı birinci katın manzara bakan kısımda, hayat ve odaların

biçimlenişi bakımından zemin katı ile benzerlik göstermektedir. Zemin kattaki aşhane ile hayat mekanı arasında uzanan aksın birinci katında yamaca bakan bölüm zemin katıyla biçimleniş bakımından benzerlik göstermemektedir. Bu kısımda yamaca dayalı kısımdan geçişle ikiye bölünen kısımda 'L' şeklinde bir koridor mekanı yer almaktadır (Şekil 3.84) Zemin kattaki koridorun yansıması olan üst kattaki kuzey yan cephenin yamaca dayalı köşesinde konumlanan; ocaklı yan odanın koridorunda yer alan pencere ile koridor gün ışığından yararlanmaktadır. Aşhane bölümünün üst kısmında; güney yan cephenin yamaca dayalı köşesindeki odada bir depo ve güsulhane mekanı yer almaktadır.

Birinci kattan çatı arası katına bağlantıyı sağlayan ahşap bir merdiven elemanı bulunmaktadır. Bu merdiven bacanın hemen arkasında yer almakta ve yamaç girişi ile hayat mekanı arasındaki geçişi sağlayan koridor aksının hemen yanında konumlanmaktadır. Çatı arası yarım kat yüksekliğinde olup eskiden geleneksel sosyal yaşamda önemli bir yer tutan besi hayvanları için kurutulan otların yer aldığı bir mekan olduğu aktarılmaktadır. Günümüzde değişen yaşam koşulları ile birlikte artık hayvancılıkla uğraşmayan ev sakinleri, burayı depo ve benzeri amaçlarla kullanmaktadır.

Şekil 3.87 Yapının birinci katındaki yamaca bakan cephesindeki giriş kapısı (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.88 Evin zemin kattaki hayat mekanından görünüm(solda). Birinci kattaki hayat meknından bir görünüm (sağda). (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.89 Aşhane mekanında ocak (solda).Aşhane mekanı ile hayat arasındaki pencere açıklığı (sağda). (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.90 Misafir odasının iç mekanından görünümler (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.91 Aşhanedeki kapaklı gömme dolaptan görünümler (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.92 Ahır katındaki taş kemerlerin görünümü (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.93 Yapının iki yan cephesinden görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.1.2 Konut T2- Baki/ Hatice Güner Evi (139 Ada 10 Parsel) 54 Sıra Numaralı. Konut, 139 ada 10 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki manzaraya bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulanan, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 17/04/2014 tarihinde tescil edilen yapı, 54 sıra numarası ile kaydedilmiştir. Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Tundus mevkiinde yer alan yapı, geleneksel yaya yolunun eğim yönüne bakan kısmında konumlanmaktadır. Yapının tescil edilmesinin ardından devlet desteği ile birlikte restorasyonu yapılmıştır. Yapı sahiplerinin talebi doğrultusunda onarım geçiren yapıya araçla direkt ulaşım mümkün değildir. Yapıya araç yolu ile konut arasındaki patika yol ile ulaşım sağlanmaktadır.

Şekil 3.94 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 622 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, iki katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 3.95 Baki/ Hatice Güner evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun ana girişi yapının kuzeydoğu yönünden sağlanmakatadır. Yapının yaşam katı olan zemin katının diğer cephesine açılana başka bir girişi daha vardır. Yapıya giriş eğim çizgisi boyunca uzanan bir aks üzerinden çift taraflı olarak sağlanabilmektedir. Manzaraya bakan cephenin her iki yanındaki cepheden sağlanan girişler içeri çekilmiştir. Bu yarı açık mekanlar yapıya korunaklı bir giriş sağlamaktadır. Zemin katının yamaca bakan duvarı toprağa gömülü olmadığından, yapının zemin katı ile yamaç arasında bir yaya geçişi bulunmaktadır. Yapının çatı arasına giriş yaşama mekanından bağımsız olup, ana girişin sağında yer alan bir merdiven aracılığıyla aynı kottan sağlanmaktadır. Bu merdiven öğesinin dış mekanla birleştiği yerde mekanı daha korunaklı hale getiren bir kapı bulunmaktadır. Kapı açılmak suretiyle merdivene çıkılabilmekte ve çatı arasına ulaşılabilmektedir. Ayrıca bugün kullanılmayan fakat daha önceden konutun çatı katı arası ile yamaç arasında dışarıdan bir geçişi sağlayan kapı geçişi bulunmaktadır. Bu kapı ile konutun çatı arası ile yamaç arasındaki bağlantısı burada kullanılan ahşap köprü aracılığıyla sağlandığı söylenebilir. Çünkü yörede üst katlara yamaç üzerinden yapıya ulaşım doğrudan sağlanamadığı takdirde bu köprü çözümlerinin kullanıldığını söylemek mümkündür. Bodrum katına yapının her iki yan cephesinden çift yönlü giriş yapılabilmektedir. Bodrum katının manzaraya bakan ön koridoruna giriş dışarıdan doğrudan sağlanabilmektedir ve dış mekanlarla herhangi bir ayırıcı öğesi bulunmamaktadır.

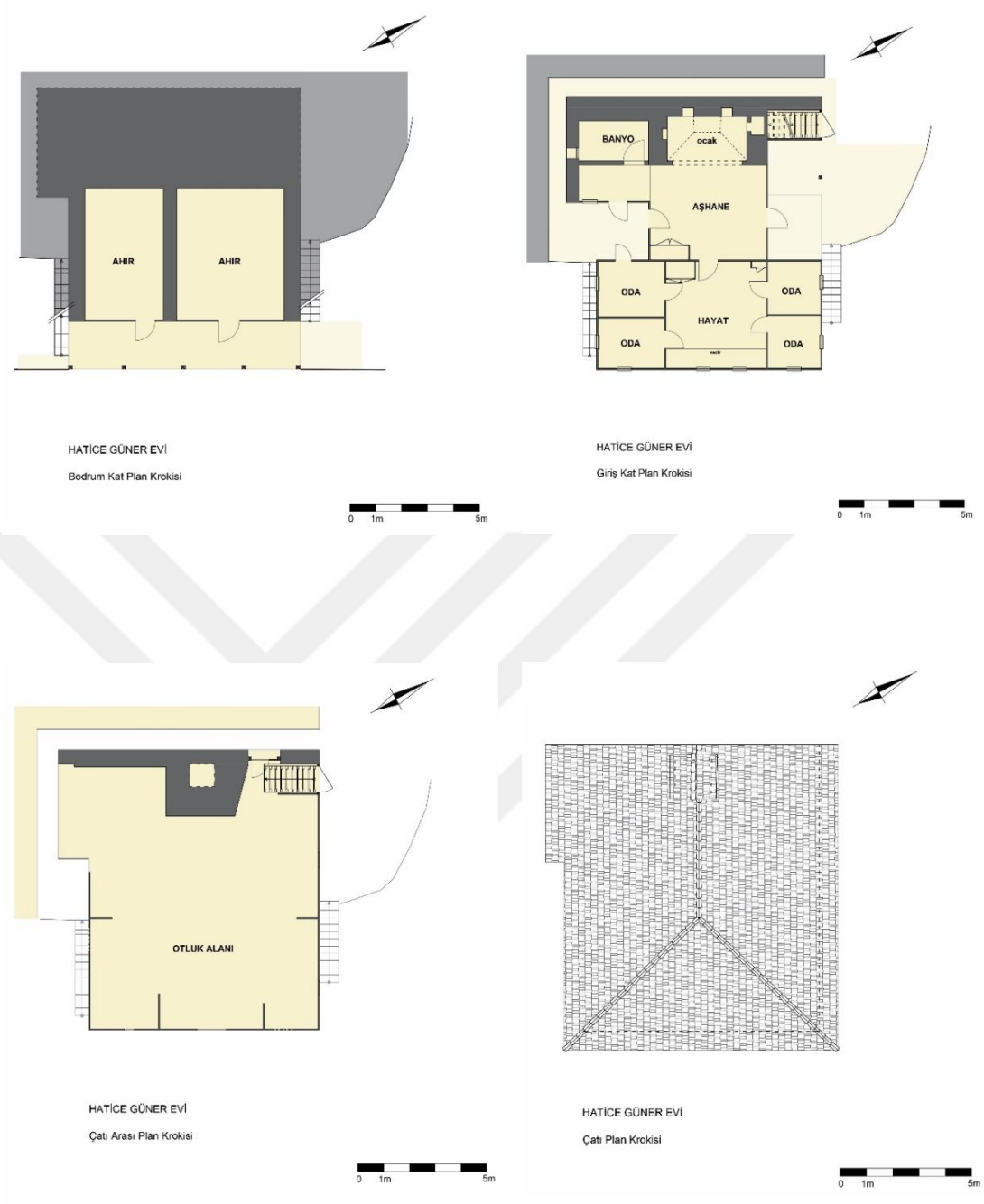
Ön cephesi güneydoğu yönüne bakan bu konut bu cephede bulunan pencerelerle manzaraya açılmaktadır. Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Çatı ara katında bulunan küçük delikli pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlayarak eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kurumasını sağlayıp ve küflenmesini engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Çatı 4 omuzlu kırma çatıdır. Yakın zamanda restorasyon gören yapının çatısında kırmızı alaturka çatı kiremiti kullanılmıştır. Çatının geniş saçaklarının altı herhangi bir malzeme ile kaplı değildir.

Konutun bodrum katında; yığma taş malzemeli taşıyıcı duvarlar üzerine yükselen ahır mekanlarının dört tarafı yaklaşık 62 cm kalınlığındaki taş duvarlarla çevrilidir ve bu duvarların manzaraya bakan cephesinde ise ahşap ayıcı duvarlarla ahır mekanı ile ön koridor birbirinden ayrılmıştır. Bu ahşap ayırıcı duvar üzerinde ahır mekanına girişi sağlayan ahşap kapılar mevcuttur. Ahır tavanında taşıyıcı ahşap kütükler kullanılmıştır. Çapları farklı olan bu kütükler yardımıyla ahır mekanındaki tavan, mekanın girişine dik olarak yerleştirilen bu kütükler yardımıyla taşınmaktadır. Bu ahşap kütüklerin üzerindeki tavanda ise ahşap kaplama malzemesi kullanılmıştır. Bu kirişler kullanılan ağaç çapına göre değişiklik göstermektedir. Genel olarak tüm ahır yapılarında olduğu gibi ahır tavanı üzerinde sıkıştırılmış toprak malzeme yer almaktadır. Bu malzeme ahır katındaki kötü kokunun yaşam alanına çıkmasını engelleyerek iki kat arasında tampon bölge oluşturmaktadır. Bodrum katında; iki adet ahır mekanı ve bu mekanlara girişin sağlandığı koridor şeklinde bir ön mekanı bulunmaktadır. Yapının zemin katındaki yaşam mekanında; aşhane, yan oda ve hayat mekanı etrafında sağlı sollu dizilmiş odalar bulunmaktadır. Hayat mekanı evin manzaraya bakan bölümünde yer alırken, aşhane mekanı evin ocaklığının da bulunduğu yamac tarafında yer almaktadır. Çünkü evin ocak adı verilen bölümünü oluşturan bacadaki yük evin temellerine aktarılmadan direk toprağa aktarıldığından ahır katının üzerinde değil yamaca yakın kısmında yer almaktadır. Evin aşhane bölümündeki büyük bacaların oluşturduğu yük temele aktarılmamaktadır ve evin taşıyıcı sisteminden bağımsız olarak çalışmaktadır.

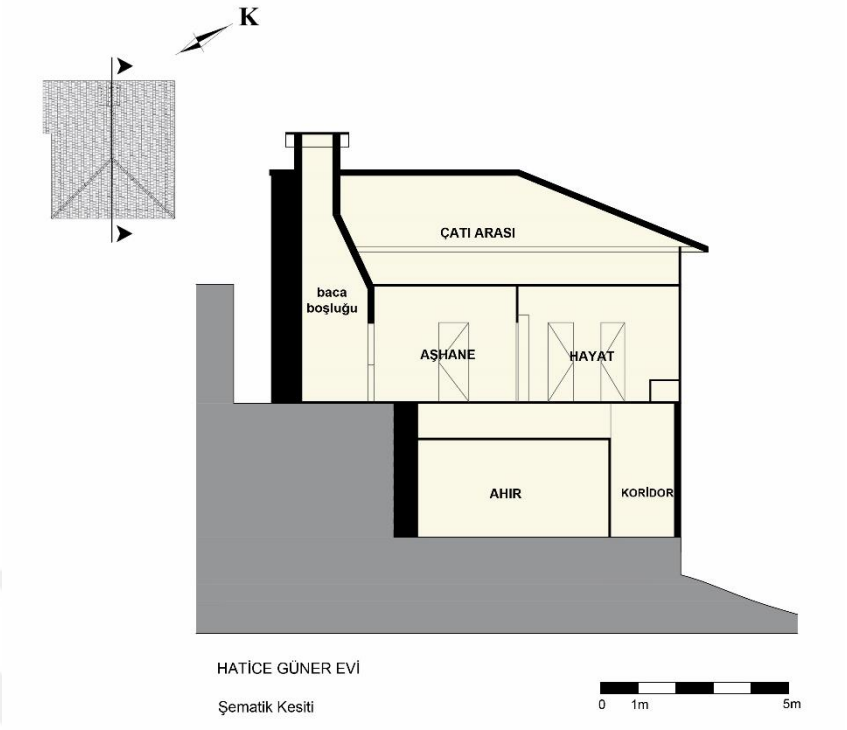
Aşhane mekanının hemen yanında bulunan ve günümüzde değişim ve dönüşüm geçiren yan oda banyo ikiye ayrılarak yamaca bakan kısmı banyo olarak işlevlendirilmiştir. Plan şemasına baktığımızda merdivensiz/ tek yan odalı aşhaneli-hayatlı konut tipine sahip olduğunu görmekteyiz. Mekan değişikliği sonrası yapıda meydana gelen izlerden bu yan odaya dışarıdan aşhaneden bağımsız bir girişi olduğunu görebilmekteyiz. Zaten yerleşimdeki yan odaların dışarıdan misafirlerin ev halkından bağımsız kullanımını sağlamak amacıyla girişlerin olduğunu çoğu örnekte de görebilmekteyiz. Bu geleneksel yan oda değişeme uğradığından iç mekan zenginlikleri hakkında bilgi edinilememiştir. Banyonun girişindeki yan odanın kalan kısmında ocak ve mutfak nişi çözülerek günümüzde evrilen mekânsal ihtiyaçlar bu şekilde karşılanmıştır. Ocak bölümünün yer aldığı bacanın en alt kotunda yaşama mekanına açılan duvarlarında yer alan nişler mekanda çeşitli kullanımlara hizmet etmek için tasarlanmıştır. Aşhane mekanında yer alan ahşap dolapta mutfak gereçleri saklanarak depolama amacıyla kullanılmaktadır. Hayat mekanının manzaraya bakan pencerelerinin önünde sabit donatı elamanı olarak sedir ve aşhane duvarına dayalı olan iki adet dolap elemanı bulunmaktadır. Hayat mekanına açılan 4 küçük odanın biri yan odanın bulunduğu dış mekandaki avluya açılmaktadır. Çatı arası yarım kat yüksekliğinde olup eskiden geleneksel sosyal yaşamda önemli bir yer tutan besi hayvanları için kurutulan otların yer aldığı bir mekan olduğu aktarılmaktadır. Günümüzde değişen yaşam koşulları ile birlikte artık hayvancılıkla uğraşmayan ev sakinleri, burayı depo ve benzeri amaçlarla kullanmaktadır.

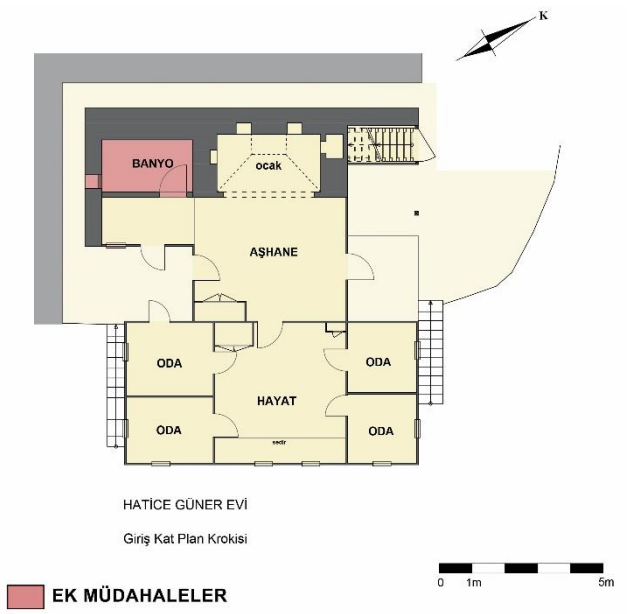
Şekil 3.96 Evin aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.97 Baki/ Hatice Güner evi plan krokileri

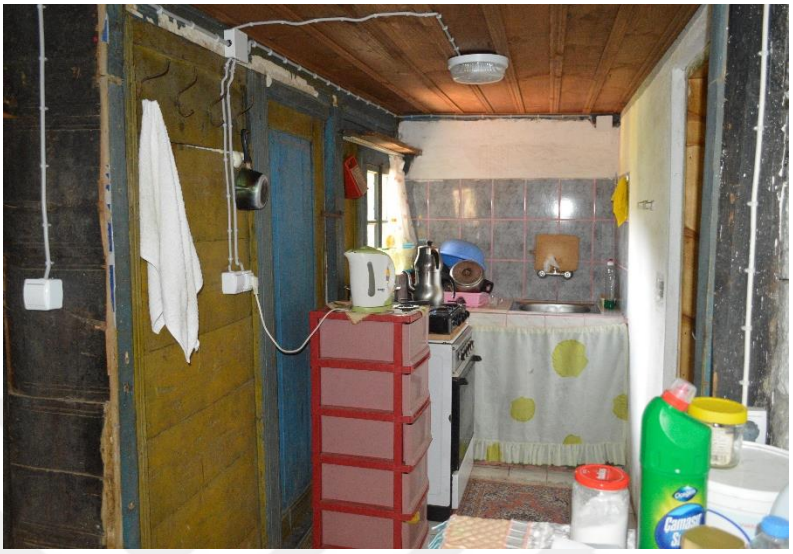

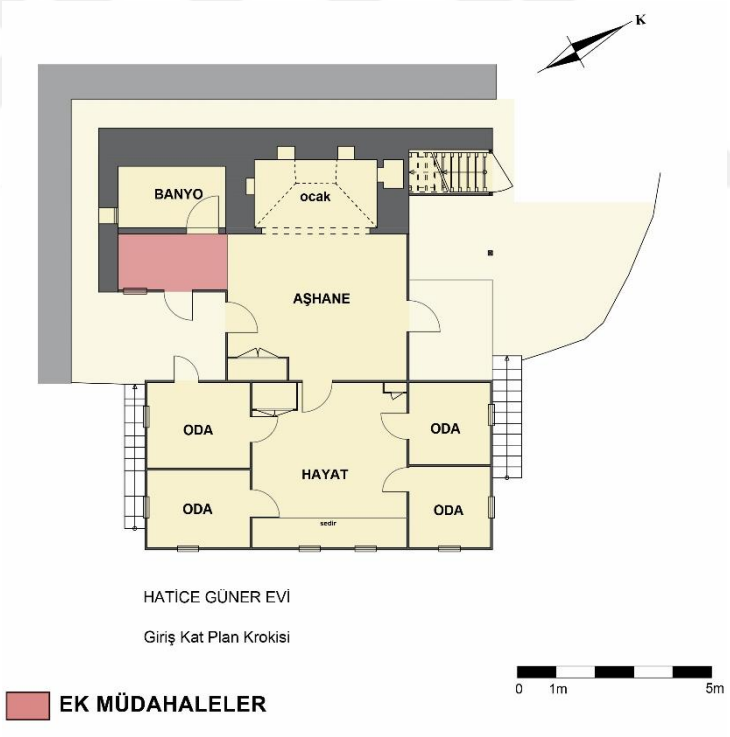
Şekil 3.98 Baki/ Hatice Güner evi şematik kesiti

Şekil 3.99 Yapının yan odasında yapılan ıslak mekan çözümü (Kişisel arşiv, 2019)

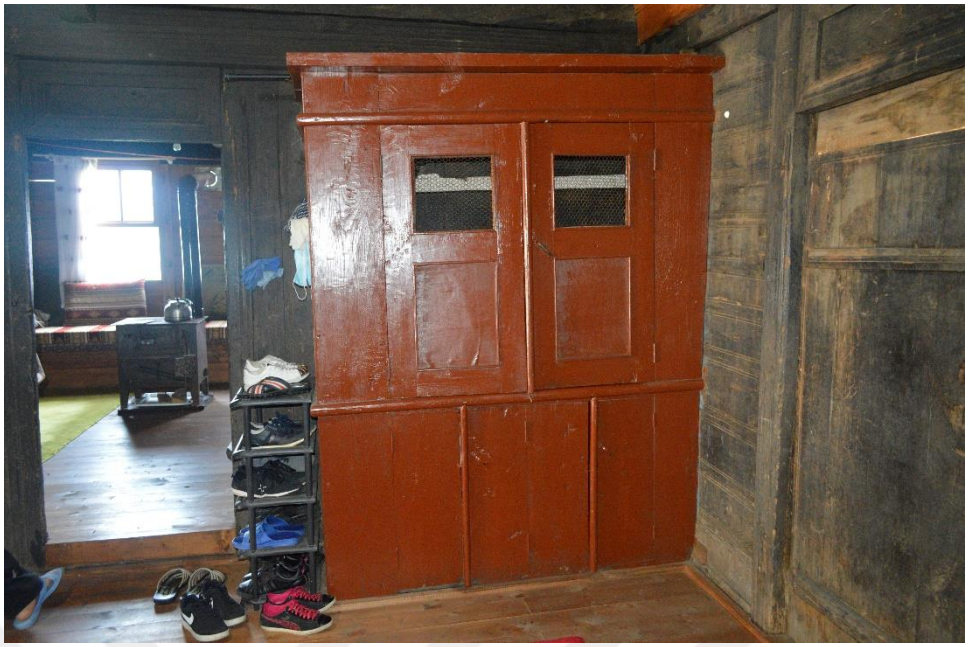
Şekil 3.100 Yapının yan odasında yapılan değişikler (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.101 Konutun aşhaneden yeniden işlevlendirilen mekanına bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.102 Konutun kuzey yan cephesindeki içeri çekilmiş girişi (Kişisel arşiv, 2019)

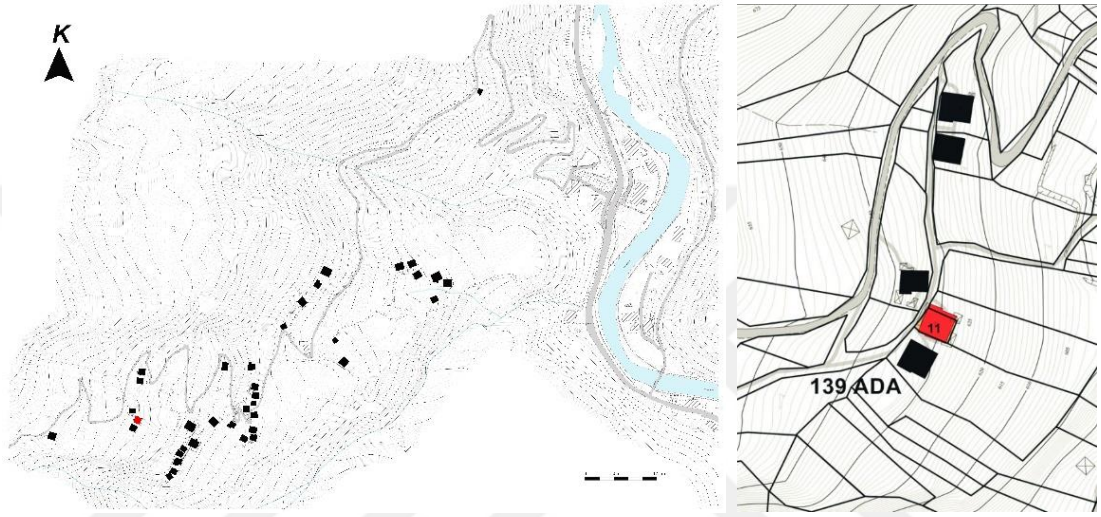

Şekil 3.103 Aşhane mekanında hayat mekanına giriş kapısının yanındaki duvardaki dolap donatısı (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.104 Çatı katı arasına erişimi sağlayan zemin kattaki giriş kapısından bir görünüm(Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.1.3 Konut T3- Sadık Melekoğlu Evi (139 Ada 11 Parsel) 128 Sıra Numaralı.
Konut, 139 ada 11 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilen yapı, 128 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.105 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut, sürekli kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Tundus mevkiinde evlerin küme oluşturduğu alanda yer alan yapıya, araç yolu ile doğrudan ulaşım yoktur. Araç yolu ile ev arasında bulunan patika yol aracılığıyla konuta ulaşım sağlanmaktadır. Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 623 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz ahşap dış cephe duvarlarına sahiptir. Yapı sahiplerinden Sadık Melekoğlu, yapının birinci katında eskiden balkon şeklinde yapı öğelerinin bulunduğunu aktarmaktadır. Eskiden bu balkona çıktıklarını ve burayı, eşyaları kurutmak için astıkları bir mekan olarak kullandıklarını aktaran Sadık Melekoğlu, zamanla cephedeki bu öğelerin bakımsızlıktan çürüyerek yok olduğunu belirtmiştir. Bu balkon öğelerinin günümüzdeki izlerini yapının cephesinde yer alan çıkmalardan görebilmekteyiz. Bu balkon adı verilen dış mekandaki çıkmaya

yapının birinci katına çıkılan merdivenin karşısındaki depo mekanında bulunan açıklıktan sağlanmaktaydı. Yapının birden fazla hissedarı olduğundan yapıda bazı değişiklik yapılmıştır. Öncelikle zemin katta aşhanenin güneyinde kalan yan cepheye bakan bölümünde banyo mekanı çözümlenmiştir. Hayat mekanına açılan odalardan biri ise mutfak mekanı olarak kullanılmıştır. Zamanla değişen mekânsal ihtiyaçlara göre işlevsel değişiklikler yapılan yapıda en önemli değişikliklerden biri, birinci katın pay edilmesinden dolayı hayat mekanının ortadan ikiye bölünmesidir. Hayat mekanının kuzeyinde kalan bölüme giriş birinci katın yamaca bakan cephesinden sağlanmaktadır. Bu şekilde hissedarlar arasında pay edilen evde geleneksel yapıya uygun olmayan değişimler yapılmıştır.

Birinci katın kuzeye bakan kısmındaki yaşama alanında yapılan birçok değişiklik vardır. Plan şemasında da görüldüğü üzere yaşam alanı içinde bir mutfak nişi ile yeme içme ihtiyacı çözümlenmiştir. Hayat mekanının ortasından ikiye ayrılmasıyla kuzeye bakan odaları ile yine aynı işlevle kullanılmaya devam etmiştir. Ayrıca iç mekanda ayırıcı bölmelerle ufak bir oda mekanı oluşturulmuştur. Islak hacim ise yamaca bakan cephede girişin hemen soluna yapılan bir çıkmayla birlikte çözümlenmiştir. Geleneksel konutun hayat mekanı zemin katta hissedarlar arasında ortak kullanım alanı olarak kullanılırken birinci kattaki hayat mekanı ayırıcı ahşap bölme yardımıyla ayrıldığından hol şeklinde bir mekana dönüşmüştür. Hissedarlar yılın farklı zamanlarında memlekete geldiklerinden aynı aileye mensup kardeşlerden biri kendi hissesini diğerlerinden tamamen ayırarak kendi bağımsız giriş çıkışını oluşturmuştur. Yine zemin kat ve hayat mekanının güney yamacında kalan odalar ise hisse sahipleri arasında olarak pay edilecek şekilde çözümlenmiştir. Yani her hisse sahibine bir oda düşmektedir. Hayat mekanı ve aşhane ise bu hissedarların ortak kullanım alanları olarak hizmet vermektedir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 3.106 Sadık Melekoğlu evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun giriş eğim çizgisi boyunca uzana aks boyunca yan cephelerden çift taraflı olarak sağlanabilmektedir. Bu yarı açık mekanlar yapıya korunaklı bir giriş sağlamaktadır. İçeri çekilmiş dış mekanlardan yapıya girişlerin sağlandığı bu yapının aşhane mekanında birinci kata ulaşımı sağlayan bir merdiven birimi vardır. Merdiven kapaklıdır. İstenildiği zaman zemin ile birinci kat arasındaki bu geçiş ahşap kapak yardımıyla kapatılabilmektedir. Yapının bir yan odası bulunmaktadır. Yan odası bulunan aşhaneli ve hayatlı plan tipine sahiptir. Yapının aşhane mekanında yer alan iç donatı birimlerinden biri olan gömme dolap hayat mekanı içerisinde çözülmüştür. Fakat bu dolabın aşhaneye bakan yönünde un dolabından unun kullanılması için açılan bir açıklıkla ihtiyaç olunana un bu dolaptan sağlanabilmekteydi. Ayrıca dolabın kalan kısımları hayat mekanından açılan açıklıklara depolama alanı olarak kullanılabilmektedir. Zemin katın yamaca bakan cephesi toprağa dayalıdır. Birinci katla yamaç arasında bir giriş mevcuttur. Yani birinci kat yamaca dayalı olmamakla birlikte aynı kottan yamaca giriş çıkış doğrudan sağlanabilmektedir.

Bodrum katına yapının her iki yan cephesinden çift yönlü giriş yapılabilmektedir. Bodrum katının manzaraya bakan ön koridoruna giriş dışarıdan doğrudan sağlanabilmektedir ve dış mekanlarla herhangi bir ayırıcı öğesi bulunmamaktadır. Koridor mekanının manzaraya bakan cephesinin sağında ve solunda ek yapı birimleri olan depo ve çardak yer almaktadır. Depo alanında odunları depolamak amacıyla kullanılmaktadır. Çardakta da manzarayı seyretmek amacıyla oturulan bir birim

olarak yapının bir parçası olmuştur. Bodrum katında iki ahır mekanı ve manzaraya bakan cephesinde yarı açık bir mekan olan koridor şeklinde bir ön mekanı bulunmaktadır. Ahırın taşıyıcı tavan döşemesinde ahşap kirişler kullanılmıştır. Ahır mekanlarının dört tarafı taş yığma malzeme ile örülmüştür ve ön cephesinde pencere ve kapı açıklıkları bulunmaktadır.

Ön cephesi güneydoğu yönüne bakan bu konut bu cephede bulunan pencerelerle manzaraya açılmaktadır. Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Birinci katın üstünde çatı ara katı bulunmamaktadır. Birinci katın yamaca bakan cephesinde odun depolamak için bir sundurma yapılarak odunlar burada muhafaza edilmeye çalışılmıştır. Çatı 4 omuzlu kırma çatıdır. Çatı planında kuzeybatı yönünde görülen çıkmalardan biri odun yığılan alanın üstünü örterken diğer örtü birinci katın yaşama alanına eklenen ıslak mekanın üstünü örtmektedir. Yapının çatısında oluklu sac levha kullanılmıştır.

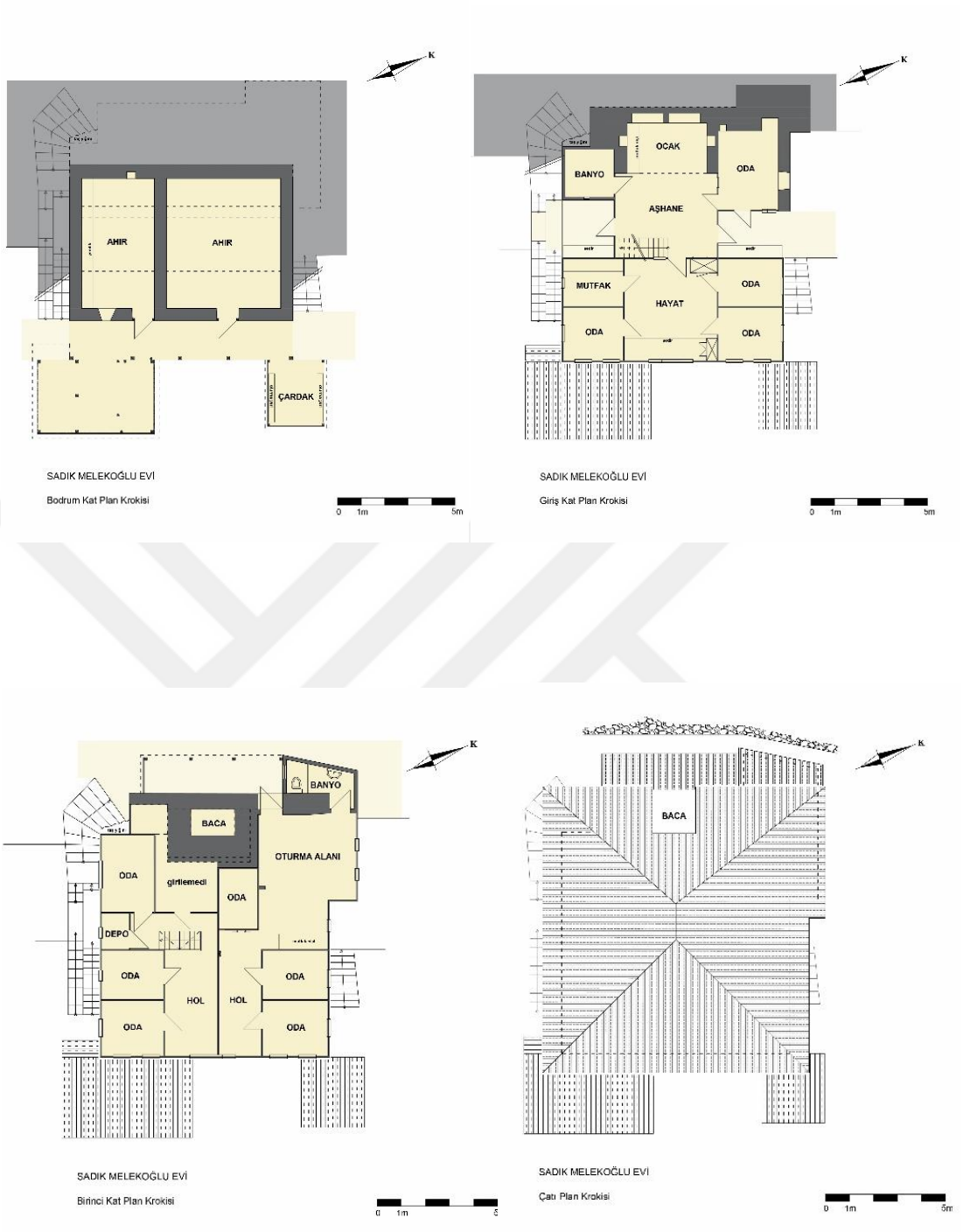
Şekil 3.107 Konutun aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

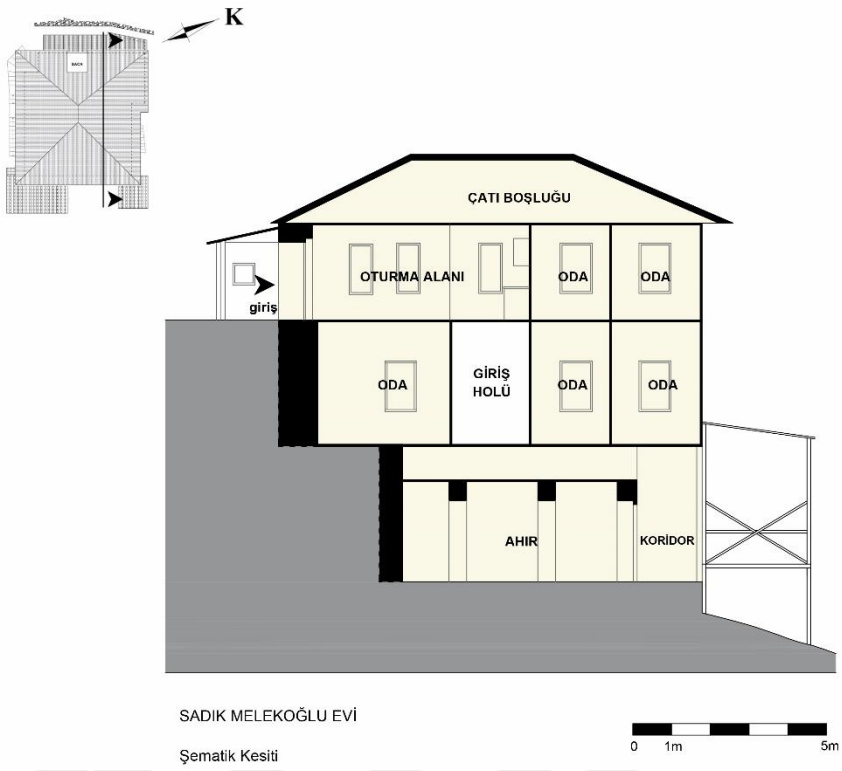
Şekil 3.108 Aşhane mekanından birinci kata çıkılan ahşap merdiven elemanı (Kişisel arşiv, 2019)

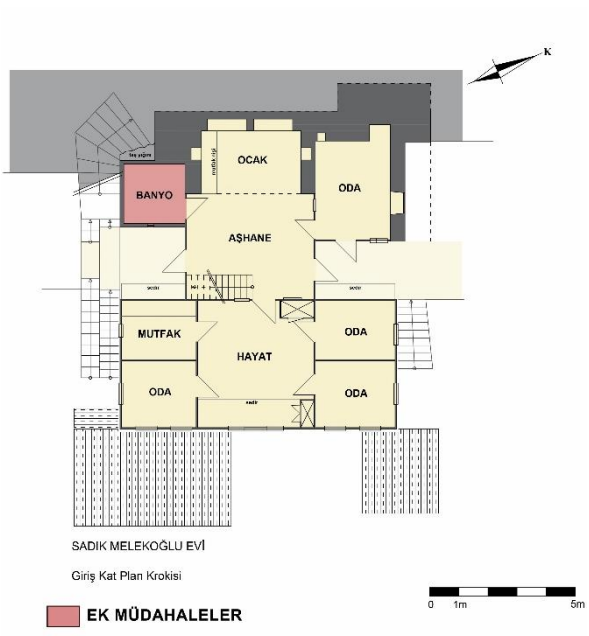
Şekil 3.109 Hayat mekanında yer kaplayan un dolabının aşhane mekanına açılan kapağının görünümü (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.110 Sadık Melekoğlu evi plan krokileri

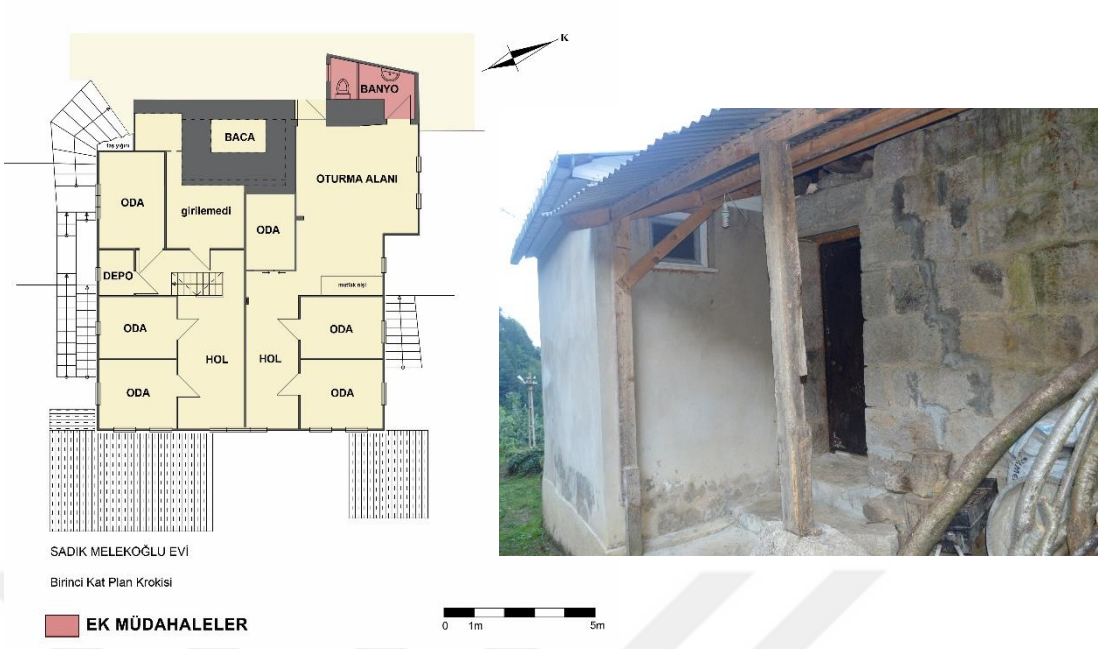

Şekil 3.111 Sadık Melekoğlu evi şematik kesiti

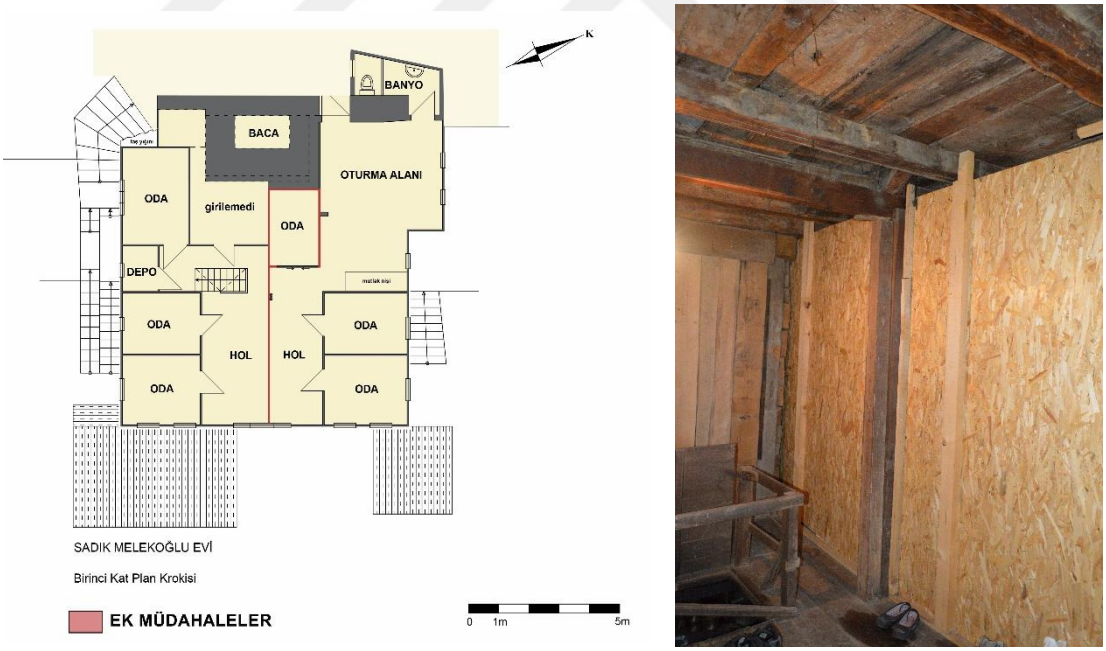

Şekil 3.112 Yapı içinde yapılan ıslak mekan çözümü (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.113 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan hacmi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.114 Hissedarları arasında pay edilen yapının sunta plaka ile mekanlara ayrılması (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.1.4 Konut T4- İbrahim Reyhan Evi (144 Ada 2 Parsel). Konut, 144 ada 2 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan bu geleneksel yapı, tescilli değildir.

Şekil 3.115 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut, sürekli olarak yaz-kış kullanılmaktadır. Yukarı Çamlıca Mahallesi muhtarı olan İbrahim Reyhan bu evde yaşamaktadır. Tundus mevkiinde yer alan yapı Tundus'taki konut kümelerinin oluşturduğu bölgede yer almaktadır. Konut araç yoluna yakın olmakla birlikte evin girişine araç yolundan uzanan patika bir yol ile ulaşılmaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 631 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz ahşap dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 3.116 İbrahim Reyhan evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Konuta giriş, kuzey-güney yönünde eğim çizgisi boyunca uzanan bir aks üzerinden çift taraflı olarak sağlanabilmektedir. Manzaraya bakan cephenin her iki yanından yapıya giriş yapılabilmektedir. Bu girişlerden kuzeyde kalan giriş, yapının dış cephe yüzeyinden doğrudan sağlanırken güneyde kalan avlulu giriş, içeri çekilmiş dış mekan üzerinden sağlanmaktadır. Çift taraflı tek yönden içeri çekilmiş dış mekanı bulunan yapının içeri cekilmeyen cephesindeki girişin üst kısmı korunaklı hale getirilerek üstü kapatılmıştır. Yapının zemin katı yamaca dayalıdır ve birinci kata yamaçtan doğrudan ulaşım mümkündür. Konutun her iki yan cephesi boyunca bitişik olan inen taş merdivenler ile bodrum katına dışarıdan erişim mümkündür. Yamaca dayalı bulunan batı cephesi üzerinden yapının birinci katına araziden erişim sağlanabilmektedir. Bodrum katına her iki yan cepheden manzaya bakan köşeden çift yönlü giriş yapılabilmektedir. Ön cephesi doğu yönüne bakan bu konut bu cephede bulunan pencerelerle manzaraya açılmaktadır. Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Birinci kata zemin katının aşhane mekanındaki merdiven yardımıyla veya yamaca bakan cephedeki kapıdan sağlanabilmektedir. Çatı 4 omuzlu kırma çatıdır. Çatıda kırmızı oluklu sac malzeme kullanılmıştır. Çatının geniş saçaklarının altı herhangi bir malzeme ile kaplı değildir.

Konutun bodrum katında; yığma taş malzemeli taşıyıcı duvarlar üzerine yükselen ahır mekanı üç tarafı taş duvarlarla çevrilidir ve manzaraya bakan cephesindeki koridor ile bu ahır mekanı arasında ahşap ayırıcı bölme kullanılmıştır. Bu taş duvarların yamaca bakan cephelerindeki duvar kalınlıkları 80 ve 107 cm' dir. Ahır önündeki koridor mekanının manzaraya bakan cephesi ahşap bölücü elemanlarla kapatılmıştır. Fakat bodrum katına girişin sağlandığı yan cephe boşluklarında buraya giriş çıkışı kontrollü hale getiren bir kapı elemanı bulunmamaktadır. Ahır tavanının yaklaşık 32 cm kalınlığındaki taş kemer kirişleri üzerindeki tavanda, ahşap malzeme kullanılmıştır. Genel olarak tüm ahır yapılarında olduğu gibi ahır tavanı üzerinde sıkıştırılmış toprak malzeme yer almaktadır. Bu malzeme ahır katındaki kötü kokunun yaşam alanına çıkmasını engelleyerek iki kat arasında tampon bölge oluşturmaktadır. Bodrum katında; tek bir ahır mekanı ve bu mekanlara girişin sağlandığı koridor şeklinde bir ön mekanı bulunmaktadır.

Yapının zemin katındaki yaşam mekanında; hayat mekanı evin manzaraya bakan bölümünde yer alırken, aşhane mekanı yamaca dayalı kısmında yer almaktadır. Aşhane mekanının hemen yanında bulunan güney cephesine bakan bir yan oda ve kuzey cephesine eklenen ve aşhaneden bir girişi olan ıslak mekan hacimleri yer almaktadır. Yan odaya hem aşhaneden hem de dış mekandaki içeri çekilmiş avlu üzerinden giriş sağlanabilmektedir. Odada ısınmak amacıyla kullanılan bir ocak ile mekanın cepheye bakan duvarında yerden yükseltilmiş bir sedir bulunmaktadır.

Konut yapısının plan şemasına bakıldığında tek yan odalı aşhaneden merdivenli aşhaneli-hayatlı plan tipine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu yapının aşhane mekanında geleneksel konutlarda görmeye alışık olduğumuz büyük baca altında kullanılan ocaklık bölümü bulunmamaktadır. Bu yönden evin aşhane bölümü olarak adlandırdığımız bölüm, ocaksız olan çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır bu yapı. Yapının birinci katında yer alan mekanlarına zemin katın aşhanesinde yer alan merdiven yardımıyla geçiş yapılmaktadır. Ayrıca yapının yamaca dayalı cephesinden birinci kata bir geçişi de mevcuttur. Birinci katın hayat mekanı zemin katın hayat mekanı kadar dardır. Bu yüzden zemin katta yetersiz büyüklükte olan hayat mekanını büyütmek maksadıyla kullanıcılar daha sonra hayat mekanı ile aşhane arasındaki

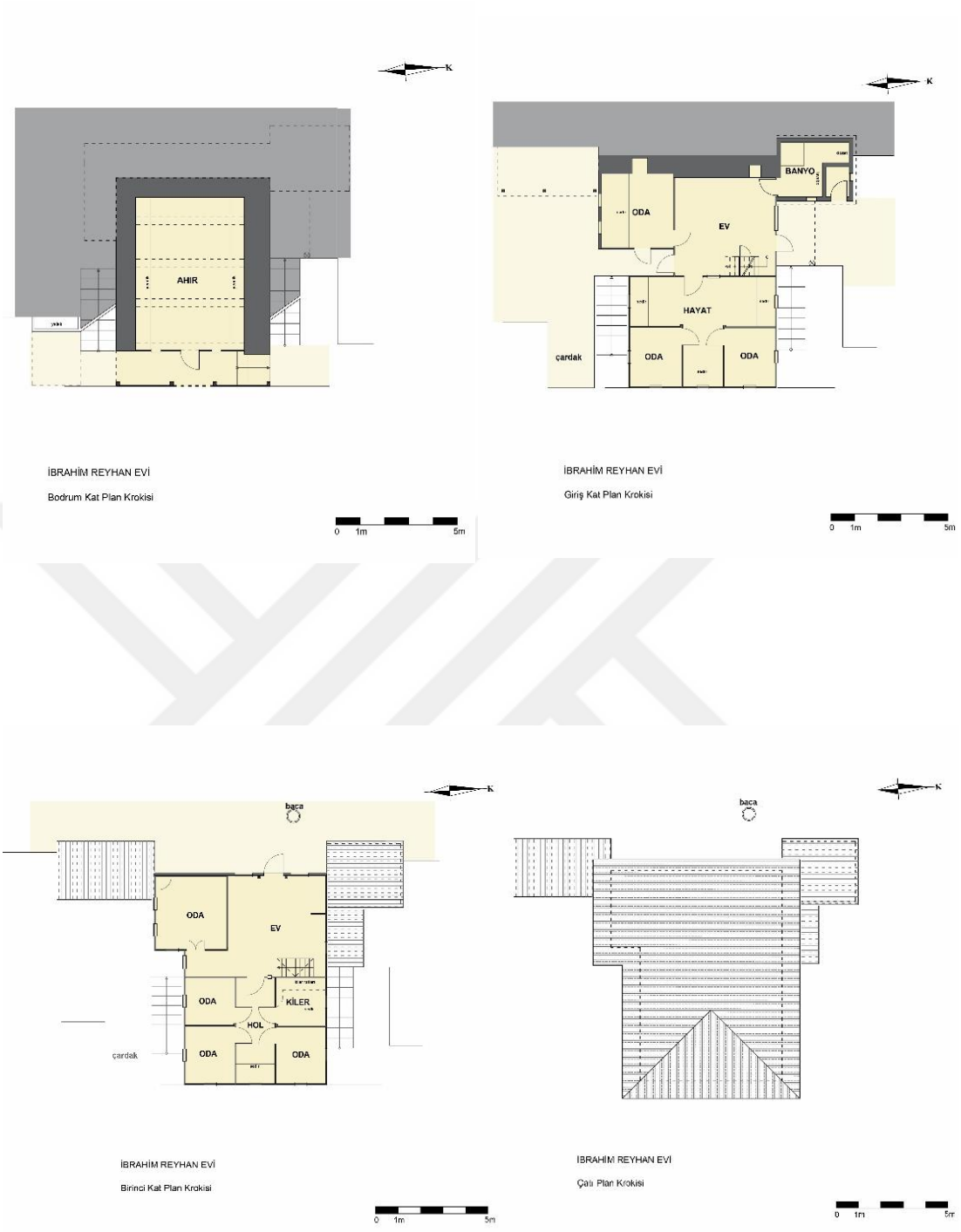
duvara dayalı olan karşılıklı iki odayı da bu hayat mekanına katarak mekan büyütülmüştür. Günümüzde bu alan oturma salonu olarak kullanılmaktadır. Ayrıca birinci katın hayat mekanı ile zemin katın hayat mekanı arasındaki döşemeden bir boşluk açılarak zemindeki sıcaklığın üst katları çıkması ve üst katın da bu sıcaklıktan faydalanması amaçlanarak bir boşluk açılmıştır. Birinci katta merdivenle çıkılan alanın hemen karşı cephesinde bir misafir odası da bulunmaktadır.

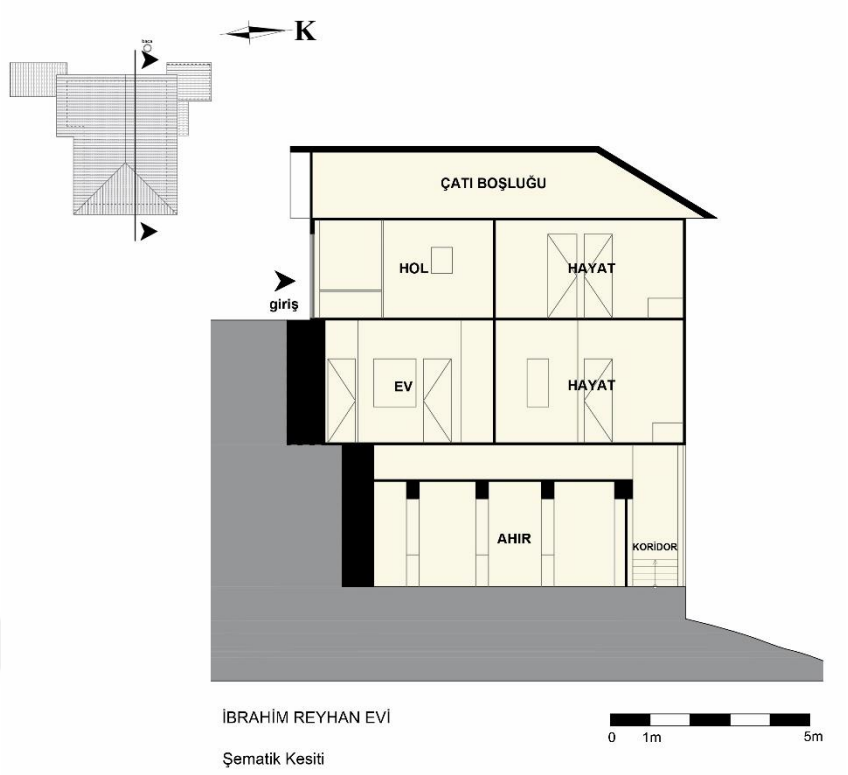
Şekil 3.117 Konutun aşhane mekanındaki mutfak nişi (Kişisel arşiv, 2019)

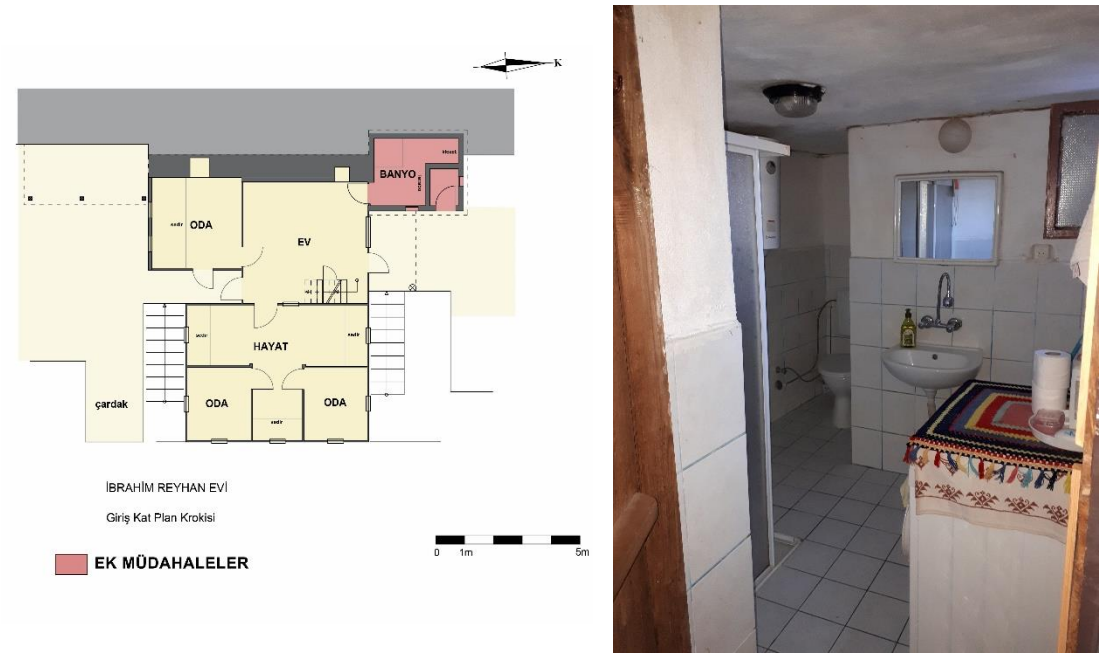
Şekil 3.118 Konutun zemin kattaki hayat mekanı ile aşhane arasındaki bağlantı kapısı ve bu duvarda bulunan ışık penceresi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.119 İbrahim Reyhan evinin plan krokileri

Şekil 3.120 İbrahim Reyhan evi şematik kesiti

Şekil 3.121 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.1.5 Konut T5- Ali Yılmaz Evi (142 Ada 2 Parsel) 63 Sıra Numaralı. Konut, 142 ada 2 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 24/02/2016 tarihinde tescil edilmiş olup, 63 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.122 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut, sürekli kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Tundus mevkiindeki konut kümelerinin bulunduğu alanda yer alan yapının bulunduğu yerde önceden başka bir yapı varmış. Bu yapı yangın geçirdiği için yeniden inşa edilerek günümüzdeki halini almıştır. Yangın kontrol altına alındığından kuzey yönündeki komşu yapı olan Galip Birgül evinde kalıcı bir hasar oluşmamıştır. Fakat yangının çıktığı yapının ahşap kısımları tamamen yok olmuş ve daha önceden yangın geçiren bu konut yeniden inşa edilmiştir. Konut araç yoluna yakın olmakla birlikte araç yolu ile konut arasında patika bir yaya yolu erişim sağlanmaktadır. Yapı, patika yolun eğim yönüne bakan kısmında konumlanmaktadır. Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 645 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz ahşap dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, iki katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı sadece çatı arası katı görülmektedir.

Şekil 3.123 Ali Yılmaz evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Konuta giriş, eğim çizgisi boyunca uzanan bir aks üzerinden çift taraflı olarak sağlanabilmektedir. Fakat güney yönündeki girişe patika yoldan erişim bulunmadığından yapının ana girişi Galip Birgül evine bakan avlusundan yapılmaktadır. Manzaraya bakan ön cephenin her iki yanında yer alan avlulardan yapıya giriş yapılabilmektedir. Yamaca dayalı bulunan batı cephesi üzerinden yapının çatı arasına araziden erişim sağlanabilmektedir. Yapıya, giriş yan cephelerden içeri çekilmiş yarı açık mekanlar üzerinden sağlanmaktadır. Bodrum katına zemin katın avlusundan her iki yan cepheye bitişik taş merdivenler ile erişim sağlanmaktadır. Bodrum katına eğim çizgisi boyunca her iki yan cepheden çift yönlü giriş yapılabilmektedir. Ön cephesi doğu yönüne bakan bu konut bu cephede bulunan pencerelerle manzaraya açılmaktadır. Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Çatı arasına hem zemin kattaki aşhaneden bulunan ahşap merdiven yardımıyla hem de yamaca bakan cephe üzerindeki patika yola açılan çatı arası katındaki ahşap bir kapı aracılığıyla ulaşım mümkündür. Çatı ara katında bulunan pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlamaktadır. Bu şekilde eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kuruması sağlanarak küflenmesi engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Çatı 3 omuzlu kırma çatıdır. Çatıda oluklu sac malzeme kullanılmıştır. Çatının geniş saçaklarının altı herhangi bir malzeme ile kaplı değildir.

Konutun bodrum katında; dört tarafı yığma taş malzemeli taşıyıcı duvarlar ile çevrili ahır mekanlarının ön koridora bakan duvarında açılan pencere ve kapı açıklıkları bulunmaktadır. İki ahır birimini ayıran taş yığma bir duvar vardır. Ahır tavanının taş kemer kirişleri üzerinde ahşap malzeme kullanılmıştır. Genel olarak tüm ahır yapılarında olduğu gibi bu ahır tavanında da tavan üzerinde sıkıştırılmış toprak malzeme yer almaktadır. Bu malzeme ahır katındaki kötü kokunun yaşam alanına çıkmasını engelleyerek iki kat arasında tampon bölge oluşturmaktadır. Bodrum katında; iki adet ahır mekanı ve bu mekanlara girişin sağlandığı koridor şeklinde bir ön mekanı bulunmaktadır. Bodrum katındaki koridora çift yönlü giriş mevcuttur ve bu koridor dışarısı ile bağlantılıdır. Bu koridor ile dış mekan arasında hiçbir ayırıcı eleman kullanılmamıştır.

Yapının zemin katındaki yaşam mekanında; aşhane, yan oda ve hayat mekanı etrafında sağlı sollu dizilmiş odalar bulunmaktadır. Hayat mekanı evin manzaraya bakan bölümünde yer alırken, aşhane mekanı evin ocaklığının da bulunduğu yamaca dayalı kısmında yer almaktadır. Aşhane mekanı evin yamaca bakan yüzünde bulunmaktadır. Çünkü evin ocak adı verilen bölümünü oluşturan bacadaki yük evin temellerine aktarılmadan direk toprağa aktarılmaktadır. Evin aşhane bölümündeki büyük bacaların oluşturduğu yük temele aktarılmamaktadır ve evin taşıyıcı sisteminden bağımsız olarak çalışmaktadır. Aşhane mekanının hemen yanında yer alan yan odanın aşhane ile bağlantısı bulunmaktadır. Ayrıca aşhaneden bağımsız kullanılabilecek, dış mekana bağlanan bir kapısı da bulunmaktadır. Bu odanın güney yamacındaki yan cepheye dayalı yerden yükseltilmiş bir sedir donatısı bulunmaktadır. Değişen yaşam koşulları ile birlikte konforu sağlamak amacıyla banyo ihtiyacı aşhane mekanının hemen yanında, kuzeye bakan yan cephesine eklenen ıslak mekan hacmi ile sağlanmıştır. Islak mekana aşhaneden giriş sağlanabilmektedir. Bu ıslak hacim konut çatısı altında kalan yarı açık mekana yerleştirilerek yapı ile bir bütün olması amaçlanmıştır. Aşhane mekanında bulunan büyük baca altındaki ocaklığa, mutfak nişi yapılarak bu mekan dönüşüme uğramıştır. Bu büyük baca duvarları üzerinde mekanda kullanımını kolaylaştıran duvar nişleri bulunmaktadır.

Konut yapısının plan şemasına bakıldığında aşhaneden merdivenli tek yan odalı aşhaneli-hayatlı plan şemasına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Konutun, aşhaneye bitişik olan her iki yan cephesinde mekan olmasına rağmen gelenekselde ıslak hacim mekanı yapıya sonradan eklendiğinden yapı; tek yan odalı olarak belirtilmiştir. Çünkü yapının daha önceden kuzey yan cepheye eklenen ıslak hacmin bulunduğu alanda herhangi bir yan oda mekanı bulunmuyordu. Yapı zemin katındaki hayat mekanın sağında ve solunda ikişer adet oda (bulma) bulunmaktadır. Tüm odalar hayat mekanına açılmaktadır. Aşhane ve hayat arasındaki duvara dayalı bulunan merdiven elemanı konutun güney yönündeki duvarına dayanmaktadır. Bu merdivenin kullanım kolaylığı açısından yapı sahipleri tarafından daha sonradan yapıldığı aktarılmıştır. Çatı arası ile aşhane arasındaki merdiven boşluğunda açılır kapanır bir kapak bulunmaktadır ve bu kapak iki katı birbirinden ayırmaktadır. Çatı arası yarım kat yüksekliğinde olup eskiden geleneksel sosyal yaşamda önemli bir yer tutan besi hayvanları için kurutulan otların yer aldığı bir mekan olduğu aktarılmaktadır. Günümüzde değişen yaşam koşulları ile birlikte artık hayvancılıkla uğraşmayan ev sakinleri, burayı depo ve benzeri amaçlarla kullanmaktadır.

Şekil 3.124 Konutun manzaraya bakan hayat mekanında bulunan sedir donatısından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

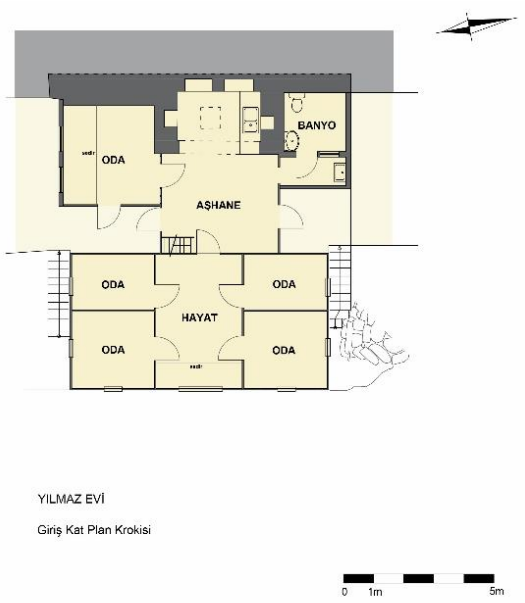

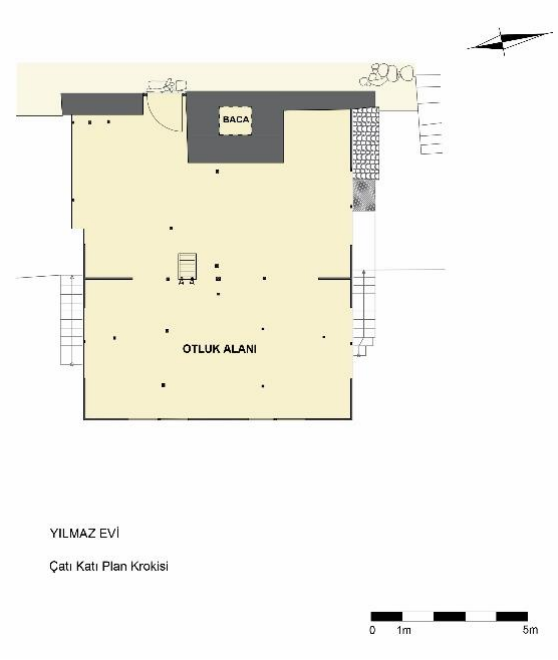
Şekil 3.125 Konutun aşhanedeki ocaklık bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

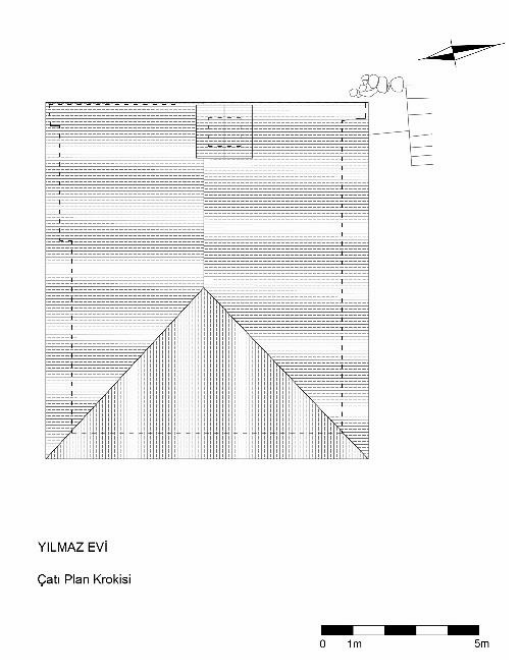

Şekil 3.126 Bodrum katındaki ahır mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

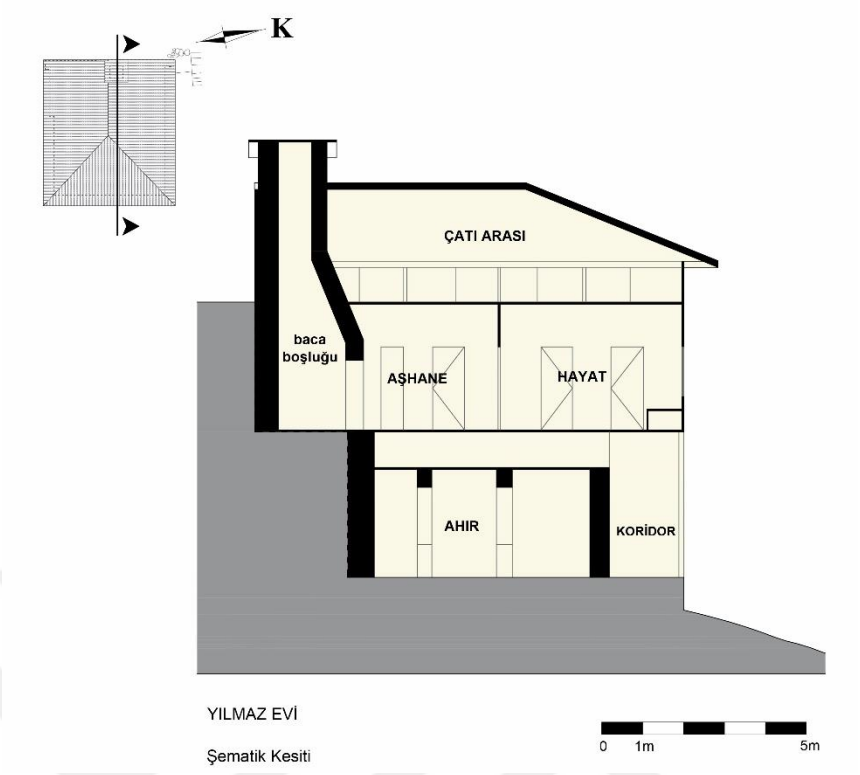

Şekil 3.127 Ali Yılmaz evinin plan krokileri

Şekil 3.128 Ali Yılmaz evi şematik kesiti

Şekil 3.129 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.1.6 Konut T6- Galip Birgül Evi (142 Ada 3 Parsel) 49 Sıra Numaralı. Konut, 142 ada 2 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 31/01/2013 tarihinde tescil edilmiş olup, 49 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.130 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut, sürekli kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Tundus mevkiindeki küme halindeki konut topluluğunun en kuzeyinde yer alan bu konut araç yoluna çok yakın olmakla birlikte araç yolu ile konuta arasında ulaşımı sağlayan patika bir yaya yolu bulunmaktadır. Yapıda, yakın zamanda çizilen restorasyon projesi doğrultusunda tadilatlar yapılmıştır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 650 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz ahşap dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 3.131 Galip Birgül evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Konuta giriş, kuzeydoğu ve güneybatı yönünde eğim çizgisi boyunca uzanan bir aks üzerinden çift taraflı olarak sağlanabilmektedir. Manzaraya bakan cephenin her iki yanında yer alan içeri çekilmiş yarı açık mekanlardan yapıya giriş yapılabilmektedir. Yamaca dayalı bulunan cephenin döşeme koyu evin arka cephesinden geçen patika yolla aynı kotta olmasına rağmen yaya yolundan birinci kata bir geçiş bulunmamaktadır. Zemin kata erişim sağlanan yan cephedeki avlulardan yapının cephesine bitişik olarak bodrum kotuna inen taş merdivenler bulunmaktadır. Bu cepheye dayalı taş merdivenlerle bodrum katındaki ahır mekanlarına çift yönden giriş sağlanabilmektedir. Bu yapının diğer yapılardan farklılaşan en önemli özelliği bodrum katındaki manzaraya bakan cephesindeki duvarlarının göz dolma yapım sistemiyle inşa edilmiş olmasıdır. Bu yapının bodrum katındaki ahır mekanlarına geçişi sağlayan koridora erişim çift yönden kontrollü giriş çıkışı sağlayan kapılar yardımıyla sağlanmaktadır. Bodrum katının yamaca bakan duvarları yığma taş yapım sistemiyle inşa edilmiştir. İki adet ahır mekanı yamaca yaslanmaktadır ve manzaraya bakan yönde çift taraflı giriş çıkışın yapıldığı dikdörtgen bir koridor yer almaktadır. Ahır katının manzaraya bakan cephesinde aydınlatma amacıyla pencereler ve hayvan atıklarının mekandan uzaklaştırılmasını sağlamak amacıyla tahliyesi için kullanılan bodrum katı döşeme kotunda açılan yaklaşık pencere boyutlarında açıklıklar bulunmaktadır. Eskiden buradan tahliye edilen atıklar gübre olarak evin yakınındaki bostanlık ve bahçelerde

kullanılmaktaydı. Günümüzde hayvancılık yapılmayan bu yapılarda bu mekanlar genellikle depolama amacıyla kullanılmaktadır. Bodrum katındaki ahır mekanının tavanında taşıyıcı olarak kalın taş kemerler kullanılmıştır. Bu taş kemerlerin üzerine döşenen ahşap kaplama malzemesinin üzeri sıkıştırılmış topraktır.

Yapının zemin katı içindeki aşhane mekanında geleneksel konutta kullanılan taş döşeme mevcuttur. Bu taş döşeme günümüzde hala özgünlüğünü korumaktadır. Tek yan odalı hayattan merdivenli aşhaneli-hayatlı plan tipine sahip olan bu konutun birinci katında da yan cephelere bakan odalar yer almaktadır. Bu odalardan yamaca yaslanan kuzey yönündeki oda günümüzde değişen konfor koşulları doğrultusunda banyo mekanına dönüştürülmüştür. Yapının manzaraya bakan ön cephesinde; zemin ve birinci kat boyunca hayat ve oda mekanlarından açılan dikdörtgen pencereler bulunmaktadır. Ön cephesi doğu yönüne bakan bu konut bu cephede bulunan pencerelerle manzaraya açılmaktadır. Çatı 4 omuzlu kırma çatıdır. Yakın zamanda tadilat gören çatıda kaplama malzemesi olarak alaturka kiremit kullanılmıştır.

Yapının zemin katındaki yaşam mekanında; aşhane, yan oda ve hayat mekanı etrafında sağlı sollu dizilmiş oda birimleri bulunmaktadır. Hayat mekanı evin manzaraya bakan bölümünde yer alırken, aşhane mekanı evin ocaklığının da bulunduğu yamaca dayalı kısmında yer almaktadır. Aşhane mekanı evin yamaca bakan yüzünde bulunmaktadır. Çünkü evin ocak adı verilen bölümünü oluşturan bacadaki yük evin temellerine aktarılmadan direk toprağa aktarılmaktadır. Evin aşhane bölümündeki büyük bacaların oluşturduğu yük temele aktarılmamaktadır ve evin taşıyıcı sisteminden bağımsız olarak çalışmaktadır.

Aşhane mekanının hemen yanında bulunan yan odaya hem dışarıdan hem de aşhaneden geçiş yapılabilmektedir. Aşhanenin kuzey yönündeki yan duvarına sonradan ilave dilen ıslak hacime aşhaneden geçiş bulunmamaktadır. Bu ıslak mekana giriş, yapının iç mekanlarından bağımsız olarak avludaki üstü kapalı yarı açık mekan üzerinden sağlanmaktadır. Ayrıca yapının bodrum katına inen kuzey yan cephesine bitişik olan taş merdivenin sonunda bir wc mekanı yer almaktadır. Fakat bu mekan konut sahipleri tarafından kullanılmamaktadır.

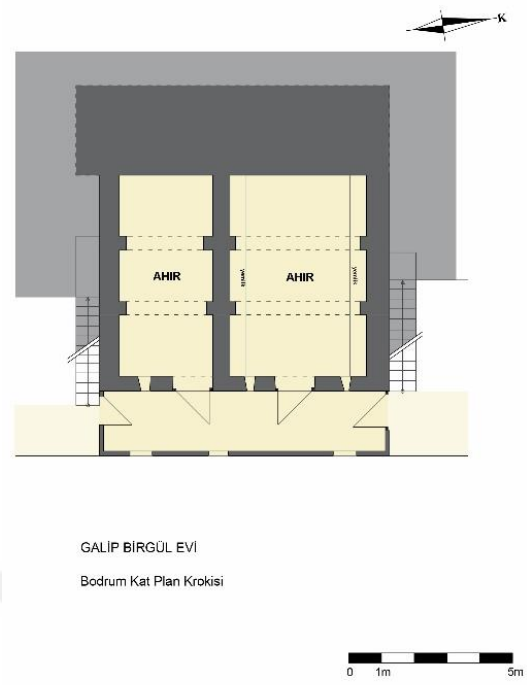
Konut yapısının plan şemasına bakıldığında tek yan odalı hayattan merdivenli aşhaneli-hayatlı plan tipine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yapının birinci katında yer alan mekanlara zemin katın hayat mekanında yer alan merdiven aracılığıyla geçiş yapılmaktadır.

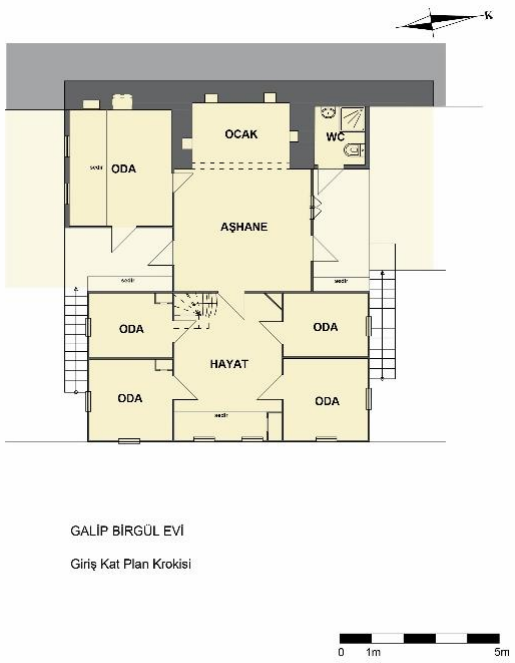

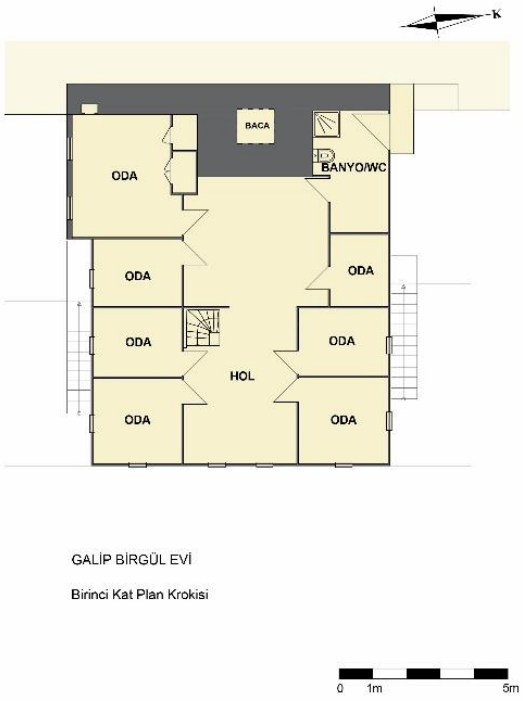
Şekil 3.132 Konutun aşhane mekanındaki ocaklık ve taş döşenmiş zemin kaplamasından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

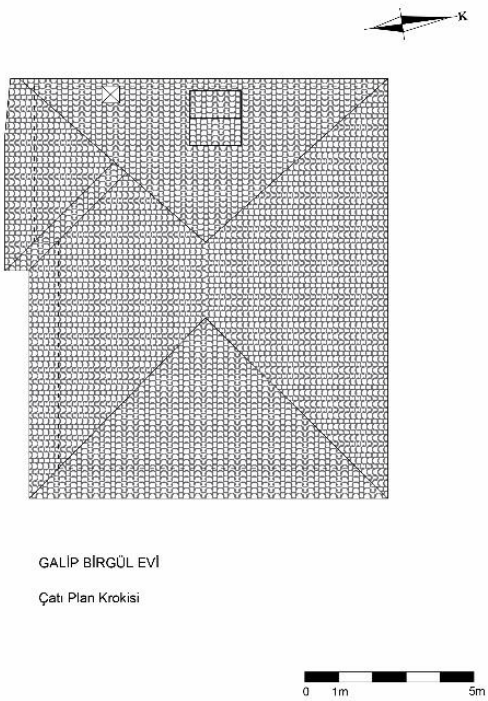

Şekil 3.133 Konutun zemin kattaki hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

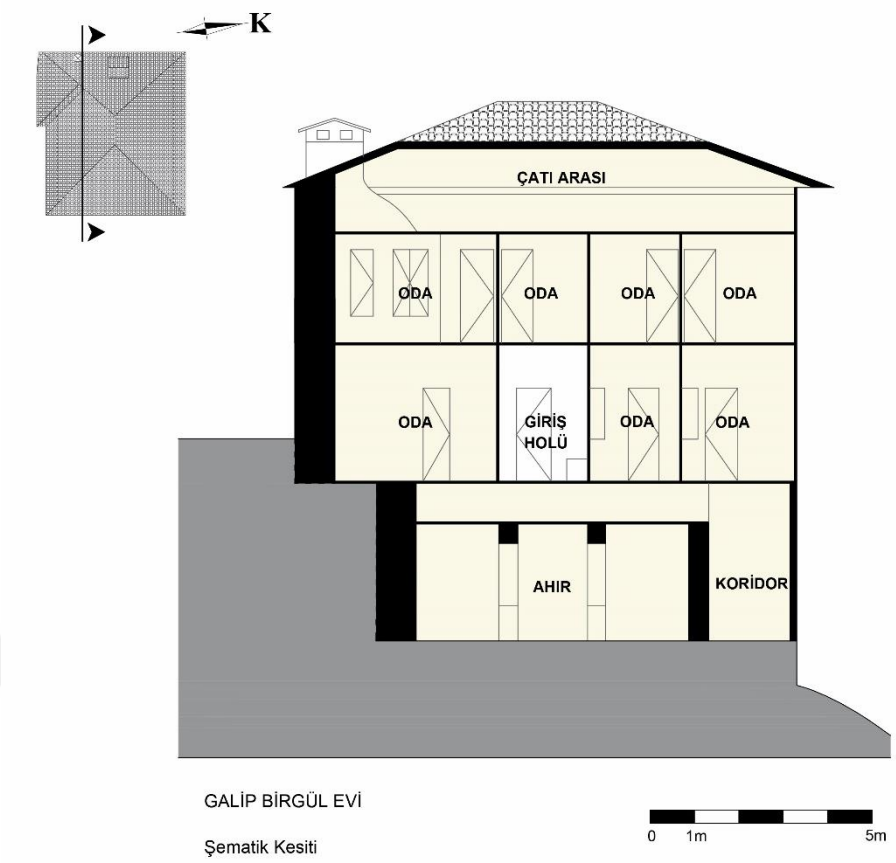

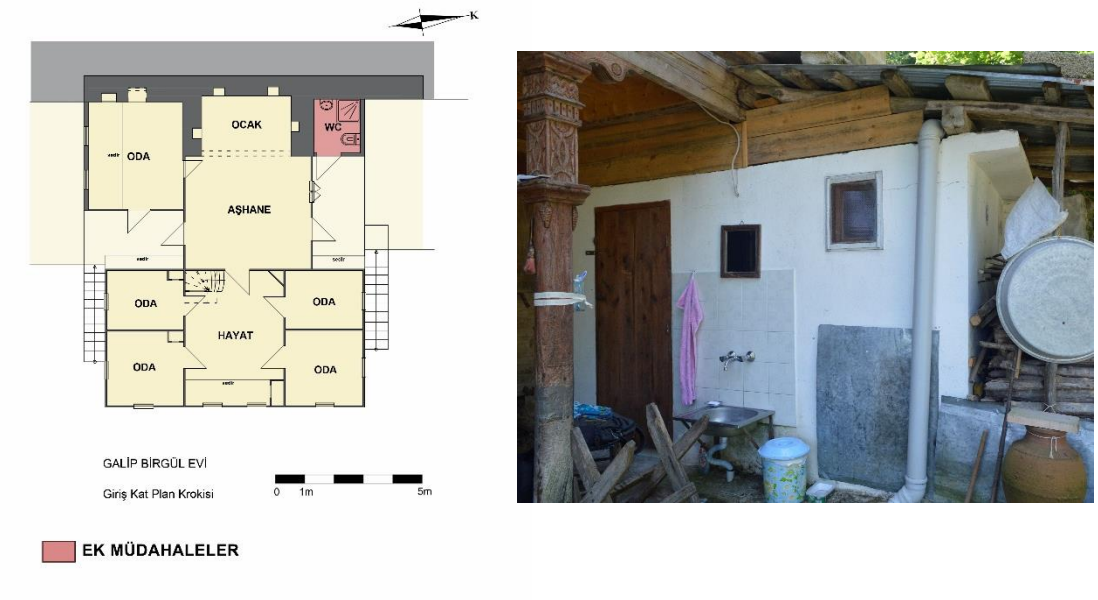

Şekil 3.134 Galip Birgül evinin plan krokileri

Şekil 3.135 Galip Birgül evi şematik kesiti

Şekil 3.136 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.2 Şeytanlı Mevkii Yerel Konut Örnekleri

Şeytanlı mevkii, Yukarı Çamlıca Mahallesinin doğusunda bulunan Tundus mevkiinin aşağısında yer alan ikinci yüksek rakımlı yerleşimidir. Yerleşimde toplam 9 adet konut yapısı bulunmaktadır. Bunlardan yalnızca biri geleneksel olmayıp araç yolu yapımından sonra betonarme sistemle araç yoluna yakın bir arazide inşa edilmiştir. Diğer 8 yapıdan yalnızca biri müdahale görmüş ve ahır katı korunarak üst katları yeni(betonarme) yapım sistemiyle tekrar revize edilmiştir. Bu mevkiideki yeni betonarme yapı hariç, tüm yapılar korunma alanı sınırı içerisinde bulunmaktadırlar. Bu mevkiide bulunan geleneksel konutlar da kısmen ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan eklerle müdahale görmüşlerdir.

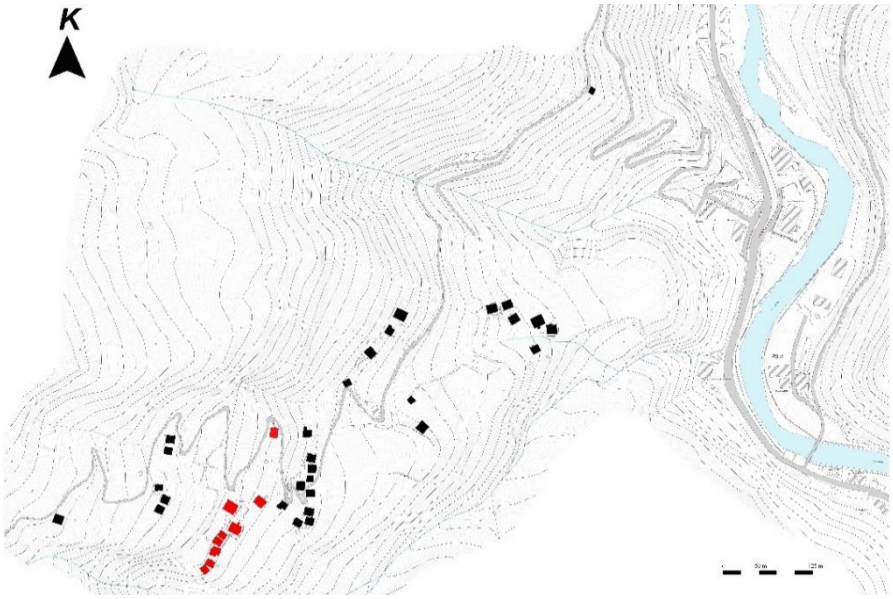
Şekil 3.137 Şeytanlı mevkii geleneksel konutları (Kişisel arşiv, 2019)

Şeytanlı mevkiinde; bir konut hariç, diğer 8 konuta patika bir yol aracılığıyla ulaşılmaktadır. Patika yoldan ayrılan ara yollarla konutlara ulaşım sağlanmaktadır. Eğim çizgisi boyunca uzanan patika yolun yukarısında ve aşağısında konumlanan bu yapıların araç yolu ve patika yollarla ilişkisi detaylı incelenecektir. Şeytanlı mevkiideki geleneksel konut örneklerinin hiçbirine doğrudan araç yolu ile ulaşım mümkün değildir. Bu mevkiide evler, eğim çizgisi boyunca sıralanarak kümelenmişlerdir.

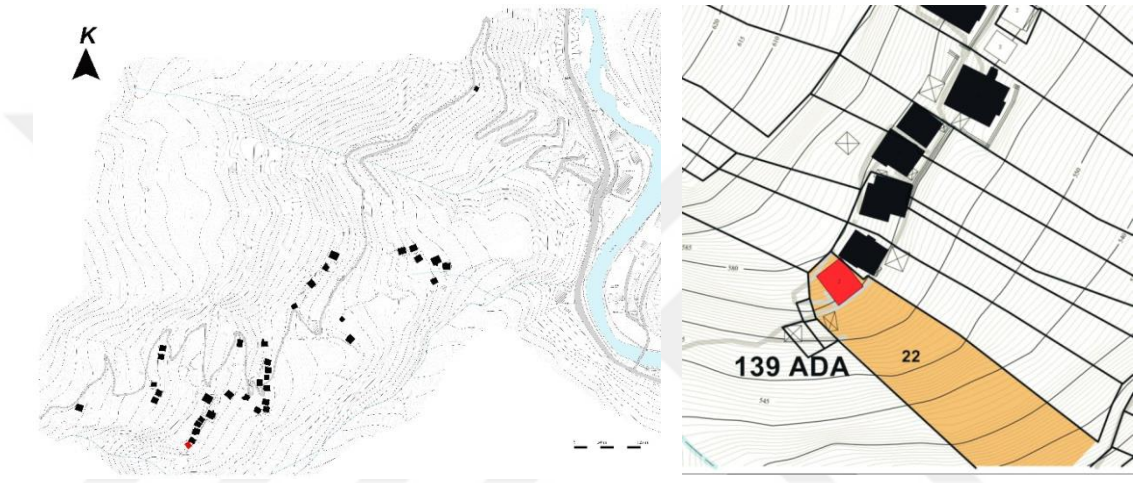
Şekil 3.138 Şeytanlı mevkiindeki geleneksel konutlar ve betonarme yapının konumu (Kişisel arşiv, 2019)

Bu bölümde Şeytanlı mevkiinde incelenen Şekil 3.137 ve Şekil 3.138 'de numaralandırılmış ilk sekiz geleneksel konut örneği numaralandırıldıkları sıraya göre detaylı inceleneceklerdir. Şeytanlı mevkiinde, 2 adet nitelikli konak yapısı bulunmaktadır. Diğer geleneksel mütevazi konut örnekleri mütevazi ahşap yapı malzemesi ile bu iki yapıdan ayrışmaktadırlar. Aşağıdaki başlıklarda tüm bu yapıların spesifik özellikleri detaylı olarak ele alınacaktır.

Şekil 3.139 Şeytanlı mevkiinde yer alan konutların yerleşimdeki konumu

3.3.1.2.1 Konut Ş1- Zekiye Melek Evi (139 Ada 22 Parsel) 122 Sıra Numaralı. Konut, 139 ada 22 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilmiş olup, 122 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.140 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut, uzun zamandır kullanılmadığından bakım ve onarıma muhtaç duruma gelmiştir. Çatısında meydana gelen hasarlardan dolayı, içine su alan konutta döşeme ve tavanlar kısmen çürümüştür. Hayat mekanındaki odalarda bozulma görülmezken yamaca dayalı olan odaların döşeme ve tavanlarında hasarlar mevcuttur. Şeytanlı mevkiindeki konut kümelerinin en güneyinde yer alan yapıya araç yolu yoktur. Araç yoluna bağlantı patika bir yaya yolu ile sağlanmaktadır. Kamusal olan yaya yolu bu konutun bodrum katındaki koridor mekanı üzerinden sağlanmaktadır. Bu yüzden bu mekan korunaklı değildir ve yolu kullanacak yayalar için bir geçiş güzergahı üzerindedir. Bodrum katındaki koridor mekanının yan yüzeyleri kapalı olmadığı gibi, yamaca bakan cephesinde de herhangi bir kaplama malzemesi kullanılmamıştır. Yapının bodrum katının yamaca bakan yüzeyinde ahşap ıslak mekan hacimleri yer

almaktadır. İki adet ahır mekanı bulunana katta tavanda taşıyıcı kiriş olarak ahşap kütükler kullanılmıştır.

Şekil 3.141 Zekiye Melek evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 577 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz ahşap dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir.

Yapının ahır katı taş yığma malzeme olup, ahır tavanında ahşap kalın kirişler kullanılmıştır. Yapının ahır katı ile yaşama katı arasında boşlukta tavanın hemen üstünde kullanılan toprak malzeme ile iki kat arasındaki yalıtımın sağlanması amaçlanmıştır. Ahır katının iki yan girişi ile beraber, ön cephesi de tamamen açıktır ve patika yol ahır koridoru üzerinden geçmektedir. Yani yapının ahır koridoru yarı kamusal bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu patika yol üzerinden devam eden eski yol ırmak üzerindeki eski su değirmenine bağlanmaktadır.

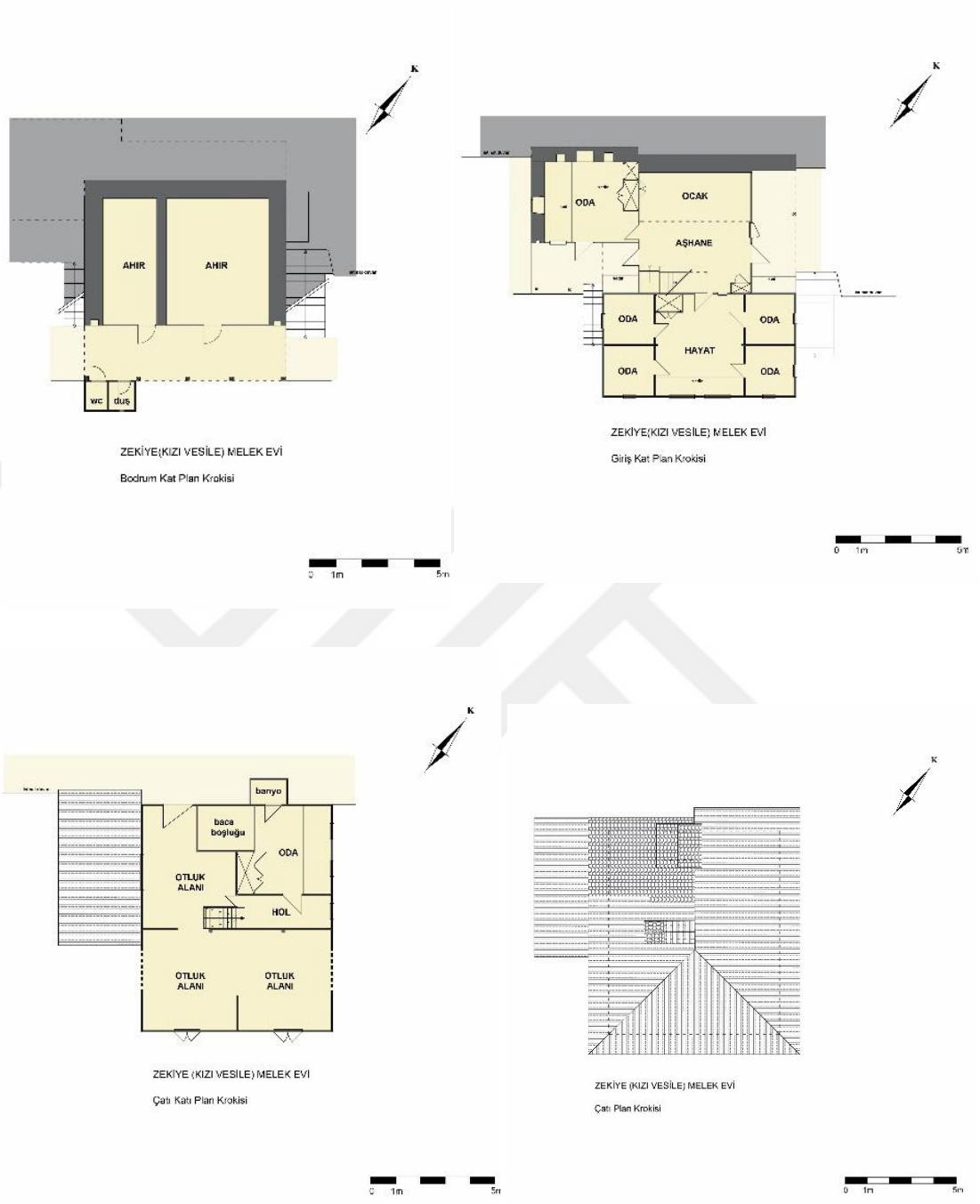
Günümüzde yapı çatısından su aldığından bazı döşemeler yer yer çürümüştür. Zemin katı içeri çekilmiş çift girişlidir. Zemin katında bir yan odası bulunan yapının

aşhane mekanından yan odaya ve hayat mekanına bağlantısı olmakla beraber üst katına aşhane mekanındaki merdiven aracılığıyla içeriden bağlantı sağlanmaktadır. Zemin katın (yaşama katı) üstündeki birinci katta bir adet misafir odası bulunan yapının birinci katına yamaca yaslanan cephe üzerinden de giriş sağlanabilmektedir. Zemin katı yamaca gömülü olan yapının, birinci katına yamaçtan girişi de bulunmaktadır.

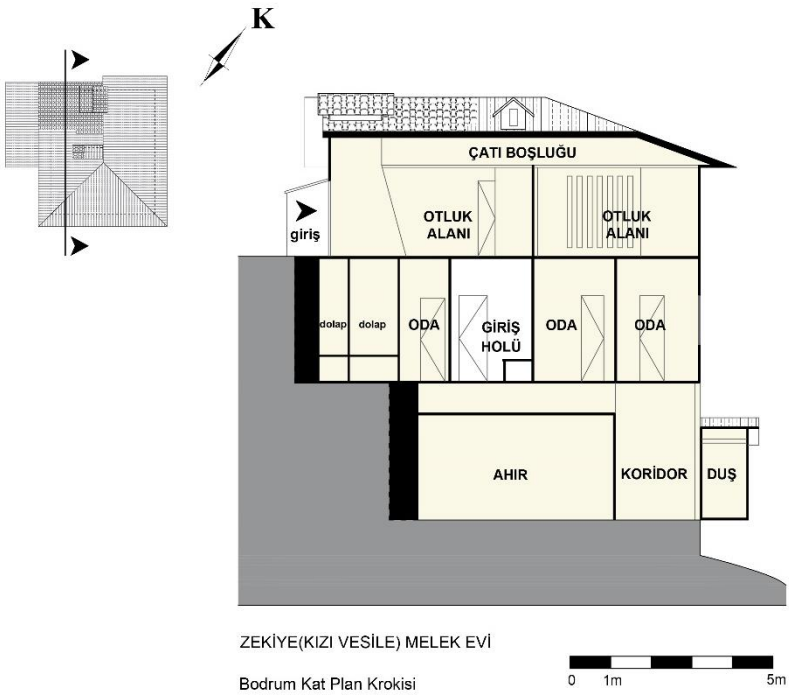
Bu konut yapısının en spesifik özelliği aşhane mekanındaki ocak bölümünün sadece yamaca dayalı duvarının taştan yapılmış olmasıdır. Normalde görmeye alışık olduğumuz ocak bölümünün taş kemerle geçilerek aşhane mekanı içinde özel bir alan oluştururken, bu konutta ocağın kemer kısmı ahşap olarak karşımıza çıkmaktadır. Ocak bölümünün yer döşemesi topraktır ve ateşlik denilen yer üzerindeki zincirin ucundaki kancaya asılan küçüklerine kukma, büyüklerine kekmağ dedikleri mutfak gereçlerini asarak içinde su ısıtıp yemek hazırlamaktaydılar.

Şekil 3.142 Aşhanedeki ocaklık üzerindeki baca boşluğu üzerinden sarkan ateşlik üzerindeki zincir (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.143 Zekiye Melek evinin plan krokileri

Şekil 3.144 Zekiye Melek evi şematik kesiti

Şekil 3.145 Aşhaneyi ocakla ayıran ahşap kemerli ayırıcı üzerindeki eski yazı (Kişisel arşiv, 2019)

Geleneksel konutta ocaklık üzerinde alışık olduğumuz taş baca yerine bu konutta ahşap baca duvarları bulunmaktadır. Bacası da iki kat boyunca daralan bir yapıya sahip olan bu baca ahşap malzeme ile yapılmıştır. Zemin katındaki her iki duvarı da ahşap olan ocaklık bölümünün solundaki duvarında ahşap kapaklı gömme bir niş vardır.

Şekil 3.146 Aşhanedeki ahşap bacalı ocaklık bölümünden genel bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.147 Aşhanedeki iç mekan donatılarından dolap (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.148 Ocaklığın yan duvarına asılan, yer sofrası için kullanılan masa (Kişisel arşiv, 2019)

Yukarı Çamlıca geleneksel konutlarında genellikle gördüğümüz fındık ağacından yapılan sofralar, ilginç bir geleneksel yapım tekniği kullanılarak elde edilirler (Şekil 3.148). Çünkü bu kadar geniş bir sofra için buna uygun bir ağaç gövdesi bulmak oldukça zor bir iştir. Ayrıca fındık dalları oldukça ince dalları olan bir ağaç türüdür. Yöre halkından edinilen bilgiler ışığında, bu hiçbir şekilde birleşim yeri olmayan sofralar, bütün bir ağaç gövdesi formunun oyulmasından yapılmıştır. Bu bütün bir ağaç gövdesi formundaki malzemenin elde edilmesi için, toprağın 50-60 cm derinliğinde ve genişçe kazılmasıyla elde edilen çukura, fındık kabuklarının veya fındık köklerinin toprak altında 2-3 sene filizlenecek şekilde bekletilmesiyle büyük geniş bir ahşap gövde elde edildiği söylenmektedir. Toprak altındaki fındık malzemesinin hangisi olduğunda tam bir fikir birliği elde edilememiştir. Sonuç olarak toprak altında bu fındık malzemesi kaynaşarak bütün bir ağaç gövdesi genişliğinde -kazılan kuyu ebatlarında- bir ahşap malzeme elde edilmektedir ve bu ahşap gövdenin oyulmasıyla yer sofrası yapılmaktadır. Yöre halkı yapım aşamasına şahit olmadığını fakat bu sofraların bu şekilde fındık ağacından sağlanan malzemenin toprak altında sıkıştırılmasıyla elde edildiğini duyduklarını anlatmaktadırlar. Bir kısım insan bu malzemenin; fındık kabuklarının toprak altında bekletilmesiyle elde edildiğini anlatırken, bir kısım insan ise fındık kökleri ve dallarının bu kuyuda toprak altında sıkıştırılarak kaynaşması sağlanacak şekilde filizlenmesinden elde edildiğini anlatmaktadır.

Şekil 3.149 Konutun aşhanesinde bulunan ocağın tamamen ahşaptan yapılan bacası (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.150 Konutun hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Aşhane mekanından geçilen hayata açılan 4 oda bulunmaktadır. Hayat mekanının manzara yönündeki pencerelerinin dibinde oturmak için bir sedir adı verilen bir iç mekan donatısı bulunmaktadır.

Şekil 3.151 Konutun dışındaki ıslak mekan birimleri(solda). Konutun birinci katındaki misafir odasındaki gusülhanenin cepheden yansıması (sağda) (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.152 Konutun çatı malzemesi ve sisteminden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

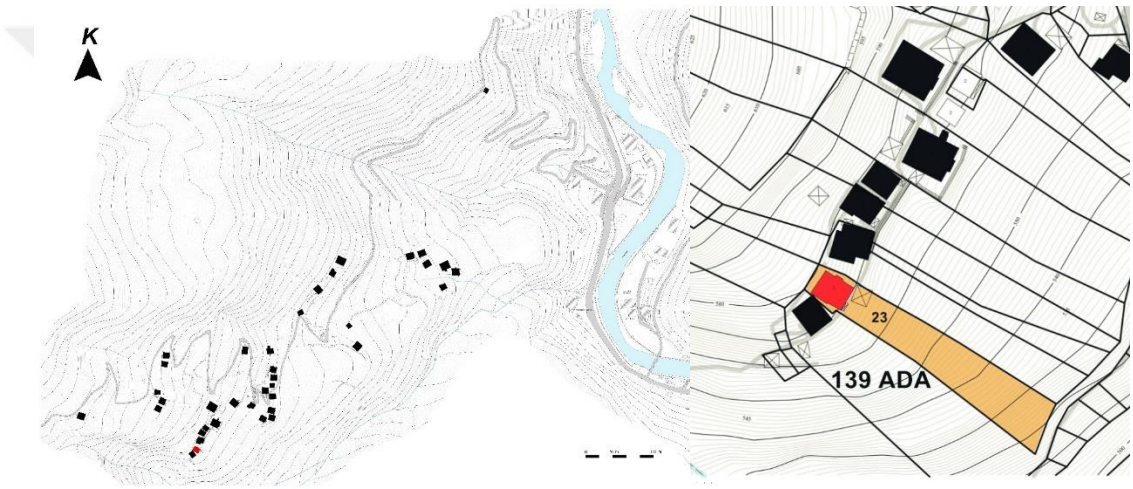

Şekil 3.153 Yapının manzara yönündeki cephesinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.154 Yapının genel görünümü (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.2.2 Konut Ş2- Saniye-Fevzi Melek Evi (139 Ada 23 Parsel) 121 sıra numaralı. Konut, 139 ada 23 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilmiş olup, 121 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.155 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut, sürekli kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Şeytanlı mevkiindeki küme halindeki konut topluluğunun güneyinde yer alan ve baştan ikinci olan bu konut araç yoluna uzaktır ve yapıya erişim patika yaya yolu ile sağlanmaktadır. Bu konutun bodrum katındaki koridor mekanı da aynı Zekiye Melek evinde olduğu gibi kamusal yaya geçişi üzerinde bulunmaktadır. Bu yüzden yan cephelerinde herhangi bir kapı elemanı bulunmamaktadır. Bu koridor mekanının yamaca bakan yüzeyinde de ayırıcı herhangi bir kaplama malzemesi kullanılmamıştır. Konutun bodrum katından bir alt kotundaki serendere inen bir merdiven bulunmaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 578 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz ahşap dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 3.156 Saniye-Fevzi Melek evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Yapı, içeri çekilmiş çift taraflı girişe sahiptir. Sundurmalı bir girişi ve tek yan odalı bir aşhane mekanı vardır. Her iki yönde geçiş aşhane mekanından sağlanır. Aşhane mekanında taş bacalı ve taş kemerli bir ocak bölümü bulunmaktadır. Bu ocak mekanı üzerinde yükselen ağzı daralan bir yığma taş malzemeli bir baca bulunmaktadır. Ocak mekanı aşhanenin yamaca yaslanan duvarında yer alır. Bu ocağın 3 yanı taş duvarla kaplı olup aşhaneye bakan cephesinde taş kemerli bir boşlukla aşhane mekanına bağlı olmaktadır. Ocağın taş duvarlarında nişler bulunur. Bununla birlikte ateş yakılan bu kısımdaki yer döşemesi topraktır. Aşhane mekanının yer döşemesi ise ahşap malzeme ile kaplıdır.

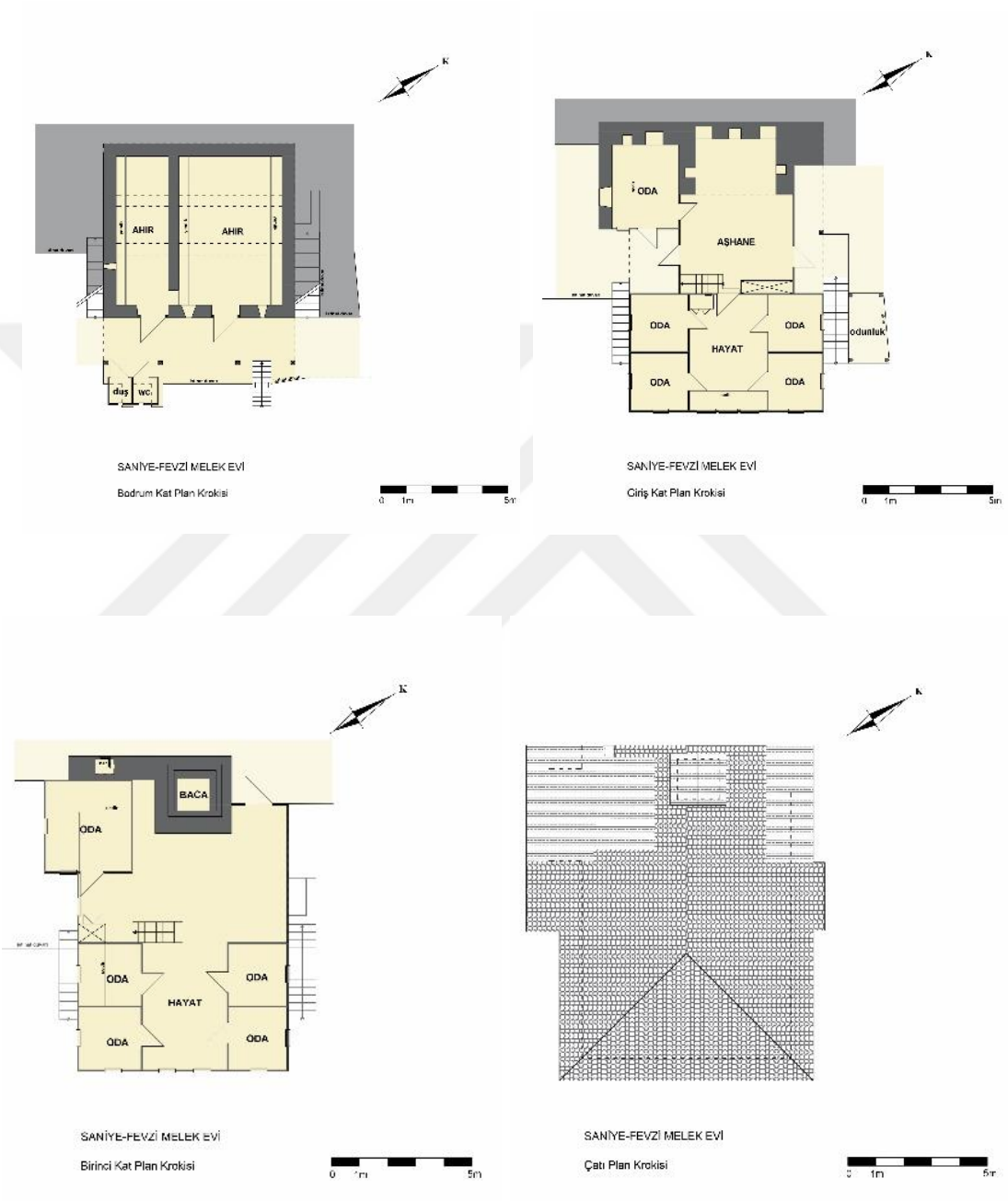

Şekil 3.157 Aşhane mekanından birinci kata bağlanan ahşap merdiven (Kişisel arşiv, 2019)

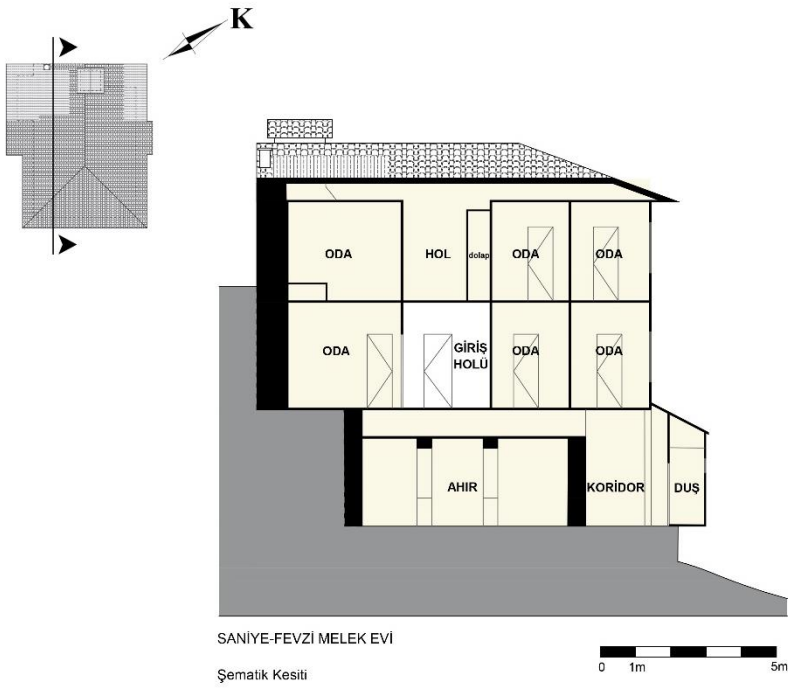

Şekil 3.158 Zemin kattaki hayat (solda), birinci kattaki hayat (sağda) (Kişisel arşiv, 2019)

Zemin katının yamaca bakan duvarı arazi içinde kalan yapının, birinci katına yamaç kotundan giriş yapılabilmektedir. Yamaç kotundan ahşap bir kapı ile üst kata giriş yapılarak aşhane mekanına girmeden üst kata ulaşım sağlanabilmektedir.

Şekil 3.159 Saniye-Fevzi Melek evinin plan krokileri

Şekil 3.160 Saniye-Fevzi Melek evi şematik kesiti

Aşhane mekanının güney cephesinde yan oda, kuzey cephesinde ise sundurma bulunmaktadır. Yan oda misafirler için kullanılmaktaydı. Boyalı duvar süslemeleri, şöminesi ve pencere dibinde yer alan sediri ile bu oda ilk bakışta bize özel bir oda olduğunu anlatmaktadır. Daha önceden yan odadan aşhaneye geçiş olmuş olsa da günümüzde yan oda ile aşhane arasında bu geçiş kapatılmıştır. Yan odaya giriş aşhaneye girmeden dışarıdan yapılabilmektedir.

Şekil 3.161 Zemin katın yan odasındaki duvar süslemeleri (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.162 Aşhane mekanındaki taş kemerli ocak (Kişisel arşiv, 2019)

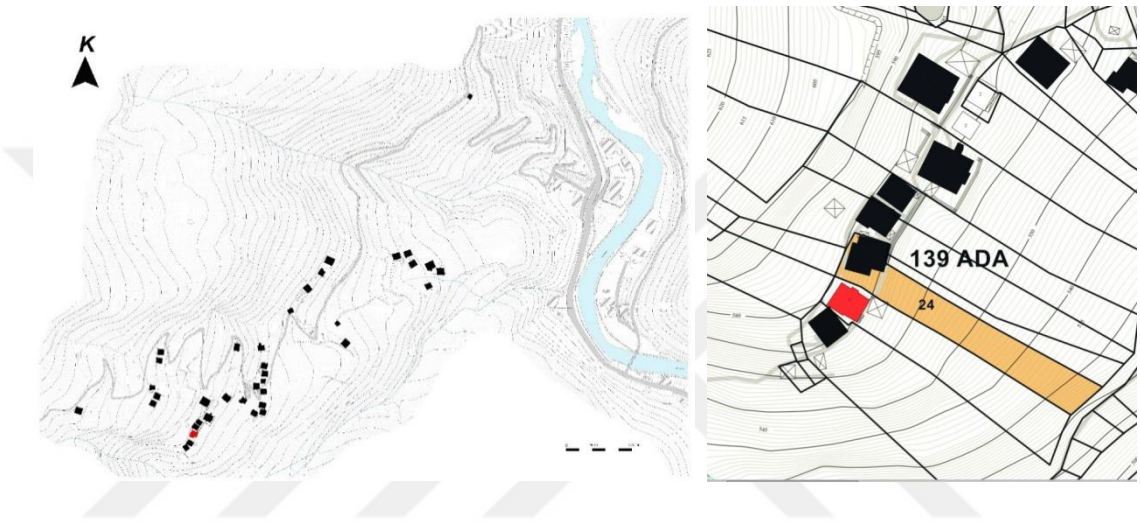

Şekil 3.163 Ahır katının tavanındaki taşıyıcı taş kemerler ve ahşap tavan (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.164 Aşhaneden yan odaya geçişin kapatılarak duvarın farklı bir malzeme ile kaplanması (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.2.3 Konut Ş3- Hamiyet Reyhan Evi (139 Ada 24 Parsel) 120 sıra numaralı. Konut, 139 ada 24 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilmiş olup, 120 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.165 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konutun zemin katında yer alan aşhane ve yan oda mekanlarının arka cephesine duvarı bulunmaktadır. Aşhanenin yamaca bakan duvarı yamaca gömülüyken, yan odanın yamaca bakan duvarı ile yamaç arasında bir geçiş bulunmaktadır ve bu odanın yamaca bakan cephesi toprak altında değildir. Yamaçtaki toprağı tutan istinat duvarı ile bu yan odanın cephesi arasında yaklaşık 114 cm bir mesafe bulunmaktadır.

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak veya bayramlarda memleketi ziyaret amaçlı kullanılmaktadır. Şeytanlı mevkiinde yer alan yapı, kümelenmiş konut bölgesi içinde yer almaktadır. Bu küme evlerin güneyden üçüncü sırasında yer alan yapı, araç yolu uzaktır. Yapıya ulaşım patika bir yol aracılığıyla sağlanmaktadır. Yapı, geleneksel yaya yolunun yamaca bakan kısmında konumlanmaktadır.

Şekil 3.166 Hamiyet Reyhan evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 580 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Konut yapısının manzaraya bakan ön cephesi; pencerelerle dışarıya açılan hayat mekanının cephedeki yansıması olan, çıkmalı ahşap dış cephe duvarlarına sahiptir. Ön cepheden ahır katıyla birlikte, iki katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir. Yapının çatı arasında oda yapıldığı için çatı arası ve oda arasında oluşan kot farkı, çatı örtüsüne yansımıştır. Daha sonra eklendiği söylenen bu oda artan mekânsal ihtiyaçlar doğrultusunda eklenmiştir. Yapıya eklenen bu mekan kullanılan malzeme ve teknik bakımından geleneksel özelliklere sahip olduğu için yapının geleneksel görüntüsünü bozmamıştır.

Konuta giriş, yan cephelerden içeri çekilmiş yarı açık mekanlar üzerinden sağlanmaktadır. Eğim çizgisi boyunca uzanan aks üzerinde, karşılıklı çift girişi bulunan yapıda aşhane mekanı evin merkezini oluşturmaktadır. Girişler aşhane mekanına açılmaktadır. Yalnızca aşhane mekanının güneyinde yer alan yan oda misafirler için de kullanıldığından evden bağımsız olarak kullanılabilmesi amacıyla mekana giriş dış mekan üzerinden sağlanmaktadır. Bu yan oda ile aşhane arasında hem ayırıcı hem de işlevsel olarak kullanılan bir gömme dolap mevcuttur. Depolama amacıyla kullanılan bu dolabın bir bölümü yan oda tarafından bir bölümü de aşhane

tarafından kullanılabilmektedir. Dolabın üst bölmesi yan oda tarafından kullanılırken, alt kısmında kalan bölümü aşhane tarafından kullanılabilmektedir. Bu duvarın manzara yönüne yakın olan köşesindeki dolap kapağı hem yan odada hem de aşhane mekanı arasındaki iletişimi sağlayan bir mekan olarak kullanılmıştır. Yani geleneksel konutta mahremiyeti sağlayan dönme dolap bu yapıda çift taraflı açılan bir dolap kapağı ile sağlanmaktadır. Aşhane mekanının kuzeydeki yarı açık mekanında girişin hemen yanında bir depolama mekanı bulunmaktadır.

Şekil 3.167 Konutun aşhanedeki taş kemerli ocaklık bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının yaşama katı olan zemin katında aşhanenin yanında bir yan oda ve aşhane üzerinden hayat mekanına sağlanan bir geçiş bulunmaktadır. Hayat mekanının manzaraya bakan cephesinde sedir bulunmaktadır. Sedirin kısa kenarında da bir adet küçük bir gömme dolap yer almaktadır. Ayrıca bu sedirler üzerinde yer alan ahşap kapaklar sedirin iç bölmesinin depolama amacıyla kullanılmasını kolaylaştırmaktadır. Hem oturma hem de depolama amacıyla kullanılan bu donatı çok yönlü bir işlevsel çeşitliliğe sahiptir.

Konut tek yan odalı aşhaneden merdivenli, aşhaneli-hayatlı bir plan şemasına sahiptir. Hayat mekanına açılan dört adet küçük oda birimi bulunmaktadır. Ayrıca aşhane ile hayat arasında duvarda ışık penceresi ve çift taraflı kullanılabilen gömme dolaplar, raflar ve un dolabı yer almaktadır. Mekânsal zenginliğe sahip işlevsel olarak tasarlanmış bu konutta, günlük hayatın kullanım kolaylığı bu şekilde mekana yansıtılmıştır.

Şekil 3.168 Aşhane mekanında, hayata geçişin sağlandığı duvarda yer alan ışık penceresi ve raflardan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.169 Aşhanedeki yan duvarda yer alan donatılardan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Çatı arasına oda eklenmiş olan yapının çatı arası katına erişimi, yamaca bakan aynı kottaki kapı üzerinden sağlanmaktadır. Mekânsal ihtiyaçlar doğrultusunda oda eklenen yapının, üst katındaki oda mekanına erişim ise daha sonradan eklendiği aktarılan zemin kattaki aşhane mekanından çıkılan ahşap merdiven ile sağlanmaktadır. Bu ahşap merdiven üst kattaki geniş hole bağlanmaktadır. Oda mekanına erişim ise bu hol üzerinden sağlanmaktadır. Holün yan cepheye bakan duvarında bir gömme dolap yer almaktadır. Çatı arasındaki odanın yamaca bakan cephesinde bir gusülhane mekanı yer almaktadır. Konutun çatı katı arası ile yamaç arasında dışarıdan bir geçişi sağlayan kapı elemanı bulunmaktadır. Çatı arasına eklenen mekanlar ile çatı arasında kalan diğer alanlar arasında herhangi bir geçiş bulunmamaktadır. Yamaç üzerinden yapılan giriş ile eklenen oda arasında bir giriş yoktur. İki bölüm birbirinden bağımsız olarak çalışmaktadır. Eklenen odaya bağlantı yalnızca aşhane üzerindeki merdiven aracılığıyla sağlanmaktadır.

Bodrum katına yapının her iki yan cephesinden çift yönlü giriş yapılabilmektedir. Yapının bodrum katı korunaklıdır ve her iki yan cephesi ile bodrum katında iki ahır mekanı önünde bulunan koridor ahşap malzeme ile çevrilidir. Yapının iki yan cephesine bitişik olan taş merdivenlerle, zemin kat ile bodrum katı birbirine bağlanmaktadır. Bodrum katının manzaraya bakan cephesi ahşap kaplama malzemesi ile çevrilidir. Ayrıca ön koridorun güney yönündeki girişinin hemen sağında bir wc mekanı yer almaktadır. Ahır katları yamaca yaslanan yapının iki ahır mekanı arasındaki ayırıcısı taş yığma duvardır. Ahırların tavanında taşıyıcı ahşap kütükler kullanılmıştır. Ahır mekanlarının koridora bakan yüzündeki duvarlar ise ahşaptır ve giriş çıkışlar bu ahşap duvar üzerindeki ahşap kapılar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bodrum katına yan cephelerden giriş kontrollü sağlanabilmektedir ve ahşap kapılar dış mekanla ayırıcı bir bariyer oluşturmaktadır. Bodrum katının yaklaşık 1 metre aşağısında kamusal geçiş yolu olan bir patika yol yer almaktadır. Bu yola uzanan taş merdivenlerle yapının kuzey yönündeki yan cephesinden zemin katına erişim sağlanabilmektedir.

Şekil 3.170 Yapının aşhane mekanında yer alan merdiven elemanının üst kattan (sağda) ve aşhane mekanından görünümü (solda) (Kişisel arşiv, 2019)

Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Çatı ara katında bulunan küçük delikli pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlayarak eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kurumasını sağlayıp ve küflenmesini engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Çatı formu, beşik çatıdır. İki ayrı beşik çatının bir araya gelmesiyle oluşan çatının malzemesi oluklu sac levhadır. Yapı cepheleri geniş çatı saçakları sayesinde, yağmur suyunun olumsuz etkilerinden korunabilmektedir.

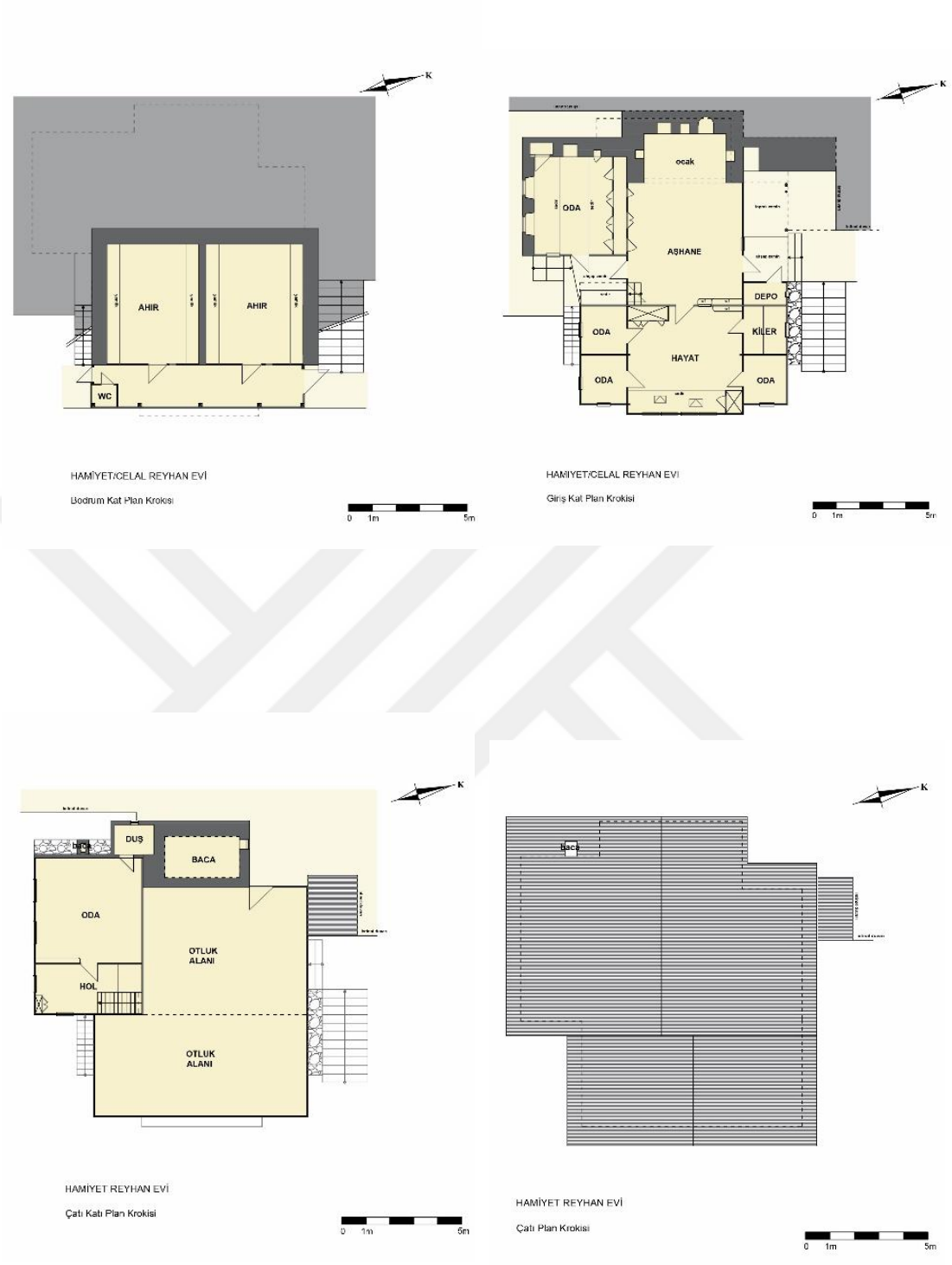
Yapının zemin katındaki yaşam mekanında; aşhane, yan oda ve hayat ile hayat mekanı etrafında sağlı sollu dizilmiş odalar bulunmaktadır. Hayat mekanı evin manzaraya bakan bölümünde yer alırken, aşhane mekanı evin ocaklığının da bulunduğu yamac tarafında yer almaktadır. Çünkü evin ocak adı verilen bölümünü oluşturan bacadaki yük evin temellerine aktarılmadan direk toprağa aktarıldığından ahır katının üzerinde değil yamaca yakın kısmında yer almaktadır. Evin aşhane bölümündeki büyük bacaların oluşturduğu yük temele aktarılmamaktadır ve evin

taşıyıcı sisteminden bağımsız olarak çalışmaktadır. Aşhane mekanında yer alan büyük taş ocaklık üzerinde duvar nişleri bulunmaktadır. Ocak bölümünün yer aldığı bacanın en alt kotunda yaşama mekanına açılan duvarlarında yer alan nişler mekanda çeşitli kullanımlara hizmet etmek için tasarlanmıştır. Bu taş duvarın dışarıya uzanan ve yarı açık mekan içinde kalan bölümünde de bir duvar nişi bulunmaktadır. Aşhane mekanında yer alan ahşap dolapta mutfak gereçleri saklanarak depolama amacıyla kullanılmaktadır.

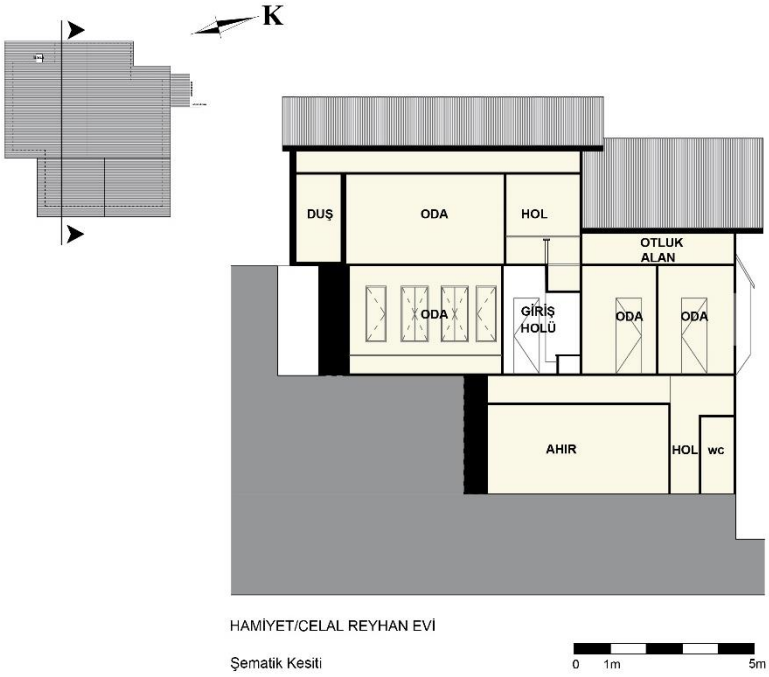
Çatı arası (eklenen oda bölümü hariç) yarım kat yüksekliğinde olup eskiden geleneksel sosyal yaşamda önemli bir yer tutan besi hayvanları için kurutulan otların yer aldığı bir depolama mekan olarak kullanıldığı aktarılmaktadır. Günümüzde değişen yaşam koşulları ile birlikte artık hayvancılıkla uğraşmayan ev sakinleri, burayı depo ve benzeri amaçlarla kullanmaktadır.

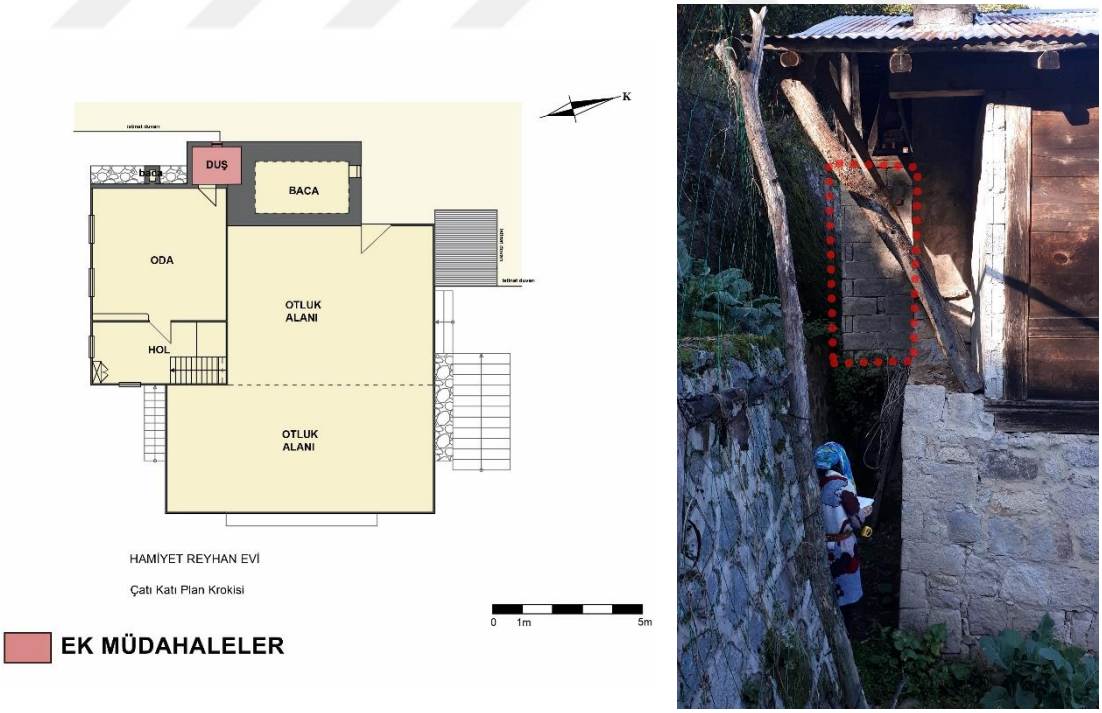
Şekil 3.171 Yapının manzaraya bakan hayat mekanında bulunan sedir üzerindeki ahşap kapaklardan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.172 Hamiyet Reyhan evinin plan krokileri

Şekil 3.173 Hamiyet Reyhan evi şematik kesiti

Şekil 3.174 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak hacim birimi (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.2.4 Konut Ş4- İdris Müftü Melek Evi (139 Ada 8 Parsel) 119 Sıra Numaralı. Konut, 139 ada 8 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilmiş olup, 119 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.175 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Şeytanlı mevkiindeki konut kümeleri içinde yer alan yapı, güneyden dördüncü sırada yer almaktadır. Yapı araç yoluna uzaktır ve araç yolu ile yapı arasındaki ulaşım, patika bir yol aracılığıyla sağlanmaktadır. Osman-Hacer Melek evinin bodrum katındaki koridor ile bu yapının koridoru arasında bir geçiş vardır. Ayrıca bu iki evin bodrum katının alt kotundan geçen kamusal bir patika yol daha bulunmaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 583 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Cephe duvarı ahşap olan yapı, pencerelerle dışarıya açılmaktadır. Bu konut yapısının ön cephesinde, zemin ve birinci katın hayat mekanlarında iki kat boyunca uzanan bir cephe çıkması bulunmaktadır. Bu

çıkmalardan zemin kattaki çıkma, bu kattaki hayat mekanının birinci kattaki hayat mekanından daha geniş açıklığa sahip olmasından dolayı, cephedeki çıkma genişliği zemin katta birinci kata göre daha fazladır. Bu yüzden zemin kattaki hayat mekanına açılan odaların genişliği birinci kattaki hayat mekanına açılan odalardan daha dardır. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir. Ayrıca yapının yarım kat yüksekliğinde bir çatı arası katı bulunmaktadır. Bu kata erişim, birinci kat ile yamaç arasında bulunan kapının iç mekandaki bölümünde bulunan açıklıktan sağlanmaktadır. Çatı arasına dışarıdan direkt bir bağlantı yoktur. Birinci katın yamaca bakan yüzünde, yapının iç mekanındaki merdiven aracılığıyla üst kata çıkılarak çatı arasına ulaşılmaktadır.

Şekil 3.176 İdris Müftü Melek evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Yapıya giriş, bodrum katından zemin kata çıkan ve yapının yan cephelerine bitişik olan taş merdivenler aracılığıyla sağlanmaktadır. İçeri çekilmiş eğim çizgisi boyunca uzanan aksta karşılıklı olarak bulunan ahşap kapılardan, zemin kattaki aşhane mekanına erişim sağlanmaktadır. Yapının zemin katı yamaca dayalıdır. Yapı aşhaneden merdivenli tek yan odalı aşhaneli-hayatlı plan tipine sahiptir. Aşhaneye bitişik, yamaca dayalı güney yönündeki odaya hem dış mekandan hem de aşhane mekanından erişim sağlanabilmektedir. Aşhane içinde büyük taş kemerli bir ocaklık

ve bacası yer almaktadır. Bu ocaklığın taş duvar yüzeylerinde nişler bulunmaktadır. Yamaca dayalı taş duvarın; yapının kuzeydeki yarı açık mekanının yamaca dayalı yüzeyi boyunca devam eden taş duvarın, bu yarı açık mekan içerisinde -Hamiyet Reyhan evindeki gibi- dış mekanda büyük bir duvar nişi bulunmaktadır.

Şekil 3.177 Konutun aşhanedeki ocaklık bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.178 Aşhane mekanında bulunan ahşap merdivenden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının birinci katına erişim hem aşhane mekanındaki merdiven aracılığıyla yapı içinden, hem de yamaca bakan yüzeydeki kapı açıklığı aracılığıyla sağlanmaktadır. Yapı birinci katında, zemin kattaki hayat mekanındaki plan kurgusuyla benzer özelliklere sahip olsa da büyüklük bakımından farklılık göstermektedir. Çünkü birinci kattaki hayat mekanı alt kata göre daha dardır. Merdiven ile yamaç arasında kalan odalardan güneye bakan cephedeki yan odada şömine, dolap, sedir ve gusülhane gibi çeşitli iç mekan donatıları bulunmaktadır. Bu odanın gusülhanesi ile dış cephe arasındaki bir açıklıktan; zemin kattaki yan odanın üzerinde bulunan yarı açık mekana ulaşım sağlanabilmektedir. Üç tarafı kapalı olan bu yarı açık mekanın manzaraya bakan cephesi açıktır. Aşhane yer alan merdivenin birinci kata bağlanan kısmının hemen karşısında büyük bir oda yer almaktadır. Bu odanın hemen solunda bir kiler mekanı bulunmaktadır. Merdivenden çıktığımızda yamaç yönüne doğru dik uzanan bir hol bulunmaktadır. Bu holün sonunda baca ve hemen solunda bir lavabo bulunmaktadır. Burada yer alan birkaç basamakla bu duvardan yamaca çıkış sağlanabilmektedir. Aynı şekilde bu kapının hemen önünde yer alan ahşap merdiven basamağıyla üst kattaki çatı arasına çıkmak da mümkündür.

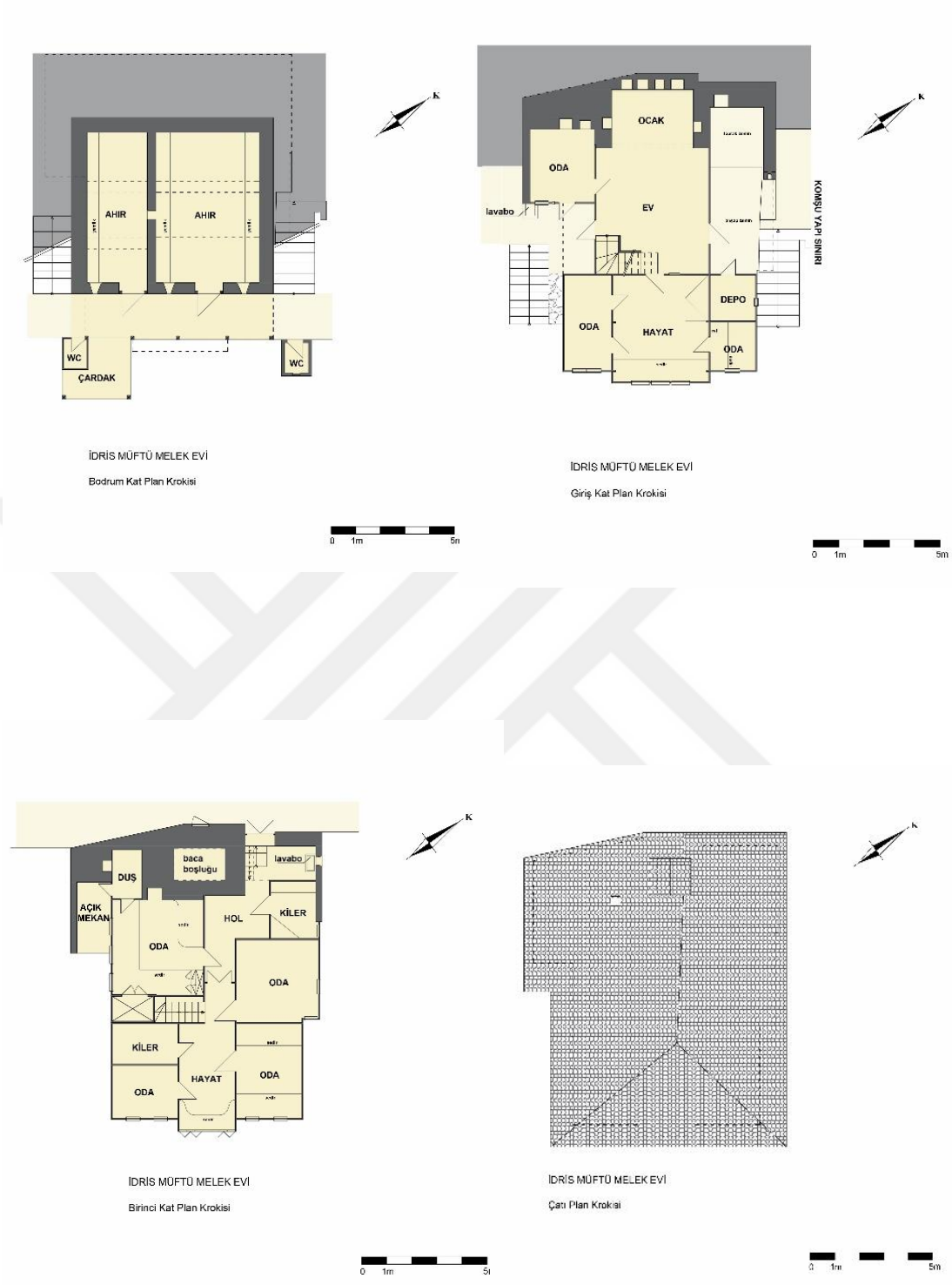
Bodrum katına yapının her iki yan cephesinden çift yönlü giriş yapılabilmektedir. Bodrum katının manzaraya bakan ön koridoruna giriş dışarıdan doğrudan sağlanabilmektedir ve dış mekanlarla arasında herhangi bir ayırıcı öğesi bulunmamaktadır. Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Bodrum katında iki adet ahır mekanı ve bu iki mekanı birbirinden ayıran yığma bir taş duvar vardır. Ahırların manzara yönündeki ön koridor ile ayıcı duvarı, ahşap malzemedir. Bodrum katında; ahır mekanı ile ön koridor ahşap ayırıcı duvarlarla birbirinden ayrılmıştır ve bu ahır mekanlarına, ön koridordan girişler bu ahşap duvarlar üzerindeki ahşap kapılar aracılığıyla sağlanmaktadır. Ahır tavanında taşıyıcı taş kemerler bulunmaktadır. Tavan, bu taş kemerlerin üzerinde dik uzanan ahşap malzemelerle kaplanmıştır. Genel olarak tüm ahır yapılarında olduğu gibi ahır tavanı üzerinde sıkıştırılmış toprak malzeme yer almaktadır. Bu malzeme ahır katındaki kötü kokunun yaşam alanına çıkmasını engelleyerek iki kat arasında tampon bölge oluşturmaktadır. Bodrum katında; iki adet

ahır mekanı ve bu mekanlara girişin sağlandığı koridor şeklinde bir ön mekanı bulunmaktadır.

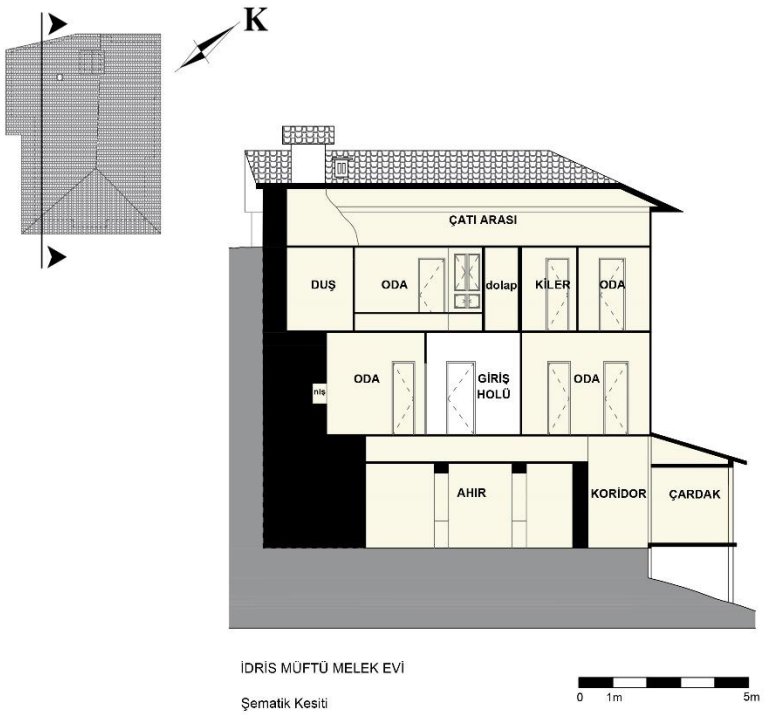
Çatı arası yarım kat yüksekliğinde olup eskiden geleneksel sosyal yaşamda önemli bir yer tutan besi hayvanları için kurutulan otların yer aldığı bir mekan olduğu aktarılmaktadır. Günümüzde değişen yaşam koşulları ile birlikte artık hayvancılıkla uğraşmayan ev sakinleri, burayı depo ve benzeri amaçlarla kullanmaktadır. Çatı ara katında bulunan küçük delikli pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlayarak, eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kurumasını sağlayıp ve küflenmesini engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Çatı formu, üç omuzlu kırma çatıdır. Yapının çatısında alaturka çatı kiremiti kullanılmıştır. Çatının geniş saçakları geniştir ve cephelerde korunaklı bir alan yaratmaktadır.

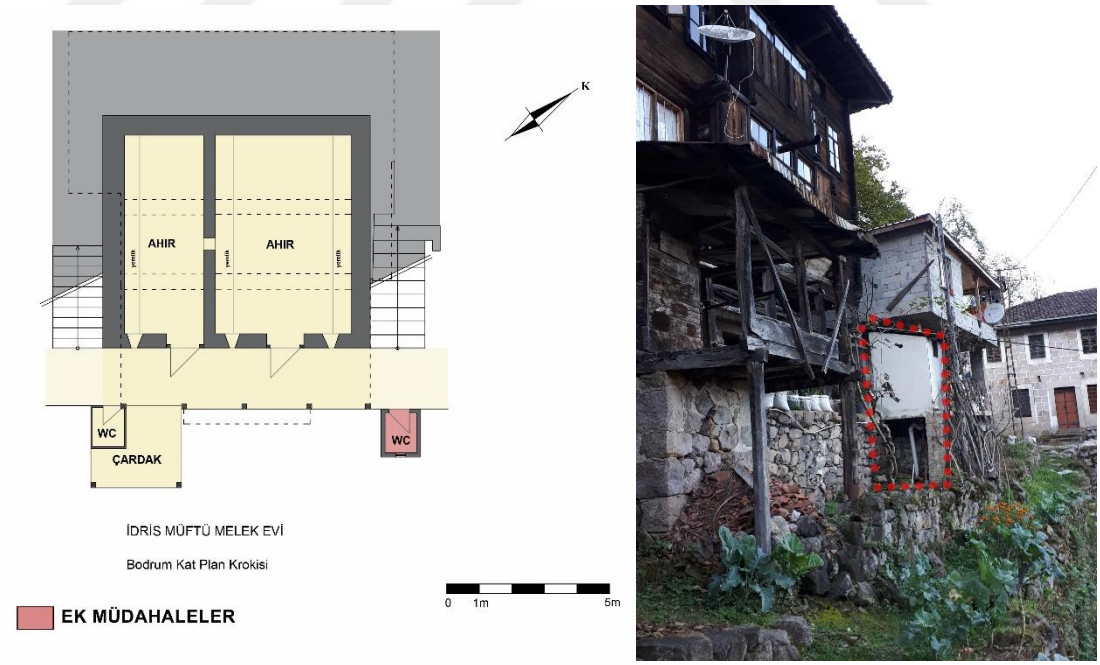
Şekil 3.179 Çatı arası katına çıkan merdivenin farklı açılardan görünümleri (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.180 İdris Müftü Melek evinin plan krokileri

Şekil 3.181 İdris Müftü Melek evi şematik kesiti

Şekil 3.182 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan hacmi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.183 Aşhanedeki ocak bölümünde yapılan değişiklikler (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.184 Yapının giriş katındaki hayat mekanında kullanılan soba bacasının cepheye etkisi (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.2.5 Konut Ş5- Osman-Hacer Melek Evi (139 Ada 27 Parsel). Konut, 139 ada 27 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından tescilli değildir. Doku içindeki geleneksel konutun müdahale geçirmiş örneklerinden biri olan yapının ahır katı korunarak üst katı yeni (betonarme) yapım sistemiyle inşa edilmiştir.

Şekil 3.185 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönündeki manzaraya bakmaktadır. Konut belli dönemlerde sürekli olarak kullanılmakta olup belli dönemlerde -genellikle yazın- mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Şeytanlı mevkiinde yer alan yapı, bu mevkiideki konut kümelerinin içinde yer almaktadır. Yapı araç yoluna uzaktır ve yaya yolu ile konuta ulaşım sağlanmaktadır. Bodrum katındaki ahır mekanlarının manzaraya bakan koridor mekanı bu yapıda da, üç yanı açık olarak kullanılmaktadır. Yan cephelerden bodrum katına eğim çizgisi boyunca uzanan patika yol boyunca bir geçiş bulunmaktadır. Yapının bodrum katından geçen patika yol güneydeki yan parselde yer alan İdris Müftü Melek evinin bodrum katına bağlanmaktadır. Bu iki evin bodrum katından geçen patika yoldan başka, alt kotunda

kamusal olan bir patika yol daha bulunmaktadır. Bu ev ve yanındaki İdris Müftü Melek evinin bodrumundan geçen geçiş güzergahının, hemen alt kotundan geçen kamusal yaya yolu yine Hamiyet Reyhan evinin bodrum katının hemen alt kotundan devam etmektedir. Osman- Hacer Melek evinin, bodrum katının manzaraya bakan yüzünde yeni yapım teknikleriyle yapılmış bir ıslak hacim birimi bulunmaktadır.

Şekil 3.186 Osman-Hacer Melek evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının yaşama mekanına erişim; bodrum katından, evin kuzeydeki yan cephesine bitişik olan taş merdivenle sağlanmaktadır. Bu merdiven, zemin katın kuzeyine bakan yan cephesinden yapıya tek yönlü olarak giriş sağlamaktadır. Yani yapının tek bir girişi bulunmaktadır. Tek yönlü girişe sahip bu yapıda, önceden burada bulunan geleneksel yapıdan geriye sadece bodrum katı kalmıştır. Betonarme yapım teknikleri ile inşa edilen yeni yapının yaşama mekanında, geleneksel plan tipine ait bir iz bulunmamaktadır. Ayrıca zemin katta, kuzeye bakan yan cephenin manzaraya bakan bölümünde oturma alanı planlanarak bu oturma alanına bağlı bir balkon mekanı yerleştirilmiştir. Ayrıca bu oturma mekanına açılan 2 adet oda birimi bulunmaktadır. Yaşama katına girişte uzun ince bir koridor yardımıyla mekanlara erişim sağlanmaktadır. Yamaca dayalı ve toprağa gömülü olan cepheye, yapının giriş yönünün sağında sırasıyla mutfak, banyo ve oda mekanları yer almaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 582 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Bu konutun ön cephesinde, yaşama katında dış cepheye açılan pencere ve balkon bulunmaktadır. Bu balkona içerden sürgülü ve geniş bir cam kapı ile erişim sağlanmaktadır. Yapı müdahale geçirdiği için cephede geleneksel konutun cephe kurgusuna ait bodrum katı dışında herhangi bir ize rastlanamamaktadır. Fakat 2017 yazında müdahale görerek değişim geçirmiştir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, iki katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı sadece çatısı görülmektedir. Yapı toprağa gömülüdür ve yamaca bakan yüzünde yapıyı tutan geleneksel konutun yığma taş tekniğiyle inşa edilmiş duvarı bulunmaktadır.

Şekil 3.187 Konutun kuzey yan cephesine bitişik inen taş merdivenden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Konut, çıkarılan geleneksel konut şemasına ait olan planlamaya dahil değildir. Müdahale gördüğü için dahil edilmeyen bu yapıyı, müdahale görmüş olan diğer yapılardan ayıran en büyük özelliği yangından dolayı değil bakımsızlıktan dolayı

kalınan bir mecburiyetten değişime uğramasıdır. Geleneksel konut yapıları her ne kadar cazibeli görünümleri ile bulundukları dokuya zenginlik katmış olsalar da, içinde yaşayan insanların konfor ve kullanım koşullarını sağlamadıkları müddetçe, işlevlerinden uzaklaşarak kullanıcıları ile olan bağları zayıflamaktadır. Kullanılmayan bir yapı da yaşamayan bir canlı gibidir. Bu yüzden bu yapıların korunabilmesi için bakımlarının yapılarak kullanılabilir duruma getirilebilmesi önemlidir. Nitekim bu yapıda dayanıklı bir yapım malzemesi olan taş malzeme, yılların vermiş olduğu yıpranmaya dayanmakta; fakat ahşap malzeme bakımı zor olduğundan en ufak bir ihmalde bölgenin nemli ortamında çürüyerek yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır.

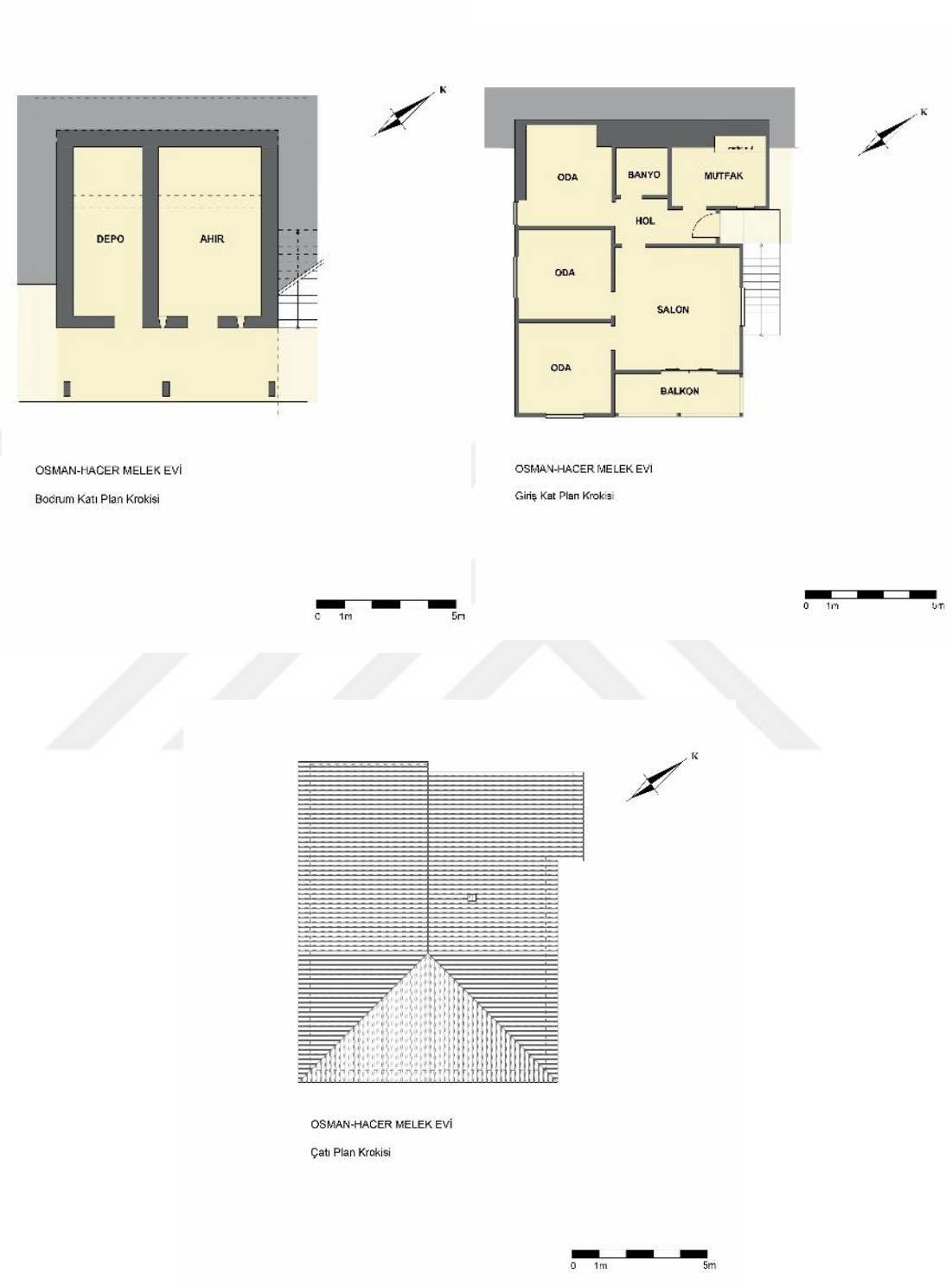

Şekil 3.188 Bodrum katındaki ahır mekanın tavanında yer alan taş kemer ve betonarme döşemenin zıtlığından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

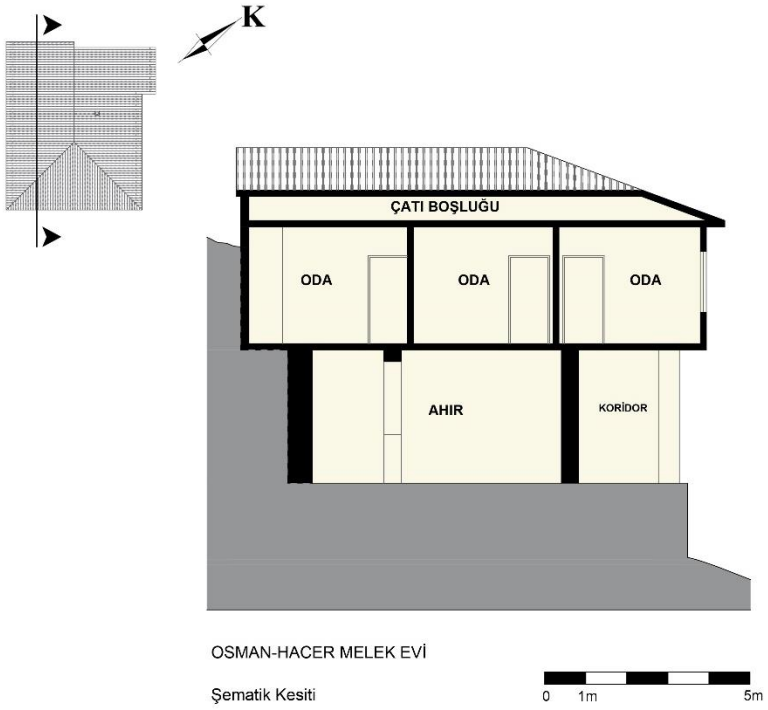
Bodrum katında; iki adet ahır mekanı ve bu mekanlara girişin sağlandığı koridor şeklinde bir ön mekanı bulunmaktadır. Bodrum katına yapının her iki yan cephesinden çift yönlü giriş sağlanabilmektedir. Bodrum katının manzaraya bakan ön koridoruna giriş dışarıdan doğrudan sağlanabilmektedir ve dış mekanlarla herhangi bi ayırıcı öğesi bulunmamaktadır.

Yapının müdahale görmeden önceki bodrum katı yığma taş duvar ile, üst kattaki yaşama mekanı ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Günümüzde bodrum katındaki ahır birimlerini çevreleyen duvarlar yığma taş duvarken bu mekanların geleneksel konutta görmeye alışık olduğumuz ahır katının hemen üstünde uzanan yaşama katında manzaraya uzanan döşemeyi taşıyan ahşap dikmeler bu yapıda betonarme kolonlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısaca bu yapıda geçmişte kullanılan ahşabın yeri betonarme yapım tekniği ile doldurulmuştur. Çatı formu, üç omuzlu kırma çatıdır. Yapının çatısında kullanılan malzeme, kırmızı oluklu sac levhadır. Çatının dış cephe duvarından yaklaşık 45-50 cm dışarıda saçakları bulunmaktadır.

Konutun bodrum katında; yığma taş malzemeli taşıyıcı duvarlar üzerine yükselen ahır mekanlarının dört tarafı taş duvarlarla çevrilidir ve bu duvarların manzaraya bakan cephesinde ise ön koridor ile bağlantıyı sağlayan açıklıklar bulunmaktadır. Taş duvar yüzeyindeki pencere boşlukları ve kapı boşluğu bırakılmıştır. Bu kapı boşluğunda kontrollü giriş çıkısı sağlamak amacıyla ahşap kapılar kullanılmıştır. Ayrıca taş duvar yüzeyinde açılan pencerelerde karşımıza çıkan en önemli özellik, içerideki hava sirkülasyonunun daha hızlı bir şekilde sağlanabilmesi için tasarlanan pencere boşluklarının içeride geniş dışarıda dar boşluklara açılmak suretiyle tasarlanmasıdır. Bu şekilde kullanılan basit fizik kuralları ile hayat kolaylaştırılmış olmaktadır. Geleneksel yapılardan, günümüzde inşa edeceğimiz yapılara, ilham olacak pek çok sayıda özellik mevcuttur. Önemli olan bunları özümseyerek yapacağımız yapılarda çok yönlü kullanım koşullarına uygun ve yapıyı yaşayan bir canlı olarak ele almamızdır. Nitekim her canlı gibi yapılar da var oldukları süre boyunca yaşadıkları döneminin koşullarına ayak uydurmak ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmak durumundadır. Bir yapının serüveni de; inşa edildiği dönemde başlayarak yıkıldığı dönemde son bulmaktadır. Önemli olan bu süreçte, içinde yaşayanlara kattığı anlamdır. Bu yüzden geleneksel yapıların sahip olduğu en büyük değer, sahip olduğu anlamdır.

Şekil 3.189 Osman-Hacer Melek evinin plan krokileri

Şekil 3.190 Osman-Hacer Melek evi şematik kesiti

3.3.1.2.6 Konut Ş6- Hayri Reyhan Konağı (139 Ada 28 Parsel) 20 Sıra Numaralı. Konut, 139 ada 28 parsel içinde yer almaktadır. Ahır katı yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 22/12/2006 tarihinde tescil edilmiş olup, 20 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.191 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Şeytanlı mevkiinde yer alan konut yapısı, döneminin önemli konaklarından biridir. Sanatsal ve yapısal birçok özelliğe sahip olan bu yapı, Şeytanlı mevkiinde yer alan geleneksel konut kümelerinin içinde bulunmaktadır. Güneyden 6. sırada yer alan bu konak yapısı gerek büyüklüğü gerekse farklı mimari özellikleri ile mütevazi geleneksel konut yapılarından ayrılmaktadır. Yapının araç yoluna ulaşımı, patika yaya yolu ile sağlanmaktadır. Tescil edilen bu yapının çıkarılmış rölövesi kurulda bulunmaktadır. Kurulda yapı, Hayri Reyhan Konağı olarak kayıt altına alındığı için başlık olarak bu isim kullanılmıştır.

Şekil 3.192 Hayri Reyhan evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 574 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut, pencerelerle dışarıya açılan iki kat boyunca hayat mekanının cephedeki yansıması olan ahşap çıkmalı göz dolma sisteminde bulunduğu dış cephe duvarlarına sahiptir. Cephenin bodrum katı ve temeli ile; ön cephenin yan yüzeylerinde yaklaşık 1 m.'lik bir bölüm yığma taş duvarken cephenin çıkmasının da bulunduğu orta kısımda kalan duvarların çıkma dışında kalan duvarları göz dolmadır. Cephede birden fazla görsel öğenin bir arada bulunması ve cephede mekânsal izlerin yansıtılması yapıya derinlik kazandırmıştır. Yapının bodrum katı ile arazi arasında kalan kısmın neredeyse bir kat yüksekliğindeki bölümü yığma taş sistemle inşa edilmiştir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden bodrum katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan bodrum katından dolayı iki katlı bir görünüm sergilemektedir.

Yapının zemin ve birinci katının yamaçtaki toprak kısım ile bir teması yoktur. Bunun için yapı ile yamaç arasında bir kat yüksekliğinde bir istinat duvarı yapılarak yapının yamaca bakan arka cephesinden geçen bir yaya yolu geçişi oluşturulmuştur. Ayrıca bu istinat duvarı yüzeyinde yapılan taş merdivenlerle Şerif Reyhan Konağı'nın bulunduğu üst kota geçişi sağlayan bir yol bulunmaktadır. Bu istinat

duvarı ile konak arasında eskiden ahşap bir köprü olduğu ve bu duvar üzerinden konağın birinci katındaki kapısından giriş yapıldığı aktarılmıştır. Günümüzde bu ahşap köprü yoktur. Fakat ahşabın yapıya dayandığı kısımdaki taştan yapılmış çıkıntılar bulunmaktadır. Bu şekilde yapı cephesi üzerinde herhangi bir delici malzeme kullanılmadan ahşap ile taş dış cephe arasında bir köprü oluşturulabilmekteydi.

Şekil 3.193 Konak yapısının aşhanedeki ocaklık bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının yaşam katı olan zemin katına patika yol kotundan iki yönlü giriş yapılabilmektedir. Kuzey yan cephesinden ve güney yan cephesinden eğim çizgisi boyunca karşılıklı giriş- çıkışı bulanan bu konak yapısının plan tipi, holden ve hayattan merdivenli /çift koridor bağlantılı çift yan odalı aşhaneli-hayatlı tipine sahiptir.

Konak yapısının güneyinde ve kuzeyindeki girişler, aşhane mekanına bağlanan bir hole açılmaktadır. Aşhanenin hemen iki yanında bulunan yan odalara giriş çıkışlar da bu hol üzerinden yapılmaktadır. Günümüzde kuzey yan cepheye bitişik olan yan oda,

daha önceden ayırıcı bir duvarla ayrı değildi. Daha sonradan bu alan kapatılarak bir oda mekanı oluşturulmuştur. Güney yan cepheden giriş, daha mahrem olan ev halkının kullandığı bir giriştir. Çünkü kuzey yamaçtaki girişte misafirlerin üst katlara erişimini sağlayan holden üst katlara geçişi sağlayan bir merdiven elemanı bulunmaktadır. Bu şekilde misafirler ev halkını görmeden direkt üst kattaki misafir odalarına giriş yapabilmektedir. Mahremiyetin önemli olduğu bu konak yapısında ev halkının kullandığı konağın, birinci katının güney bölümüne erişim ise zemin katta bulanan hayat mekanında yer alan merdiven aracılığıyla sağlanmaktadır. Konağın zemin katında; yamaca bakan cepheye dayalı, merkezi noktada büyük bir taş baca ve altında yemeklerin pişirildiği büyük taş kemerli bir ocaklık mekanı bulunmaktadır. Bu ocaklık mekanının taş duvarlarında nişler bulunmaktadır. Ateş yakılan ateş çukuru sıkıştırılmış toprak malzeme iken aşhanenin zemini taş döşemedir. Aşhane mekanında iki adet dolap donatısı bulunmaktadır. Malzemelerin depolanması amacıyla kullanılan bu donatılar mekânsal bir zenginlik oluşturmaktadır. Aşhanedeki baca içinde duvardan duvara gerilen ahşap dikmelerden sarkan zincir, ateş çukurunda pişen tencerenin havada asılı kalmasını sağlamaktadır. Çünkü bu zincir üzerindeki kancaya asılan tencere ile yemekler pişirilmekteydi. Günümüzde bu bacalar kullanılmamaktadır.

Şekil 3.194 Konağın zemin kattaki hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Aşhane üzerinden konağın zemin katındaki hayat mekanına geçiş yapılmaktadır. Hayat mekanı, cepheden yaklaşık 125 cm dışarı uzanmaktadır. Hem daha fazla ışık alması hem de mekânsal büyüklüğü arttırması bakımından olumlu özelliklere sahip olan bu yaklaşım, iç mekanda da görsel bir zenginlik sunmaktadır. Çünkü hayat mekanının cephedeki bu çıkmasında bulunan sedirlere oturan kullanıcılar, manzaradan mükemmel şekilde faydalanabilmektedirler. Sedire oturan insanların görüş açısı bu sayede artmakta ve manzaradan maksimum fayda sağlayabilmektedirler. Zemin katta bu çıkmanın olduğu bölüm ayırıcı bölme ile ayrılarak hayat mekanından biraz özelleştirilmiştir. Ayrıca bu mekanın hemen önünde zeminde bodrum katına geçişi sağlayan ahşap bir kapak yer almaktadır. Bu geçiş, karlı zamanlarda dışarıdan ulaşımın zor olduğu durumlarda, bodruma inmeye kolaylaştıran bu geçiştir. Zemin kattaki bu hayat mekanına açılan dört adet oda bulunmaktadır.

Şekil 3.195 Konutun zemin katındaki hayat mekanında yer alan merdiven elemanının görünümü (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun birinci katında ise zemin kattaki ev halkının kullandığı bir merdiven aracılığıyla hayat mekanından giriş yapılabilmektedir. Birinci katın kuzey yamacına bakan bölümü (yani zemin kattaki hayat mekanının kuzey duvarından itibaren kuzeydeki dış cepheye bakan kadar olan bölümü) misafir bölümü olarak kullanılmaktaydı. Bu bölüm ile evin güneyinde kalan bölümü arasında yalnızca misafirlere yiyecek ikram etmek için kullanılan dönme dolap yardımıyla bir iletişim sağlanabilmektedir. Ev halkı, misafirlere vereceği yiyeceği onları görmeden bu dönme dolaplar yardımıyla birinci katın hayat mekanından verebilmekteydi. Hayat mekanda bacaya bakan duvarın kuzey yönünde çatı arasına çıkmayı sağlayan bir kapalı merdiven bölümü bulunmaktadır. Bu merdivenin girişi kapı ile kapatılabilmektedir. Birinci kattaki hayat mekanında da zemin kattaki gibi sedirler bulunmaktadır ve cephede 125 cm' lik bir çıkıntı oluşturmaktadır. Fakat birinci katta zemin kattan farklı olarak bu mekan herhangi bir ayırıcı bölme ile ayrılmamıştır. Hayata açılan ve evin güneydeki yan cephesine dizili olan dört adet oda birimi bulunmaktadır. Bu birinci katın misafir bölümüne erişim ise hem konağın birinci katı ile aynı kotta olan yamaçtaki istinat duvarı üzerinden köprü aracılığıyla hem de zemin katın kuzey holünde bulunan merdiven yardımıyla üst kata giriş yapılabilmektedir. Konağın bu odaları en gösterişli ve işçilikli odalarına sahiptir. Tüm ihtişamı göz önüne seren bu odalarda döneminin bürokratlarının misafir edildiği aktarılmaktadır. Ayrıca misafir bölümüne bağlı olan ve misafirlere özel olarak tasarlanan bir ıslak mekan birimi bulunmaktadır. Bu ıslak hacim birimi, katın kuzey cephesinde bir çıkıntı oluşturmaktadır. Dikdörtgen plan şemasına sahip bu bölümü taşıyan ve zeminle bağlantısını sağlayan taş bir duvar vardır. Bu taş duvarın üzerinde wc mekanı bulunmaktadır. Bu sayede hem duvar içinde açılan gider cephede kötü bir görüntü sergilememekte hem de bu bölümün taşıyıcı elemanı olarak kullanılmaktadır. Duvarın içinde mekandaki atıkları uzaklaştırmak için bir gider bulunmaktadır. Kısa yüzeyi ile konak arasında bir geçiş bulunmaktadır. Kalan üç duvarı göz dolma yapım sistemine sahip duvarlardır. Zemin kattan birinci kata bağlanan merdiven misafir bölümünde bulunan genişçe bir hole bağlanmaktadır ve yamaçtaki giriş ile arsındaki bağlantı ince uzun bir koridor yardımıyla sağlanmaktadır. Bu misafir bölümünde iki oda birimi bulunmaktadır. Karşılıklı girişleri olan bu odaların ortasında kalan holün kuzeyinde yer alan ıslak hacmin ilk

bölümünde el yıkamak amacıyla lavabolar bulunmaktadır. Bu hacmin manzaraya bakan cephesinde açıklıklar da bulunmaktadır. Bu bölümün hemen kuzey bölümünde bir kapı aracılığıyla hela mekanına geçiş yapılabilmektedir. Misafirlerin dışarıya çıkmadan ihtiyaçlarını giderebilecekleri ve tüm konfor koşullarının düşünüldüğü bu konak yapısı, planlanarak tasarlandığını gözler önüne sermektedir. Ayrıca iki misafir odasının açıldığı hol ile ev halkının kullandığı güneyde kalan bölümü arasındaki yiyecek ikram etmek amacıyla kullanılan dönme dolap bulunmaktadır.

Şekil 3.196 Konağın odalarında yer alan duvar süslemeleri (Kişisel arşiv, 2019)

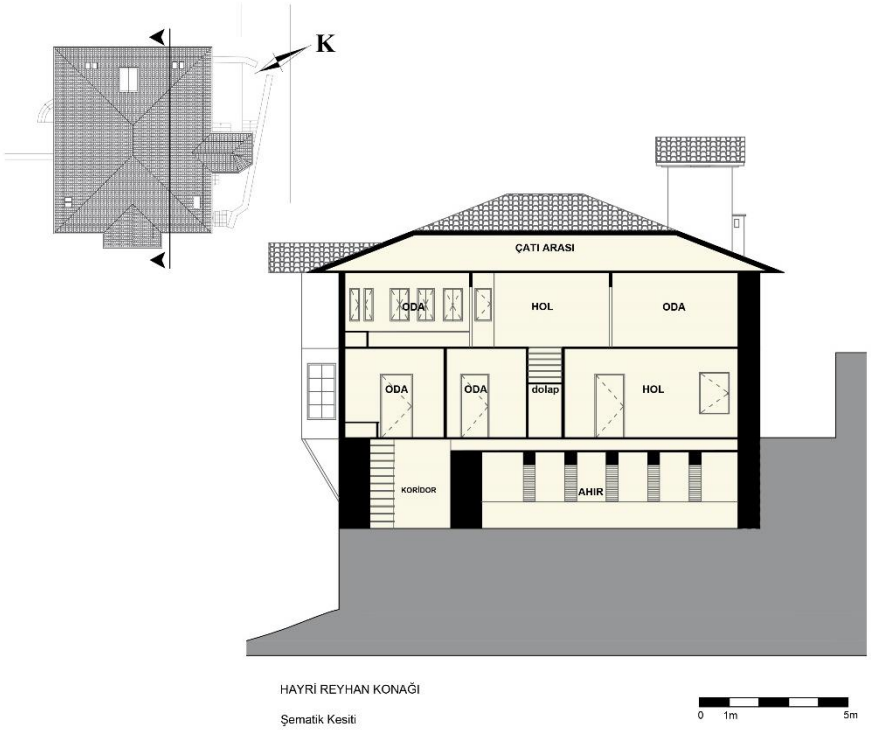
Şekil 3.197 Konağın odalarındaki iç mekan donatılarından süslemeli gömme dolaplar (Kişisel arşiv, 2019)

Bodrum katında yığma taş sistemi ile inşa edilmiş yapının iki adet ahır birimi ve ön koridoru bulunmaktadır. Bu kata dışarıdan giriş yalnızca kuzey yan cephesinde yer alan zemin kattaki iç avludan bodrum katına inen cepheye bitişik taş merdivenler aracılığıyla sağlanmaktadır. Kuzey yan cephenin manzaraya bakan köşesinden girişi olan bodrum katının ayrıca ahırların açıldığı holden de zemin kattaki hayat mekanına bir merdiven çıkışı bulunmaktadır. Hem yaşama katından hem de dış mekandan bodrum katına erişim mümkündür. Bodrum katının manzaraya bakan cephesindeki taş duvarlarında pencere açıklıkları ile zemin kotuna oturan ahırdaki atıkların dışarıya aktarılması için açılan iki geniş açıklık bulunmaktadır. Bu açıklıklar ile ahırda biriken hayvansal atıklar buradan dışarıya aktarılabilmekteydi. Biriken bu gübreler bostanlık ve bahçelerde kullanılmaktaydı. Çünkü bu gübreler bitkilerin gelişimi için gerekli olan besine sahiptir. Bodrum katındaki ahır mekanlarının tavanında taşıyıcı taş kemerler bulunmaktadır. Bu taş kemerlerin üzerine kemerlere dik olarak uzanan ahşap kaplama malzemesi kullanılmaktadır.

Konak yapısının çatı katı arası bulunmamakla birlikte çatı boşluğuna girişi birinci kattaki kapalı merdiven yardımıyla sağlanabilmektedir. Cephedeki cumba ve birinci kattaki ıslak hacmin üstünü de örten iki yavrulu dört omuzlu kırma çatı forumuna sahip olan konağın, çatı kaplama malzemesi, alaturka kiremittir. Bu konak yapısına ait bir serender bulunduğu için, otları depolamak amacıyla bir çatı arasına ihtiyaç duyulmamıştır. Genellikle serenderi olmayan yapılarda ya çatı arasında ya da çatının hemen altındaki katta, otları depolamak için bir alan bırakılmaktadır. Bu varlıklı konak sahiplerinin yapı dışında depolayacakları alanları bulunduğundan konağın ihtiyaç programına dahil edilmemiştir.

Şekil 3.198 Hayri Reyhan Konağı'nın plan krokileri

Şekil 3.199 Hayri Reyhan Konağı şematik kesiti

3.3.1.2.7 Konut Ş7- Şerif Reyhan Konağı (139 Ada 13 Parsel) 43 Sıra Numaralı. Konut, 139 ada 13 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 28/11/2012 tarihinde tescil edilmiş olup, 43 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.200 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Şeytanlı mevkiindeki geleneksel konut kümelerinin bulunduğu alanda yer alan yapı, bu alanda araç yoluna en yakın olan konut yapısıdır. Şeytanlı geleneksel konut kümelerinin güneyden 7. Sırasında yer almaktadır. Mütevazi geleneksel konut yapılarından özellikli mimari ve sanatsal yönleriyle ayrılan bu yapı önemli konak yapılarından bir tanesidir. Konak yapısının hemen kuzeyinde araç yoluna ait bir viraj bulunmaktadır. Genellikle bu mevkiideki konutlara gelen kullanıcılar araçlarını, bu virajda park etmek zorunda kalmaktadırlar. Virajdan konak yapısının zemin kotundaki avluya bağlantı bu iki yeri birbirine bağlayan dik bir yaya yolu ile sağlanmaktadır. Bu virajın kotu yaklaşık konağın birinci katı ile aynı seviyededir. Bu yoldan konağın yamaca bakan cephesinde bulunan köprüye geçiş bulunmaktadır. Restorasyon projesi bulunan yapının kapsamlı bir restorasyonu

yapılmamış olsa da çatısında meydan gelen bozulmalardan dolayı çatısında yeniden bir onarımı yapılmıştır.

Şekil 3.201 Şerif Reyhan Konağı'nın cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, soldaki 2019-sağdaki 2020)

Tescil edilen bu yapının çıkarılmış rölövesi kurulda bulunmaktadır. Ayrıca bu konağın torunların olan Sevi Reyhan'ın bu konakla ilgili yüksek lisans tezi kapsamında yapmış olduğu bir restorasyon projesi bulunmaktadır. Hem tezde hem de kurulda yapı, Şerif Reyhan Konağı adı ile kayıt altına alındığı için başlık olarak bu isim kullanılmıştır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 582 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konak pencerelerle dışarıya açılan birinci katından çıkmalı dış cephe duvarlarına sahiptir. Ön cephe duvarında pencere açıklıklarının bulunduğu zemin ve birinci katındaki duvarları göz dolma sistemiyle inşa edilmiştir.

Konağın bodrum katının temeli yaklaşık bir kat yüksekliğindedir. Bu temel cepheden algılanabilmektedir. Temelin üst kotundaki bodrum katına, konağın iki yan cephesine bitişik olan taş merdivenlerle zemin katına erişim sağlanabilmektedir. Çift yönden girişi olan bodrum katının iki ahır mekanı ve önünde bir hol mekanı bulunmaktadır. Bu holün kuzey duvarının manzaraya bakan köşesinde bir hela hacmi bulunmaktadır. Ahır mekanlarının tavanında, yığma taş kemerler kullanılmıştır. Her

iki ahırın dört duvarında da kullanılan taş duvarlarda havalandırma pencereleri ve ahır ile hol arasında bulunan pencere ve kapı boşlukları bulunmaktadır. Bu ön koridorda bir merdiven öğesi bulunmaktadır. Bu merdiven, ahır duvarına bitişik olarak zemin kattaki hayat mekanına çıkmaktadır. Hayat mekanına bağlanan bu merdiven, ahşap kapak aracılığıyla kapatılmıştır ve ihtiyaç halinde kullanılmaktadır. Özellikle karlı zamanlarda veya dışarıdan kullanımın mümkün olmadığı zamanlarda bu geçiş hayat kurtarıcı olmaktadır. Konağın bodrum katı toprağa gömülüdür. Fakat konağın zemin ve birinci katının yamaçtaki toprak kısım ile bir teması yoktur. Bunun için yapı ile yamaç arasında bir kat yüksekliğinde bir istinat duvarı yapılarak yapının yamaca bakan arka cephesinde bir boşluk oluşturulmuştur. Bu sayede yapının arka cephesinden yapının iki yan cephesine dışardan kolayca erişim mümkün olabilmektedir. Bu istinat duvarı üzerinden konağın birinci katına köprü ile bir geçiş yapılabilmektedir. Günümüzde bu geçiş halen mevcuttur. Ayrıca bu istinat duvarı ile konağın yaşama mekanları arasında bırakılan boşluk ile topraktan gelen nemin evin içine hapsolması engellenmiştir. Her ne kadar büyük taş duvarlar topraktaki nemden evin iç mekanlarını koruyor olsa da, bu ikisi arasında bir boşluğun bırakılması nemin zararlarından daha iyi korunmak için alınmış güzel bir önlemdir. Ayrıca evin arka cephesinde baca aksı boyunca yapılmış bir baca penceresi bulunmaktadır.

Şekil 3.202 Aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2020)

Konağın yaşam katları olan zemin ve birinci katta yapıya girişler bulunmaktadır. Zemin kotundan yapıya giriş, eğim çizgisi boyunca uzanan aksın her iki yanından sağlanmaktadır. Bu iki giriş yapının giriş holüne bağlanmaktadır. Aşhane mekanına erişim bu holler üzerinden sağlanmaktadır. Aşhane mekanının yamaca bakan yüzeyinde büyük bir taş baca bulunmaktadır. Bu taş kemerli ocaklığın duvarlarında nişler bulunmaktadır. Ocaklığın bulunduğu alanın zemini topraktır. Fakat aşhane mekanının döşemesi, günümüzde ahşap kaplama malzemesi ile kaplanmıştır.

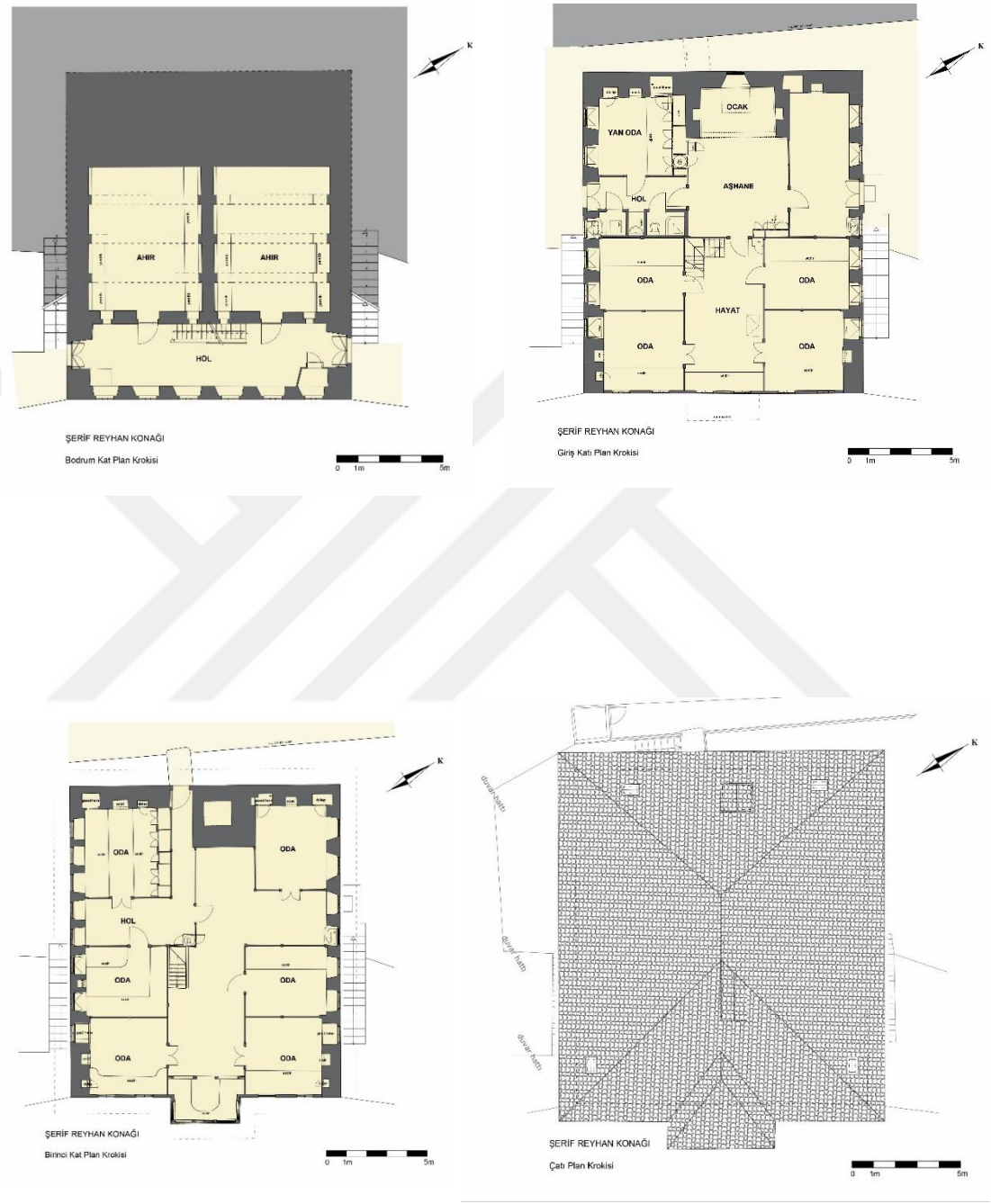

Şekil 3.203 Konağın zemin kattaki hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2020)

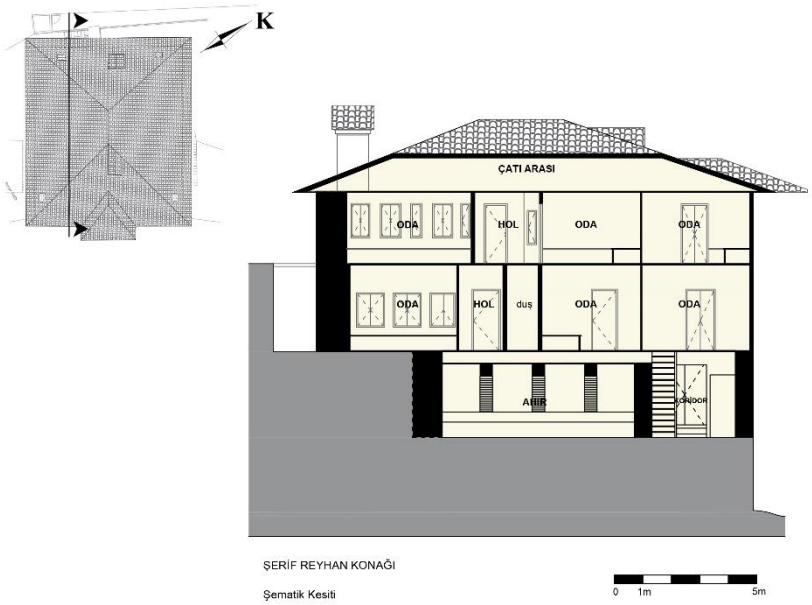
Yapının plan tipi hayattan merdivenli çift koridor bağlantılı aşhaneli-hayatlı plan tipine sahiptir. Kuzey yamacındaki girişteki holün yamaca bakan yüzeyinde bir oda hacmi bulunmamaktadır ve günümüzde burası mutfak mekanı yeniden işlevlendirilmiştir. Ayrıca güney yamacındaki girişin sağ tarafındaki yüzeylerinde ıslak hacim çözümleri yapılmıştır. Bu holün bulunduğu ıslak hacimlerin hemen karşısında bir yan oda mekanı bulunmaktadır. Bir yönden hol ile erişim sağlanan dış sofa mekanı olan aşhane üzerinden hayat mekanına giriş yapılmaktadır. Hayat mekanına açılan dört adet oda birimi bulunmaktadır. Bu odaların manzara yönünde olanlarının iç mekanlarında şömine donatısı da bulunmaktadır. Hayat mekanının cephede bir uzantısı yoktur fakat manzaraya bakan pencerelerinin hemen önünde, oturma birimi olan sedir donatısı bulunmaktadır. Bu sedirin hemen önünde döşemede

açılır bir kapak bulunmaktadır. Bu kapak yardımıyla ahır katına iniş yapılabilmektedir.

Zemin kattaki hayat mekanında bulunan merdivenle yapının birinci katına erişim sağlanabilmektedir. Birinci kata erişim iç mekandan yalnızca bu hayat mekanında bulunan merdiven aracılığıyla sağlanmaktadır. Birinci kata dışarıdan erişim yamaca bakan yüzeyde bulunan köprü aracılığıyla sağlanabilmektedir. Bu konak yapısında da otları depolamak için bir alan bırakılmamıştır. Çünkü bu konağın da büyük serenderi bulunmaktadır. Konağın ihtiyaç programı içinde otları depolamak amacıyla kullanılacak bir mekan tasarlanmamıştır. Misafirlerin girişi için kullanılan bu dış mekanla bağlantıyı sağlayan köprü ile birinci kattaki misafir odalarına uzun bir koridor yardımıyla geçiş yapılabilmektedir. Bu koridor hole açılmaktadır. Holün yamaca ve manzaraya bakan yüzeylerinde iki adet oda birimi bulunmaktadır. Holün güneydeki yan cephesinde ışıktan faydalanmak amacıyla pencereleri bulunmaktadır. İstenildiği taktirde geçişi sağlamak amacıyla bu misafir bölümü ile arasındaki geçişi sağlayan bir kapı ve dönme dolap bulunmaktadır. Bu dönme dolap ev halkının mahremiyetini sağlayan ve misafirlerle karşı karşıya gelmeden onların yiyecek içecek ihtiyaçlarını karşılayan önemli bir öğedir. Ev halkına ait olan evin kuzey bölümünde ise genişçe bir alan yer almaktadır. Bu genişçe bir alana açılan yamaca dayalı kuzeydeki yan cepheye bakan bir oda birimi bulunmaktadır. Zemin kattaki hayat mekanının birinci katında yer alan hayat mekanına açılan üç adet oda birimi bulunmaktadır. ayrıca bu hayat mekanının cepheye uzanan bir çıkıntısı bulunmaktadır. Yaklaşık 125 cm uzunluğunda olan bu çıkmada sedir donatısı bulunmaktadır ve bu mekan ayırıcı bir bölme ile hayat mekanından ayrılmıştır. Birinci katta bir oda hariç tüm odalarda şömine donatısı bulunmaktadır. Misafir odaları zaten genellikle şömineli olarak tasarlanmaktadır. Bu, konak yapılarında misafire verilen önemi gözler önüne sermektedir. Bize döneminin yaşam koşulları hakkında ipuçları veren bu yapıların en önemli özelliği ev sahiplerinin sahip olduğu ihtiyaçlara göre tasarlanmış olmasıdır. Yapının çatı formu, dört omuzlu kırma çatıdır. Çatı, 2020 yılının yaz mevsiminde tadilat geçirmiştir. Ondan önceki çatı kaplama malzemesi oluklu saç levha iken, tadilatla birlikte geleneksel dokuya uygun bir çatı malzemesi olarak alaturka kiremit kullanılmıştır.

Şekil 3.204 Şerif Reyhan Konağı'nın plan krokileri

Şekil 3.205 Şerif Reyhan Konağı şematik kesiti

3.3.1.2.8 Konut Ş8- Gülşen Melek Evi (139 Ada 31 Parsel) 117 Sıra Numaralı. Konut, 139 ada 31 parsel içinde yer almaktadır. Ahır katı yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilmiş olup, 117 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.206 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Şeytanlı mevkiinde yer alan yapı, geleneksel konut kümeleri içinde bulunan kuzey yönünde yer alan son geleneksel konut yapısıdır. Bu geleneksel konut yapısının kuzeyinde yapıya ait bir serender yapısı bulunmaktadır ve bu yapı da konut yapısıyla beraber tescil edilmiştir. Yapıya, araç yolu ile konut arasındaki patika yol ile ulaşım sağlanabilmektedir.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 562 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız ahşap düz dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı

arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan bodrum katından dolayı iki katlı bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 3.207 Gülşen Melek evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2020)

Konutun yan cephelerinden çift yönlü olarak yapıya cephe yüzeyinden doğrudan giriş sağlanabilmektedir. Yapının geleneksel konutta dış sofası olan aşhane mekanı, bu konutta yalnızca dış sofa olarak adlandırılacaktır. Çünkü bu yapının dış sofasında bir baca ve ocaklık mekanı bulunmamaktadır. Fakat plan tipi olarak yapılan tadilatlarla birlikte değişime uğrayan bu yapı, görünüşte geleneksel yapısını korumuş bir yapıdır. Yapıya giriş eğim çizgisi boyunca uzanan bir aks üzerinden çift taraflı olarak sağlanabilmektedir. Yapının ana girişi olan kuzey yamacındaki girişin önünde genişçe bir avlu bulunmaktadır. Yapının yalnızca bodrum katı toprağa gömülüdür. Yaşama mekanları olan zemin ve birinci katın yamaca balkan yüzeyleri toprağa gömülü değildir. Yapıya girişler yalnızca zemin katından yapılabilmektedir. Bodrum katına girişler ise zemin kattan yapının bodrum katına, yan duvarlara bitişik olarak uzanan taş merdivenler aracılığıyla ulaşım sağlanabilmektedir. Yığma taş duvarlara sahip olan bodrum katının eğim çizgisi boyunca uzanan aksta çift yönlü girişi bulunmaktadır. Güneydeki girişin dışında hemen ana girişi yapının kuzeydoğu yönünden sağlanmaktadır. Yapının manzara yönünde bir ıslak hacim birimi bulunmaktadır. Bodrum katında iki adet ahır birimi ve bunların hemen önünde bir ön koridor bulunmaktadır. Dış mekandan bodrum katına girişler bu koridor mekanına açılmaktadır. Ön koridora bakan ahır yüzeylerinde pencere ve kapı açıklıkları

bulunmaktadır. Koridor ile ahır yüzeyleri arasındaki bölme ahşap malzeme ile yapılmıştır. Konutun bodrum katında yer alan güneydeki ahır mekanından, zemin kattaki hole bir merdiven yardımıyla geçiş yapılabilmektedir. Bu merdiven seyyar bir merdiven olup, kullanılmadığı zaman ahır içinde kolaylıkla çıkarılabilmektedir. Merdivenle bu mekanının tavanına çıkıldığında, zemin katın döşemesi ile ahır tavanı arasında bir boşluk olduğu görülür. İhtiyaç halinde konutun yaşam katından bodrum katına bu bağlantı aracılığıyla ulaşım sağlanabilmektedir. Ahır katının tavanında taş kemerler bulunmaktadır.

Şekil 3.208 Konutun dış sofasındaki oturma alanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.209 Konutun dış sofasındaki gömme dolaplardan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

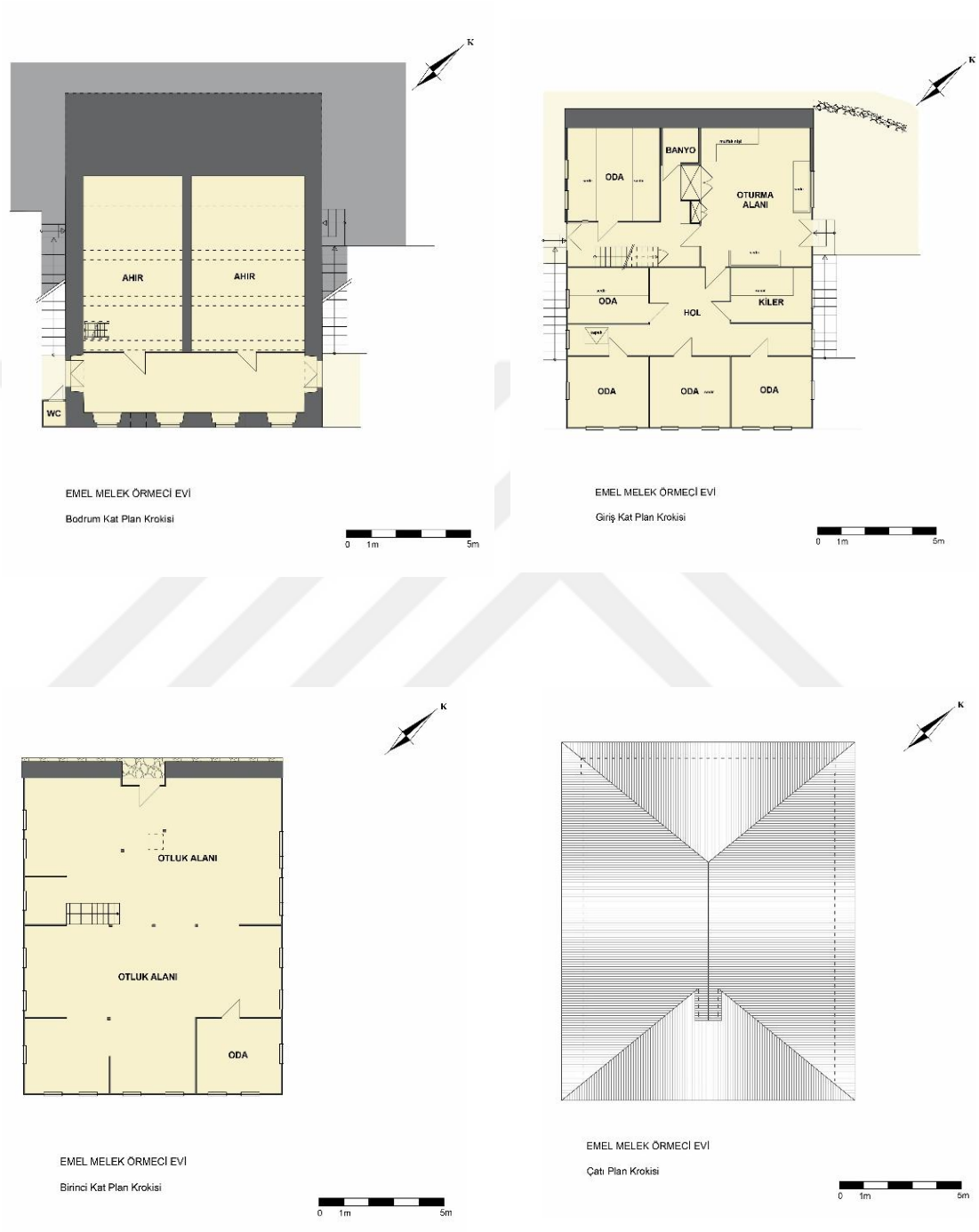
Şekil 3.210 Konutun birinci katındaki yamaca bakan cephesinde yer alan ahşap kapıdan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

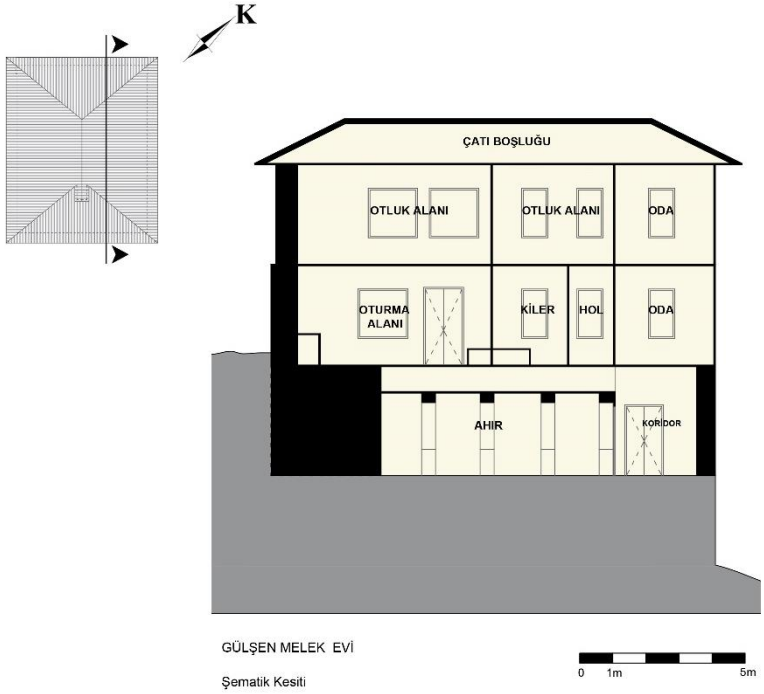
Şekil 3.211 Konutun birinci katından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Zemin kata geldiğimizde geleneksel plan şemasında karşımıza çıkan hayat mekanının burada ‘T’ şeklinde bir iç sofa olarak karşımıza çıktığını görebilmekteyiz. Yapı kullanıcıları tarafından da planın sonradan değiştirildiği aktarılmıştır. Konutun doğrudan dış mekan üzerinden ve hol üzerinden iki giriş mekanı bulunmaktadır. Bu dış sofadan iç sofaya bir giriş bulunmaktadır. Bu iç sofaya girişin sağında bir kiler ve solunda bir oda birimi bulunmaktadır. Bu iki odanın manzaraya bakan yönünde konutun bir yan cephesinden diğer yan cephesine uzanan yaklaşık 130 cm genişliğinde bir hol uzanmaktadır. T şeklinde oluşan bu holüm yan cephelere bakan yüzeylerinde mekanın gün ışığından faydalanmasını sağlayacak pencereleri bulunmaktadır. Bu holün güney cephesine bakan kısmında, ahır katına inmeyi sağlayacak olan geçiş bulunmaktadır. Bu geçişi sağlayacak olan bölme ahşap bir kapak yardımıyla kapatılmıştır. Dışarıdan belli olmamaktadır. Bu ‘T’ şeklindeki koridorlardan manzaraya yönüne bakan üç odaya giriş bulunmaktadır. Zemin katın dış sofasının güneye bakan yan yüzeyinde gömme dolaplar bulunmaktadır. Bu gömme dolapların bir kısmı yalnızca holden kullanılabilmektedir. Bu gömme dolaplar ile yamaca dayalı güney yönündeki yan oda arasında ince bir koridor bulunmaktadır. Bu koridor yardımıyla konutun ıslak hacmine ulaşım sağlanabilmektedir. Bu mekan yapıya sonradan dahil edilmiş olan bir mekandır. Ev sahiplerinin konfor koşullarını sağlamak amacıyla yaptıkları bu değişiklik, geleneksel yapının dışarıdaki görsel bütünlüğüne zarar vermeden çözüldüğünden olumlu bir örnektir. Konutun güney yan cephesinden girişte solda yer alan bir yan oda bulunmaktadır. Bu yan odanın iç mekanında, şöminesi ve sedir donatıları bulunmaktadır. Ayrıca güneydeki yan cepheden girişteki holde; girişin hemen sağında birinci kata bağlanan ahşap bir merdiven öğesi bulunmaktadır. Ahşap merdiven ile birinci kata erişim sağlanabilmektedir. Ayrıca birinci katın yamaca bakan yüzeyinde bir kapı bulunmaktadır. Günümüzde bu kapı kullanılmamaktadır. Birinci katta genişçe bir boş alan ve taşıyıcı dikmeler bulunmaktadır. Yalnızca manzaraya bakan cephede, kuzey yan cepheye dayalı bulunan bir oda birimi bulunmaktadır. İstenildiği takdirde modüler bir şekilde, bu alanda ihtiyaca göre oda birimleri çıkarılabilmektedir. Yapının birinci katından çatıya erişim sağlanabilmektedir. Seyyar bir merdiven yardımıyla tavanda yer alan açılır kapak ile

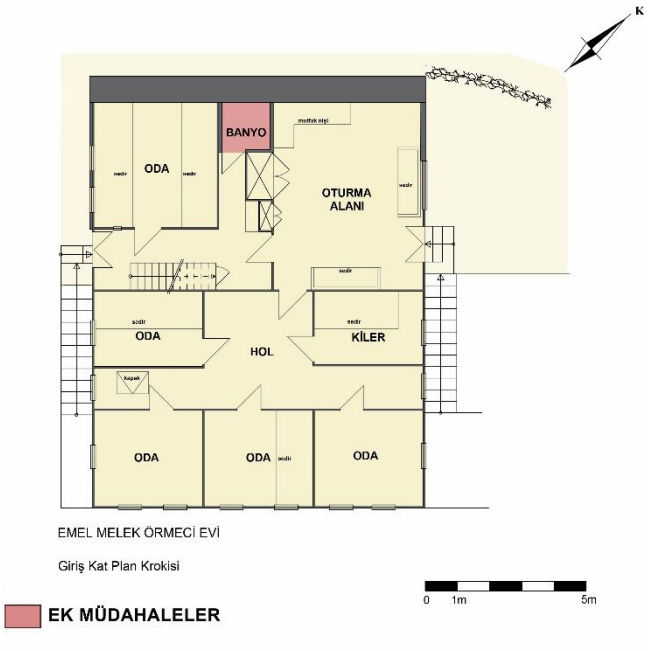
çatıya çıkış yapılabilmektedir. Çatı formu, dört omuzlu kırma çatıdır ve çatı malzemesi olarak oluklu sac levha kullanılmıştır.

Şekil 3.212 Gülşen Melek evinin plan krokileri

Şekil 3.213 Gülşen Melek evi şematik kesiti

Şekil 3.214 Yapının iç mekanına eklenen ıslak hacim (Kişisel arşiv, 2019)

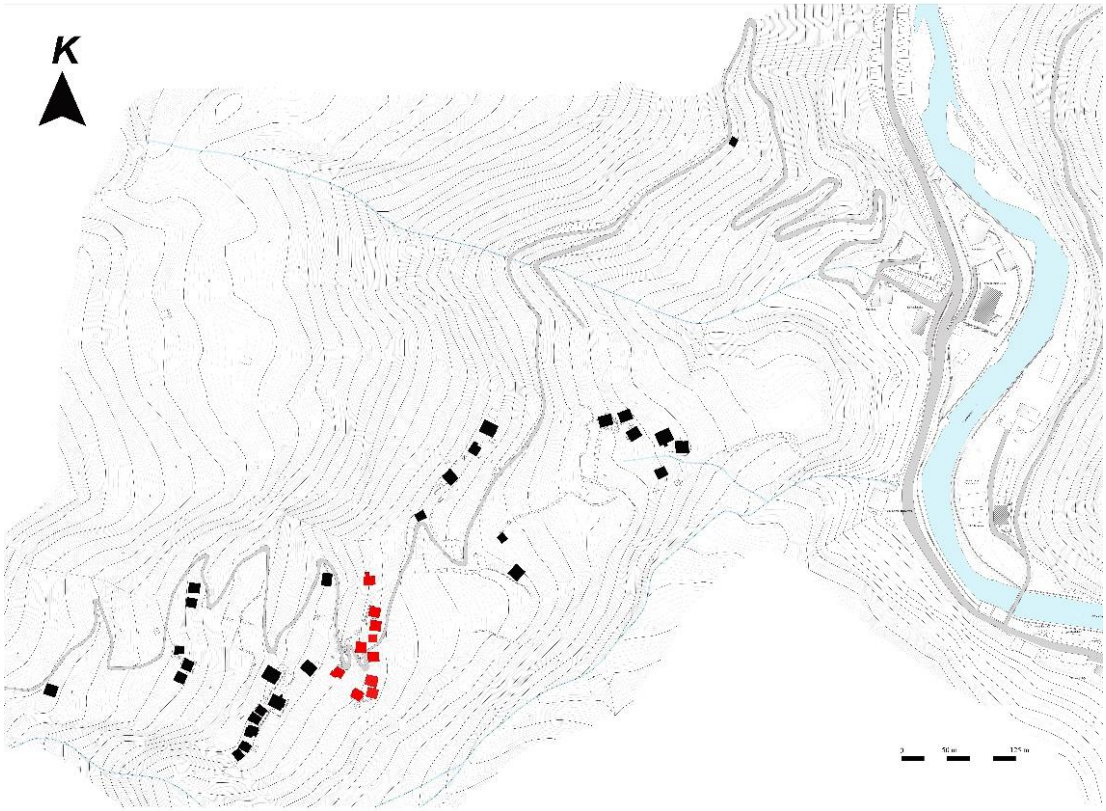
3.3.1.3 Ortaköy Mevkii Yerel Konut Örnekleri

Ortaköy mevkii; yerleşimin ortasında kalan, Şeytanlı ve Kneşli mevkiileri arasındaki üçüncü en yüksek rakımlı yerleşimidir. Mevkii içinde, koruma alanı içerisinde olan konut yapıları olduğu gibi koruma alanı içerisinde olmayan konut yapıları da mevcuttur. Ortaköy mevkiinde bulunan 1 yeni yapı,1 müdahale görmüş yapı ile birlikte toplam 10 konut yapısı bulunmaktadır. Bunlardan yalnızca biri geleneksel olmayıp araç yolu yapımından sonra betonarme sistemle araç yoluna yakın bir alanda inşa edilmiştir. Müdahale görmüş konut yapısı ise yangın geçirdiğinden sadece ahır katı korunarak üst katları yeni (betonarme) yapım sistemiyle tekrar revize edilmiştir. Geleneksel konutlar da kısmen ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan eklerle müdahale görmüşlerdir. Bu bölümde yerleşimde geleneksel olan ve yapıya giriş sağlanabilen yapılara yer verilerek hakkında edinilen bilgiler aktarılacaktır. Bu mevkiide yer alan iki konak yapısından birine güvenlik nedeniyle girilememiştir. Mevkiide bulunan iki konut yapısı hariç (Elmas-Kadir Turan evi ve Fikret Ömeroğlu evi) tüm yapılar korunma alanı içerisindedir. Korunma alanı içerisinde tescil edilmiş dört konut yapısı bulunmaktadır. Bunlar; Adil Çamlı evi (1), Çamlılar Konağı (A), Sariye-Sefa Onal Konağı (B) ve Leyla-Ahmet Reyhan evi (4)' dir(Şekil 4.1).

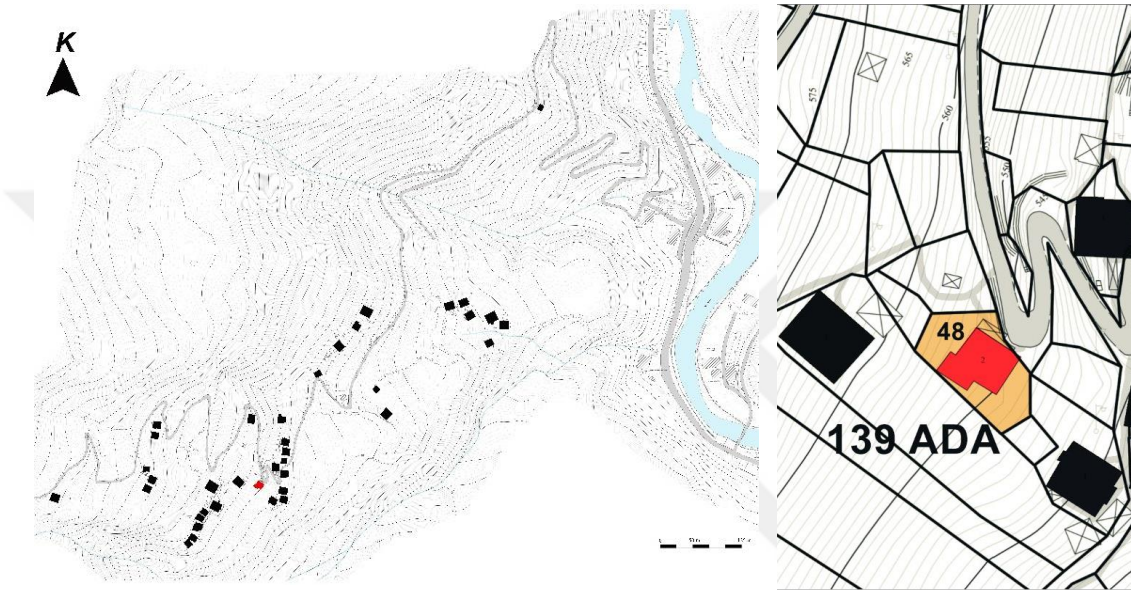
Şekil 3.215 Ortaköy mevkiinde bulunan konut yapıları (Kişisel arşiv, 2020)

Bu bölümde Ortaköy mevkiinde incelenen Şekil 3.215' te numaralandırılmış 7 geleneksel konut örneği numaralandırıldıkları sıraya göre detaylı inceleneceklerdir. Ortaköy mevkii araç yolu ile ikiye bölündüğünden konutlar yolun güneyinde ve kuzeyinde olmak üzere iki kısımda konumlanmaktadır. Ortaköy mevkiinde, 2 adet nitelikli konak yapısı bulunmaktadır. Bunlardan biri kullanılamaz durumdayken (A), biri (B) günümüzde mevsimlik olarak halen kullanılmaktadır (Şekil 3.215) A ile harflendirilen konut yapısı Çamlılar Konağı olarak tescilli bir konak yapısıdır. B ile harflendirilen konak yapısı da Sariye-Sefa Onal'a ait bir tescilli konak yapısıdır. Diğer geleneksel mütevazi konut örnekleri mütevazi ahşap yapı malzemesi ile bu iki yapıdan ayrışmaktadırlar. Aşağıdaki başlıklarda tüm bu yapıların spesifik özellikleri detaylı olarak ele alınacaktır. Ayrıca Şekil 3.215' te C ile harflendirilmiş konut yapısı yeni yapım teknikleri ile yapılmış betonarme yapı örneklerinden biridir. Yapı kullanılan malzeme, çatı formu ve gabarisi ile diğer yapılarla uyum içerisindedir.

Şekil 3.216 Ortaköy mevkiinde yer alan konutların yerleşimdeki konumu

3.3.1.3.1 Konut O1- Şinasi Orakçı Evi (139 Ada 48 Parsel). Konut, 139 ada 48 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan geleneksel yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından tescil edilmemiştir.

Şekil 3.217 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Ortaköy mevkiinde yer alan yapı, araç yolunun yapmış olduğu virajın kenarında konumlanmaktadır. Konut hem geleneksel yaya yoluna hem de araç yoluna yakındır. Her iki yol ile bağlantısı bulunan yapı, ulaşılabilirlik açısından avantajlı bir konuma sahiptir. Yapıya yakın olan araç yolu, yapı inşa edildikten sonra yapılmıştır.

Şekil 3.218 Şinasi Orakçı evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 545 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Konut yapısı bodrum katı ile birlikte ön cepheden bir katlı görünmektedir. Fakat yapının çatı arası katına sonradan ilave edilen oda birimi ile birlikte çatı arasında farklı kat yüksekliği meydana gelmiştir. Çatı arası katı eklenen oda hariç yüksekliği yarım kat yüksekliğindedir. Eskiden otları depolamak için kullanılan çatı ara katında bulunan küçük delikli pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlayarak eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kurumasını sağlayıp, küflenmesini engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Yapının bodrum katı, zemin katı ve oda eklenmiş olan çatı arası katı bulunmaktadır. Her katın, birbirinden bağımsız dış mekan girişleri vardır. Bodrum katında iki adet ahır mekanı ve ön koridor bulunmaktadır. Bu ön koridorun ahır mekanları ile arasında ayırıcı ahşap bölme duvarlar kullanılmıştır. Ahşap kapılar aracılığıyla ön koridordan ahır mekanına giriş sağlanabilmektedir. Günümüzde bu ahır mekanları; odun depolama ve benzeri malzemeleri depolamak amacıyla kullanılmaktadır. Ahır mekanları arasında iki adet taşıyıcı ahşap kolon ve bu iki mekan ile ön koridorun kesiştiği noktada bir adet taşıyıcı taş duvar bulunmaktadır. Ayrıca ahır mekanları arasında da ayırıcı ahşap duvarlar kullanılmıştır. Ahır mekanları ile ön koridor arasındaki ayırıcı ahşap duvar yüzeyinde kapı açıklarının yanında pencere açıklıkları da bulunmaktadır. Bodrum katından

yaşama katına yapının yan cephelerine bitişik olarak çıkan taş merdivenler aracılığıyla erişim sağlanabilmektedir. Yan cephelerden yapının zemin katına çift yönlü giriş sağlanabilmektedir. Kuzeydoğu cephesinden yapıya giriş, doğrudan aşhane mekanına yapılmaktadır. Aşhane mekanının güneybatı yönünde yamaca bakan yüzeyde ıslak hacim birimleri çözülmüştür. Bu ıslak hacimlerin manzaraya bakan ön cephesinde bir yan oda mekanı bulunmaktadır. Bu odaya hem aşhane mekanı üzerinden hem de dış mekandan erişim sağlanabilmektedir. Çift girişli olan yapının bir girişi aşhaneye açılırken bir girişi de aşhanenin güneybatısında yer alan yan odaya açılmaktadır. Yan oda mekanı günümüzde televizyon izleme, oturma gibi faaliyetlerin yapıldığı bir mekan olarak kullanılmaktadır. Aşhane mekanından evin hayat mekanına erişim sağlanabilmektedir. Bu hayat mekanında, yapının yan cephelerine bakan sağlı sollu olarak dizilmiş olan dört adet oda birimi bulunmaktadır. Odalar arasındaki hayat mekanının genişliği yaklaşık 220cm, uzunluğu ise yaklaşık 460 cm'dir. Hayat mekanının manzaraya bakan duvarına dayalı bir sedir donatısı ile hayat ile aşhane arasındaki duvarın güney köşesinde bir dolap donatısı yer almaktadır.

Şekil 3.219 Konutun aşhane mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Çatı arası katı normalde yarım kat yüksekliğinde olmasına rağmen yapıya sonradan eklenen oda birimi ile birlikte eklenen kısımda kat yüksekliği artmaktadır. Çatı arası yarım kat yüksekliğinde olup eskiden geleneksel sosyal yaşamda önemli bir yer tutan besi hayvanları için kurutulan otların yer aldığı bir mekan olarak kullanıldığı aktarılmaktadır. Günümüzde değişen yaşam koşulları ile birlikte artık hayvancılıkla uğraşmayan ev sakinleri, burayı depo ve benzeri amaçlarla kullanmaktadırlar.

Şekil 3.220 Konutun aşhane mekanından diğer mekanlara geçişin sağlandığı kapılardan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

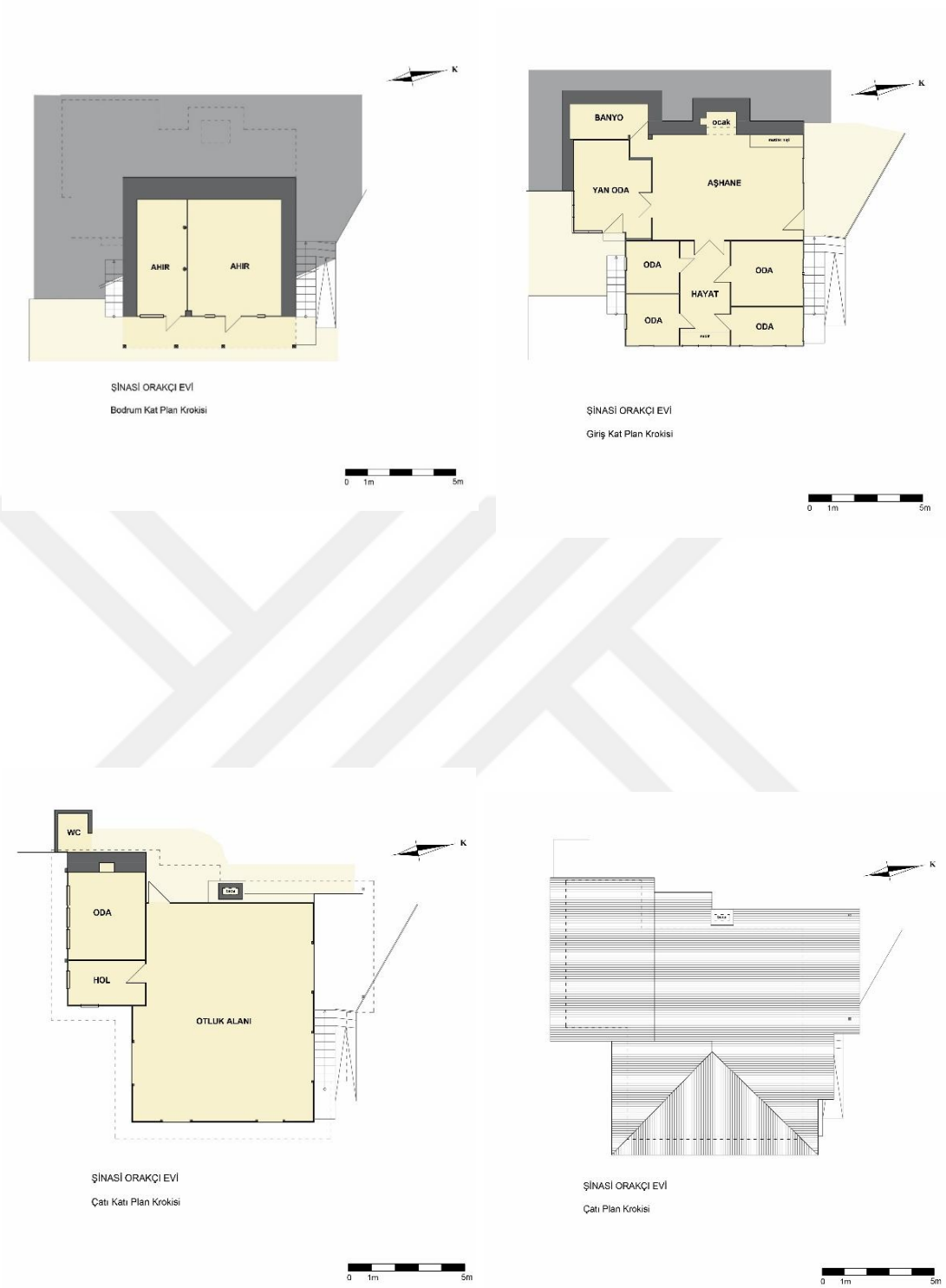

Şekil 3.221 Konutun hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

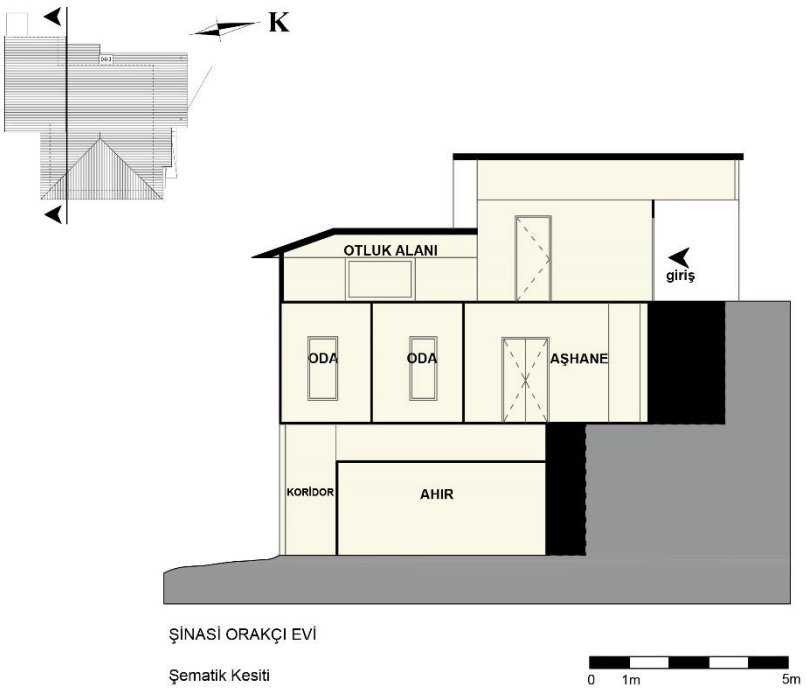
Yapının çatı katı arasına giriş, araziden yamaca bakan arka cepheden sağlanabilmektedir. Yapının kuzeydeki zemin kotundaki avlusundan yamaca doğru uzanan patika yol yapının arka cephesindeki giriş kotuna ulaşmaktadır. Bu çatı arası katının dış mekanında, yapının güneybatı köşesine konumlanan bir ıslak mekan hacmi bulunmaktadır. Yapıya sonradan eklenen bu ıslak mekan hacminin dış duvarları briket, çatısı da betonarme düz çatıdır. Çatı arası katındaki odaya giriş, yamaca bakan cephedeki ahşap kapının sağında yer almaktadır. Bu odaya giriş de bir ara mekan olan küçük bir hol ile sağlanmaktadır. Odanın yamaca bakan taş duvarında şömine donatısı bulunmaktadır. Yapının çatı formu, iki adet beşik çatının yan yana gelmesiyle oluşmuştur. Aynı yönde farklı kotlarda iki beşik çatının yan yana gelmesiyle oluşan çatının kaplama malzemesi, oluklu sac levhadır. Ayrıca yapının araç yoluna bakan yan cephesindeki avlu ile araç yolu arasında bir istinat duvarı yer almaktadır. Ayrıca bu avlunun üstünü kapatan oluklu sac levha bir örtü bulunmaktadır. Yapının bodrum katı ile zemin katının da yamaca bakan cepheleri toprağa gömülü bulunmaktadır. Yapının geniş çatı saçaklarının altı herhangi bir kaplama malzemesi ile kapatılmamıştır.

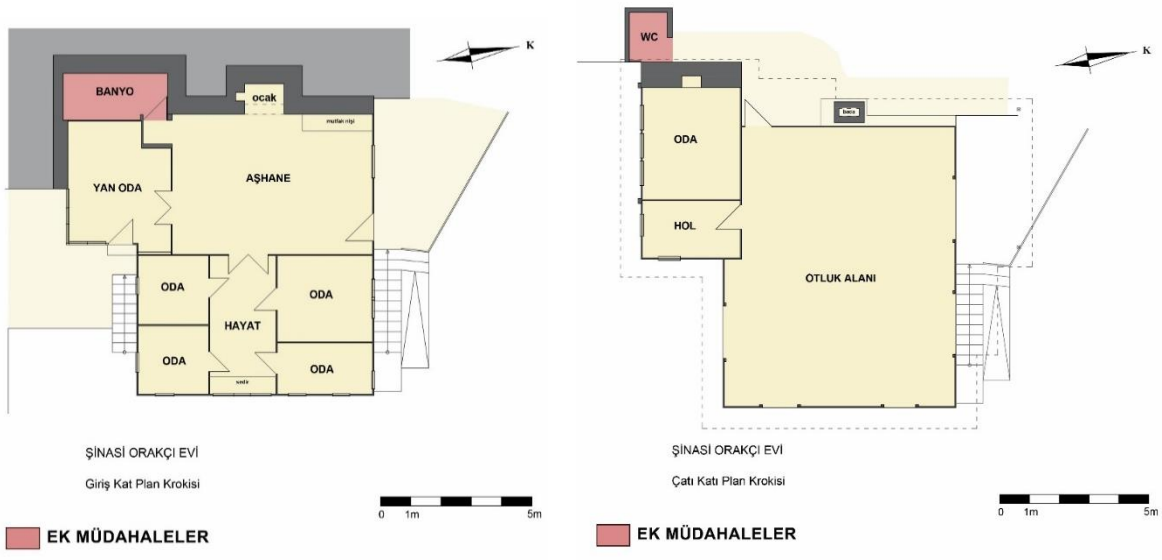
Şekil 3.222 Yapının ahır tavanında kullanılan taşıyıcı ahşap kütükler (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.223 Şinasi Orakçı evinin plan krokileri

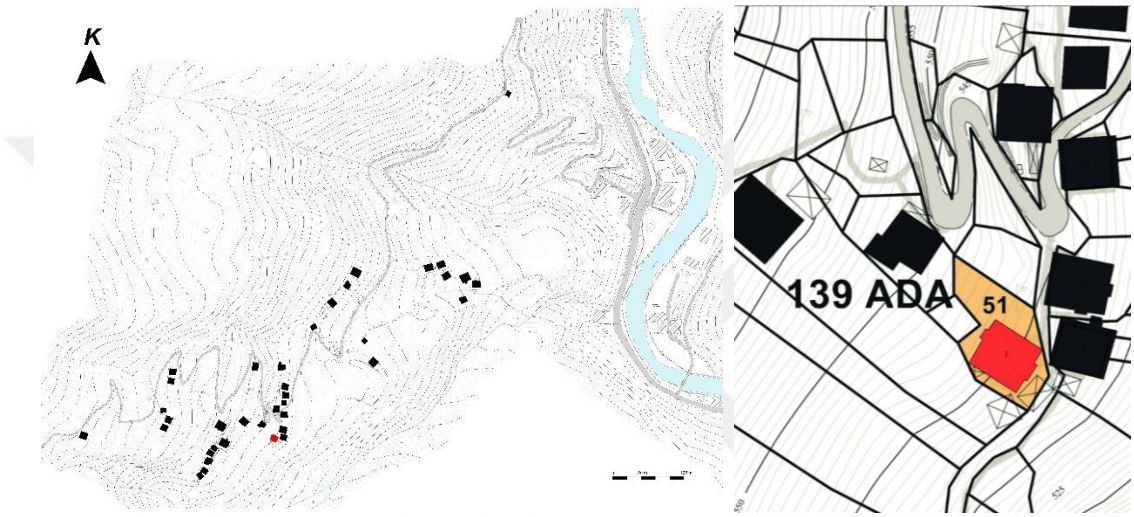

Şekil 3.224 Şinasi Orakçı evi şematik kesiti

Şekil 3.225 Yapıya yapılan ek müdahaleler

3.3.1.3.2 Konut O2- Adil Çamlı Evi (139 Ada 51 Parsel) 112 Sıra Numaralı. Konut, 139 ada 51 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilmiş olup, 112 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.226 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Ortaköy mevkiinde yer alan yapıya araçla direkt ulaşım mümkün değildir. Yapıya araç yolu ile konut arasındaki patika yol ile ulaşım sağlanmaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 531 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut pencerelerle dışarıya açılan en üst katının hayat mekanında çıkmalı bir dış ahşap cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 3.227 Adil Çamlı evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun ana girişi yapının kuzeydoğu yönünden sağlanmaktadır. Yapının yaşam katı olan zemin katının güneybatı cephesine açılan başka bir girişi daha vardır. Yapıya giriş eğim çizgisi boyunca uzanan bir aks üzerinden çift taraflı olarak sağlanabilmektedir. Manzaraya bakan cephenin her iki yan cephesinden sağlanan girişler içeri çekilmiştir. Bu yarı açık mekanlar yapıya korunaklı bir giriş sağlamaktadır.

Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Çatı formu, dört omuzlu kırma çatıdır. Yapının çatısında oluklu sac levha kullanılmasına rağmen bacaların üzerinde kırmızı alaturka çatı kiremiti kullanılmıştır. Çatının geniş saçaklarının altı herhangi bir malzeme ile kaplı değildir.

Yapının zemin katındaki yaşam mekanında; aşhane, yan oda ve hayat mekanı etrafında sağlı sollu olarak dizilmiş odalar bulunmaktadır. Hayat mekanı evin manzaraya bakan bölümünde yer alırken, aşhane mekanı evin ocaklığının da bulunduğu yamaca bakan cephesinde yer almaktadır. Çünkü evin ocak adı verilen bölümünü oluşturan bacadaki yük, evin temellerine aktarılmadan direk toprağa aktarıldığından ahır katımım üzerinde değil yamaca yakın kısmında yer almaktadır. Evin aşhane bölümündeki büyük bacaların oluşturduğu yük temele aktarılmamaktadır ve evin taşıyıcı sisteminden bağımsız olarak çalışmaktadır.

Konuta ulaşımı sağlayan patika yolun kotu, bodrum katından başlamaktadır. Bu yüzden yapıya erişim yapının yan cephelerine bitişik olarak çıkan taş merdivenler aracılığıyla sağlanmaktadır. Yapının zemin kotunda, eğim çizgisi boyunca uzanan karşılıklı aks boyunca çift yönlü olarak erişim sağlanabilmektedir. İçeri çekilmiş yarı açık mekanlar üzerinden yapının aşhane maekanına ulaşılabilmektedir. Yapı tek yan odalı, hayattan merdivenli aşhaneli-hayatlı plan tipine sahip bir konuttur. Aşhane mekanının yamaca dayalı olan taş duvarında bir ocaklık bulunmaktadır. Taş kemerli bu ocaklığın üst kat boyunca daralan büyük bir taş bacası bulunmaktadır. Ocaklığın taş duvarlarında nişler yer almaktadır.

Şekil 3.228 Konutun aşhane mekanında bulunan ocaklık bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Aşhane mekanının hemen yanında bulunan yan odaya, yalnızca dışarıdaki yarı açık mekan üzerinden erişim sağlanabilmektedir. Bu yan odaya ihtiyaçlar doğrultusunda yeni yapım teknikleri ile dışarıdan bir ıslak hacim birimi eklenmiştir. Bu yan odanın yamaca bakan duvarında bir şömine ile yan cepheye bakan bir sedir donatısı bulunmaktadır. Yan odanın yan cepheye bakan yüzeyinde, ıslak hacim

duvarlarının bu cepheyi kapatmasından yan odanın ışık alması için duvarda tavana yakın bölümde yatay bant pencereler kullanılmıştır. Ayrıca aşhane mekanının kuzeyinde yer alan, içeri çekilmiş yarı açık alanın yamaca bakan yüzünde; konutun yamaca dayalı olan taş duvarı uzanmaktadır. Yapının zemin katının yamaca bakan duvarı toprağa gömülüdür. Bu yüzden konutun birinci katına yamaçtaki arazi üzerinden giriş sağlanabilmektedir.

Aşhane üzerinden evin hayat mekanına ulaşılabilmektedir. Hayat mekanının sağında ve solunda ikişer adet olmak üzere dört adet oda birimi yer almaktadır. Fakat bu odalardan üçü hayat mekanına açılmaktadır. Kuzey yan cepheye dayalı olan hayat ile aşhane arasında kalan hayat mekanına açılmayan bir kiler mekanı da bulunmaktadır. Bu kiler mekanı aşhaneye açılmaktadır. Hayat mekanının zemin katta, cepheye uzanan bir çıkıntısı bulunmakla birlikte; bu cephesine dayalı bir sedir donatısı yer almaktadır. Ayrıca hayat mekanı ile aşhane arasındaki duvara dayalı bir gömme dolap ve üst kata erişimi sağlayan bir ahşap merdiven elemanı bulunmaktadır. Birinci katın plan şemasında aşhane ile hayat mekanı arasındaki aksın manzaraya bakan bölümünde hayat mekanının manzaraya bakan cephesinde konumlanmış dışarıya uzanan bir depo ve oda birimi yer almaktadır.

Şekil 3.229 Konutun hayat mekanında bulunan gömme dolap ve merdiven öğelerinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun bodrum katında; yığma taş malzemeli taşıyıcı duvarlar üzerine yükselen ahır mekanlarının üç tarafı taş duvarlarla çevrilidir ve iki yan cepheye bakan taş duvarlar yaklaşık 67 cm kalınlığındadır. Bu duvarların manzaraya bakan cephesinde, ahır mekanı ile ön koridor birbirinden ahşap ayırıcı duvarlarla ayrılmıştır. Bu ahşap ayırıcı duvar üzerinde ahır mekanına girişi sağlayan, ahşap kapılar mevcuttur. Bu iki ahır mekanı arasındaki yığma taş duvarın kalınlığı ise yaklaşık 51 cm' dir.

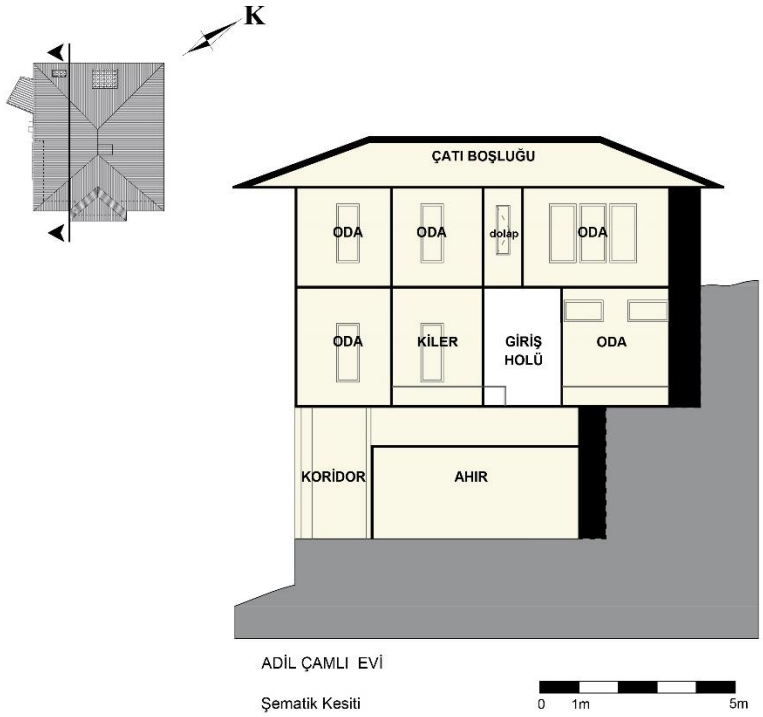
Ahır tavanında taşıyıcı ahşap kütükler kullanılmıştır. Çapları farklı olan bu kütükler yardımıyla ahır mekanındaki tavan, mekanın girişine dik olarak yerleştirilen bu kütükler yardımıyla taşınmaktadır. Tavanda, ahşap kütüklerin üzerinde ise ahşap kaplama malzemesi kullanılmıştır. Bu kirişler kullanılan ağaç çapına göre değişiklik göstermektedir. Genel olarak, tüm ahır yapılarında olduğu gibi, ahır tavanı üzerinde sıkıştırılmış toprak malzeme yer almaktadır. Bu malzeme ahır katındaki kötü kokunun yaşam alanına çıkmasını engelleyerek iki kat arasında tampon bölge oluşturmaktadır. Bodrum katında; iki adet ahır mekanı ve bu mekanlara girişin sağlandığı bir ön koridor mekanı bulunmaktadır.

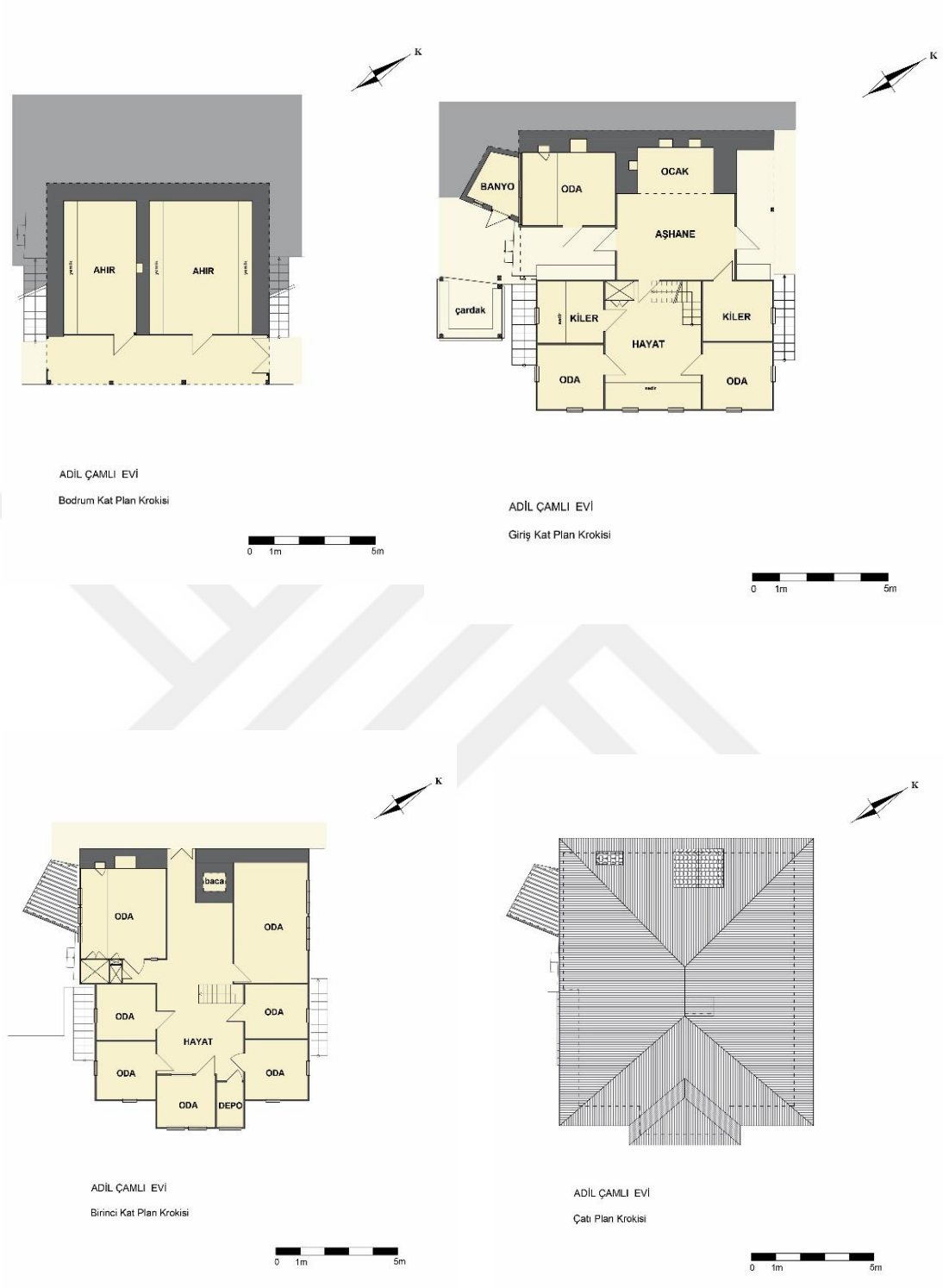
Şekil 3.230 Bodrum katındaki ahır mekanındaki tavandan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

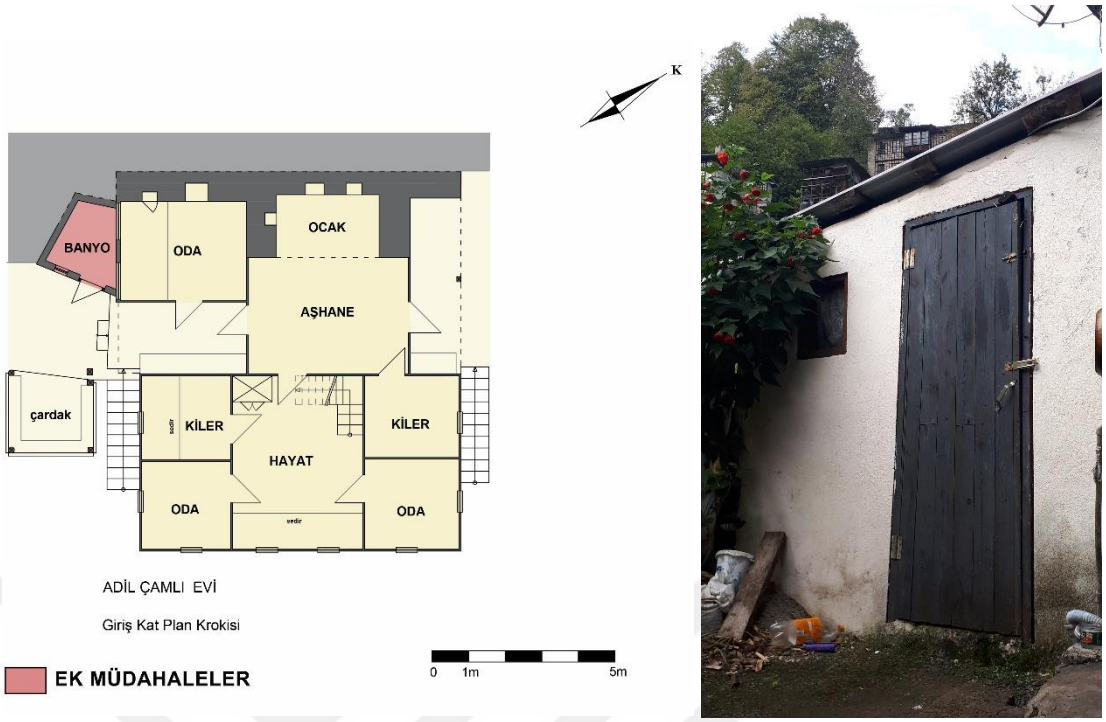
Şekil 3.231 Bodrum katının ön koridor mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.232 Adil Çamlı evi şematik kesiti

Şekil 3.233 Adil Çamlı evinin plan krokileri

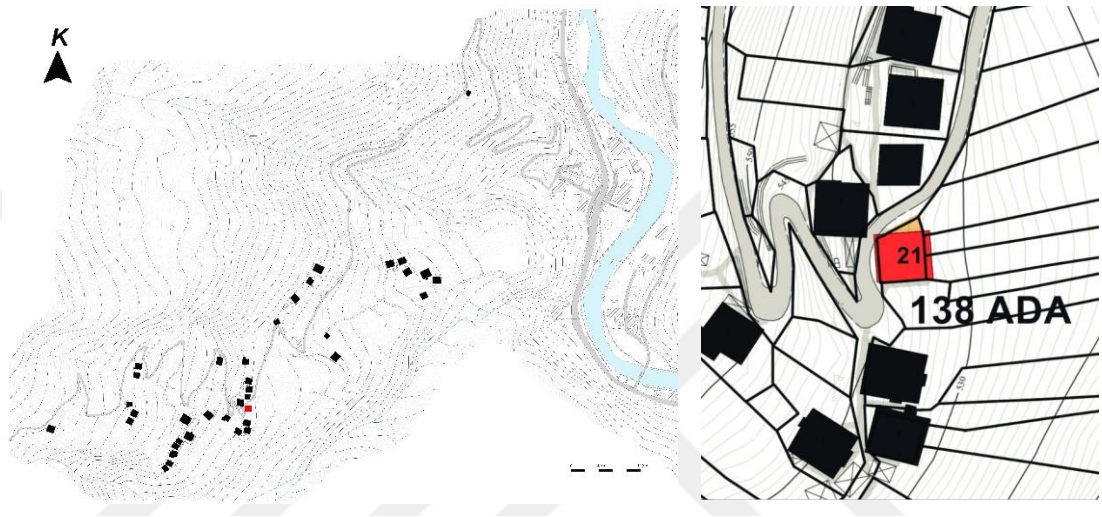

Şekil 3.234 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan hacmi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.235 Ek ıslak mekanın yapıya bitişik cephesindeki odada yapılan pencere değişiklikleri (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.3.3 Konut O3- Emine-Zeki Onur Evi (138 Ada 110 Parsel). Konut, 138 ada 110 parsel içinde yer almaktadır. Ahır katı yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan geleneksel yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından tescil edilmemiştir.

Şekil 3.236 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Ortaköy mevkiinde yer alan yapı, araç yolu kenarında konumlanmaktadır. Araç yolunun manzaraya bakan tarafında yer alan yapı, araç yolundan önce de doku içinde bulunduğundan araç yolunun şekillenmesinde rol alan geleneksel yapılardan biridir. Araç yolu yapının yamaca bakan arka cephesinden geçmektedir. Yapının bulunduğu alan üzerinde daha önceden ahşap bir konut yapısı olduğu ve yangın geçirdiği için yanan yapı yerine başka bir yerden satın alınan konutun parçalarıyla; köy halkının çok kısa bir sürede dayanışma ve yardımlaşmasıyla birlikte yeniden inşa edilmiş bir yapıdır. Yapı, sökülür takılır bir malzeme olan ahşap malzemenin yeniden kullanılabilirliğine ve sürdürülebilirliğine güzel bir örnektir. Yapının bodrum katı taş olduğundan bu kat yangından etkilenmemiştir. Yeni yapılan yapı, çok hızlı bir şekilde bu katın üzerine yeniden

inşa edilmiştir. Yörede çıkan yangınlardan zarar gören birçok yapı olduğu aktarılmıştır. Yerleşimde sosyal dayanışma oldukça geliştiğinden zor durumlar karşısında, tüm yöre halkı birlik olarak birbirlerine yardımcı olabilmektedir.

Şekil 3.237 Emine-Zeki Onur evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 530 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Konut, pencerelerle dışarıya açılan hayattan çıkmalı, dış ahşap cephe duvarlarına sahiptir. Konut yapısı, bodrum katı ile birlikte ön cepheden üç katlı görünmektedir. Fakat yapının çatı arası katına sonradan ilave edilen oda birimleri ile birlikte çatı arasında farklı kat yüksekliği meydana gelmiştir. Çatı arası katı eklenen oda hariç yüksekliği yarım kat yüksekliğindedir. Eskiden otları depolamak için kullanılan çatı arası katında bulunan küçük delikli pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlayarak eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kurumasını sağlayıp küflenmesini engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Yapının bodrum katı, zemin katı ve oda eklenmiş olan çatı arası katı bulunmaktadır.

Yapının bodrum katına eğim çizgisi boyunca uzanan aksta yan cephelerin bodrum kotundan çift yönlü erişim sağlanabilmektedir. Yapının bodrum katının; manzaraya bakan cephesinde hiçbir kaplama malzemesi kullanılmamıştır ve üst katta ön koridor

Şekil 3.238 Konutun hayat mekanında cepheye dayalı sedir donatısından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

üstündeki mekan uzantıları ahşap dikmeler aracılığıyla taşınarak toprağa iletilmektedir. Yapının bodrum katının; kuzey yönündeki girişinde bir kapı elemanı bulunurken güney girişinde hiçbir ayırıcı bir kapı elemanı bulunmamaktadır. Bodrum katının ön koridoru ile manzaraya bakan yüzeyi arasında bir kot farkı bulunmaktadır. Ahır mekanlarının tavanında ahşap kütükler kullanılmıştır ve bu iki mekan arasında taşıyıcı yığma taş duvar yer almaktadır. Ahır mekanı ile ön koridor arasındaki ayırıcı duvar ahşap malzemedir ve ahşap kapılar aracılığıyla ön koridor ve ahır mekanları arasında erişim sağlanabilmektedir. Yapının yan cephelerinden çift yönlü olarak giriş sağlanabilmektedir. Yapının yan cephelerindeki kuzey- güney boyunca uzanan aksta yer alan girişlerden; bodrum katına erişimi sağlayan ve yan cepheye bitişik olarak inen taş merdivenler bulunmaktadır. İki kot arasındaki bağlantı bu taş merdivenler aracılığıyla sağlanmaktadır. Yapının zemin katında, yamaca bakan cepheye dayalı olan ve dış mekandan girişleri bulunan iki adet mutfak nişli yaşama alanı bulunmaktadır. Bu iki mekandan yapının çatı arası katına ahşap merdivenlerle erişim sağlanabilmektedir. Bu odalar üst kata bu merdivenler aracılığıyla bağlanırken; evin diğer bölümlerinin açıldığı hayat mekanına bağlantıları sağlayan kapı açıklıkları da

bulunmaktadır. Hayat mekanı cephede uzanarak çıkma yapmaktadır. Bu çıkmanın yan yüzeylerinden çıkmanın hizası boyunca uzanan balkon mekanları bulunduğu kullanıcılar tarafından aktarılmıştır. Günümüzde bu balkon mekanının sadece taşıyıcı ahşap kirişleri ve yer yer bozulan ahşap döşemeleri kalmıştır. Çıkmanın yan cephelerinden bu balkona çıkılarak çamaşır asıldığı da aktarılan bilgiler arasındadır. Dış mekana çıkma yapan bu hayat mekanının manzaraya bakan cephesine dayalı olarak bulunan bir sedir donatısı bulunmaktadır. Bu sedir donatısının üstünde yer alan açılır kapaklar sayesinde sedir donatısının iç mekanı depolamak amacıyla da kullanılabilmektedir. Çok yönlü işlevsel bir kullanıma sahip olan sedir donatısı hem depolama hem de oturma birimi olarak kullanılabilmektedir. Bu yapının hayat mekanına açılan; kuzey yan cephesine dizilmiş iki, güney yan cephesine dizilmiş üç adet oda birimi bulunmaktadır. Bu oda birimlerinden güney yan cepheye dizilmiş olan odalardan en batıdaki oda ıslak mekana dönüştürülerek banyo olarak kullanılmaktadır. Hayat mekanına açılan odalar genellikle küçük olduğundan kullanıcılar, oda büyüklüğünü arttırmak için kuzeye dizilmiş odalardan batıdaki ve ortadaki iki oda arasında bulunan ayırıcı ahşap duvarı kaldırarak odanın büyüklüğünü arttırmışlardır. Bu yüzden bir tarafta üç, bir tarafta iki olacak şekilde sıralanan odalar, konutun plan şemasının simetrisini bozmaktadır. Ayrıca bu birbirine eklenen ve tek bir hacim olarak kullanılan iki odanın, önceki kullanımlarından kalan kapıları duvar yüzeyinde halen mevcut olduğundan; bu tek hacimli büyük odaya girişi sağlayan iki kapı elemanı bulunmaktadır. Bu kapılardan; odanın batı yönündeki kapısı kapatılarak, doğu yönündeki kapısı kullanılmaktadır.

Şekil 3.239 Sedir donatısında bulunan kapaklı depolama alanı (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun zemin katında yer alan, kuzey yönündeki girişinin hemen solunda bulunan ahşap merdiven aracılığıyla birinci kata çıkıldığında; üst katta sağda ve solda iki adet oda birimi yer almaktadır. Merdivenin çıkıldığı sahanlık, cephede balkon çıkıntısı yapmaktadır ve bu çıkıntı yarı açık bir mekan gibi kullanılmaktadır. Çünkü bu alanın dışarısıyla ilişkisini kesecek herhangi bir yapı malzemesi bulunmamaktadır. Dış mekanla; yalnızca balkon korkuluğu yüksekliğinde bulunan, ayrıcı bir ahşap eleman ile ayrılmaktadır. Kuzey yönündeki ahşap merdiven zemin kattaki mekanda ahşap ayırıcı duvarlarla mekan içinden ayrılmış ve merdivene erişim zemin kattaki bu ayırıcı ahşap duvar yüzeyinde açılan bir kapı aracılığıyla sağlanmaktadır. Birinci katta zemin kattaki hayat çıkıntısına paralel cephe boyunca bir çıkıntı bulunmaktadır ve bu alanın manzaraya bakan yüzeyi ahşap ayırıcı elemanlar ile sac malzeme ile kapatılmaya çalışılmıştır. Birinci katın yamaca bakan cephesinde orta aksta bir kapı elemanı bulunmaktadır. Eskiden ot kabı olarak kullanılan bu çatı arası katının yan yüzeylerinde bulunan açıklıklarla mekanda hava sirkülasyonu sağlanarak otların çürümeden çabuk kuruması sağlanmaktadır. Çatı arası katına oda eklenen bir konut olan bu yapının; oda dışında kalan alanlarında çamaşırlar asılmakta ve depolama alanı olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.240 Yapının yan cephesine eklenen ıslak mekan hacminden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

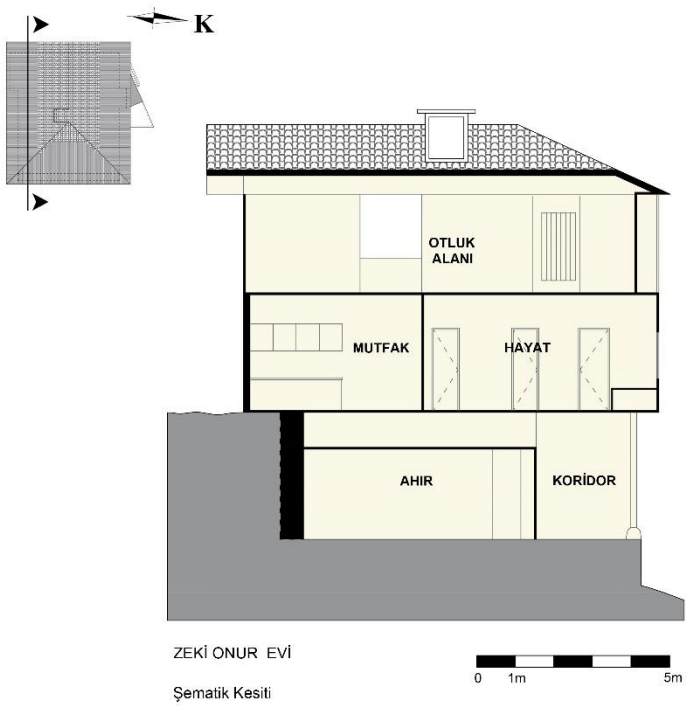

Şekil 3.241 Yapının arka cephesinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

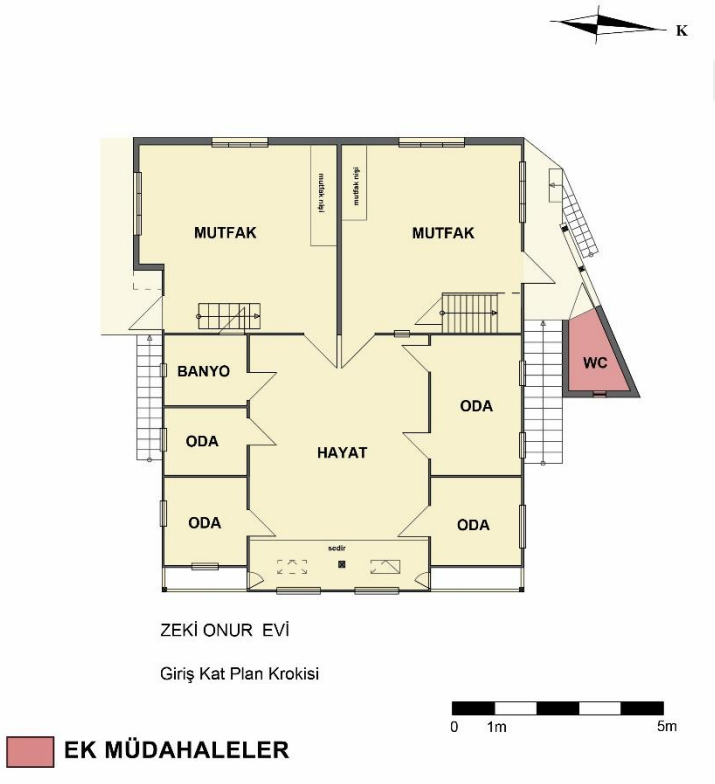
Yapının zemin katında yer alan kuzey yönündeki giriş avlusu, araç yolu kotundan yüksek olduğu için betonarme olarak yapıya sonradan eklenmiş ve bu avlunun manzaraya bakan doğu yönüne bir ıslak hacim birimi inşa edilmiştir. Bu ıslak hacim birimi ile yapının kuzey yan cephesi arasında bir taş merdiven elemanı bulunmaktadır. Bu merdiven aracılığıyla yapının bodrum katına ulaşılmaktadır. Yapıya eklenen ıslak hacim biriminin duvarları, yeni yapı malzemesi olan briket kullanılarak yapılmıştır. Ayrıca konutun yamaca bakan yüzeyinde ve yan cephelerin yamaca bakan kısımlarında sıvalı duvar elemanları bulunmaktadır (Şekil 3.241). Yapının çatı formu, üç omuzlu kırma çatıdır. Çatıda kaplama malzemesi olarak oluklu sac levha ve alaturka kiremit kullanılmıştır. Çatının geniş saçaklarının altı herhangi bir malzeme ile kaplı değildir.

Şekil 3.242 Emine-Zeki Onur evinin plan krokileri

Şekil 3.243 Emine-Zeki Onur evi şematik kesiti

Şekil 3.244 Yapıya eklenen niteliksiz ıslak mekan hacmi (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.3.4 Konut O4- Leyla-Ahmet Reyhan Evi (145 Ada 53 Parsel) 115 Sıra Numaralı. Konut, 145 ada 53 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilmiş olup, 115 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.245 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Ortaköy mevkiinde yer alan yapının ön cephesi ve yamaca bakan arka cephesinden araç yolu geçmektedir. Yapının zemin kotundaki güneye bakan avlusu araç yolunun çizdiği viraja bakmaktadır. Bu avlu ve kuzey yönündeki avlulların yamaç ile aralarındaki kot farkı arasında, istinat duvarları yer almaktadır. Her iki avluda, yapının yan cephelerinin yamaç yönündeki kısımlarında; dış mekanda bir lavabo nişi yer almaktadır. Yapının bodrum katı ve zemin katının yamaca bakan yüzeyleri toprağa gömülüdür. Birinci kata erişim hem zemin kattan hem de yapının yamaca bakan cephesinde yer alan kapı elemanından sağlanabilmektedir.

Şekil 3.246 Leyla-Ahmet Reyhan evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının bodrum katı ve zemin katı arasındaki bağlantı yapının yan cephelerine bitişik olarak inen taş merdivenler aracılığıyla sağlanmaktadır. Bodrum katının dış yüzeyleri tamamen korunaklı olup çevresi taş yığma duvar sistemi ile örülerek yer yer kapı ve pencere boşlukları bırakılmıştır. Yapının bodrum katında iki ahır mekanı ve bir ön koridor yer almaktadır. Bu ön koridor mekanı, bodrum katının manzaraya bakan yönünde konumlanmaktadır. Ahır mekanları ise toprağa gömülü olarak yamaca dayalı olarak konumlanmaktadırlar. İki ahır mekanı ile yapının yan cepheleri arasında havalandırma pencereleri de bulunmaktadır. Bu havalandırma pencereleri mekan içindeki hava sirkülasyonunu sağlamaktadır. İki ahır mekanı 45 cm'lik yığma taş duvar ile birbirinden ayrılmaktadır. Bu iki ahır mekanı ile ön koridor mekanı ahşap ayırıcı bir duvar ile birbirinden ayrılmaktadır. Ön koridordan ahır mekanlarına ahşap duvardaki kapı açıklıklarından girişler sağlanabilmektedir. Ön koridorun manzaraya bakan cephesinde 3 pencere açıklığı ve iki adet de -ahır mekanından hayvan atıklarının uzaklaştırılması amacıyla kullanılan- cephe açıklığı bulunmaktadır. Bu pencere açıklıklarının demir korkulukları bulunmaktadır. Cephe açıklıkları ise bodrum katının zemin kotuna oturan pencereler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu pencereler; kullanıcıların evde olmadığı ve yaylaya çıkılan zamanlarda kapaklar yardımıyla kapatılarak mekanın güvenliği sağlanmaktadır.

Bodrum katının ön koridorunda bulunan, güney cephesi ile manzaraya bakan cephesinin birleştiği köşede; bir ıslak mekan hacmi konumlanmaktadır. Ahır mekanlarının tavanlarında taşıyıcı taş kemerler bulunmaktadır. Bu taş kemerlerin üzerinde bu kirişlere dik olarak dizilmiş ahşap kaplama elemanları bulunmaktadır. Bu kaplama malzemesinin üzerinde ise sıkıştırılmış toprak malzeme bulunmaktadır. Bu malzeme ahır ile yaşama katı arasında bariyer oluşturmakta ve ahırdaki kötü kokunun yaşama mekanına ulaşmasını engellemektedir.

Şekil 3.247 Aşhane mekanında yer alan dolap donatısından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.248 Konutun hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 538 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan, çıkmasız düz dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir.

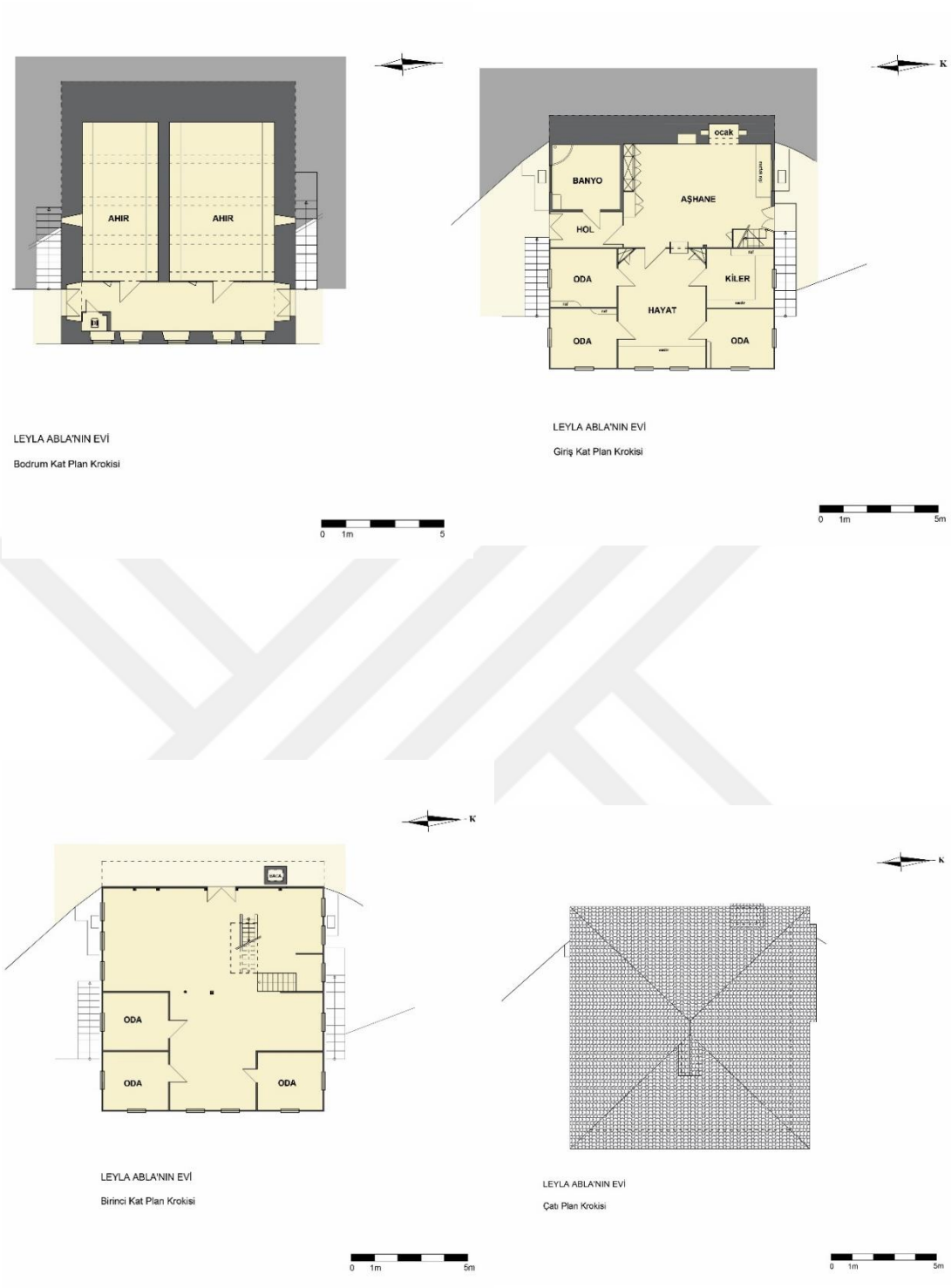
Konutun kuzey güney yönünde, eğim çizgisi boyunca uzanan aksta yan cephelerinden çift yönlü girişi bulunmaktadır. Bu girişler yapının yan yüzeylerinden sağlanmaktadır. Girişler geniş çatı saçaklarından dolayı içeri çekilmemiştir. Bu konut yapısı, aşhaneden merdivenli tek yönden koridor bağlantılı aşhaneli-hayatlı plan tipine sahiptir. Yapının yaşama katına yan cephelerden sağlanan girişlerden; kuzey yönündeki giriş, aşhane mekanına açılmaktadır. Güneydeki giriş ise giriş holüne açılmaktadır ve bu hol aracılığıyla aşhane mekanına bağlanmaktadır. Bu holün batı yönünde yamaca dayalı, eskiden yan oda olan ve değişen ihtiyaçlar doğrultusunda ıslak mekana dönüştürülen bir mekan yer almaktadır. Aşhane mekanından evin hayat mekanına, ahşap bir kapı aracılığıyla geçiş yapılmaktadır. Hayat mekanına açılan, yapının yan cephelerine dizilmiş sağlı sollu ikişer adet oda birimi bulunmaktadır. Hayat mekanına açılan dört adet oda birimi bulunmaktadır. Bu mekanlardan kuzey yan cepheye dayalı olan ve aşhane mekanına bitişik olan mekan, kiler olarak kullanılmaktadır. Hayat mekanı içinde; aşhane ile bağlantıyı sağlayan kapı girişinin sağında ve solundaki duvar köşelerinde gömme dolaplar yer almaktadır. Ayrıca hayat mekanı ile aşhane arasındaki ahşap duvar yüzeyinde bir ışık penceresi bulunmaktadır. Bunun yanında hayat mekanının manzaraya bakan duvarında bir sedir donatısı yer almaktadır. Aşhane mekanının bitişiğinde, ıslak hacimle birleştiği duvar arasında bir gömme dolap donatısı yer almaktadır.

Ön cephesi güneydoğu yönüne bakan bu konut, bu cephede bulunan pencerelerle manzaraya açılmaktadır. Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Çatı formu, 4 omuzlu kırma çatıdır. Çatısında, kırmızı alaturka çatı kiremiti kullanılmıştır. Çatının geniş saçaklarının altı herhangi bir malzeme ile kaplı değildir.

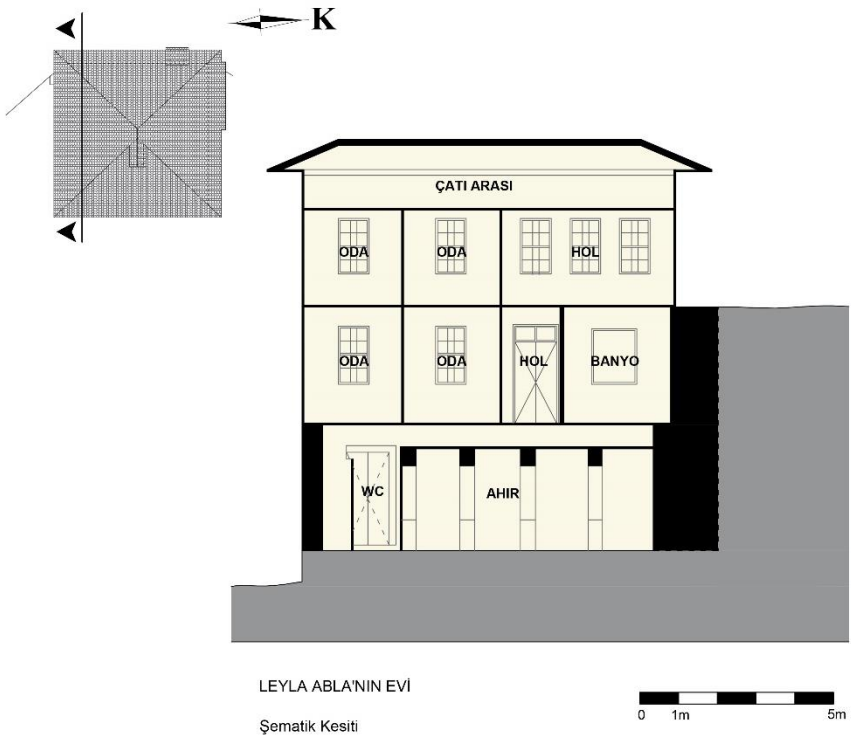

Şekil 3.249 Konutun hayat mekanındaki gömme dolaplarından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

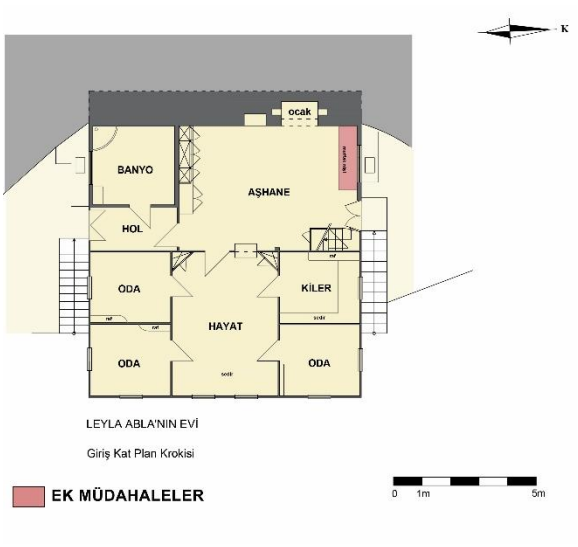
Konutun birinci katı ile yamacı arasında, dışarıdan geçişi sağlayan bir kapı elemanı bulunmaktadır. Bu kapı yardımıyla, konutun birinci katı ile yamaç arasındaki bağlantısı, aynı kottaki araç yolu kotundan sağlanabilmektedir. Birinci kata hem dış mekandan hem de zemin kattaki yaşama mekanından aşhanedeki ahşap merdiven aracılığıyla erişim sağlanabilmektedir. Birinci katta -zemin kattaki aşhane ile hayat mekanını birbirinden ayıran aksın manzaraya bakan yönündeki- hayat mekanının; kuzeyinde manzaraya bakan cephesine dayalı bir adet, güneydeki yan cepheye dayalı iki adet olmak üzere üç adet oda birimi bulunmaktadır. Birinci katın yamaca bakan cephesi ahşap ayırıcı duvarlarla çevrilidir ve bu duvar üzerinde yamaçla bağlantıyı sağlayan çift kapılı bir ahşap kapı elemanı bulunmaktadır. Bu kapı elemanının dış mekana bakan yüzünün kuzeyinde bulunan bacanın çevresi briket ile örülmüştür. Birinci katın yamaca bakan yönünde çatı arasına çıkmayı sağlayan bir ahşap merdiven elemanı bulunmaktadır.

Şekil 3.250 Leyla-Ahmet Reyhan evinin plan krokileri

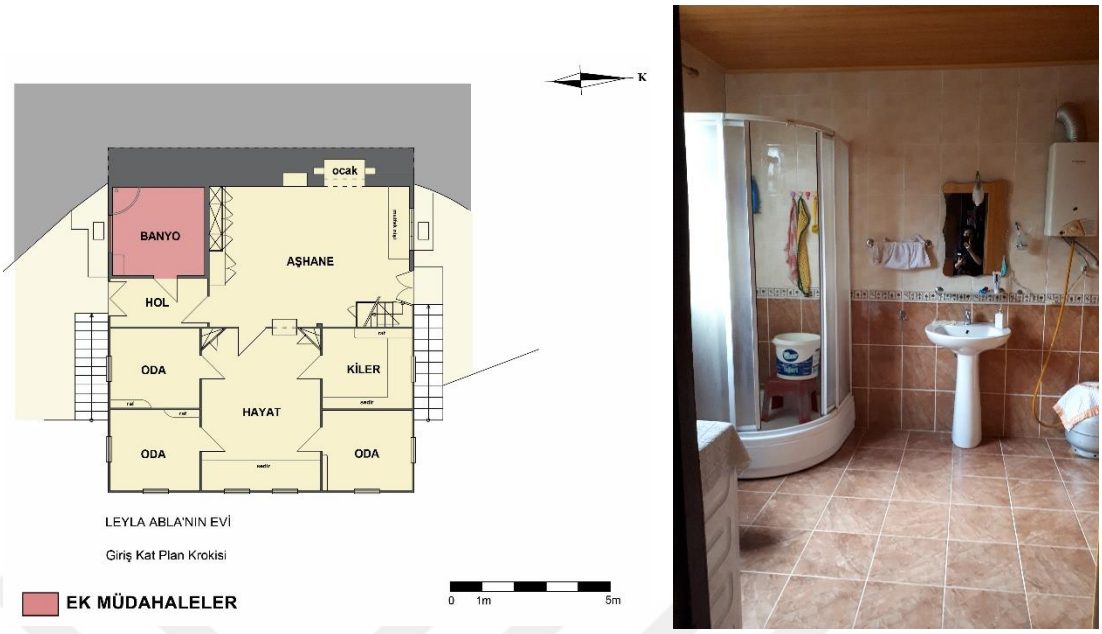

Şekil 3.251 Leyla-Ahmet Reyhan evi şematik kesiti

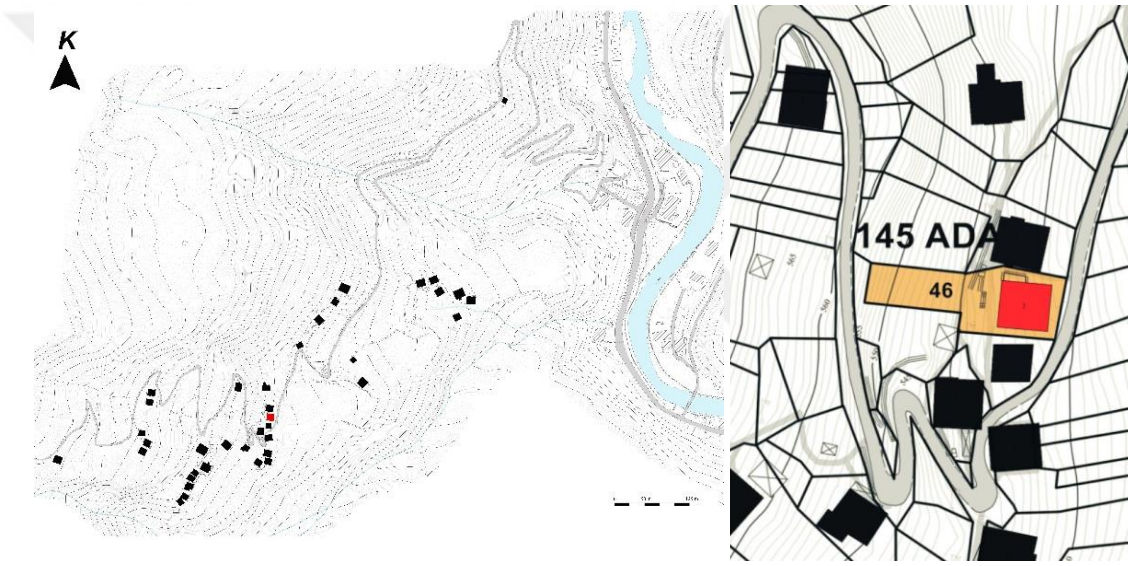

Şekil 3.252 Yapının aşhanesine eklenen mutfak nişi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.253 Yapı içinde yapılan ıslak mekan çözümü (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.3.5 Konut O5- Şakir Reyhan Evi (145 Ada 46 Parsel). Konut, 145 ada 46 parsel içinde yer almaktadır. Ahır katı yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından tescil edilmemiştir. Geleneksel konut yapılarında müdahale görmüş yapı örneklerindendir. Üst yapı yeni(betonarme) yapım sistemiyle inşa edilmiştir. Ahır katının geleneksel kemerli sistemi ve ahır duvarları halen korunmaktadır. Yapı yangın geçirdiği için yenilenmek durumunda kalınmıştır.

Şekil 3.254 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Ortaköy mevkiinde yer alan yapıya, araçla doğrudan ulaşım mümkün değildir. Yapıya araç yolu ile konut arasındaki patika yol ile ulaşım sağlanmaktadır. Konut, yerleşimdeki müdahale görmüş geleneksel konut örneklerinden biridir. Yapı, yangın geçirdiği için üst katlardaki ahşap kısımlar yangında yok olmuştur. Köy halkının da yardımlarıyla tekrardan, yeni yapım teknikleri ile yapılan yapının; geriye sadece bodrum katındaki taş kısımları kalmıştır.

Şekil 3.255 Şakir Reyhan evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2020)

Yapının bodrum katının yamaca bakan kısmı toprağa gömülüdür. Zemin katının yamaca bakan yüzeyi ile yamaç arasında, yapının duvarından 4 m uzaklıkta yamaca gömülü bir kasaphane yapısı bulunmaktadır. Kasaphane yapısının kuzeyinde, yamaca bakan kısımda iki çeşme yapısı da bulunmaktadır. Bu çeşme yapılarından birinin çamaşır yıkamak için kullanıldığı aktarılmıştır. Evin arka cephesinden yapının yan cephelerine erişim sağlanabilmektedir. Yapının zemin katında birbirinden bağımsız iki giriş bulunmaktadır. Yapının yan cephelerinden sağlanan bu girişlerden, kuzey yönündeki giriş konutun yaşam alanına açılmaktadır. Yapı çok hisseli olduğundan; yeniden inşa edildiğinde, iki farklı giriş yapılması uygun görülmüştür. Yapının kuzey girişi, uzun bir hole açılmaktadır. Holün yamaç yönünde sırasıyla; mutfak, banyo, wc mekanları bulunmaktadır. Koridorun manzaraya bakan yönündeki kapıdan, geleneksel konuttaki gibi, iç sofaya ulaşılmaktadır. Bu iç sofa, geleneksel konut şemasındaki hayat mekanı ile benzerlik göstermektedir. Bu mekanın manzaraya bakan cephesinin her iki yanında yan cephe duvarlarına bakan dizilmiş odalar bulunmaktadır. Bu odalara giriş, -geleneksel konuttaki gibi- bu iç sofa üzerinden sağlanmaktadır. Bu konut yapısının yeniden inşa edilen kısmı göz önüne alındığında plan şeması olarak geleneksele gönderme yaptığını söyleyebiliriz. İç sofaya açılan dört oda birimi bulunmaktadır. İç sofanın manzaraya bakan bölümünde yarı açık bir balkon mekanı yer almaktadır. Hayat ile balkon arasında

kapı ve pencere boşlukları bulunmaktadır. Yapının dış mekandan sağlanan karşılıklı aks boyunca uzanan girişleri birbirine paraleldir. Kuzeydeki hol güneydeki yan cepheye kadar uzanmaktadır. Fakat bu alan ikiye bölünerek ayrılmıştır. Güneydeki giriş bir hole açılmaktadır. Holün batı yönünde bir oda yer almaktadır. Odanın kuzey yönünde ise, üst kata erişimi sağlayan bir merdiven elemanı bulunmaktır. Bu merdiven girişinde, bir kapı elemanı kullanılmıştır.

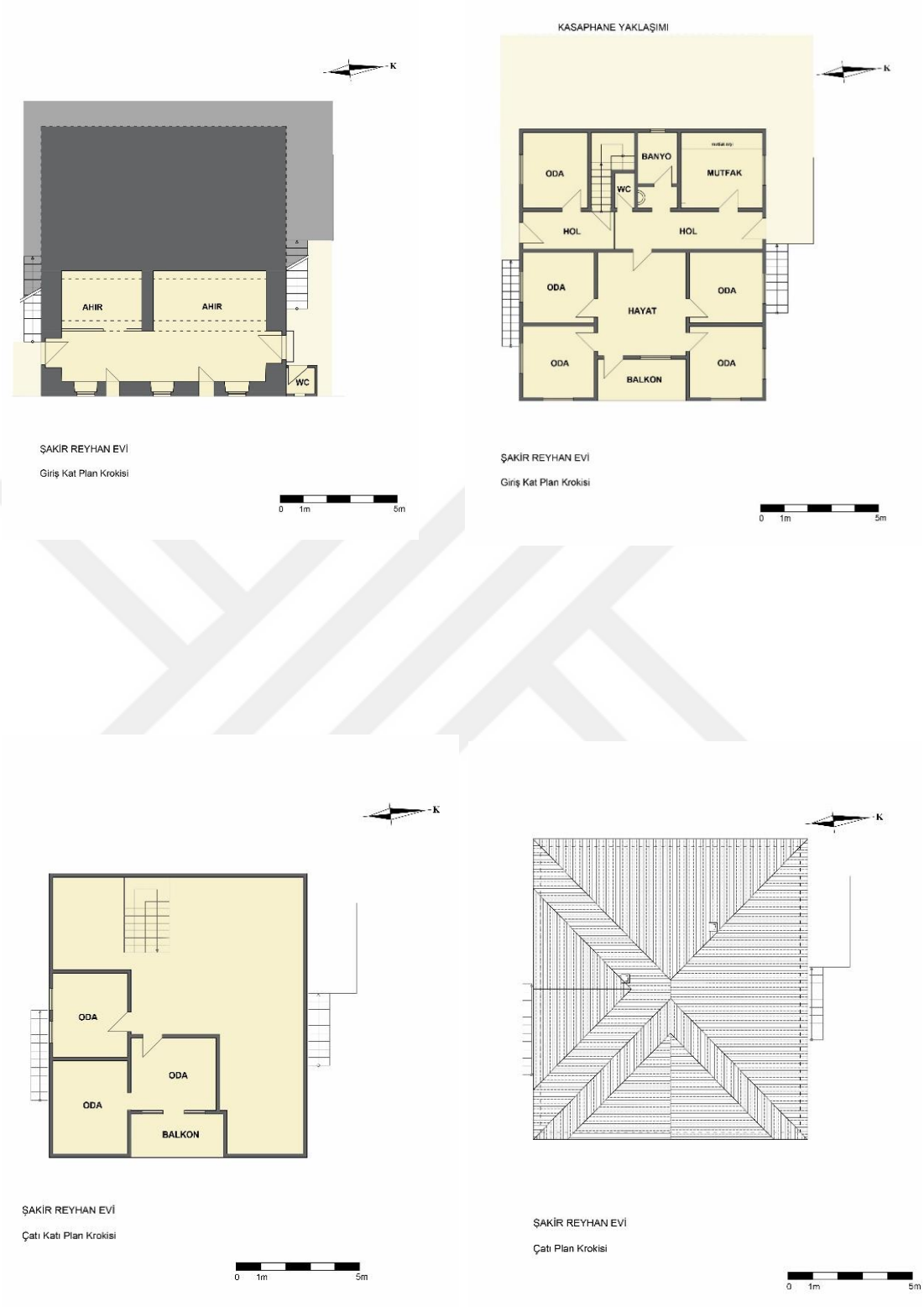

Şekil 3.256 Konutun bodrum katından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

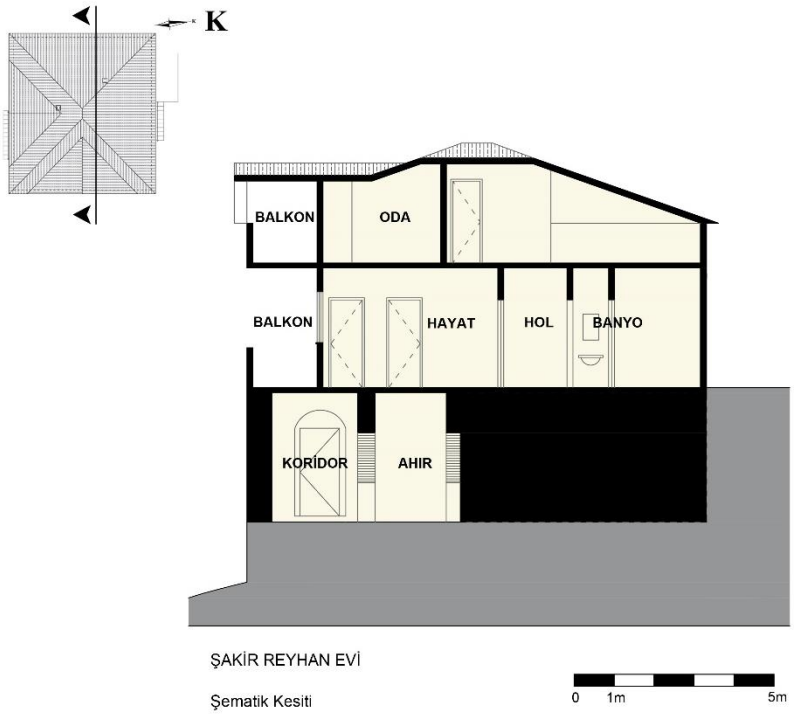
Çatı arası katında üç adet oda birimi ve hayat mekanının manzaraya balkon hizasında yarı açık bir balkon mekanı bulunmaktadır. Odalardan biri merdivenin çıktığı boş alana açılmaktadır. Diğer iki odaya erişimi sağlayan bir kapı elemanı bulunmaktadır. Bu iki oda mekanı birbirine, bir kapı boşluğu ile bağlanmaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 535 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Yapı ön cepheden bodrum katı ile birlikte üç katlı bir görünüm sergilerken, arka cephesinden bir katlı bir görünüm sergilemektedir. Bu görüntünün oluşmasında; çatı arası katının güneydeki yan cephesine ve doğudaki manzaraya bakan ön cephesine eklenen odalar etkilidir. Çatı arası katında odaların dışında kalan alanların çatı altında kalan kenarlarında, 30-40 cm yüksekliğinde tuğla duvarlar örülmüştür. Çatı, bu duvarların üstüne oturmaktadır.

Bodrum katı, geleneksel yığma taş duvar olan yapının üst katları betonarme yapım sistemiyle, tuğla malzeme kullanılarak inşa edilmiştir. Yapının bodrum katındaki ahır mekanlarının bir kısmı yangından sonra örülen tuğla duvar ile tamamen kapatılmıştır. İki ahır bölümü arasında kalan taş duvar kalınlığı yaklaşık 50 cm'dir. Bodrum katının, eskiden ahır mekanlarının tavanında bulunan taş kemerler günümüzde de korunmuş olarak bodrum katında bulunmaktadır. Ahır bölümünün ön koridor ile arasındaki kuzey bölümde herhangi bir ayırıcı bölme bulunmazken güneydeki bölüm yarım metre yüksekliğinde tuğla duvar örülerek ön koridordan ayrılmıştır. Bu alanda günümüzde odun depolanmaktadır. Bodrum katının tavanı, betonarme döşemeyle yenilenmiştir ve bodrum tavanı ile zemin katın döşemesi aynı malzemedir. Bodrum katına yapının manzaraya bakan cephesine yakın olan iki yan cephesinden, kuzey güney yönünde uzanan bir aks boyunca çift yönlü giriş yapılabilmektedir. Bodrum katının kuzey giriş kapısının doğusunda, bir ıslak mekan hacmi yer almaktadır. Ön koridorun manzaraya bakan cephesinde üç pencere açıklığı ve iki adet de ahır mekanında hayvan atıklarının mekandan uzaklaştırılması amacıyla geçmişte kullanılan cephe açıklığı bulunmaktadır. Bodrum katındaki manzaraya bakan ön cephedeki pencere açıklıklarının demir korkulukları bulunmaktadır. Yapının çatısı, iki yavrulu dört omuzlu kırma çatı formuna sahiptir. Çatı kaplama malzemesi, yeşil oluklu sac levha malzemedir.

Şekil 3.257 Şakir Reyhan evinin plan krokileri

Şekil 3.258 Şakir Reyhan evi şematik kesiti

3.3.1.3.6 Konut O6- Elmas-Kadir Turan Evi (145 Ada 56 Parsel). Konut, 145 ada 56 parsel içinde yer almaktadır. Ahır katı yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunmayan geleneksel yapı, tescilli bir yapı da değildir. Yan parselindeki konutta çıkan yangından güney cephesi etkilenen yapının cephesine geleneksel olmayan tuğla ve sıva malzemeyle bir onarım yapılmıştır.

Şekil 3.259 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Ortaköy mevkiinde yer alan yapıya araçla direkt ulaşım mümkün değildir. Fakat konutun bodrum katının bir alt kotundan araç yolu geçmektedir ve yapıya araç yolu ile konut arasındaki patika yol ile ulaşım sağlanmaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 538 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan bodrum katından dolayı iki katlı

bir görünüm sergilemektedir. Bu yapının çatı arası katı bir kat yüksekliğinde olduğu için yapı kat yüksekliği olarak fazla görünmektedir. Çatı arasında; yamaca bakan cephe ile güney cephesinin kesiştiği köşede bir oda birimi yer almaktadır.

Şekil 3.260 Elmas-Kadir Turan evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının yamaca bakan duvarlarından yalnızca bodrum katı toprağa gömülü bulunmaktadır. Zemin kat ve çatı arası katının yamaca bakan duvarı ile yamaç arasında bir istinat duvarı bulunmaktadır. İstinat duvarı ile bu yapı duvarı arasında bir yaya geçişi bulunmaktadır. Yapının zemin katına yan cephelerinden çift yönlü olarak, cephe duvarları üzerinden giriş yapılabilmektedir. Yapının ocaklığının bulunduğu aşhane mekanı yamaca bakan taş duvarın güney köşesinde konumlanmaktadır. Aşhane mekanı kuzeydeki diğer giriş kapısına bir hol ile bağlanmaktadır. Holün batı yönünde yamaca bakan taş duvarda sıralanmış banyo ve mutfak mekanları bulunmaktadır. Yapının çatı arası katına ulaşım, bu holde bulunan ahşap bir merdiven aracılığıyla sağlanmaktadır. Yapının hayat mekanına erişim hol üzerinden sağlanmaktadır. Hayat mekanının kuzey ve güneydeki yan cephelerine bitişik olarak sıralanan 5 adet oda birimi bulunmaktadır. Bu odalardan biri eskiden iki küçük oda olan mekanların arasındaki ayırıcı duvarın ortadan kaldırılmasıyla tek bir oda haline dönüştürülmüştür. Bu odanın hayat mekanına açılan iki kapısı bulunmaktadır. Günümüzde bu oda mekanına giriş; aşhane mekanı ile birleştiği duvar üzerindeki ahşap kapı aracılığıyla sağlanmaktadır. Hayat mekanına açılan

kapıları kullanılmamaktadır. Diğer oda yapılarından kuzey yan cepheye sıralanmış olan odalardan; hol ile bitişik duvarı olan oda, kiler olarak kullanılmaktadır. Güney yan cephesine sıralanmış odaların hepsinin kapısı olmasına rağmen, günümüzde yalnızca manzaraya bakan odanın kapısı, hayat mekanına açılmaktadır. Hayat mekanının manzaraya bakan duvarında pencere açıklıklarının hemen altında duvara dayalı bulunan bir sedir donatısı yer almaktadır.

Şekil 3.261 Konutun aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

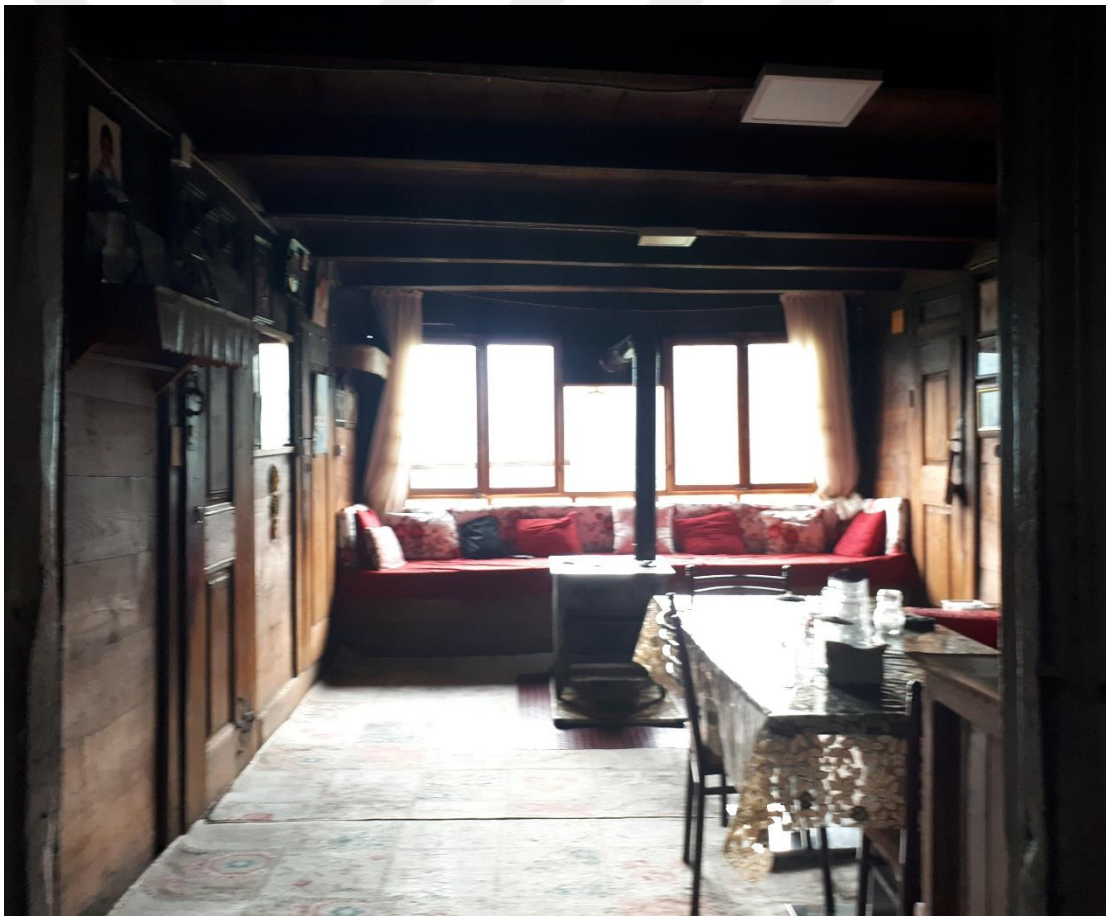
Konutun zemin kotundaki giriş avluları, dış mekanda konutun yamaca bakan arka cephesi üzerinden birbirine bağlanmaktadır. Konutun yamaca gömülü olan bodrum katında erişim zemin kottan yapının yan cephelerine bitişik olarak inen taş merdivenler aracılığıyla sağlanmaktadır. Bodrum katına bu kotta, yapının iki yan cephesinden çift yönlü olarak giriş yapılabilmektedir. Yapının bodrum katındaki ön koridora giriş, kapılar aracılığıyla kontrollü olarak sağlanmaktadır. Fakat ön koridorun yamaca bakan cephesinde herhangi bir ayırıcı eleman bulunmamaktadır. Yalnızca yapının üst katlarının manzaraya bakan bölümünü taşıyan ahşap dikmeler

bulunmaktadır. Bodrum katında iki ahır mekanı ve ön koridor bulunmaktadır. İki ahır mekanına ön koridor üzerinden ulaşım sağlanabilmektedir. Konutun bodrum katında; yığma taş malzemeli taşıyıcı duvarlar üzerine yükselen ahır mekanlarının üç tarafı yaklaşık 60 cm kalınlığındaki taş duvarlarla çevrilidir ve bu duvarların manzaraya bakan cephesinde ise, ahır mekanı ile ön koridor ahşap ayırıcı duvarlarla birbirinden ayrılmıştır. Bu ahşap ayırıcı duvar üzerinde ahır mekanına girişi sağlayan ahşap kapılar ve pencere elemanları mevcuttur. Yan yana olan ahır mekanları arasında ise yaklaşık 42 cm kalınlığında yığma bir taş duvar yer almaktadır. Ahır katının yamaca dayalı duvarı ile yan cephe duvarları da yığma taş sitemle inşa edilmiştir. Ahır tavanında taşıyıcı taş kemerler kullanılmıştır. Bu taş kemerlerin üzerinde kirişlere dik olarak dizilmiş ahşap tavan elemanları yer almaktadır. Bu ahşap elemanların üstü toprak malzeme ile kapatılmıştır. Bu şekilde, üst kattaki döşeme ile ahır katı arasında kokunun üst kata çıkmasını engelleyen bir bariyer elde edilmektedir. Bodrum katın, ön koridorunun manzaraya bakan kuzey köşesinde bir ıslak mekan hacmi yer almaktadır.

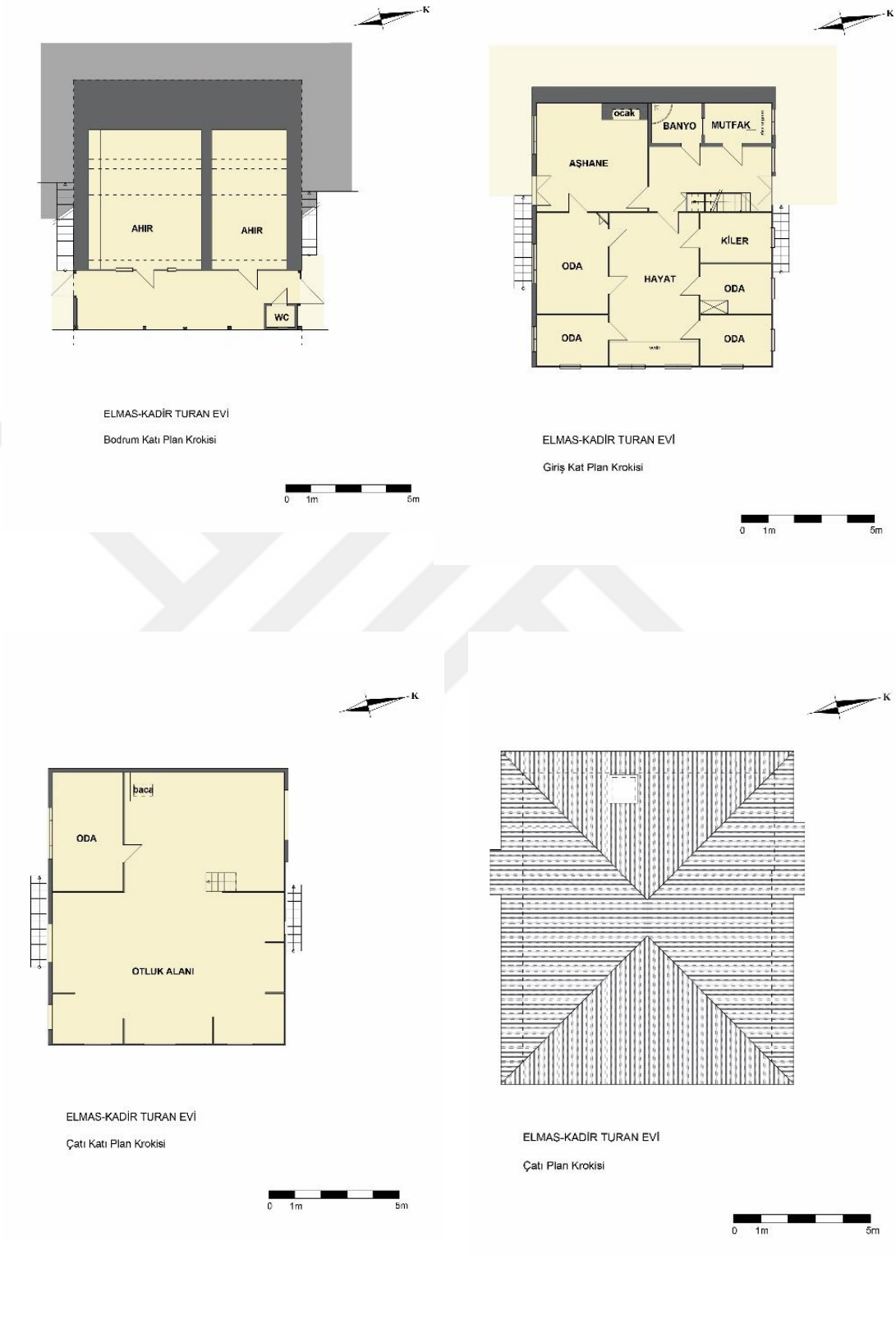

Şekil 3.262 Yapının sıvanmış yan cephesinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

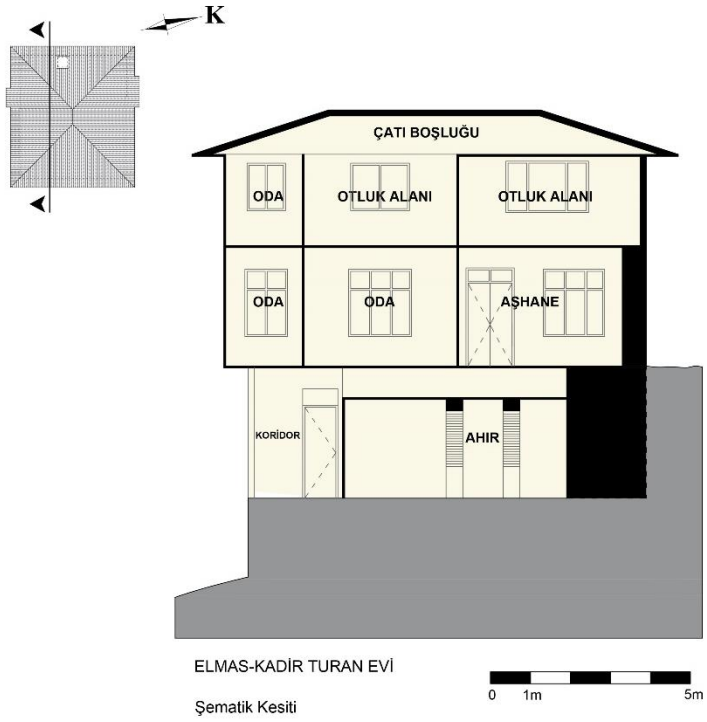
Ön cephesi doğu yönüne bakan bu konut, bu cephede bulunan pencerelerle manzaraya açılmaktadır. Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Çatı ara katında geniş pencere açıklıkları bulunmaktadır. Kullanıcıları eskiden bu alanda ot depolandığını aktarmıştır. Çatı dört omuzlu kırma çatıdır. Yapının çatısında, kırmızı oluklu sac levha kullanılmıştır. Çatının geniş saçaklarının altı herhangi bir malzeme ile kaplı değildir. Yapının güney cephesi, yan parseldeki komşusu Şakir Reyhan evininin geçmişte geçirdiği yangından sıçrayan alevlerden dolayı yanarak tahrip olmuştur. Bu yüzden ev sahipleri bu konutun güneye bakan cephesini olduğu gibi tuğla duvar ve sıva ile kapatarak, ahşap duvarı yangın gibi dış etkilerden korumayı amaçlamışlardır.

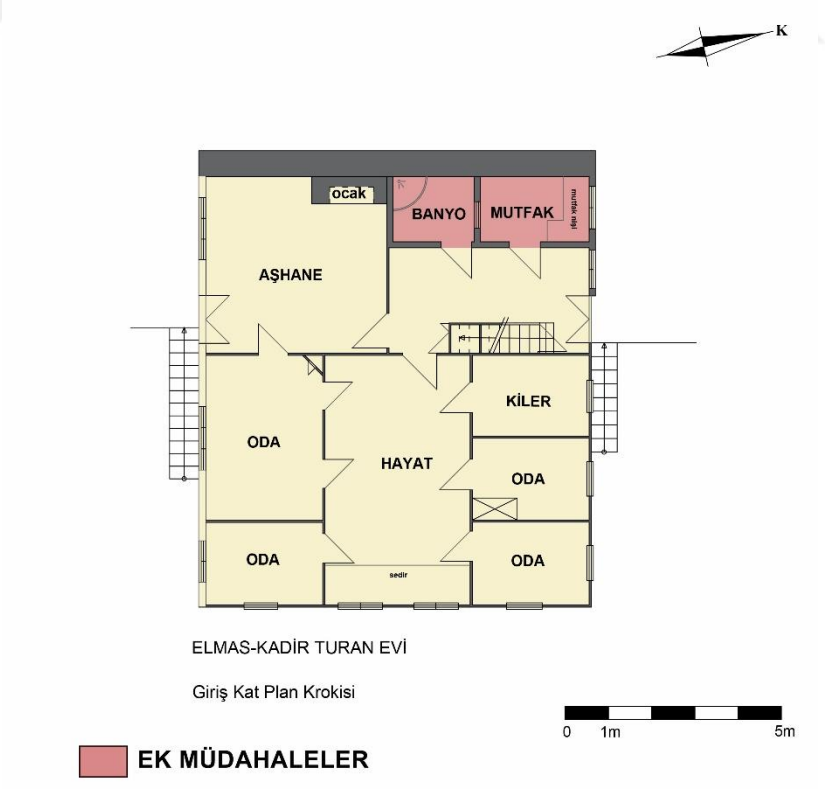
Şekil 3.263 Konutun hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

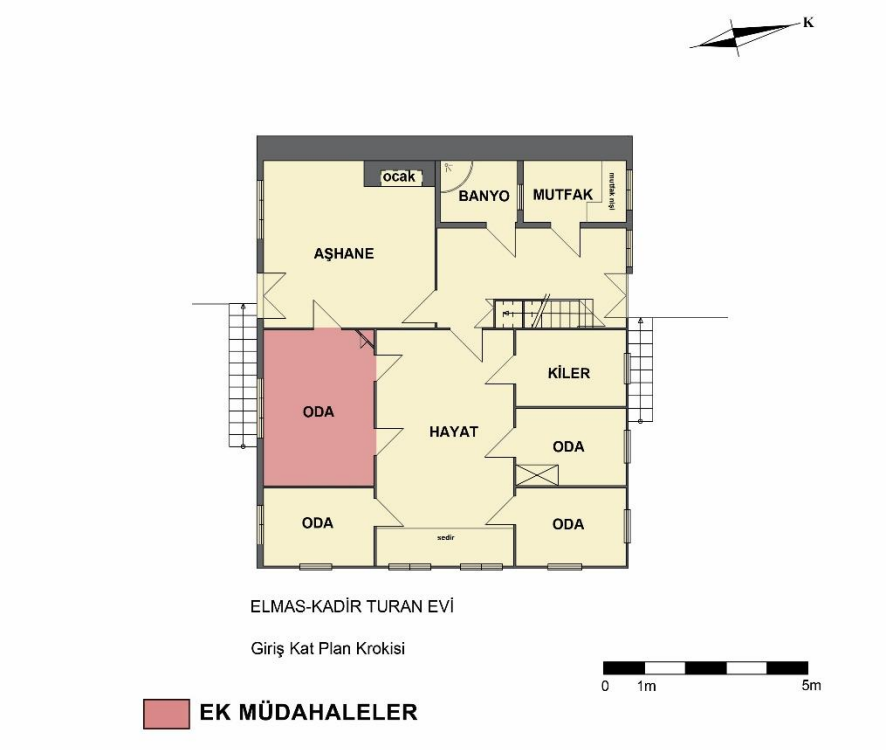
Şekil 3.264 Elmas-Kadir Turan evinin plan krokileri

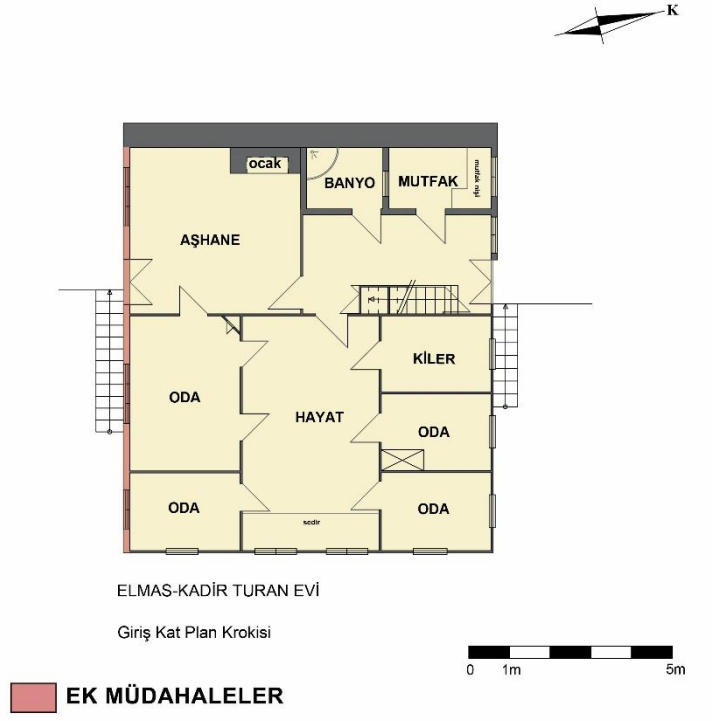
Şekil 3.265 Elmas-Kadir Turan evi şematik kesiti

Şekil 3.266 Yapının iç mekanında yapılan mekânsal değişiklikler

Şekil 3.267 Yapının odaları arasındaki duvarın kaldırılmasıyla genişletilen oda hacmi

Şekil 3.268 Yapının yan cephesindeki duvarlarda yapılan değişiklikler

3.3.1.3.7 Konut O7- Fikret Ömeroğlu Evi (145 Ada 40 Parsel). Konut, 145 ada 40 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunmayan bu geleneksel yapı, tescilli değildir.

Şekil 3.269 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Ortaköy mevkiinde yer alan yapıya araçla doğrudan ulaşım mümkün değildir. Yapıya araç yolu ile konut arasındaki patika yol ile ulaşım sağlanmaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 548 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız, düz, ahşap dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, iki katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı sadece çatı arası katı görünmektedir.

Şekil 3.270 Fikret Ömeroğlu evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun yapının yaşam katı olan zemin kata ana girişi, güney yönünden sağlanmaktadır. Yapının zemin katının kuzey cephesinde başka bir girişi daha vardır. Yapıya giriş eğim çizgisi boyunca uzanan bir aks üzerinden çift taraflı olarak sağlanabilmektedir. Yapının zemin katında yapının yamaca dayalı kuzey yan cephesine eklenmiş betonarme bir yapı eki bulunmaktadır. Yapının konut ile içerden bağlantısı bulunmaktadır. Bu ek yapı içinde ıslak mekanlar ve kiler olarak kullanılan bir depolama mekanı yer almaktadır. Plan şemasına baktığımızda merdivensiz/ tek yan odalı aşhaneli-hayatlı konut tipine sahip olduğunu görülmektedir. Yapının güney girişi bir hol ile aşhane mekanına bağlanmaktadır. Holün batı yönündeki, yamaca bakan yüzünde; bir oda mekanı yer almaktadır. Bu mekan oturma alanı olarak kullanılmaktadır. Bu, oturma alanı olarak kullanılan mekanın; kuzey ve güney duvarlarında sedir donatısı ile yamaca dayalı duvarında bir şömine ve duvar nişi bulunmaktadır. Aşhane mekanından evin hayat mekanına geçiş, ahşap bir kapı ile yapılmaktadır. Hayat mekanına açılan ve yapının yan cephelerine dizilmiş 4 adet oda mekanı bulunmaktadır. Bu odalara giriş, hayat mekanı üzerinden sağlanmaktadır. Hayat mekanının manzaraya bakan duvarında, pencere açıklıklarının hemen altında duvara dayalı bulunan bir sedir donatısı yer almaktadır. Aşhane mekanının yamaca dayalı taş duvarında sonradan eklenmiş bir mutfak nişi ve bu mutfak nişinin hemen kuzeyinde geleneksel konut yapısında bulunan ocaklık boşluğu bulunmaktadır. Günümüzde bu ocaklık kullanılmadığından; fayansla kaplanarak

baca boşluğu kapatılmıştır. Yapının zemin katı da, bodrum katın yamaca bakan yüzeyi gibi toprağa dayanmaktadır. Yapının güney avlusundan çatı arası katına merdiven aracılığıyla çıkılmaktadır. Çatı arası katı yarım kat yüksekliğindedir. Çatı arası yarım kat yüksekliğinde olup, kullanıcıları tarafından; eskiden geleneksel sosyal yaşamda önemli bir yer tutan ve besi hayvanları için kurutulan otların depolandığı bir mekan olarak kullanıldığı aktarılmaktadır. Günümüzde değişen yaşam koşulları ile birlikte artık hayvancılıkla uğraşmayan ev sakinleri, burayı depo ve benzeri amaçlarla kullanmaktadırlar.

Şekil 3.271 Yapının kuzey yan cephesindeki merdiven basamağından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Ön cephesi doğu yönüne bakan bu konut, bu cephede bulunan pencerelerle manzaraya açılmaktadır. Ahır katı, yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Çatı ara katında bulunan küçük delikli pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlayarak eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kurumasını sağlayıp küflenmesini engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Çatı formu, üç omuzlu

kırma çatıdır. Yapının çatısında oluklu sac levha kullanılmıştır. Çatının geniş saçaklarının altı herhangi bir malzeme ile kaplı değildir. Ayrıca yapının kuzeydeki yan cephesine sonradan eklenen yapının, üzeri bir örtü ile kapatılmıştır. Bu yapının betonarme döşemesi üzerine tek yöne verilen eğimle, oluklu sac örtü malzemesi ile konutun ana çatı formundan bağımsız bir örtü ile kaplanmıştır.

Şekil 3.272 Konutta bulunan mutfak nişinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

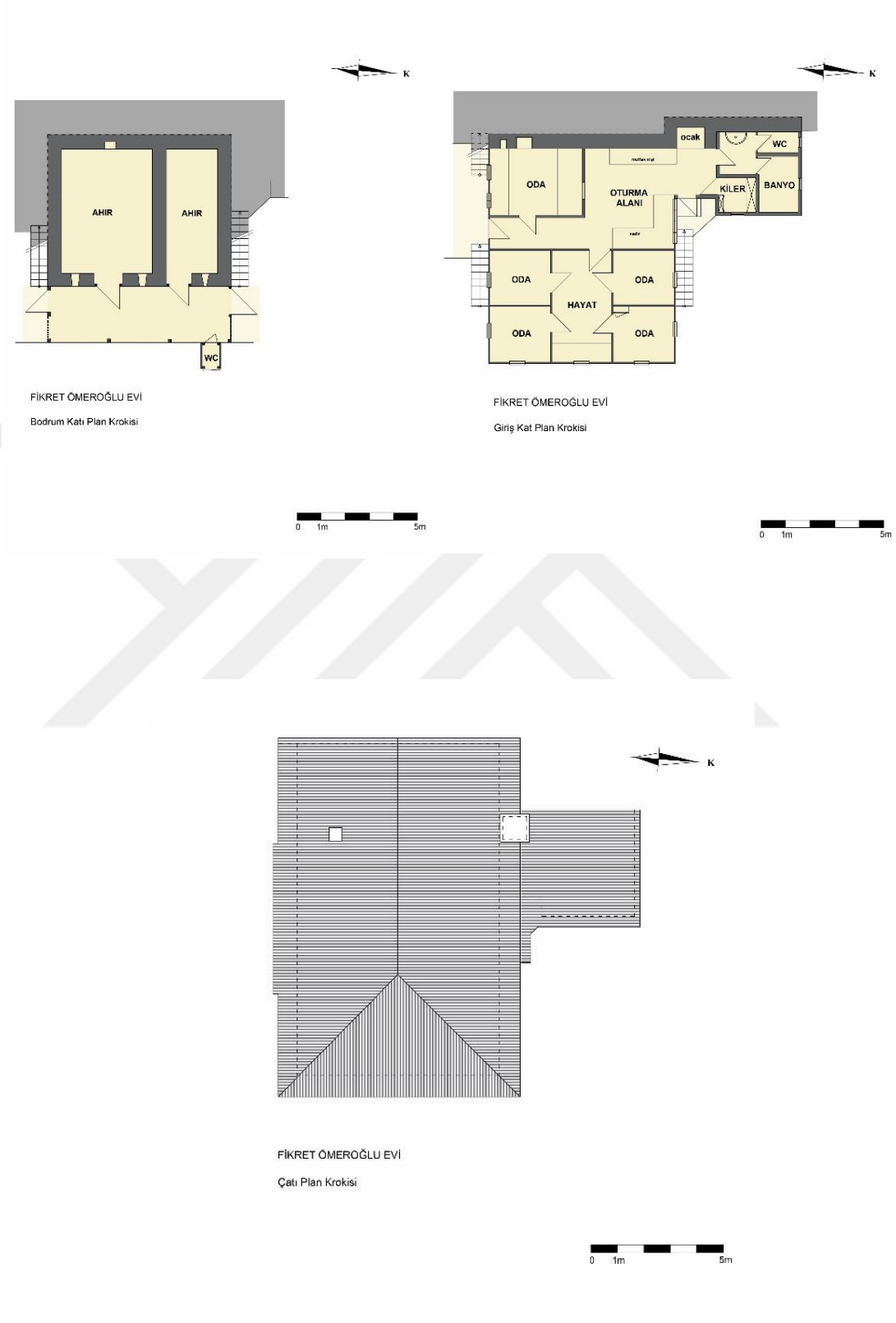
Bodrum katına yapının her iki yan cephesinden çift yönlü giriş yapılabilmektedir. Bodrum katının manzaraya bakan ön koridoruna giriş dışarıdan ayırıcı kapı elemanları ile çift yönlü olarak sağlanmaktadır. Ahır mekanının ön koridorunun manzaraya bakan cephesinde dış mekanla arasında herhangi bir ayırıcı yapı öğesi bulunmamaktadır. Bodrum katı ile zemin katı arasındaki geçişler, yapının yan cephesine bitişik olarak inen taş merdivenler aracılığıyla sağlanmaktadır. Bodrum katının yamaca bakan kısmında yan yana dizilmiş iki ahır mekanı ve bu mekanların manzaraya bakan doğu yönünde bir ön koridor mekanı bulunmaktadır. Ön koridor mekanının yamaca bakan cephesinde yapıya eklenen ahşap malzemeli bir ıslak

mekan hacmi yer almaktadır. Ahır mekanlarının dört bir tarafı yığma taş malzeme ile örülmüştür. Ön koridor ile ahır mekanları arasındaki taş duvar üzerinde; ön koridordan ahıra geçişi sağlayan kapı ve pencere açıklıkları bulunmaktadır. İki ahır mekanını ayıran taş duvar kalınlığı ise yaklaşık 58 cm'dir.

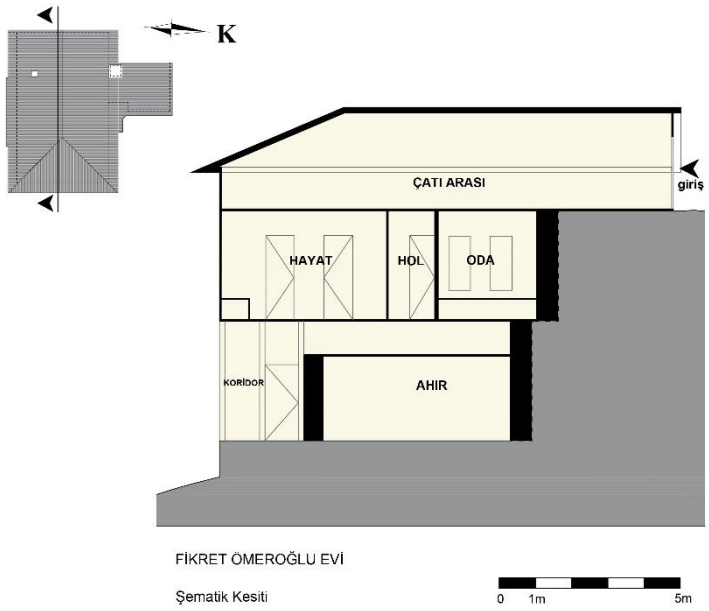
Ahır tavanında taşıyıcı ahşap kütükler kullanılmıştır. Çapları farklı olan bu kütükler yardımıyla ahır mekanındaki tavan, mekanın girişine dik olarak yerleştirilen bu kütükler yardımıyla taşınmaktadır. Bu ahşap kütüklerin üzerindeki tavanda ise ahşap kaplama malzemesi kullanılmıştır. Bu kirişler kullanılan ağaç çapına göre değişiklik göstermektedir. Genel olarak tüm ahır yapılarında olduğu gibi bu ahır tavanı üzerinde de sıkıştırılmış toprak malzeme yer almaktadır. Bu malzeme, ahır katındaki kötü kokunun yaşam alanına çıkmasını engelleyerek iki kat arasında tampon bölge oluşturmaktadır. Bodrum katında; iki adet ahır mekanı ve bu mekanlara girişin sağlandığı koridor şeklinde bir ön mekanı bulunmaktadır.

Şekil 3.273 Konutun bodrum katındaki ahır tavanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.274 Fikret Ömeroğlu evinin plan krokileri

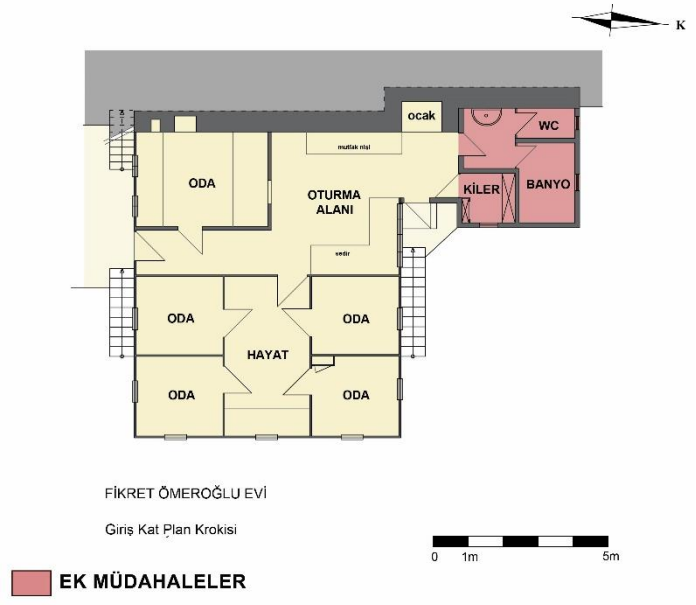

Şekil 3.275 Fikret Ömeroğlu evi şematik kesiti

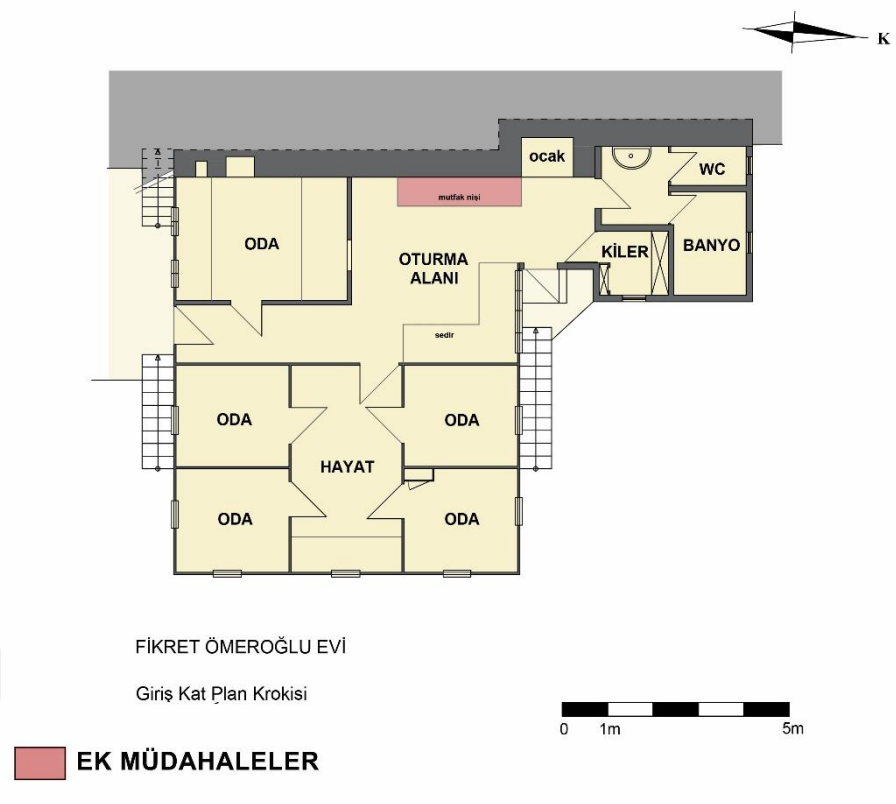

Şekil 3.276 Yapının ocak bölümüne yapılan müdahaleler (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.277 Yapıya eklenen ıslak mekan hacmi (Kişisel arşiv, 2019)

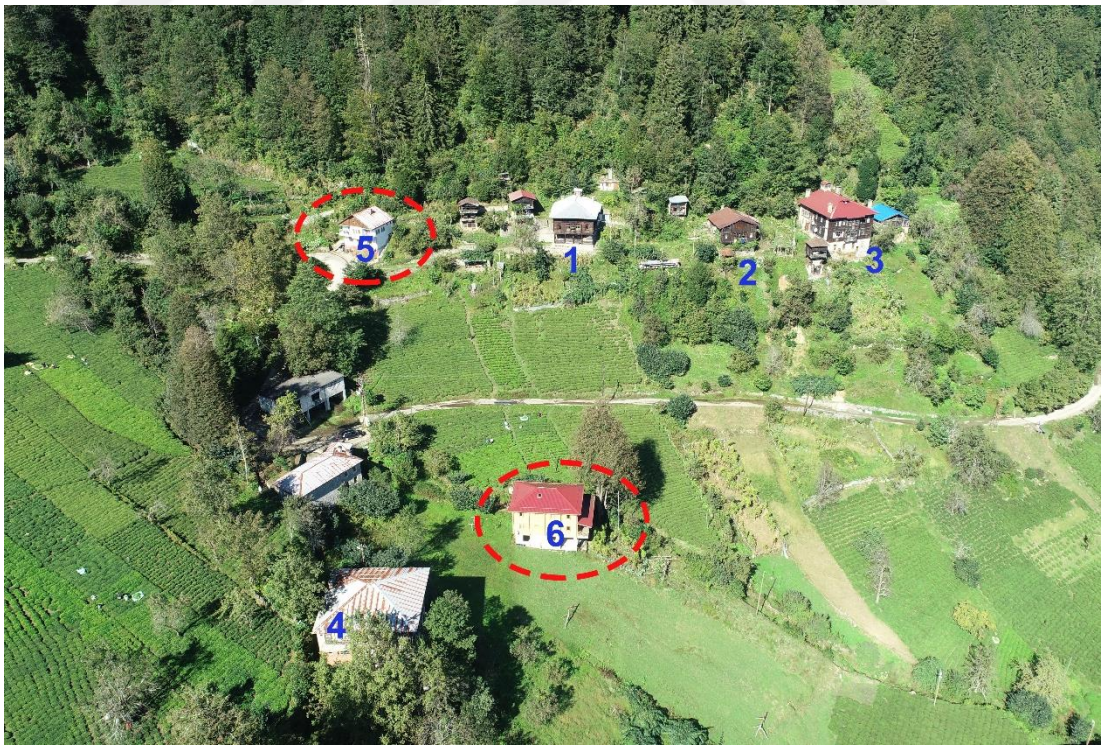

Şekil 3.278 Yapı mekanına değişen ihtiyaçlar doğrultusunda eklenen mutfak nişi (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.4 Kneşli Mevkii Yerel Konut Örnekleri

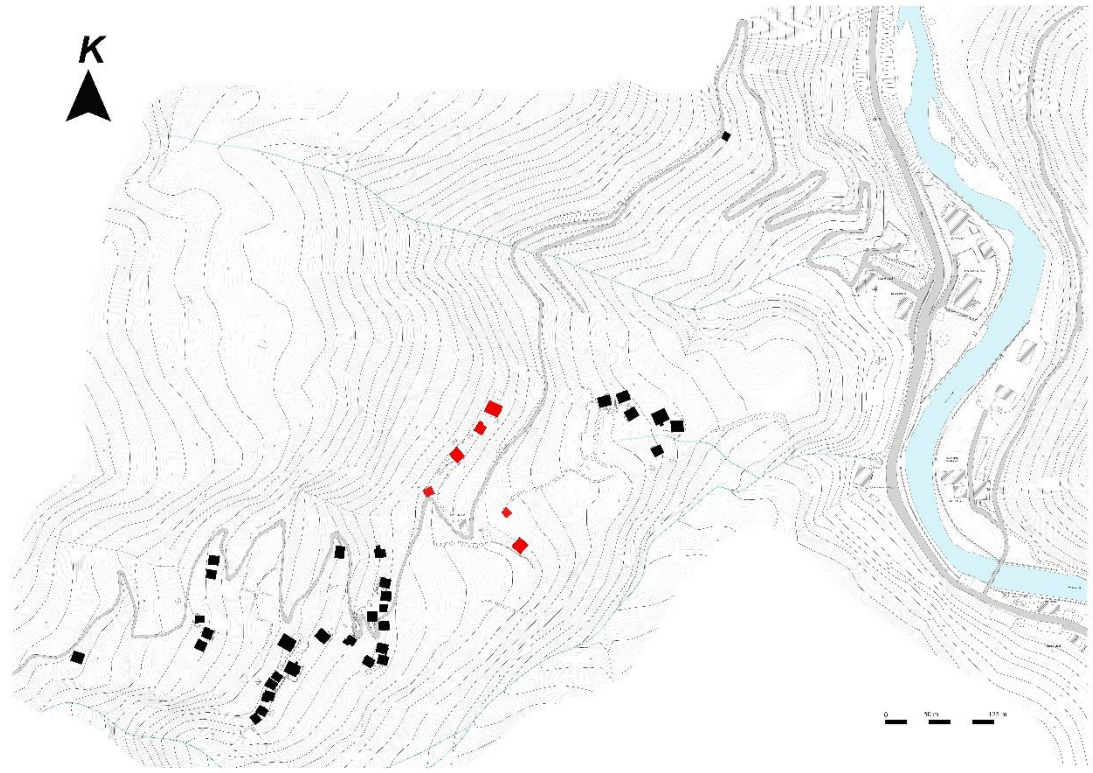
Kneşli mevkii, Yukarı Çamlıca Mahallesi'nin dördüncü yüksek rakımlı yerleşimidir. Yerleşimde toplam 6 adet konut yapısı bulunmaktadır. Bu yapılardan bir betonarme konut yapısı hariç yapılar korunma alanı sınırı içerisinde yer almaktadırlar. 6 adet konut yapısından iki tanesi yeni konut yapısıdır. Mevkiide dört adet geleneksel konut yapısı bulunmaktadır ve bunlardan 3'ü tescil edilmiştir. Bu mevkiide bulunan geleneksel konutlar da kısmen ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan eklerle müdahale görmüşlerdir.

Kneşli mevkiindeki; geleneksel konutlardan Uğur Avcı olarak adlanadırılan konut yapısı hariç diğer üç konut yapısı eğim çizgisi boyunca uzanan patika bir yol boyunca sıralanarak kümelenmişlerdir. Patika yoldan ayrılan ara yollarla da bu konutlara ulaşım sağlanmaktadır.

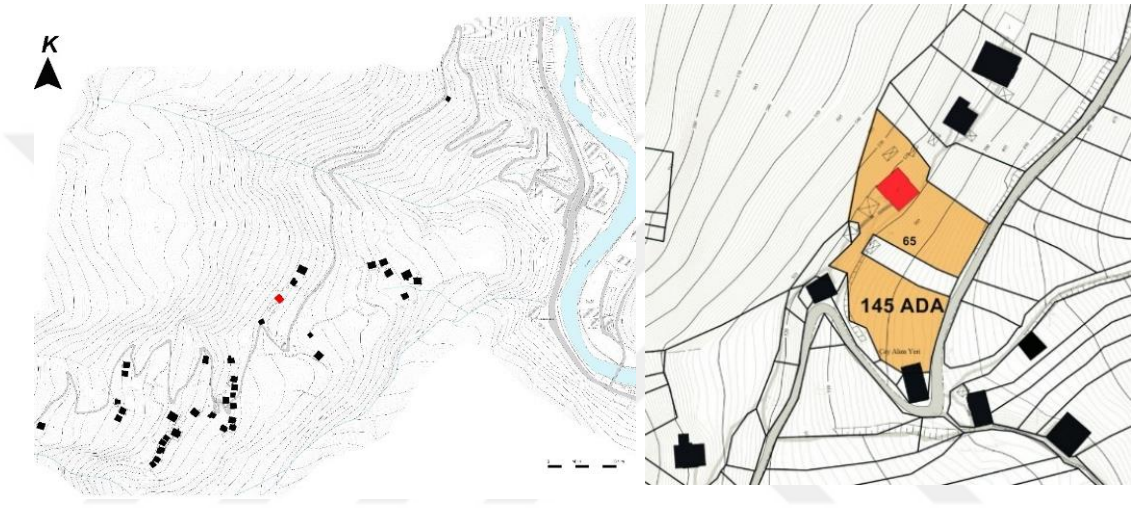
Şekil 3.279 Kneşli mevkiinde yer alan geleneksel konutlar ve betonarme yapıların konumu (Kişisel arşiv, 2020)

Bu bölümde Kneşli mevkiinde incelenen Şekil 3.279’ da numaralandırılmış dört geleneksel konut örneği numaralandırıldıkları sıraya göre detaylı olarak incelenecektir. Şekil 3.279’ da numaralandırılan 5 ve 6 numaralı konut yapıları betonarme konut yapılarıdır. 5 numaralı konut yapısı korunma alanı içinde yer almazken 6 numaralı yapı korunma alanı içerisinde bulunmaktadır. Kneşli mevkiinde, 1 adet nitelikli konak yapısı bulunmaktadır. Diğer geleneksel mütevazi konut örnekleri mütevazi ahşap yapı malzemesi ile bu iki yapıdan ayrışmaktadırlar. Aşağıdaki başlıklarda tüm bu yapıların spesifik özellikleri detaylı olarak ele alınacaktır.

Şekil 3.280 Kneşli mevkiinde yer alan konutların yerleşimdeki konumu

3.3.1.4.1 Konut K1- Firdevs Güneyi Evi (145 Ada 65 Parsel) 109 Sıra Numaralı. Konut, 145 ada 65 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilmiş olup, 109 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.281 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmaktadır. Kneşli mevkiinde yer alan yapı; araç yoluna yakın olmakla birlikte, yapıya ulaşım araç yolu ile konut arasındaki patika yol ile sağlanmaktadır. Bu patika yol konutun bodrum katının hemen alt kotundan devam ederek diğer konut yapılarına ulaşmaktadır. Bu patika yol Ofluoğlu Konağı'nın bodrum katının güney girişinde sonlanmaktadır. Araç yolundan devam eden patika yol hem üst kottaki zemin katına hem de bodrum katına farklı kotlarda dal vermektedir.

Şekil 3.282 Firdevs Güneyi evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 525 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Konut pencerelerle manzaraya açılan zemin kat boyunca bodrum katındaki dikmelerden manzaraya doğru cephe boyunca 50 cm çıkması olan ahşap düz dış cepheye sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan bu cepheden ahır katıyla birlikte, iki katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı arka cephesinde sadece yarım kat yüksekliğindeki çatı arası katı görülmektedir.

Şekil 3.283 Konutun aşhane mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Bodrum katına giriş, eğim çizgisi boyunca uzanan aksın her iki yönünden sağlanabilmektedir. Bodrum katına ulaşım hem evin kuzeye bakan yan cephesine bitişik olarak bodrum katına inen taş merdivenler aracılığıyla hem de patika yolun devamında bodrum katına bağlanan yol aracılığıyla sağlanmaktadır. Konutun güney yan cephesindeki avlu girişi ile bodrum katı arasında cepheye bitişik inen bir merdiven öğesi bulunmamaktadır. Bu iki kot arasında yüksekçe bir istinat duvarı bulunmaktadır ve cephe boyunca bu iki kot arasında bir geçiş bulunmamaktadır. Bodrum katında iki ahır mekanı ve ön koridoru bulunmaktadır. Bu ön koridorda bir ıslak hacim birimi yer almaktadır. Bu hacim ön koridorun manzaraya bakan cephesinin kuzey köşesinde yer almaktadır. Manzaraya bakan cephesi ahşap malzemelerle kapatılan bu ön koridorun yan cephelerinin manzaraya bakan köşelerinden ahşap kapılar aracılığıyla geçişler yapılabilmektedir. Ahır tavanında ahşap kiriş olan kalın ağaç kütükleri kullanılmıştır. Bu ahşap kütüklerin üzerinde ise ahşap kaplama elemanları yerleştirilerek üstünde sıkıştırılmış toprak malzeme kullanılmıştır. Bu ahır mekanının tavanı ile yaşam katındaki döşeme her geleneksel konut yapısında olduğu gibi bu yapıda da farklı kotlarda bulunmaktadır. Bu sayede bu mekanlar arasında bir bariyer oluşturulmaktadır.

Şekil 3.284 Konutun hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun zemin katında aşhane mekanına girişi sağlayan kuzey ve güney yan cephelerinden içeri çekilmiş üstü kapalı yarı açık mekanlardan yapıya giriş yapılabilmektedir. İki yan odalı aşhaneli-hayatlı plan tipine sahip olan bu konut yapısının; zemin katın kuzeyinde bulunan yan odasına bitişik yamaca dayalı, bir ıslak hacim birimi eklenerek geleneksel yapıya betonarme bir ek yapılmıştır. Geleneksel yapının dışında cepheye bitişik olan bu yapı değişen ihtiyaçlar ve konfor koşulları nedeniyle yapılmıştır. Yan odalara kuzey ve güneydeki dış mekanlardan giriş bulunmaktadır. Aşhanenin kuzeyindeki yan oda yapıdan tamamen bağımsız olarak yarı açık mekandan giriş sağlanabilmektedir. Güneydeki yan odanın ise hem dışarıdan hem de aşhaneden çift girişi bulunmaktadır. Her iki yan odanın yamaca bakan cephesindeki taş duvarlarında gusülhane ve şömine donatıları bulunmaktadır. Kuzeydeki yan odanın girişinin sağında ve solunda ise, döşemeden yükseltilmiş iki adet sedir donatısı bulunmaktadır.

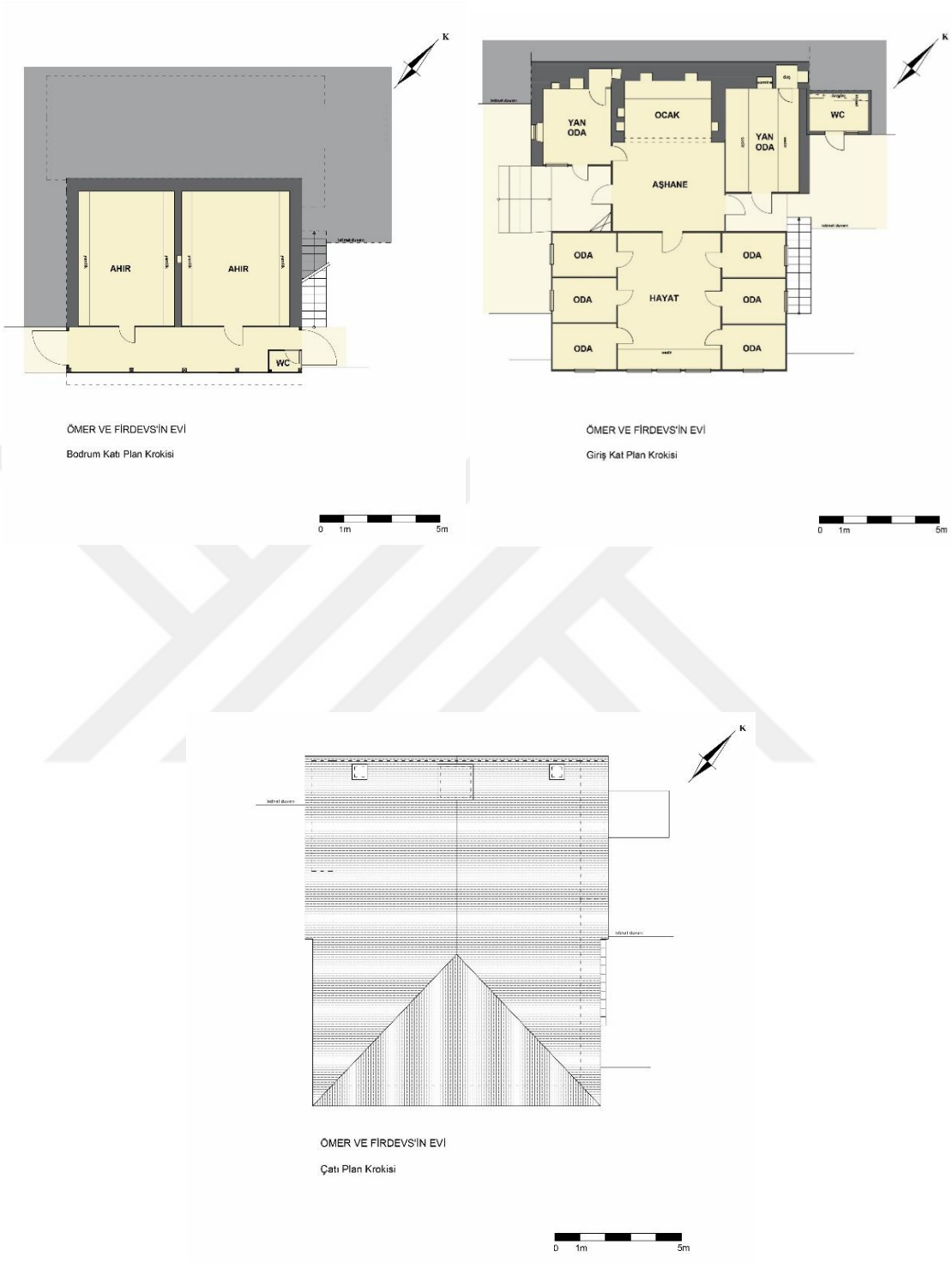
Şekil 3.285 Bodrum katındaki ahır tavanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Evin ana merkezi olan aşhanenin yamaca bakan cephesinde; büyük bacası olan bir taş kemerli ocaklık bulunmaktadır. Günümüzde bu ocaklık kullanılmadığından bu alan mutfak nişi olarak değerlendirilmektedir. Aşhaneden hayat mekanına ahşap bir kapı aracılığıyla geçiş yapılmaktadır. Hayat mekanına açılan yan cephelere sağlı ve sollu dizilmiş üçer adet toplamda 6 adet oda birimi bulunmaktadır. Hayat mekanının manzaraya bakan cephesindeki pencere açıklıklarının hemen önünde iç mekanda yükseltilmiş bir sedir donatısı bulunmaktadır.

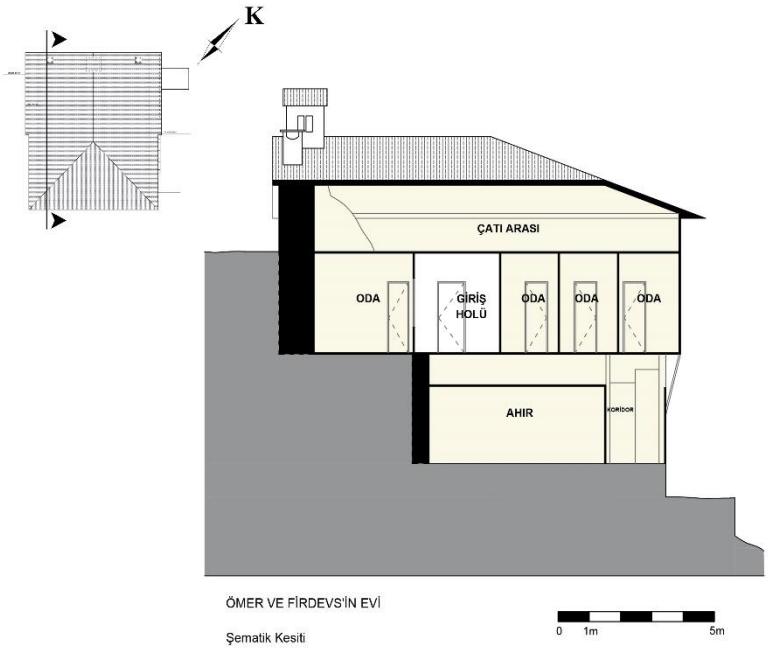
Konutun zemin katı ve bodrum katının yamaca bakan cepheleri toprağa gömülüdür. Çatı arası katı yarım kat yüksekliğinde olup bu katın manzaraya bakan cephesi ve yan cephelerinde bulunan küçük delikli pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlayarak eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kurumasını sağlayıp küflenmesini engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Yapının yamaca bakan kotu ile aynı kottan çatı arasına ahşap bir kapı aracılığıyla geçiş yapılabilmektedir. Çatı arasındaki yamaç kotuna güneydeki avludan çıkan yol aracılığıyla üst kota erişim sağlanabilmektedir. Yapının çatı formu, üç omuzlu kırma çatıdır. Çatı malzemesi olarak oluklu sac levha kullanılmıştır. Geniş saçakları olan çatının saçaklarının altı herhangi bir kaplama malzemesi ile kapatılmamıştır.

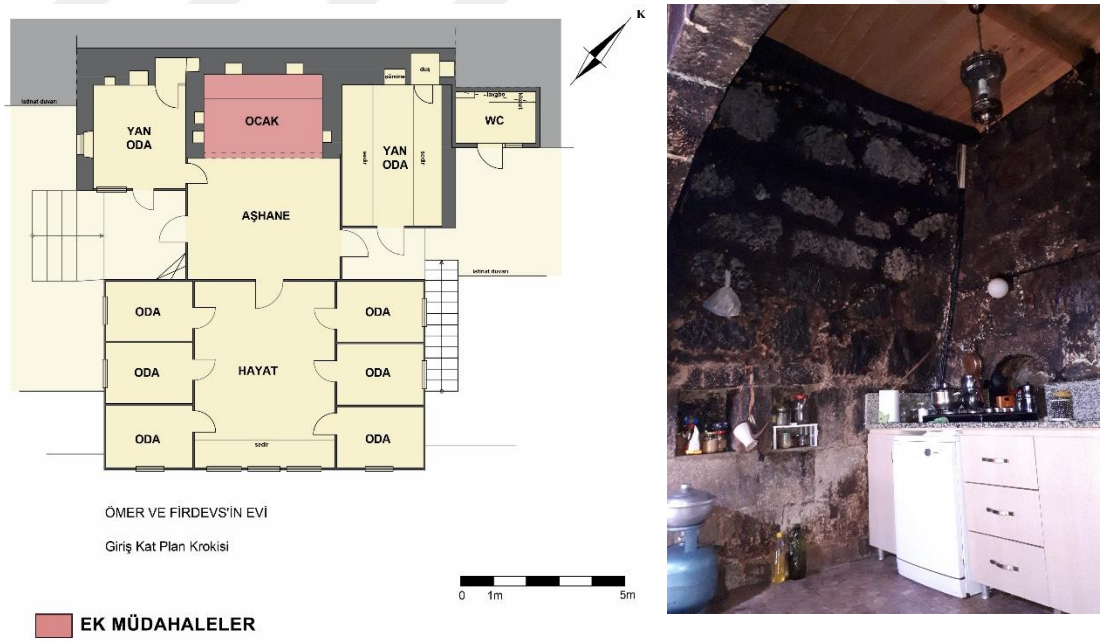
Şekil 3.286 Konutun yan cephesindeki girişten bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

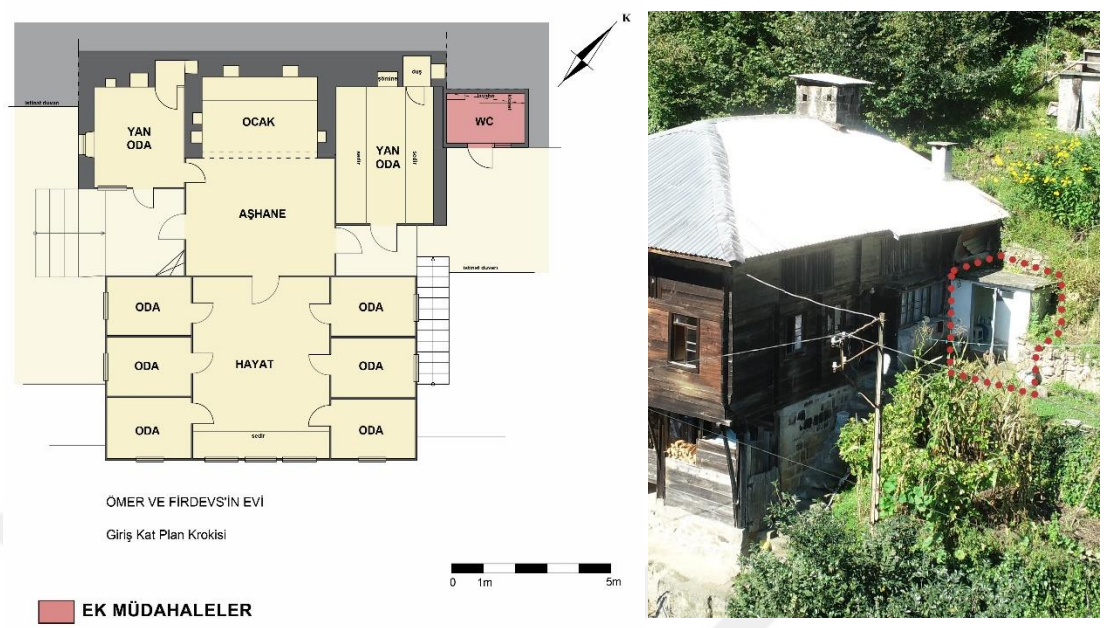
Şekil 3.287 Firdevs Güneyi evinin plan krokileri

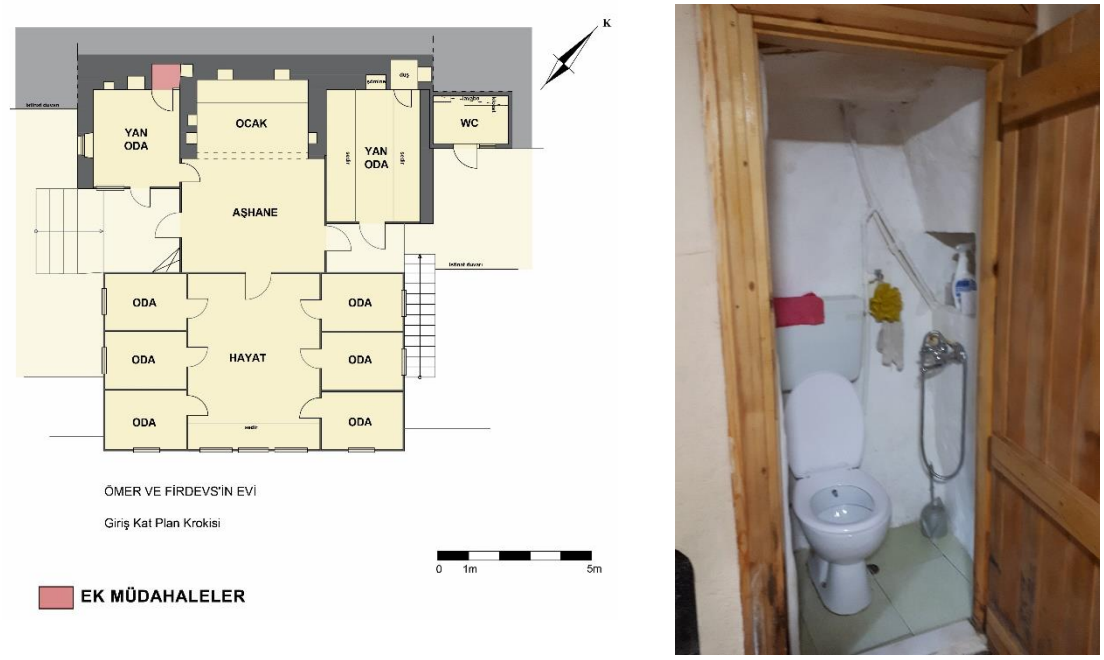
Şekil 3.288 Firdevs Güneyi evi şematik kesiti

Şekil 3.289 Yapının aşhane bölümündeki ocak kısmında yapılan müdahaleler (Kişisel arşiv, 2019)

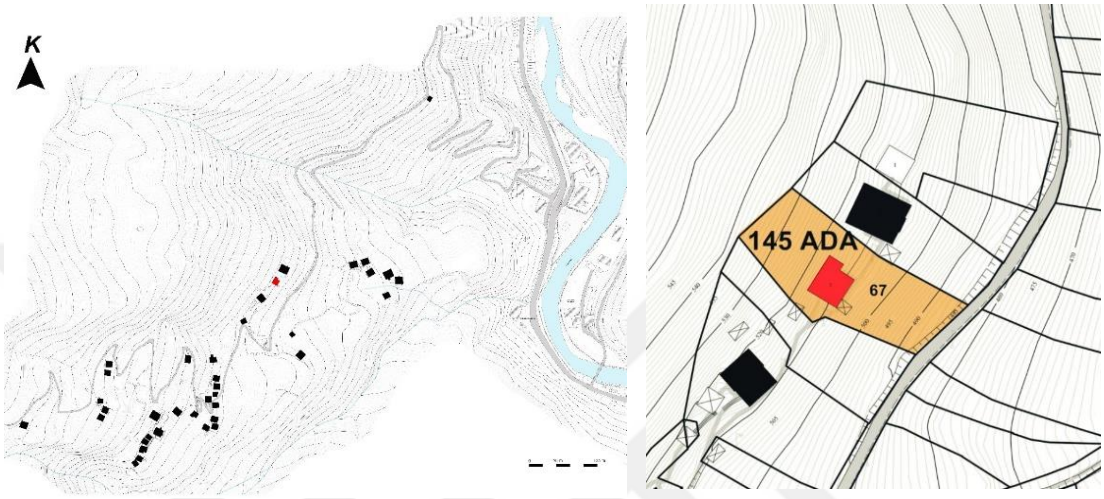

Şekil 3.290 Yapının cephesine eklenen ıslak mekan hacmi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.291 Yapının yan odasındaki gusülhanede yapılan müdahaleler (Kişisel arşiv,2019)

3.3.1.4.2 Konut K2- Kadriye-Hüseyin Güneş Evi (145 Ada 67 Parsel). Konut, 145 ada 67 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından tescil edilmemiştir.

Şekil 3.292 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Kneşli mevkiinde yer alan yapıya ulaşım, araç yolu ile konut arasındaki patika yaya yolu ile sağlanmaktadır. Bu patika yol konutun bodrum katının hemen alt kotundan devam ederek Ofluoğlu Konağı'nın bodrum katındaki güney girişinde sonlanmaktadır. Araç yolundan devam eden patika yol hem üst kottaki zemin katına hem de bodrum katına farklı kotlarda devam etmektedir.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 516 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Konut, pencerelerle manzaraya açılan düz ahşap kaplamalı bir dış cepheye sahiptir. Konutun bodrum katının manzaraya bakan cephesindeki ön koridor ahşap ayırıcı bölmeler ile ayrılmıştır. Eğim yönündeki manzaraya bakan bu cepheden ahır katıyla birlikte, iki katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı arka cephesinde sadece yarım kat yüksekliğindeki çatı arası katı görülmektedir.

Şekil 3.293 Kadriye- Hüseyin Güneş evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının bodrum katına giriş yapının yan cephelerinden manzaraya bakan cephesine yakın olan bölümünden sağlanmaktadır. Yapının bodrum katı ile zemin katındaki yaşama mekanı arasındaki bağlantı yalnızca kuzey yan cepheye bitişik olan bodrum katına inen taş merdivenler aracılığıyla sağlanmaktadır. Bodrum katının güney girişi ile zemin katı arasında herhangi bir merdiven bağlantısı bulunmamaktadır. Bu iki kot arasında yüksekçe bir istinat duvarı bulunmaktadır. Bodrum katının manzaraya bakan cephesinde zemin kattaki yaşama mekanını taşıyan ahşap dikmeler bulunmaktadır. Bodrum katında iki adet ahır mekanı ve ön koridoru bulunmaktadır. Bu ön koridorun manzaraya bakan cephesi ahşap malzeme ile kapatılmıştır. Ayrıca bu ön koridor mekanının manzaraya bakan kuzey cephesinde ahşap duvarları olan bir wc mekanı yer almaktadır. Eğim çizgisi boyunca uzanan aksta çift taraflı giriş yapılabilen bodrum katının kuzey girişinde ahşap bir kapı bulunurken, güney girişinde herhangi bir ayrıcı kapı öğesi bulunmamaktadır. Ahırların tavanında taşıyıcı kiriş olarak ahşap ağaç kütükleri kullanılmıştır. Bu ahşap kütüklerin üzerine ahşap malzemeler döşenerek üzeri toprak ile örtülmüştür. Zemin kattaki döşeme ile ahır katının tavanı farklı kotlarda yer almaktadır. Bu sayede bu iki mekan arasında bir yalıtım sağlanmaktadır. İki ahır mekanı birbirinden ahşap bölmeler ile ayrılmıştır. Ancak bu iki mekan ile ön koridorun birleştiği noktada taşıyıcı taş bir kolon yer almaktadır. Ahır mekanları ile ön koridor arasında kullanılan ahşap ayırıcı duvarlarda ahşap kapı açıklıkları ile ön koridordan ahır mekanlarına erişim sağlanmaktadır.

Şekil 3.294 Konutun hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.295 Aşhane mekanındaki mutfak nişinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Patika yolun üst kota bağlanmasıyla yapının zemin katına erişim sağlanabilmektedir. Eğim çizgisi boyunca uzanan aksın her iki yönünden konuta erişim mümkündür. Yapının her iki yöndeki girişi, içeri geçilmiş yarı açık mekanlar üzerinden sağlanmaktadır. Bu şekilde korunaklı bir ön alan sağlanmış olmaktadır. Bu konut yapısı tek yan odalı aşhaneli-hayatlı plan şemasına sahiptir. Aşhanenin kuzey yan cephesine bitişik olan yan odanın günümüzdeki işlevi değiştirilmiştir. Günümüzde bu mekan ıslak hacim birimi olarak kullanılmaktadır. Bu ıslak hacim birimi ile dış sofa arasında bir geçiş bulunmaktadır. Aşhane olarak değerlendirdiğimiz geleneksel konutlardaki dış sofada taş bacalı ocaklık mekanı bulunsa da, bu konut yapısının dış sofasının yamaca bakan cephesinde bir mutfak nişi bulunmaktadır. Geleneksel konutlardaki aşhanenin günümüzdeki karşılığı olan mutfak mekanı yine dış sofada çözümlenmiştir. Dış sofanın kuzey cephesindeki içeri çekilmiş girişinin doğusunda bir depolama mekanı yer almaktadır. Dış sofadan iç sofaya erişim, manzara yönündeki girişten ahşap bir kapı aracılığıyla sağlanmaktadır. Hayat adı verilen bu mekanda manzaraya bakan cephesine dayalı bir sedir donatısı ve güney köşesinde dış sofa ile iç sofanın birleştiği duvara dayalı bir dolap donatısı yer almaktadır. Hayat mekanına açılan dört adet oda birimi bulunmaktadır.

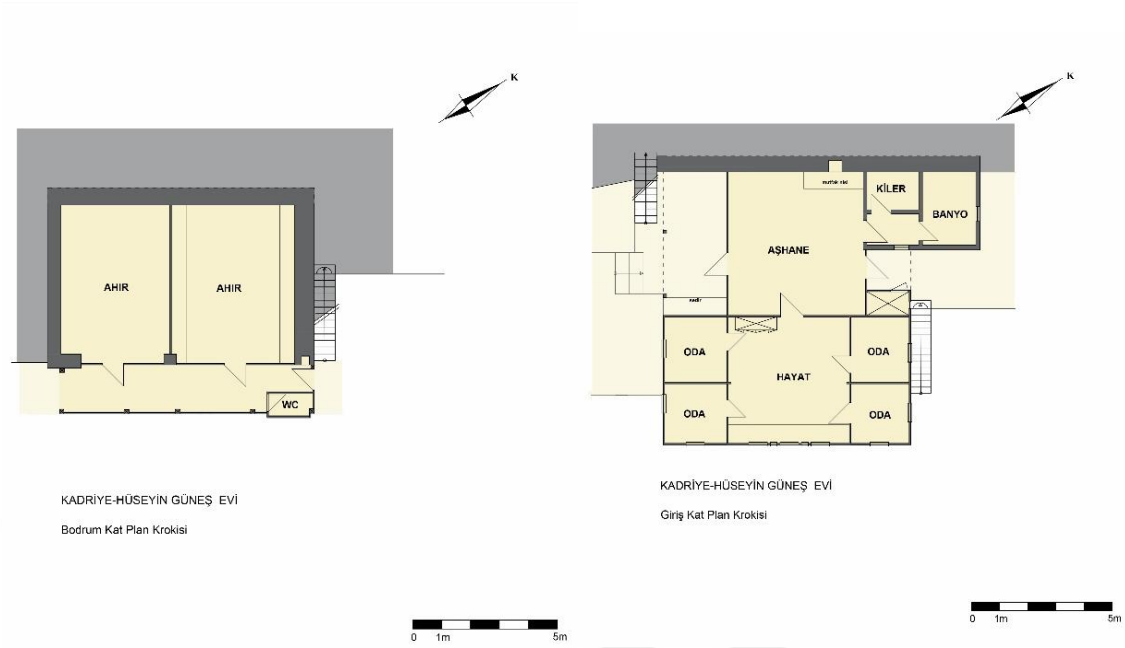
Şekil 3.296 Bodrum katındaki ahır tavanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

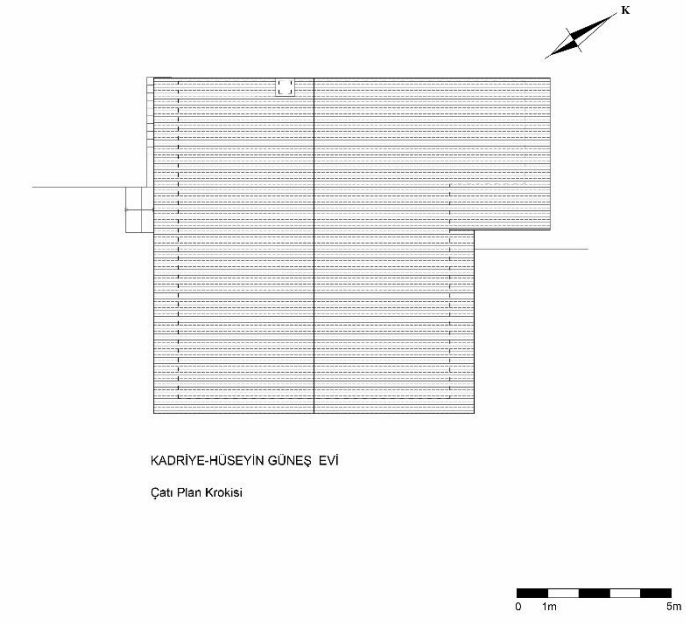
Konutun zemin katı ve bodrum katının yamaca bakan cepheleri toprağa gömülüdür. Ön cephesi güneydoğu yönüne bakan bu konut bu cephede bulunan pencerelerle manzaraya açılmaktadır. Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir Çatı arası katı yarım kat yüksekliğinde olup bu katın manzaraya bakan cephesi ve yan cephelerinde bulunan küçük delikli pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlayarak eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kurumasını sağlayıp küflenmesini engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Yapının yamaca bakan kotu ile aynı kottan çatı arasına ahşap bir kapı aracılığıyla geçiş yapılabilmektedir. Çatı arasındaki yamaç kotuna güneydeki avludan çıkan bir merdiven aracılığıyla üst kota erişim sağlanmaktadır.

Yapının çatı formu, (iki omuzlu) beşik çatıdır. Çatı malzemesi olarak oluklu sac levha kullanılmıştır. Geniş saçakları olan çatının saçaklarının altı herhangi bir kaplama malzemesi ile kapatılmamıştır. Çatı arası yarım kat yüksekliğinde olup eskiden geleneksel sosyal yaşamda önemli bir yer tutan besi hayvanları için kurutulan otların yer aldığı bir mekan olduğu aktarılmaktadır. Günümüzde değişen yaşam koşulları ile birlikte artık hayvancılıkla uğraşmayan ev sakinleri, burayı depo ve benzeri amaçlarla kullanmaktadır.

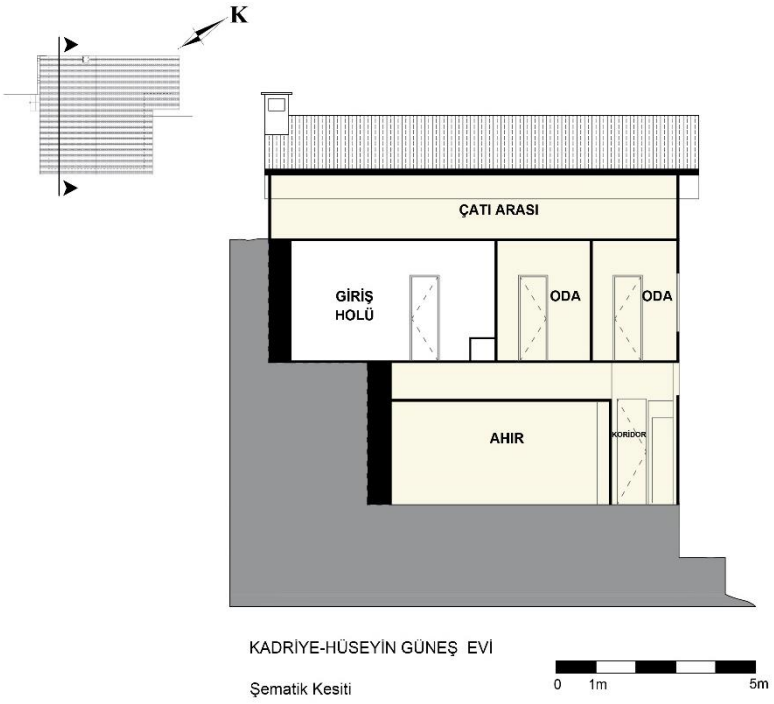

Şekil 3.297 Konutun aşhane mekanında bulunan dolap donatısından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

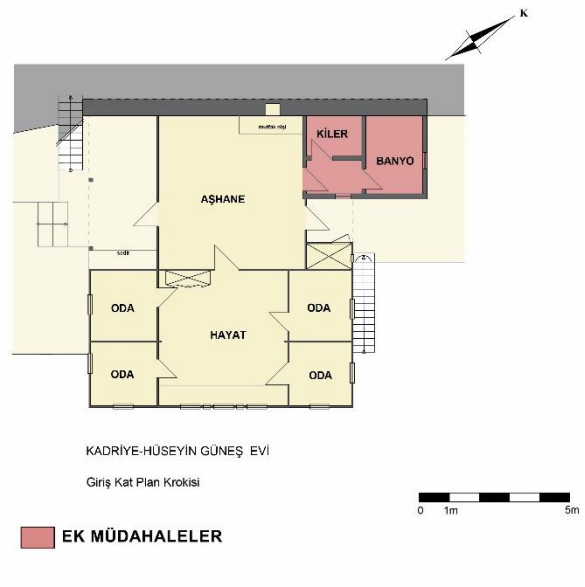

Şekil 3.298 Kadriye- Hüseyin Güneş evi plan krokileri

Şekil 3.299 Kadriye- Hüseyin Güneş evi şematik kesiti

Şekil 3.300 Yapıya dışına eklenen niteliksiz yapı

3.3.1.4.3 Konut K3- Ofluoğlu Konağı (145 Ada 68 Parsel) 42 Sıra Numaralı. Konut, 145 ada 68 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 29/05/2013 tarihinde tescil edilmiş olup, 42 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.301 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 510 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut pencerelerle dışarıya açılan iki kat boyunca çıkmalı ön cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı iki katlı bir görünüm sergilemektedir.

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Kneşli mevkiinde yer alan yapıya ulaşım araç yolu ile konut arasındaki patika yol ile ulaşım sağlanmaktadır. Konutun bodrum katında son bulan patika yoldan konutun güneydeki yan cephesine bitişik olarak çıkan taş merdiven aracılığıyla zemin kattaki yaşam mekanlarına erişim sağlanmaktadır. Bodrum katında iki ahır mekanı ve manzaraya bakan yönünde bir ön koridoru bulunmaktadır. Bu ön

Şekil 3.302 Ofluoğlu Konağı'nın cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

koridorun çevresi yığma taş duvarlarla çevrilidir. Korunaklı bir koridor mekanı bulunan konutun bodrum katına; yapının yan cephelerinin manzaraya bakan cephesine yakın noktalarından ön koridora çift yönlü giriş yapılabilmektedir. Bu girişlerden güneydeki girişin kapı öğesi yoktur. Kuzey yönündeki ahır girişinin ahşap bir kapısı bulunmaktadır. Ön koridor mekanının manzaraya bakan hem güney hem de kuzey köşesinde ıslak hacimler yer almaktadır. İki ahır mekanı birbirinden taşıyıcı yığma taş duvarlar ile ayrılmıştır ve tavanında taş kemerler yer almaktadır. Bu taş kemerlerin üzeri taş kemere dik olarak döşenen ahşap elemanlarla örtülerek üzeri sıkıştırılmış toprak malzeme ile kaplanmıştır. Ahır mekanları ile ön koridor arasında ahşap ayırıcı elemanlar kullanılmış ve bu ayırıcı ahşap duvar üzerinde açılan ahşap kapılarla mekana erişim sağlanabilmektedir. Bodrum katındaki kuzey ve güneydeki çift yönlü girişin sahanlığından bodrum kotundan aşağıda kalan temel kotuna taş merdivenlerle bağlantısı bulunmaktadır. Yapının bodrum katından hem temel kotuna hem de zemin kotuna yapının yan cephesine bitişik inen aksı boyunca taş merdivenler aracılığıyla ulaşım sağlanabilmektedir. Her iki yan cephesinden zemin katına erişimi sağlanan yapının eğim çizgisi boyunca uzanan aksın her iki yönünden çift yönlü olarak erişim sağlanabilmektedir. Zemin katındaki aşhane mekanına yan cephelerdeki girişlerden hol aracılığıyla bağlantı sağlanmaktadır. Yapının aşhane mekanının yamaca bakan cephesinin her iki yanında yamaca dayalı olarak tasarlanan iki adet yan odası bulunmaktadır. Güneydeki girişindeki holden birinci kata

bağlantıyı sağlayan bir ahşap merdiven öğesi bulunmaktadır. Aşhane mekanında büyük taş bir baca ve yamaca bakan cephesinde baca penceresi bulunmaktadır. Ocaklığın zemin döşemesi, sıkıştırılmış toprak malzemedir. Aşhane mekanının tavanında ince işçilikli bir tavan süslemesi yer almaktadır. Mekanın, hayat mekanı ile arasındaki duvarın güney köşesinde gömme dolaplar ve un dolabı yer almaktadır. Bu gömme dolabın bir bölümü aşhane mekanından kullanılabiliyorken bir kısmı da hayat mekanından kullanılabilmektedir. Bu aşhane ile hayat mekanı arasında kalan duvarın hayat bölümüne bakan kuzey köşesinde birinci kata erişimi sağlayan bir ahşap merdiven elemanı yer almaktadır. Hayat mekanına açılan altı adet mekan bulunmaktadır. Bu mekanların manzaraya bakan odaları özellikli odalar olup şömine ve gömme dolap donatıları bulunmaktadır. Zemin kattaki diğer mekanların kiler olarak kullanıldığı aktarılmıştır. Çok hisseli bir mülkiyete sahip olan yapının her oda birimi bir aileye üyesine pay edilmiştir. Yalnızca hayat ve aşhane mekanları ortak kullanım alanları olarak tüm hissedarlar tarafından ortak olarak kullanılmaktadır. Hayat mekanının dış cephede bir çıkması bulunmaktadır. Bu çıkma ile hayat mekanı arasında ayırıcı bölme bulunmaktadır. Bu ayırıcı bölme içinde kalan kısımda manzaraya bakan cephe ve her iki yanından duvar boyunca uzanan sedir donatıları yer almaktadır. Yapı çift koridor bağlantılı çift yan odalı aşhaneli-hayatlı hem holden hem hayattan merdivenli plan şemasına sahip bir konut yapısıdır.

Şekil 3.303 Konutun aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Birinci kata erişim zemin kattan hem güney yönündeki holden hem de hayat mekanından sağlanmaktadır. Yapının birinci katının yamaç üzerinden bir bağlantısı bulunmamaktadır. Ayrıca birinci katın yamaca bakan cephesi toprağa gömülü değildir. Birinci katın plan şemasına baktığımızda yapının kuzey yan cephesinde bacanın kuzeyinde kalan kısımda yamaç yönünden manzara yönüne sırayla beş adet oda birimi yer almaktadır. Manzara yönüne bakan cephenin her iki yan odasının ortasında yer alan cumba mekanı zemin kattakiyle benzerlik göstermektedir. Fakat bu mekanda sedir donatısı bulunmamaktadır. Birinci katın güney yan cephesinde ise yamaçtan manzara yönünde sırayla oda mekanı, hol, hem hole hem hayata açılan ve birbirine geçişi bulunan iki yan oda ile yan yan dizilmiş iki oda mekanı bulunmaktadır. Bu sıra boyunca dizilen mekanlardan holün manzaraya bakan duvarında hole girişi olan oda ve bu odanın kuzeyinden diğer bir yan odaya giriş bulunmaktadır. Bu oda mekanı da hayata açılmaktadır. Bu odaların manzaraya bakan yönündeki oda ve manzaraya bakan şömineli ve gömme dolaplı oda da hayat mekanına açılmaktadır. Birinci katın orta kısmında kalan sofanın yamaca bakan cephesine dayalı bir merdiven öğesi ile çatı arasına çıkış sağlanabilmektedir. Çatının geniş saçaklarının altı herhangi bir kaplama malzemesi ile kaplı değildir. Konağın bir serenderi bulunduğundan yapı içinde ot depolamak amacıyla bir mekan oluşturulmamıştır. Çatı formu, üç omuzlu kırma çatı olup kaplama malzemesi kırmızı oluklu sac levhadır.

Şekil 3.304 Zemin kattaki hayat mekanının içindeki cumbadan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

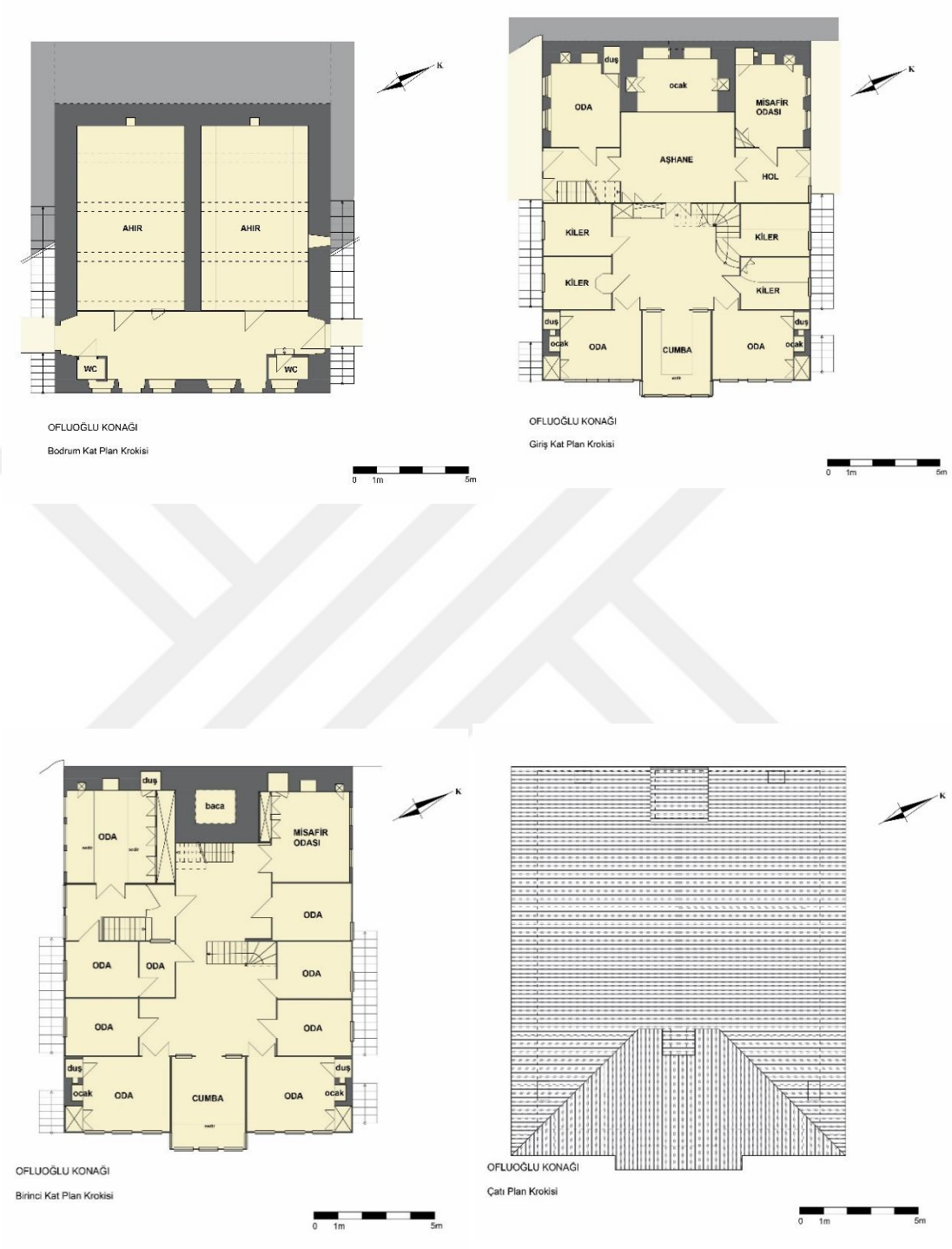
Şekil 3.205 Birinci katta yamaca dayalı yan cephede, merdivenli holden girişi olan odanın tavan süslemesi (Kişisel arşiv, 2019)

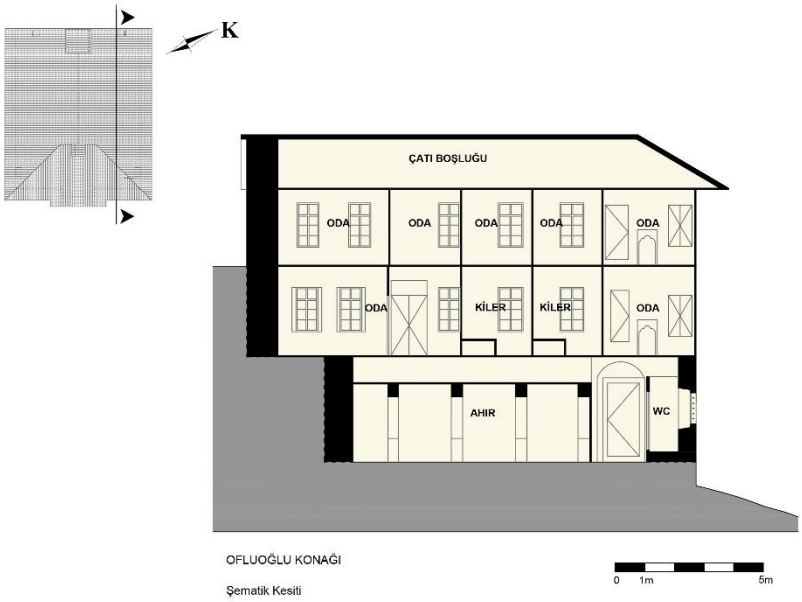
Şekil 3.206 Birinci katta yamaca dayalı yan cephede holden girişi olan odadan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.307 Birinci katta yamaca dayalı yan cephede holden girişi olan odanın gömme dolap donatısı (Kişisel arşiv, 2019)

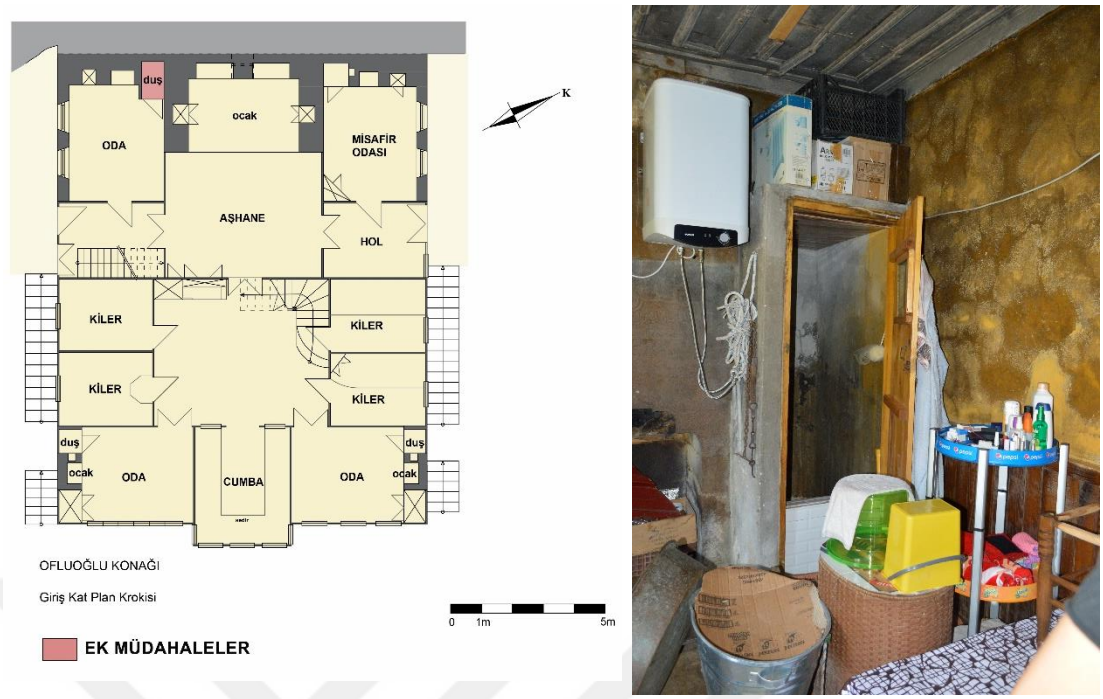
Şekil 3.308 Ofluoğlu Konağı plan krokileri

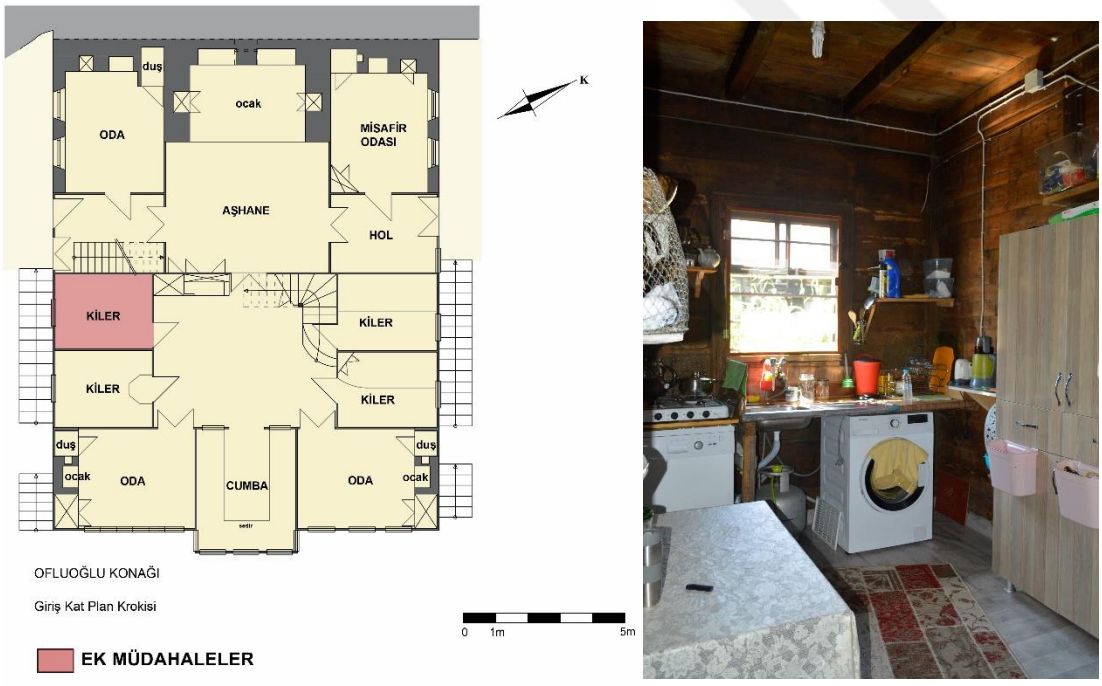
Şekil 3.309 Ofluoğlu Konağı şematik kesiti

Şekil 3.310 Yapının geleneksel karakterine uymayan pencere kullanımı (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.311 Yapının gusülhanesinde yapılan niteliksiz müdahaleler

Şekil 3.312 Yapıda kiler mekanının mutfak olarak kullanılması ve yapılan müdahaleler (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.4.4 Konut K4- Uğur Avci Evi (138 Ada 40 Parsel) 107 Sıra Numaralı. Konut, 138 ada 40 parsel içinde yer almaktadır. Ahır katı yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilmiş olup, 107 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.313 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmaktadır. Kneşli mevkiinde yer alan bu konut, kuzeybatı yönünde kümelenen bu mevkiideki konutlardan ayrı olarak tek başına olarak camii yapısının arkasındaki patika yol aracılığıyla erişimi sağlanan bir konumda yer almaktadır. Konutun manzaraya bakan ön cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 484 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan bodrum katından dolayı iki katlı bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 3.314 Uğur Avci evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Konuta konutun yan cephelerinden zemin kat boyunca uzanan eğim çizgisi boyunca uzanan aks boyunca çift yönlü olarak erişim sağlanabilmektedir. Konutun ana girişi yapının kuzeybatı yönünden sağlanmaktadır. Çünkü bu konutun geleneksel yaya yolu ve araç yoluna bağlantısı kuzeybatı yönünden eve bağlanan bu patika yol aracılığıyla sağlanmaktadır. Konuta merkezi yollar üzerinden yaklaşım kuzeybatı yönünden sağlandığından bu yan cephede geniş bir avlu alanı yer almaktadır. Yapının zemin katı ve birinci katının yamaca bakan cepheleri toprağa gömülü değildir. Yamaca bakan cephe duvarı ile yamaç arasında evin zemin kotundan birinci kattaki döşeme kotuna uzanan bir istinat duvarı yer almaktadır. Bu yüzden zemin kotta kuzeybatı ve güneydoğu girişleri arasında evin arka cephesini dolanarak erişim sağlanabilmektedir. Bu istinat duvarının üst kotuna zemin kottaki konutun avlusundan merdivenle ulaşım sağlanabilmektedir. Bu istinat duvarı üzerinde konutun birinci katının yamaca bakan cephesindeki kapı girişine erişimi sağlayan bir köprü bulunmaktadır. Birinci kattan bu sayede yamaca bu köprü aracılığıyla erişim sağlanabilmektedir.

Şekil 3.315 Konutun aşhane mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının yaşam katı olan zemin katının diğer cephesine açılana başka bir girişi daha vardır. Yapıya giriş eğim çizgisi boyunca uzanan bir aks üzerinden çift taraflı olarak sağlanabilmektedir. Manzaraya bakan cephenin her iki yanındaki cephelerden sağlanan girişler içeri çekilmemiştir ve cephe duvarı üzerinde açılan kapı boşluklarından yapının içine erişim sağlanmaktadır. Konut, bir yönden koridor bağlantılı tek yan odalı aşhaneli-hayatlı plan şemasına sahiptir. Konutun kuzey batı cephesindeki yan cephesindeki giriş, yapının koridor mekanına açılmaktadır. Bu koridor mekanında üst kata ulaşımı sağlayan bir merdiven elemanı bulunmaktadır. Girişin solunda merdiven elemanı yer alırken, sağından yan oda yer almaktadır. Yan oda ile aşhane duvarı arasında gömme dolaplar yer almaktadır. Bu gömme dolaplar her iki mekandan kullanıma olanak sağlayan birbirinden bağımsız bir kullanıma sahiptirler. Güneydoğu yönündeki yan cephesindeki girişten aşhane mekanına doğrudan giriş sağlanabilmektedir. Aşhane mekanının güneydoğu cephesine yapının içinden girişi bulunan bir ıslak mekan birimi yapıya ihtiyaçlar doğrultusunda sonradan eklenmiştir. Ayrıca aşhane mekanı içinde yan cepheye bakan bir mutfak nişi de bulunmaktadır. Aşhane mekanının yamaca bakan cephesinde ocaklık ve duvar

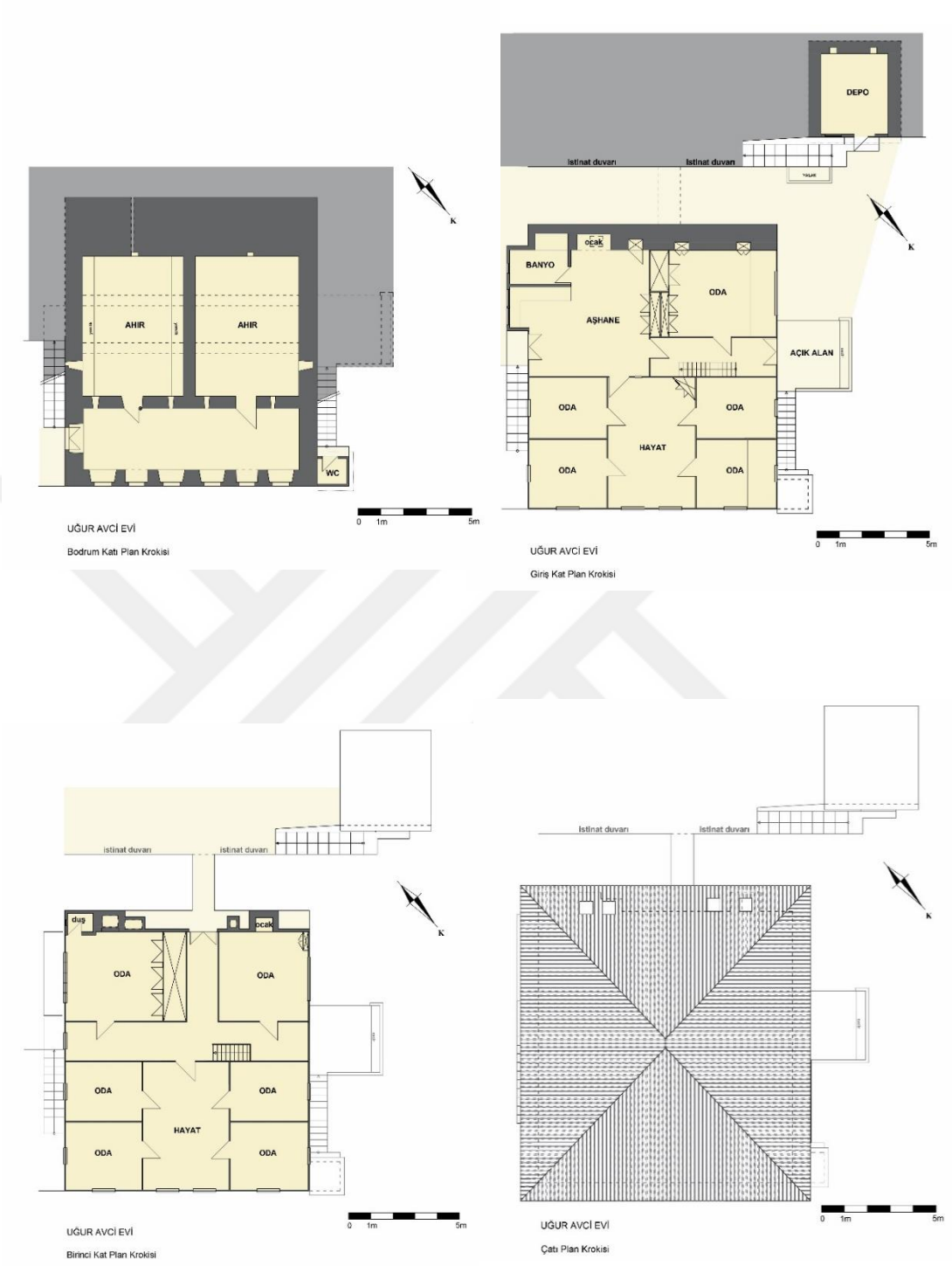
nişi bulunmaktadır. Aşhane mekanı üzerinden zemin kattaki hayat mekanına giriş sağlanmaktadır. Bu hayat mekanına açılan karşılıklı dört adet oda birimi bulunmaktadır. Hayat mekanının aşhaneye bakan duvarının kuzey cephesinde duvara dayalı bir dolap donatısı bulunmaktadır. Yapının birinci katı zemin kattaki aşhane ve hayat mekanı ayıran aksın manzaraya bakan bölümü ile plansal olarak benzerlik göstermektedir. Birinci katta zemin katın koridoru üzerinde bulunan merdiven ve yamaca bakan cephede bulunan kapıdan köprü aracılığıyla erişim sağlanabilmektedir. Bu iki erişim aksı boyunca uzanan; birinci katta 'T' şeklinde bir koridor mekanı oluşmuştur. Yapının birinci katında zemin kattaki giriş aksları boyunca bir koridor bulunmaktadır. Bu koridor orta aksından yamaçtan bağlanan koridor ile kesişmektedir. Bu yamaca bağlanan koridorun sağında ve solunda oda mekanları yer almaktadır. Bu odalara girişler yapının yan cephelerinden geçen aks boyunca uzanan koridor üzerinden sağlanmaktadır. Bu mekanlarda şömine donatı da bulunmaktadır. Yapının güneydeki yan cephesine dayalı yamaca bakan duvara bitişik olan odasında; mekana sonradan eklenen bir duş mekanı yer almaktadır. Ayrıca bu mekan içinde gömme dolap gibi iç mekan donatıları bulunmaktadır.

Yapının her iki yan cephe yüzeyine bitişik taş merdivenler aracılığıyla yapının bodrum kotuna erişim sağlanmaktadır. Yapının kuzey yönündeki bodrum katına inen merdiven bu kotta bulanan bir ıslak hacim birimine bağlanmaktadır. Ancak bodrum katına erişim yalnızca güneye bakan yan cepheye dayalı olan taş merdivenler aracılığıyla sağlanmaktadır. Çünkü bodrum katının dış mekanla bağlantısını sağlayan tek kapı girişi bu yönde bulunmaktadır. Bodrum katı korunaklı dış cephe duvarlarına sahiptir ve dış mekana açılan pencere açıklıkları ile zemin kotunda dışarıya açılan gider açıklıkları bulunmaktadır. Bodrum katında yamaca gömülü iki adet ahır ve ön koridor mekanları bulunmaktadır. Ahırın tavanında taşıyıcı taş kemer kirişler yer almaktadır. Bu kirişlerin üzerine ahşap elemanlar yerleştirilerek üzeri toprak malzeme ile kapatılmıştır. Bu toprak malzeme ile evin yaşama katındaki ahşap döşeme arasında bir boşluk bulunmaktadır.

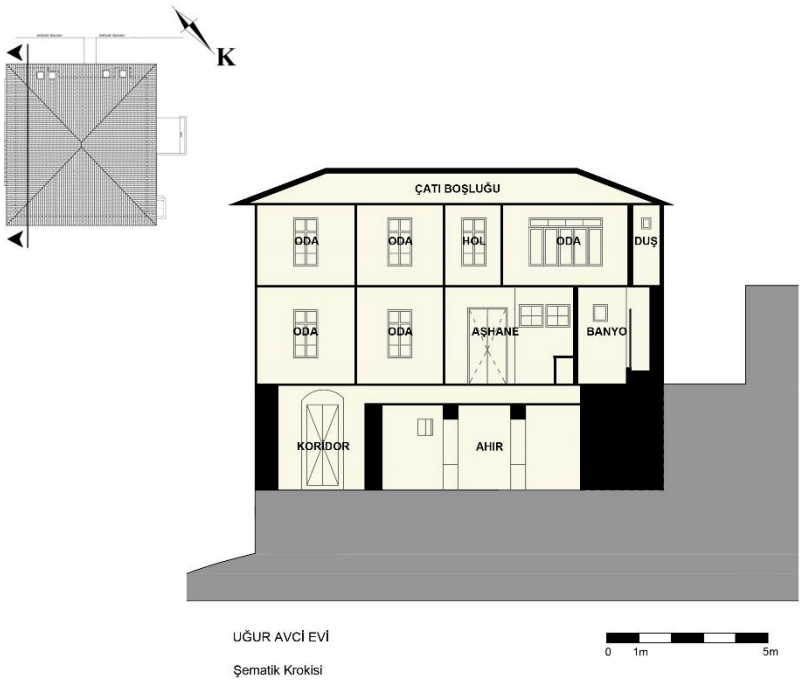

Şekil 3.316 Zemin kattaki holdeki merdiven öğesinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının çatı formu dört omuzlu kırma çatıdır. Çatı kaplama malzemesi oluklu sac levhadır. Yapının geniş çatı saçaklarının altı herhangi bir kaplama malzemesi ile kaplı değildir.

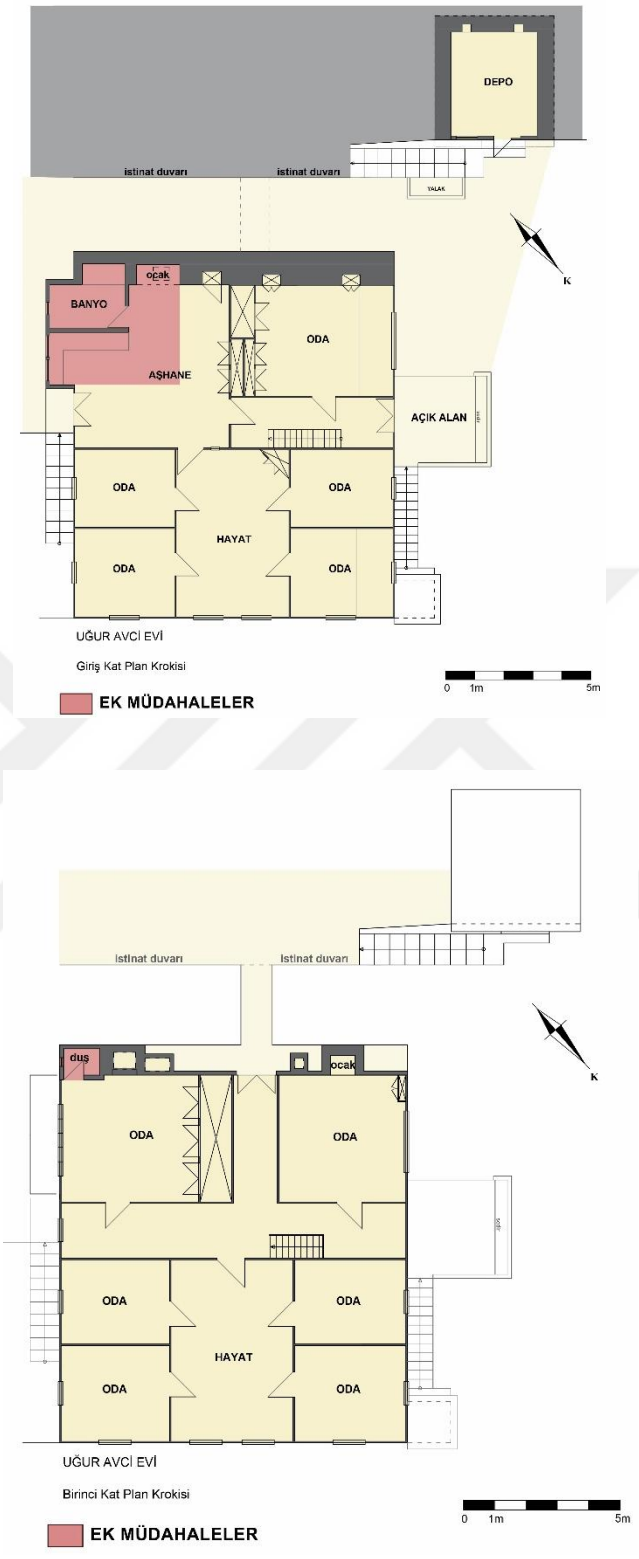
Şekil 3.317 Uğur Avci evi plan krokileri

Şekil 3.318 Uğur Avci evi şematik kesiti

Şekil 3.319 Yapılan ek müdahalelerin cepheye etkisi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.320 Yapıda yapılan ek müdahaleler (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.5 Tap Mevkii Yerel Konut Örnekleri

Köyün en alt kotunda kalan ve 6 adet konuttan oluşan yerleşimde; konuta ek yapı öğeleri de bulunmaktadır. Köyün bu yerleşimine araç yolu uzak kalmaktadır. Araç yolu bazı nedenlerden dolayı Tap yerleşimi içerisine ulaşmamaktadır. Yukarı Çamlıca mahallesine çıkan araç yolu bir kol vererek Tap mahallesine uzanmaktadır. Bu yol çıkmaz yoldu. Bu yolun devamında yerleşimdeki insanlar patika yolları kullanarak evlerine ulaşımı sağlamaktadırlar. Tap yerleşimindeki taş yollar çok dikkat çekmektedir. Konaklara ulaşım sağlanırken bu taşların yol boyunca döşendiğini görmekteyiz.

Mahallede tescilli anıt olarak bir mezar bir de çeşme yapısı bulunmaktadır. Mahallede günümüzde kullanılmadığından dolayı bir konak yapısına girme imkanı (Konak A) bulunamamıştır (Şekil 3.321). Fakat bu tescilli yapı da sadece dışarıdan fotoğraflanarak belgelenmiştir. O yüzden bu bölümde, bu yapının plan incelemesi yapılamamasına rağmen cephe kurgusu ve yapım tekniği hakkındaki bilgilere fotoğrafla yer verilecektir. Diğer tüm yapılara girilerek plan krokileri çıkarılmıştır.

Tap mevkii, Yukarı Çamlıca Mahallesinin en alt kotun bulunan en düşük rakımlı yerleşimidir. Yerleşimde toplam 6 adet konut yapısı bulunmaktadır. Tüm yapılar korunma alanı sınırı içerisinde bulunmaktadırlar. Bu mevkiide bulunan konutların biri müdahale görmüş geleneksel konut yapısıdır. Diğer geleneksel konutlar da olup kısmen ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan eklerle müdahale görmüşlerdir. Bu mevkiideki tüm konut yapıları korunma alanı sınırı içerisinde bulunmakta ve müdahale görmüş konut yapsısı hariç tüm konut yapıları tescillenmiştir. Tap mevkiideki geleneksel konut örneklerinin hiçbirine doğrudan araç yolu ile ulaşım mümkün değildir.

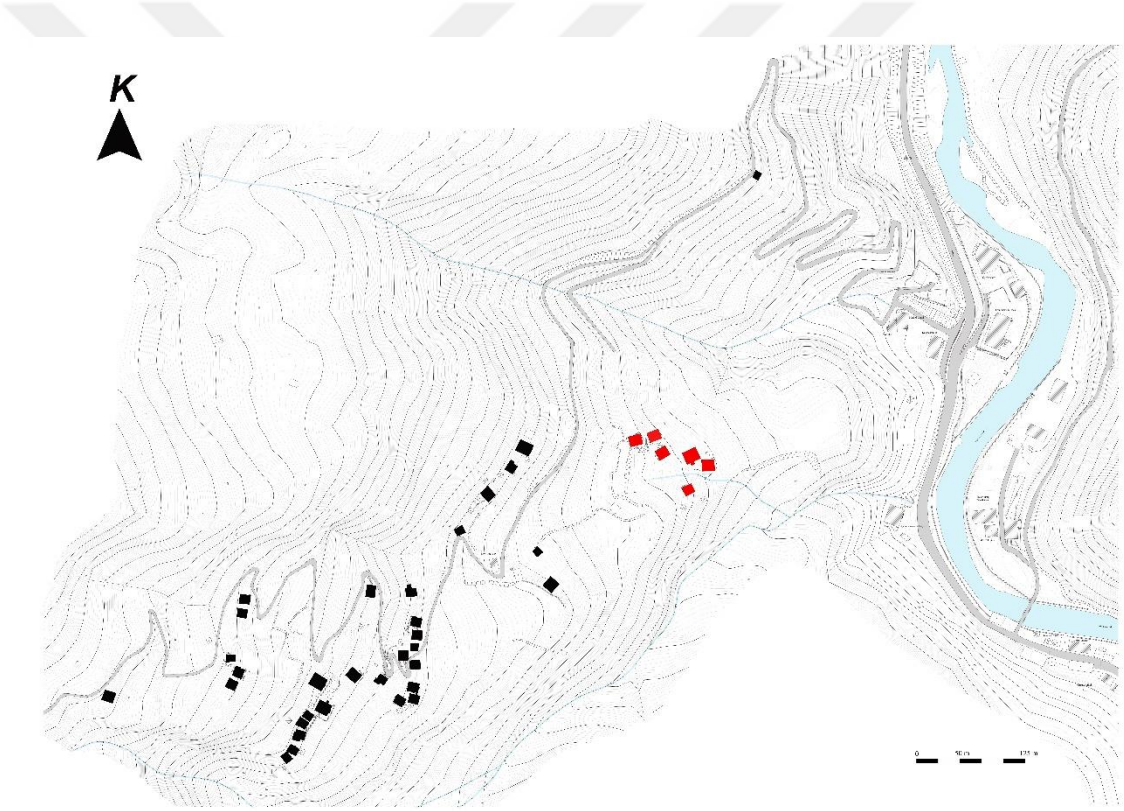

Şekil 3.321 Tap mevkiinde yer alan geleneksel konutlar (Kişisel arşiv, 2019)

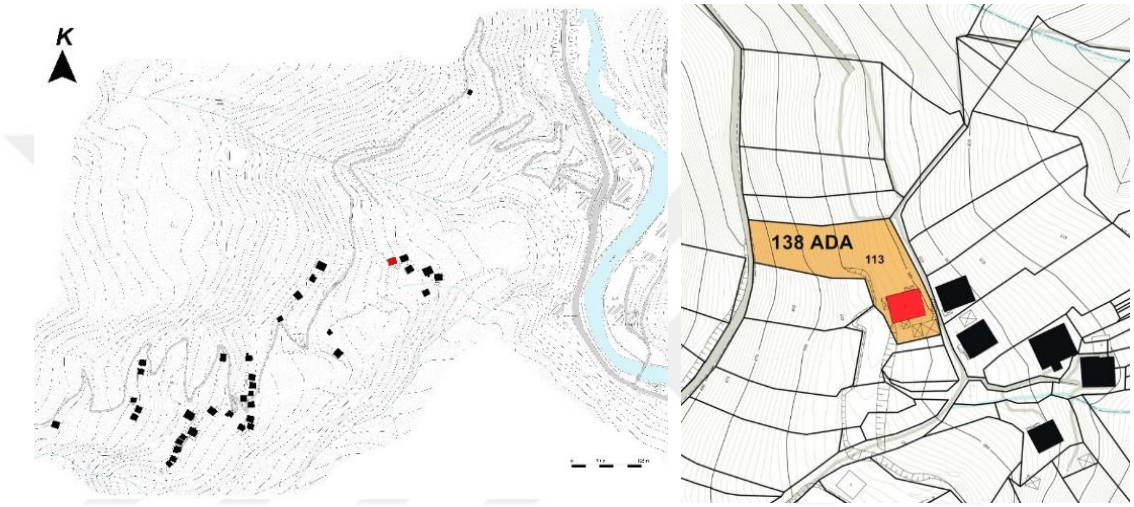
Şekil 3.322 Tap mevkiinde yer alan geleneksek konutlar (Kişisel arşiv, 2019)

Bu bölümde Tap mevkiinde incelenen Şekil 3.321 ve Şekil 3.322' de numaralandırılmış dört geleneksel konut örneği numaralandırıldıkları sıraya göre detaylı olarak inceleneceklerdir. Tap mevkiinde, 3 adet konak yapısı bulunmaktadır. Bu konaklardan biri kullanılmaz duruma geldiğinden içine güvenlik nedeniyle girilememiştir. Diğer konak yapıları ise fotoğraflanarak plan şemaları çıkarılmıştır. Diğer geleneksel mütevazi konut örnekleri mütevazi ahşap yapı malzemesi ile bu iki yapıdan ayrışmaktadırlar. Aşağıdaki başlıklarda tüm bu yapıların spesifik özellikleri detaylı olarak ele alınacaktır.

Şekil 3.323 Tap mevkiinde yer alan konutların yerleşimdeki konumu

3.3.1.5.1 Konut Ta1-Ali Efendi Konağı (Rukiye Güneş) (138 Ada 113 Parsel) 41 Sıra Numaralı. Konut, 138 ada 113 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 27/09/2013 tarihinde tescil edilmiş olup, 41 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.324 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Tap mevkiinde yer alan yapı, geleneksel yaya yolunun güzergahı üzerinde konumlanmaktadır. Geleneksel yaya yolunun yamaca bakan yamacında konumlanan yapıya ulaşım bu geleneksel yaya yoluna bağlanan taş merdivenlerle sağlanmaktadır. Tap mevkiindeki tüm yapılarda olduğu gibi bu yapıya da araçla ulaşım mümkün değildir. Tap mevkiine ulaşımı sağlayan araç yolu ile konutlar arasında bağlantıyı sağlayan patika bir yol bulunmaktadır. Patika yol ile araç yolu arasındaki mesafe uzundur.

Şekil 3.325 Ali Efendi Konağı'nın cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 445 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan, çıkmasız düz dış cephe duvarlarına sahiptir. Ön cephesinde göz dolgu yapım sistemiyle yapılmış bir duvar üzerinde açılmış pencereler vardır. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden bodrum katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı iki katlı bir görünüm sergilemektedir.

Konutun ana girişi yapının güney yönünden sağlanmaktadır. Yapının yaşam katı olan zemin katının diğer cephesine açılana başka bir girişi yoktur. Yapıya giriş yalnızca bir yönden yapılmaktadır. Bu özelliği ile yapı diğer geleneksel konut yapılarından ayrılmaktadır. Manzaraya bakan cephenin yan cephesinde yapıya yapılan giriş zeminden yarım kat yüksekliğinde yükseltilerek yamaç yönünden bu çıkmaya giriş yapılmıştır. Girişin önündeki çıkmanın üstü de kapatılarak korunaklı bir giriş elde edilmiştir. Yapıya yamaç yönünden herhangi bir giriş yoktur. Bu yapının ahır mekanı geleneksel konutlarda görülenin aksine ön koridoru olmayan tek hacimli yapının doğrudan yan cephelerinden giriş çıkışı olan bir yapıdır. Geleneksel konutta ahırın ön cepheye bakan girişleri ve ön koridor bu yapıda bulunmamaktadır. Yapının ön cepheye bakan kısmında bodrum katında misafirhane bölümü yer almaktadır. Ayrıca bu misafirhane bölümüne giriş yapının manzaraya bakan ön cephesinden yapılmaktadır. Misafir bölümünde girişin sağ ve sol tarafında iki adet ocaklı misafir odası yer almaktadır. Hemen iki tarafında yer alan uzun ve geniş holde ise üst katın hayat mekanına bağlanan bir merdiven öğesi bulunmaktadır. Bu

merdiven öğesinin hayat mekanına çıkılan bölümü kapaklıdır ve bu iki kat arasında yalıtım sağlamaktadır. Misafir bölümünün hem arkasındaki holün sağında bir lavabo ve ıslak mekan hacmi yer almaktadır.

Şekil 3.326 Konağın zemin katında giriş holünün hemen solundaki yan odadan bir görünüm(Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.327 Konağın duvarına işlenmiş duvar boyamaları (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının yaşama katı olan zemin katında yine diğer yapılardan farklı bir plan tipi mevcuttur. Bu yapının aşhane mekanı olarak adlandırdığımız dış sofasında yer alması gereken ocaklık bu mekanın hemen yanında bir mutfak mekanı olarak yer almaktadır. Mutfaktaki ocaklık ise yamaca dayalı yan yüzeyde tasarlanarak baca yükünün evin temeline yük bindirmesi önlenmiştir. Mutfaktaki büyük bacanın yükü bu şekilde doğrudan toprağa aktarılmıştır. Yapıya girişin sağlandığı ön çıkma yapının iç holüne çıkmaktadır. Bu iç holün sağında lavabo yer almaktadır. Solunda ise yan oda bulunmaktadır. Holden dış sofaya geçtiğimizde hemen solda bir şömine ve üst kata çıkılan bir merdiven öğesi bulunmaktadır. Dış sofadan mutfak mekanına ve evin diğer odalarına giriş yapılabilmektedir. Evin hayat mekanı ve bu dış sofa arasında bir basamak kot farkı bulunmaktadır. Evin hayat mekanında yer alan odalar dışında; yapının yan cephesine sonradan eklenmiş bir ıslak mekana ulaşımı sağlayan bir iç koridor mevcutur. Bu iki oda arasındaki iç koridor bir kapı aracılığıyla evin yan cephesine eklenen ıslak hacime bağlanmaktadır. Bodrum katındaki geleneksel ıslak hacimin üzerine eklenen bu birim dışarıdan farklı malzeme ve yapım tekniği ile binadan ayrışmaktadır. Yapının birinci katında odalar yer almaktadır. Bunun yanında mısır vb. ürünleri depolamak amacıyla kullandıkları bir depolama birimi de bu katta mevcuttur. Yapının güney cephesinde olan bu depolama biriminde yazın ürünlerin güneşlenmesi ve rutubetten etkilenmemesi için tercih edilmiştir. Yapının birinci katına yalnız zemin kattaki dış sofadaki merdiven aracılığıyla giriş sağlanmaktadır.

Şekil 3.328 Konağın zemin kattaki hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.329 Konağın zemin kattaki dış sofasından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının çatı arası yoktur. Fakat birinci katta oda olarak çözümlenmeyen boş mekanlarda depolama amacıyla kullanılacak veyahut oda çıkarılacak alanlar mevcuttur. Yapının ahır ölümüne yapının yan cephelerinden çift yönlü giriş çıkış sağlanabilmektedir. Ayrıca bodrum kattaki misafirhane ile ahır bölümü arasında kalın ayırıcı bir taş duvar yer almaktadır. Misafirhane ile hayat mekanı arasında bir toprak yalıtım sistemi bulunmazken, ahır mekanına oluşan kötü kokunun yaşam alanına ulaşmasını engellemek için ahır katının ahşap döşemesinin üstünde yalıtımı sağlayan sıkıştırılmış toprak bir malzeme kullanılmıştır. Günümüzde bu toprak zeminin üstü temizlik maksadıyla ahşap olarak kaplanmıştır.

Şekil 3.330 Konağın zemin katındaki aşhane (mutfak) mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Çatı formu, 4 omuzlu kırma çatıdır. Yakın zamanda çatısı tadilat gören yapının çatısında kırmızı oluklu sac levha kullanılmıştır. Yapının bazı bacaları bu çatı örtüsünün altında gizlenmiştir. Yapı sahiplerinden edinilen bilgilerden bu bacaları kullanmadıklarını ve yağmurlu zamanlarda eve suyun girmesini engellemek için bu şekilde bir uygulamaya başvurduklarını aktarmaktadırlar. Birinci katta evin yamaca bakan cephesinin kuzey yönünde konumlanan ocaklı, sedirli dolaplı vb. iç mekan donatılarına sahip odasında bulunan şömine zemin kattaki mutfak mekanının hemen üstünde yer almaktadır. Sudan dolayı yaşanan bazı bozulmalardan dolayı üst kattaki bir odanın şömine bacasından sızan su zemin kattaki mutfak mekanının tavanına kadar ulaşmaktadır. Bu yüzden böyle bir sorunu önlemek adına ve artık bu odadaki şöminenin artık kullanılmamasından dolayı mekandaki bu şömine bacası yeni çatı tadilatı yapılırken üstü kapatılarak dış etkilerin olumsuz etkilerinden korunması amaçlanmıştır. Çünkü bu tarihi yapıların en büyük düşmanı bilakis zaman değil, yağmur suyunun yapmış olduğu olumsuz etkilerdir. Yapının bodrum katındaki yan duvarları yaklaşık 70 cm iken, ön cepheye bakan duvarı 62 cm dolaylarındadır. Zemin kattaki manzaraya bakan cephede duvar kalınlığı 18-20 arasında değişmektedir. Bunda zemin ve birinci katta kullanılan göz dolma yapım sistemiyle yapılmasının etkisi büyüktür.

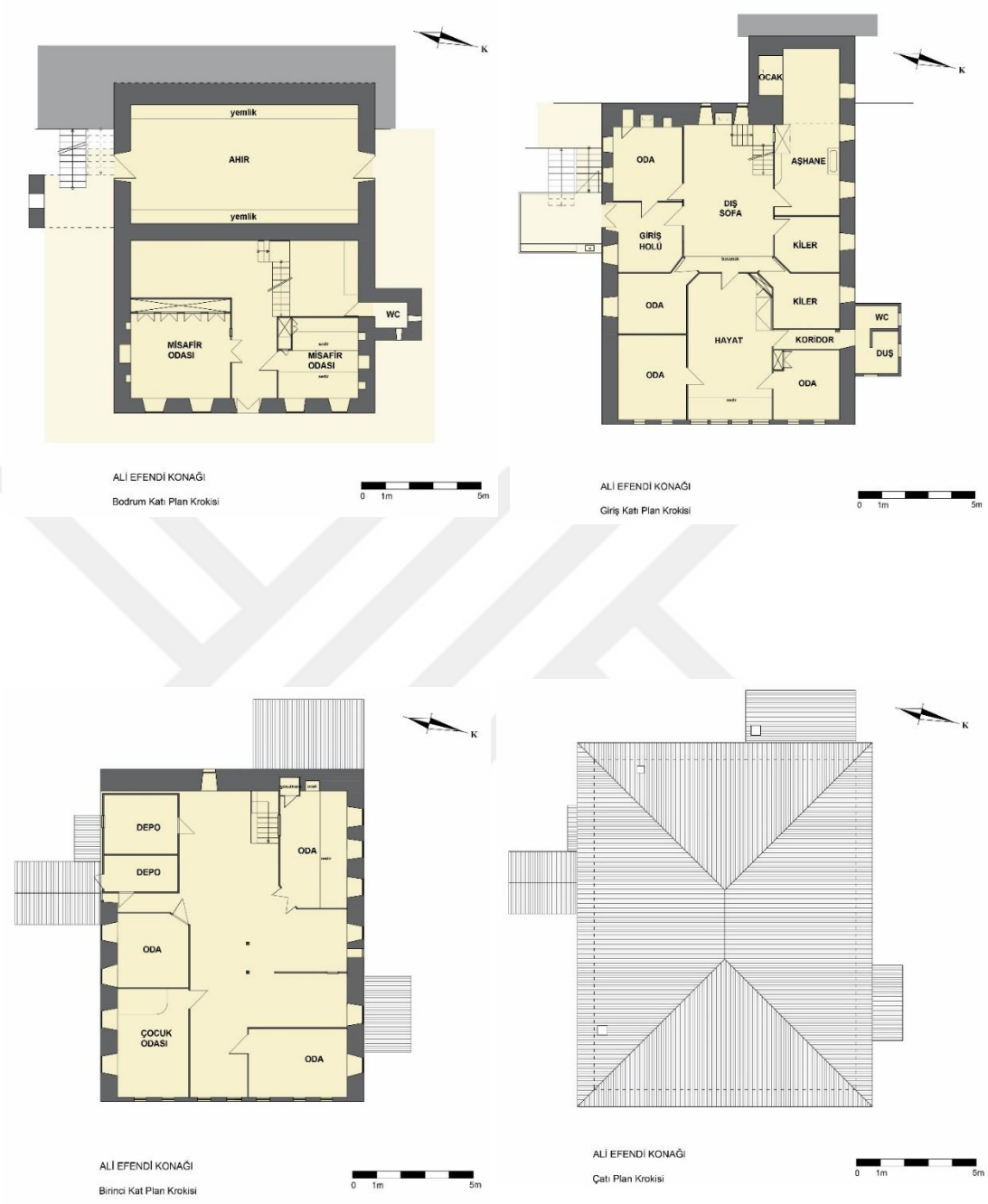

Şekil 3.331 Konağın girişinde yer alan üstü örtülü çardak (Kişisel arşiv, 2019)

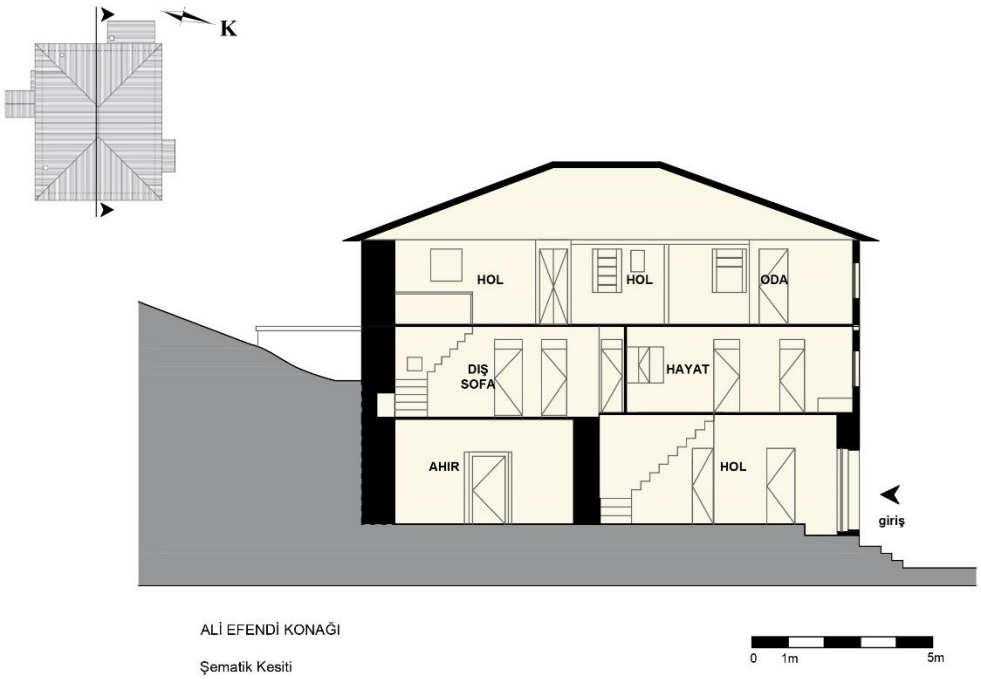
Yapının bodrum katının dış duvarları ile ahır bölümü ve misafir bölümü ayıran kalın taşıyıcı taş duvarlar hariç iç mekan bölmelerinde ahşap ayırıcı duvarlar kullanılmıştır. Yapının zemin ve birinci katında da yine aynı şekilde iç mekan bölmelerinde ahşap ayırıcı duvarlar kullanılmıştır. Yapının aşhane mekanında ayrıca bir lavabo donatısı bulunmaktadır. Yapıldığı dönemde bir zaman bu lavaboların kullanıldığı ve su aktığı aktarılmıştır. Günümüzde bu lavabolar kullanılmamaktadır. Yine aynı şekilde birinci katta da bir lavabo yer almaktadır.

Ahır tavanında taşıyıcı ahşap kütükler kullanılmıştır. Çapları farklı olan bu kütükler yardımıyla ahır mekanındaki tavan, mekanın girişine dik olarak yerleştirilen bu kütükler yardımıyla taşınmaktadır. Bu ahşap kütüklerin üzerindeki tavanda ise ahşap kaplama malzemesi kullanılmıştır. Bu kirişler kullanılan ağaç çapına göre değişiklik göstermektedir. Genel olarak tüm ahır yapılarında olduğu gibi ahır tavanı üzerinde sıkıştırılmış toprak malzeme yer almaktadır. Bu malzeme ahır katındaki kötü kokunun yaşam alanına çıkmasını engelleyerek iki kat arasında tampon bölge oluşturmaktadır. Bodrum katında; büyük bir ahır mekanı ve bu mekanın yamaca bakan tarafında misafir bölümü yer almaktadır. Bodrum katındaki misafirhane bölümündeki giriş holünün zemini sıkıştırılmış toprak malzemedir. Yalnızca misafir odalarının zemininde ahşap kaplama malzemesi kullanılmıştır. Odaların içinde iç mekan donatıları olarak sedirler ve gömme dolaplar mevcuttur. Odalarda misafirlerin ısınması için birer adet şömine donatısı da bulunmaktadır.

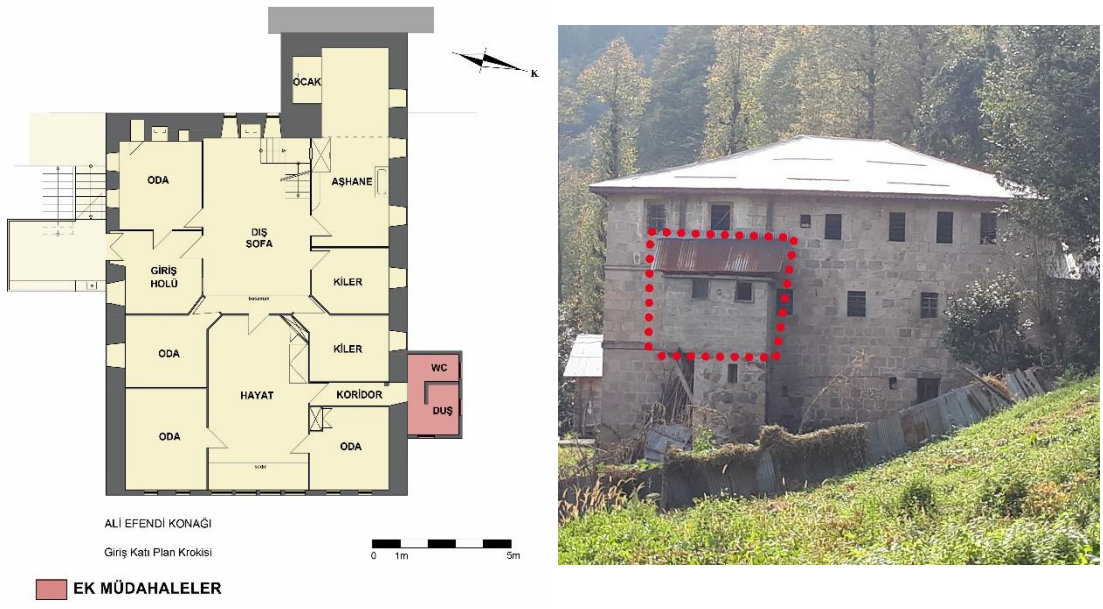
Hayat mekanının manzaraya bakan pencerelerinin önünde sabit donatı elemanı olarak sedir ve aşhane duvarına dayalı olan bir dolap elemanı bulunmaktadır. Hayat mekanına açılan 4 küçük odanın manzaraya bakan odaları hayat mekanına açılırken diğer iki oda dış sofaya açılmaktadır.

Şekil 3.332 Ali Efendi Konağı plan krokileri

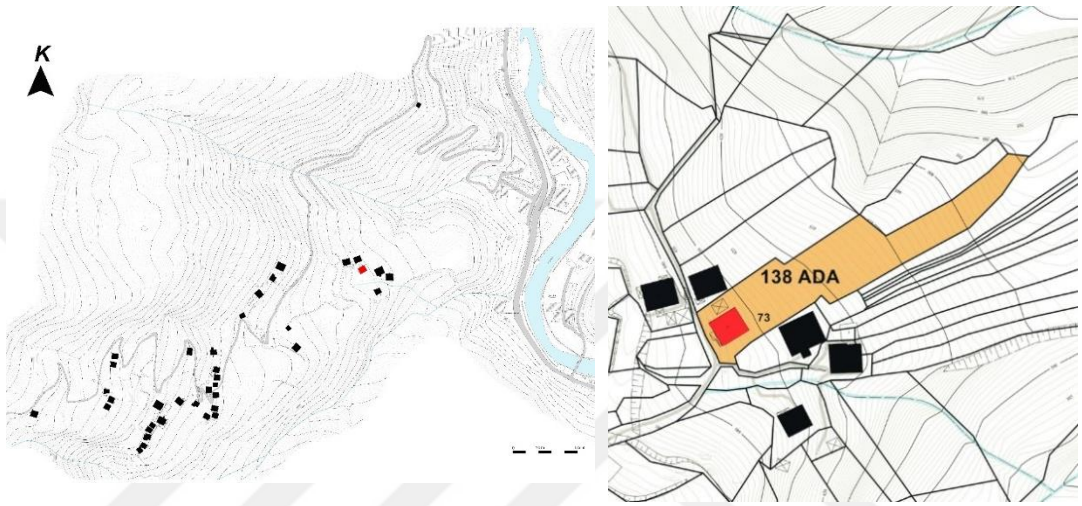

Şekil 3.333 Ali Efendi Konağı şematik kesiti

Şekil 3.334 Yapıya eklenen ıslak mekan hacmi (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.5.2 Konut Ta2- Yıldız Tekin Topal Evi (138 Ada 73 Parsel) 124 Sıra Numaralı. Konut, 138 ada 73 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilmiş olup, 124 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.335 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Tap mevkiinde yer alan yapı, geleneksel yaya yolunun eğim yönüne bakan kısmında konumlanmaktadır. Yapıya araçla direkt ulaşım mümkün değildir. Yapıya araç yolu ile konut arasındaki patika yol ile ulaşım sağlanmaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 435m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Konut pencerelerle dışarıya açılan hayat mekanından dışarı çıkmalı bir ön cepheye sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, iki katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir. Ayrıca yapının yarım kat yüksekliğinde bir çatı arası katı bulunmaktadır.

Şekil 3.336 Yıldız Tekin Topal evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun ana girişi yapının güney yönüne bakan girişinden sağlanmaktadır. Yapının yaşam katı olan zemin katının diğer cephesine açılan başka bir girişi daha vardır. Yapıya giriş eğim çizgisi boyunca uzanan bir aks üzerinden çift taraflı olarak sağlanabilmektedir. Fakat kuzey yönüne bakan cephesindeki girişin bir avlusu bulunmamaktadır. Yan cepheye dayalı taş merdivenle bodrum katından yapıya giriş vardır. Manzaraya bakan cephenin her iki yanındaki cepheden sağlanan girişler içeri yalnızca güneye bakan yan cephenin içeri çekilmesiyle sağlanmaktadır. Bu yarı açık mekanlar yapıya korunaklı bir giriş sağlamaktadır. Geniş bir yarı açık mekan üzerinden yapının dış sofasına erişim sağlanmaktadır. Bu dış sofada geleneksel yapıda genellikle bulunan bir ocak mekanı bulunmamaktadır. Bu ocak mekanının bulunması gereken yamaca bakan cephede değişen ihtiyaçlar doğrultusunda ıslak hacim ve mutfak birimleri yer almaktadır. Dış sofa ile yan oda arasındaki bağlantı, kapalı bir hol üzerinden sağlanmaktadır. Bu hole açılan odanın hemen karşısında bir kiler mekanı da bulunmaktadır. Bu hol üzerinden yapının kuzey yamacındaki kapıyla dışarıya çıkılabilmektedir. Bu kapı ile yapının serenderi arasındaki bağlantı, ahşap bir kalasın bu ikisi arasına yerleştirilmesiyle sağlanır. Bu ahşap bağlantı elemanı sürekli olarak hol içinde bulunup ihtiyaç halinde serendere uzatılarak köprü biçimde kullanılmaktadır. Yapının zemin katının yamaca bakan duvarı toprak altında değildir. Yalnızca bodrum katı toprak altında olan bu yapınan çatı arasına ulaşım, güney yönündeki avlunun hemen batısındaki merdiven aracılığıyla sağlanmaktadır. Beton merdiven yapıya sonradan eklenen mutfak ve ıslak mekan hacimleriyle birlikte yapılmıştır.

Yapının yaşam alanı olarak kullanılan zemin katında dış sofa ile hayat arasında bir kapı ile bağlantı sağlanmaktadır. Bu hayat mekanının sağında ve solunda üçer adet oda birimi bulunmaktadır. Bunlardan yalnızca biri kiler olarak kullanmakta olup bu mekana erişim hayat üzerinden değil, dış sofa ile kuzeydeki giriş arasında yer alan hol üzerinden sağlanmaktadır.

Şekil 3.337 Yapının güney yan cephesindeki girişinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Yapının bodrum katına; yapının her iki yan cephesinden çift yönlü giriş yapılabilmektedir. Bodrum katının manzaraya bakan ön koridoruna giriş dışarıdan kapı ile sağlanmaktadır. Bu ön koridorun cepheye bakan cephesinde ahşap kaplama malzemesi kullanılmıştır ve bodrum katı korunaklı bir durumdadır. Yani bodrum katına giriş çıkış yan cephe yüzeylerinde bulunan ahşap kapılarla kontrollü olarak sağlanabilmektedir.

Manzaraya bakan ön cephesinde hayat mekanının cephedeki yansıması olan bir çıkmalı cephe örneği görülmektedir. Bu cephede bulunan pencerelerle manzaraya açılan yapıdaki bu çıkıntı cephede, hayat mekanını vurgulamaktadır. Mekanın cephede yansıması olan bu çıkma cepheye hareket katmaktadır. Ahır katı yığma taş duvar olan yapının üst katları ahşap yığma sistemle inşa edilmiştir. Çatı ara katında

bulunan küçük delikli pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlayarak eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kurumasını sağlayıp küflenmesini engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Çatı formu, üç omuzlu kırma çatıdır. Yapının çatısında oluklu saç levha kullanılmıştır. Yapının geniş çatı saçakları bulunmaktadır.

Şekil 3.338 Konutun hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun bodrum katında; yığma taş malzemeli taşıyıcı duvarlar üzerine yükselen ahır mekanlarının dört tarafı taş duvarlarla çevrilidir ve bu duvarların manzaraya bakan cephesinde pencere ve kapı açıklıkları bulunmaktadır. Yığma taş duvarla iki ahır mekanı ile ön koridor birbirinden ayrılmıştır. Bu ayırıcı taş duvar üzerinde ahır mekanına girişi sağlayan ahşap kapılar mevcuttur. Ahır tavanında taşıyıcı taş kemerler kullanılmıştır. Ahır mekanındaki tavanda ise ahşap kaplama malzemesi kullanılmıştır. Genel olarak tüm ahır yapılarında olduğu gibi ahır tavanı üzerinde sıkıştırılmış toprak malzeme yer almaktadır. Bu malzeme ahır katındaki kötü kokunun yaşam alanına çıkmasını engelleyerek iki kat arasında tampon bölge oluşturmaktadır. Bodrum katında; iki adet ahır mekanı ve bu mekanlara girişin sağlandığı koridor şeklinde bir ön koridor mekanı bulunmaktadır.

Şekil 3.339 Dış sofadan hayat mekanı ve hol mekanına bağlanan kapı girişlerinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Hayat mekanının manzaraya bakan pencerelerinin önünde sabit donatı elemanı olarak sedir bulunmaktadır. Hayat mekanına açılan beş küçük oda bulunmaktadır.

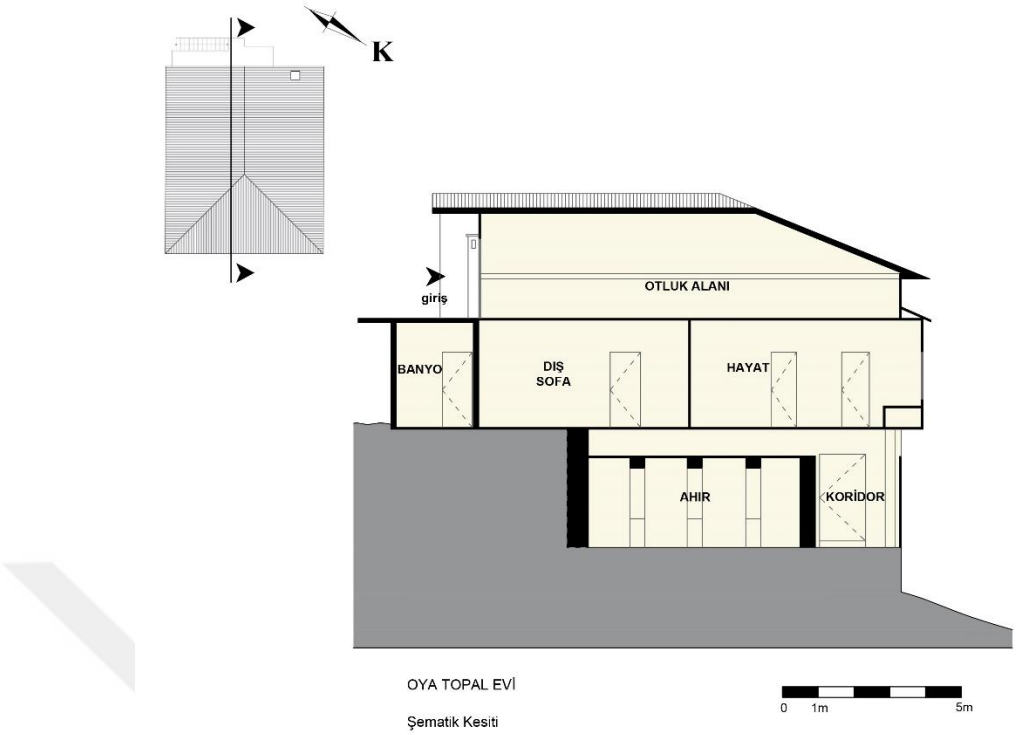
Çatı arası yarım kat yüksekliğinde olup eskiden geleneksel sosyal yaşamda önemli bir yer tutan besi hayvanları için kurutulan otların yer aldığı bir mekan olduğu aktarılmaktadır. Günümüzde değişen yaşam koşulları ile birlikte artık hayvancılıkla uğraşmayan ev sakinleri, burayı depo ve benzeri amaçlarla kullanmaktadır.

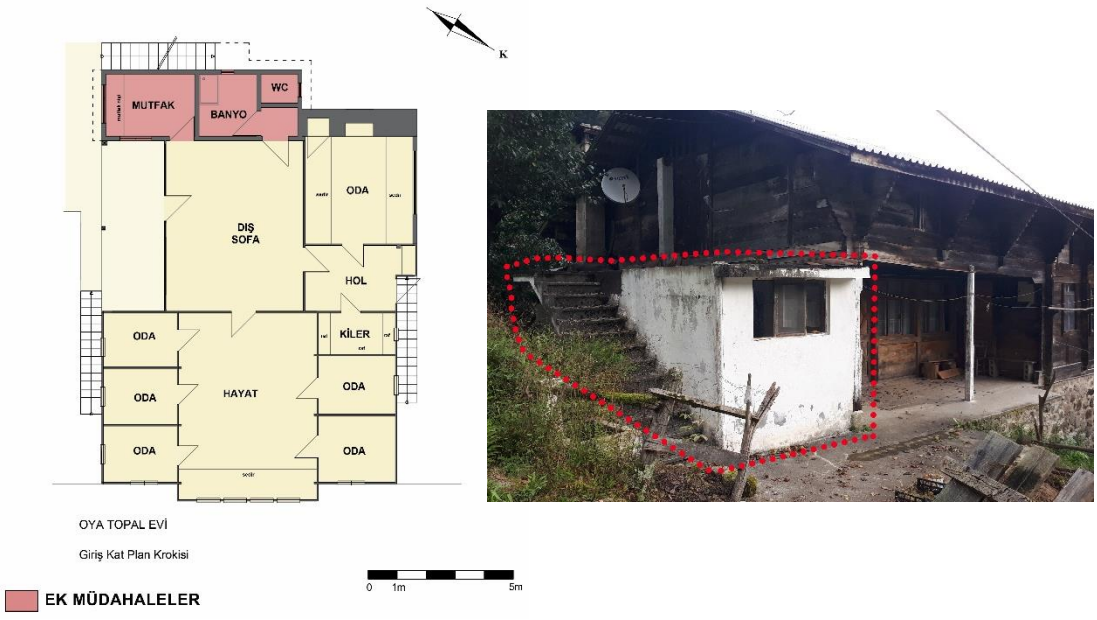
Şekil 3.340 Bodrum katındaki ahır tavanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.341 Yıldız Tekin Topal evi plan krokileri

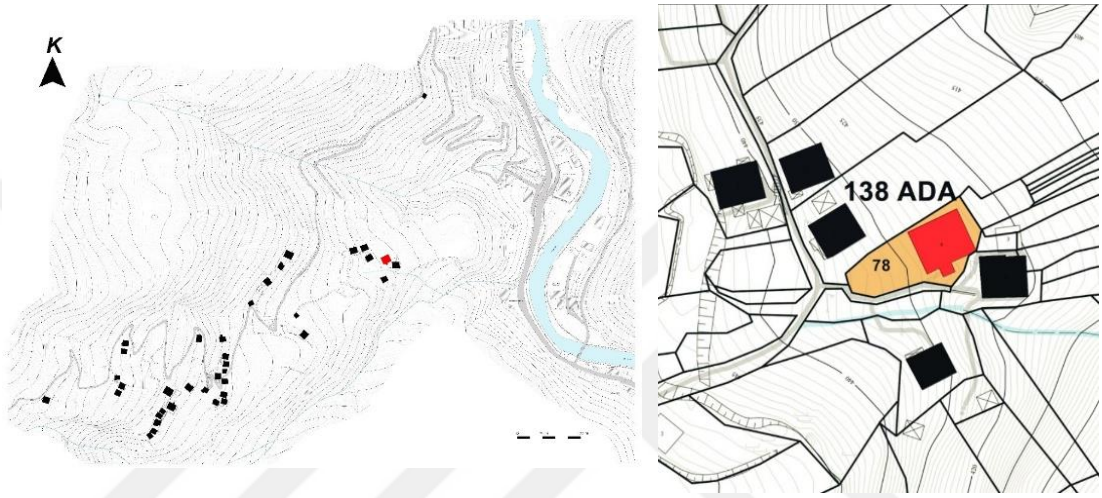

Şekil 3.342 Yıldız Tekin Topal evi şematik kesiti

Şekil 3.343 Yapıya yapılan ek müdahaleler (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.5.3 Konut Ta3- Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı (Celal Özkan) (138 Ada 78 Parsel) 30 Sıra Numaralı. Konut, 138 ada 78 parsel içinde yer almaktadır. Ahır katı yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 15/05/2009 tarihinde tescil edilmiş olup, 30 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.344 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmaktadır. Tap mevkiinde bulunan yapı geleneksel yaya yolunun eğim yönüne kol veren taş döşemeli geleneksel yaya yolu ile sağlanmaktadır. Araç yolu konuttan uzakta kaldığından yapı ile araç yolu arasındaki bağlantı, patika yollarla sağlanmaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 425 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, üç katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı iki katlı bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 3.345 Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı'nın cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun zemin katına giriş, yapının her iki yan cephesinden sağlanmaktadır. Güney yamacındaki giriş yapının ana girişi olup üstü örtülü ve üstünden balkon bulunan bir ön çıkıntıya sahiptir. Zemin katın üstüne örten bu cephe çıkıntısının tavanı; birinci katın balkonu olarak kullanılmaktadır. Kuzey yönünde bulunan misafir girişinin üstü ise açıktır herhangi bir üst örtü bulunmamaktadır. Fakat daha önceden burada bir balkon çıkıntısı olduğu ev sahipleri tarafından aktarılmıştır. Ayrıca cephede bu çıkıntının dayandığı metal destek elemanları bulunmaktadır. Yapı çift koridor bağlantılı holden ve hayattan merdivenli aşhaneli-hayatlı plan şemasına sahiptir. Ev sahiplerinin kullandığı ana giriş olan güney yan cephedeki üst örtülü yarı açık mekandan, yapının içindeki giriş holüne ulaşılmaktadır. Bu giriş holünün solunda aşhaneye bitişik bir yan oda bulunmaktadır. Bu yan odaya hem aşhane ile hem de holden erişim sağlanabilmektedir. Odada sedir, şömine, gusülhane ve duvara gömülü olan dolaplar yer almaktadır. Aşhane mekanının yamaca bakan cephesinde büyük bir yığma taş malzemeyle inşa edilmiş ocaklık bulunmaktadır. Eskiden yemek pişirmek için ateş yakılan bu ocaklığın zemini sıkıştırılmış toprak malzemedir. Yine aynı şekilde aşhanenin yer döşemesi de sıkıştırılmış toprak malzemedir. Ocaklıkta bacadan sarkan demir kanca şeklindeki zincirlere tencereler asılır ve altında yakılan ateşte; yemekler kaynatılırdı. Aşhane mekanı ile yapının kuzey girişindeki holü ayıran duvarda dönme dolap ve aşhane mekanında malzemeleri depolamak için kullanılan gömme duvar donatıları bulunmaktadır. Misafir giriş holü ile hayat

arasında, kapısı bulunan bir geçiş vardır. Ayrıca bu misafir girişinden birinci kata da erişim sağlanmaktadır. Aşhaneden zemin kattaki hayat mekanına geçişte solda bir gömme dolap ve kapı bulunmaktadır. Bu kapı ile misafir holüne geçiş veya üst kata çıkış sağlanabilmektedir. Hayat mekanının manzaraya bakan cephesinde bir sedir ve bodrum katına inen bir merdiven elemanı bulunmaktadır. Aşhaneden hayat mekanına girişte, sağ tarafta ise, birinci kata çıkan merdiven kapısı ve hemen yanında manzara yönünde iki oda mekanı bulunmaktadır. Bu odalar hayat mekanına açılmaktadır.

Şekil 3.346 Konağın aşhane mekanındaki ocaklık bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Birinci kata erişimi sağlayan iki ahşap merdiven de, yapının birinci katındaki sofaya çıkmaktadır. Bu geniş sofa mekanında yamaca bakan cephe duvarına dayalı ve yan cephelere bakan iki oda birimi bulunmaktadır. Yapı girişlerinin bulunduğu aks boyunca birinci katta da, dışarıya açılan kapı açıklıkları bulunmaktadır. Bu kapılardan biri ana girişin üstünü örten terasa açılmaktadır. Diğeri ise sofadan bir kapı yardımıyla hol mekanı bağlanan dış cepheye açılan açıklıktır. Eskiden açıklığın cephede uzantısı olan bir ahşap teras olduğu aktarılmıştır. Holün doğu yönünde küçük bir oda birimi bulunmaktadır. Ayrıca zemin kattaki hayat mekanının bir benzeri olan üst kattaki sofada, manzara yönüne bakan odalar açılmaktadır. Onun

hemen bitişiğindeki odalar ise merdivenlerin çıktığı ortak büyük sofa mekanına açılmaktadır. Birinci kattaki manzaraya bakan sofa ve odalarda manzara yönünde sedir donatıları bulunmaktadır. Bu odalardan sofanın kuzeyindeki odada hem ocaklık, hem gömme dolap bulunurken; güneydeki odada hem ocaklık, hem gömme dolap hem de gusülhane donatıları bulunmaktadır. Yine aynı şekilde yamaca dayalı cephelerde yer alan odalarda da ocaklık, gömme dolap ve gusülhane bulunmaktadır.

Yapının bodrum katında iki adet ahır mekanı ve ön koridorun manzaraya bakan kuzey köşesinde bir wc mekanı bulunmaktadır. İki adet ahır mekanının arasında, taş yığma bir duvar sistemi bulunmaktadır. Ahırın koridora bakan yüzleri ahşap malzeme ile kapatılarak, burada açıklıklar açılmıştır. Kuzey yönündeki ahır mekanının tavanında, yığma taş kemerler bulunurken; güneydeki ahır mekanının tavanında, tuğla ile örülmüş tonoz örtü kullanılmıştır. Ahır mekanları arasında ve cephelerde bulunan küçük hava pencereleri ile mekanlardaki hava sirkülasyonu sağlanmaktadır. Ayrıca yamaca bakan yüzeylerde duvar nişleri bulunmaktadır. Bodrum katına giriş; yapının güneye bakan yamacında arazi üzerinden ve güneydeki yan cephesinde dış cepheye bitişik, zemin katla bodrum katını birbirine bağlayan taş merdivenler aracılığıyla sağlanmaktadır. Kuzey yönündeki yapının yan cephesine bitişik olan zemin kat ile bodrum katı arasındaki taş merdivenden bodrum katına ulaşım yoktur. Fakat bu kotta merdivenin bittiği sahanlığın, manzara yönünde bir ıslak hacim birimi bulunmaktadır. Yapının dışına entegre edilen ahşap kaplama malzemeli bu yapı, misafirlerin kullanması için tasarlanmıştır.

Yapının yamaç duvarının dışında iki adet odunluk birimi bulunmaktadır. Üstü örtülü olan bu alanlarda güney yönündeki odunlukta ev sakinleri için depolanan malzemeler varken, kuzey yönündeki odunlukta misafirlerin kullanması amacıyla odun malzemesi depolanmaktadır. Ayrıca ana girişin hemen önündeki güney avluda eski bir sinaf kalıntısı ve tescilli bir çeşme yapısı bulunmaktadır. Yapının çatı formu, dört omuzlu kırma çatıdır ve çatı kaplama malzemesi olarak oluklu sac levha kullanılmıştır.

Şekil 3.347 Zemin kattaki hayat mekanındaki merdivenden görünümler (Kişisel arşiv, 2019)

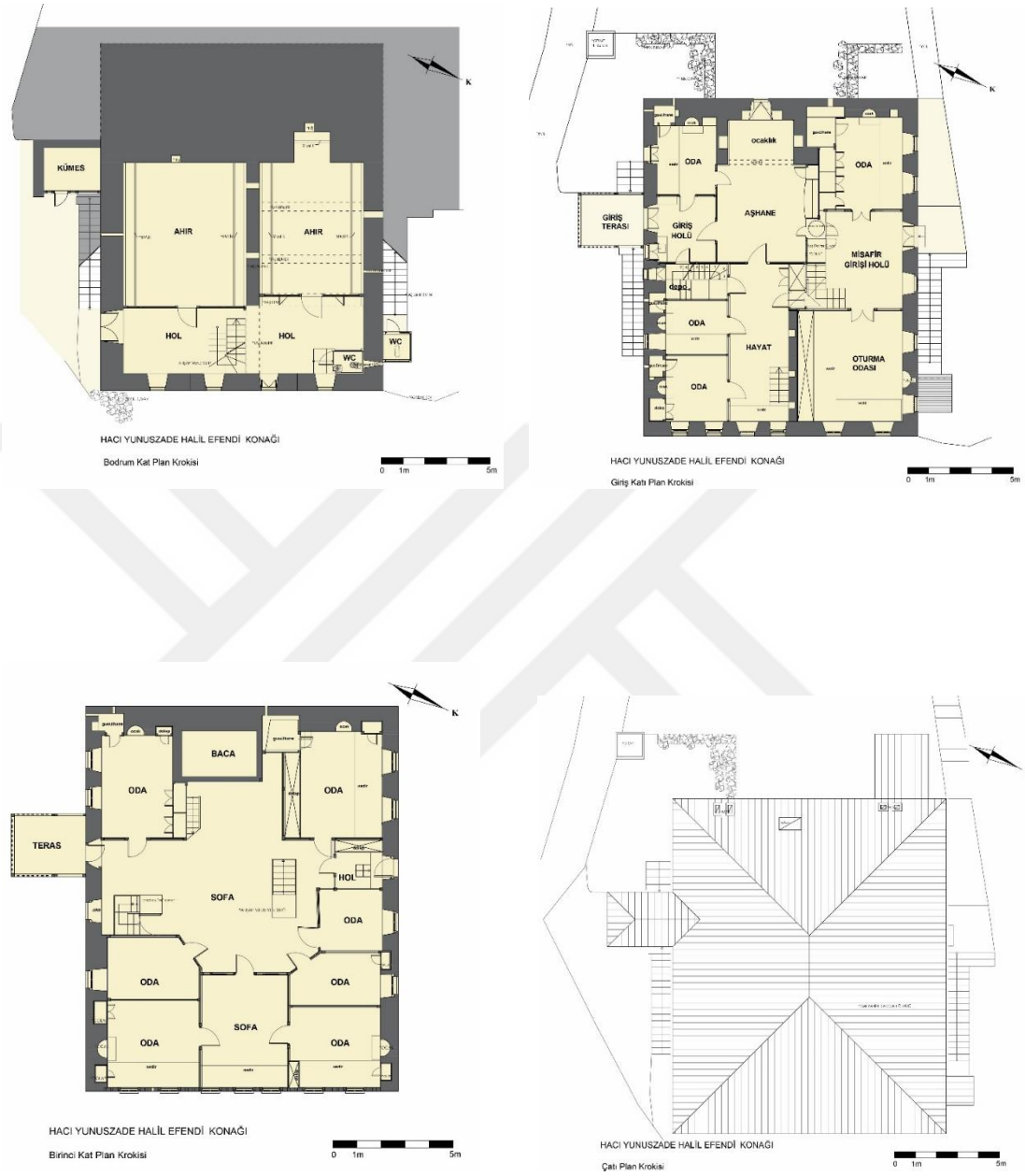
Şekil 3.348 Birinci kattaki sofadan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

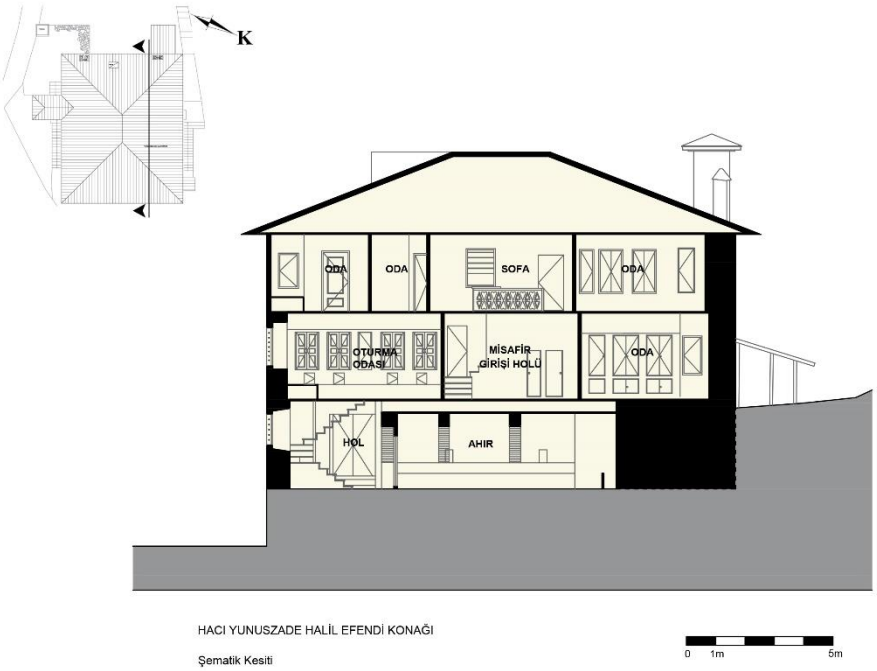
Şekil 3.349 Birinci kattaki büyük sofadan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.350 Konutun güneydoğu yönündeki yan cephesinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.351 Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı plan krokileri

Şekil 3.352 Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı şematik kesiti

3.3.1.5.4 Konut Ta4- Belgin-Şükrü Özkan Evi (138 Ada 56 Parsel) 125 Sıra Numaralı. Konut, 138 ada 56 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 26/08/2019 tarihinde tescil edilmiş olup, 125 sıra numarası ile kaydedilmiştir.

Şekil 3.353 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak kullanılmayıp genellikle yazın mevsimlik olarak kullanılmaktadır. Tap mevkiinin en alt kotunda yer alan yapıya araç yolu oldukça uzaktır. Bu yüzden yapı ile araç yolu arasındaki bağlantı patika yollarla sağlanmaktadır.

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 420m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Yapının manzaraya bakan ön cephesi pencerelerle dışarıya açılan çıkmalı dış cephe duvarlarına sahiptir. Ön cepheden ahır katıyla birlikte, iki katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, bodrum katı yamaca gömülü olması ve çatı arası katında yamaca bakan cephede; yapının çatı arası katına oda eklendiğinden kat yüksekliği artmakta ve iki katlı bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 3.354 Belgin-Şükrü Özkan evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Yapı bodrum, zemin ve çatı arası katından oluşmaktadır. Fakat mekânsal ihtiyaçların artmasıyla birlikte oda ihtiyacını karşılamak amacıyla, yapının çatı katı arasına oda eklenmiştir. Oda eklenen yapılarda görülen beşik çatı bu yapıda da görülmektedir. Yapının bodrum katı yığma taş duvarlarla örülmüştür. Bodrum katında bulunan iki ahır mekanın ön bölümünde geçişi sağlayan bir koridor bulunmaktadır. Bu koridor ile dış mekan arasında kontrollü geçişi sağlayacak kapılar bulunmaktadır. Fakat ön koridorun manzaraya bakan bölümü herhangi bir malzeme ile kapatılmamıştır. Ön cephesi açık olan bodrum katının yalnızca yamaca bakan cephesinde tasarlanan taş malzemeli ve ahşap malzemeli iki adet ıslak hacim mekanı bulunmaktadır. Bunlardan taş malzemeli olan hela mekanı, geleneksel konut yapısını oluşturan önemli orijinal mekânsal özelliklere sahiptir. Bu mekandan atıklar dışarıya aktarılabilmekte ve gübre olarak değerlendirilebilmektedir. Diğer ahşap görünümlü birim ise banyo mekanı olarak kullanılmaktadır. Yapının bodrum katına, yapının yan yüzeylerine bitişik olarak inen taş merdivenler aracılığıyla, çift yönlü olarak erişim sağlanabilmektedir. Ahır mekanlarının tavanında taşıyıcı ahşap kütükler kiriş olarak kullanılmıştır. Ahır mekanlarını ikiye bölen 40 cm kalınlığında yığma bir taş duvar bulunmaktadır. Bu taş duvar üzerinde iki pencere bulunmaktadır. Güneyde yer alan ahır duvarının dış mekanla arasındaki hava sirkülasyonuna sağlayan bir havalandırma penceresi bulunmaktadır. Bu ahır mekanları ile ön koridor arasında ayırıcı bir ahşap bölme kullanılmıştır. Bu ahşap bölme üzerinde pencere açıklıkları ve kapı boşlukları bulunmaktadır. Ahırlara girişler bu ahşap kapılar aracılığıyla

sağlanmaktadır. Hayvanların yemleneceği yemlikler, ahır mekanlarında bulunmaktadır. Bu mekanların zemininde, ortasına doğru bir eğim verilmiştir. Tüm ahır mekanlarında olan, bu eğimle birlikte ortada bir oluk oluşturulur ve bu oluk yapının ön cephesinden dışarıya aktarılarak ahır içinde kalan sıvı atıkların bu şekilde uzaklaştırılması sağlanmaktadır. Günümüzde bu ahır mekanları genelde kullanılmadığından depolama mekanları olarak hizmet vermektedirler.

Şekil 3.355 Konutun aşhane mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.356 Aşhanenin ocaklık bölümündeki baca penceresinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Konuta erişim yamaç yönünden gelen yaya yolu ile sağlanmaktadır. Bu yaya yolu ile evin güney yamacındaki içeri çekilmiş avlusuna erişim sağlanmaktadır. Konutun zemin katına erişim hem güney yan cephesindeki avludan hem de kuzey yan cephesindeki sahanlıktan sağlanabilmektedir. Aşhaneden merdivenli tek yan odalı aşhaneli –hayatlı plan tipine sahip olan bu yapının güneyindeki ve kuzeyindeki girişler doğrudan aşhane mekanına çıkmaktadır. Konutun ana mekanı olan bu aşhane mekanından evin iç sofası olan hayat mekanına geçiş bulunmaktadır. Hayat mekanına açılan dört oda birimi bulunmaktadır ve hayat mekanı cephede 80 cm uzayarak bir çıkıntı oluşturmaktadır. Bu cephenin hemen önünde bir sedir donatısı bulunmaktadır. Bu şekilde oturup manzarayı seyretmek kolaylaşmaktadır. Hayat mekanı ile aşhane mekanı arasındaki duvarın kuzeydeki köşesinde bir dolap donatısı bulunmaktadır. Hayat mekanına açılan yamaca bakan yüzeylerdeki odalardan kuzeydeki oda kiler olarak kullanılmaktadır ve hem dışarıdaki sahanlığa hem de hayat mekanına çift giriş-çıkışı bulunmaktadır. Aynı şekilde hemen karşı aksında yer alan oda mekanı da; hem güneydeki avluya hem de hayat mekanına açılmaktadır. Günümüzde bu odaların dış mekanla olan bağlantıları pek kullanılmamaktadır. Konutun hayat mekanına açılan manzaraya bakan cephenin kuzeyinde yer alan odanın önceden bir şömine donatısı bulunduğu mekânsal verilerden anlaşılmaktadır. Günümüzde kullanılmadığından şöminenin yan duvarında kalan gömme dolap için ayrılan kısımda, bir gömme dolap donatısı bulunmaktadır. Burada bir şömine olacağı ihtimaline, çatı arasında tespit edilen baca izi güçlendirmektedir.

Yapıya sonradan eklendiği söylenen çatı arasındaki iki oda yapısına erişim hem aşhanede bulunan merdiven aracılığıyla hem de yapının yamaca bakan yüzünde bulunan zemin kotla çatı arası katının kotunu birbirine bağlayan bir merdiven öğesi bulunmaktadır. Dışarıdan ahşap merdivenle çatı arası katına çıkıldığında aşhaneden bağlantılı bu eklenmiş odaların, çatı arası katı ile bağımsız çalışmasına sağlayacak bir kapı girişi bulunmaktadır. Bu şekilde oda mekanlarına korunaklı bir alan yaratılmış olmaktadır. Aşhane mekanının kuzeyinde yer alan yan odasının hem aşhaneden hem de dış mekandan girişi bulunmaktadır. Aşhanenin yan odayla birleştiği duvardan yamaç yönüne doğru uzanan ahşap merdiven, mekandan korunaklı bir şekilde ahşap kaplama malzemesi ile kaplanıp ahşap kapı ile

kapatılmıştır. Bu şekilde üst kat ile yaşam alanı arasındaki bariyer de güçlendirilmiş olmaktadır. Zemin kattan üst kata çıkıldığında bir hol aracılığıyla iki odaya erişim sağlanmaktadır. Bu oda ve holler arasındaki bağlantı birinci katın diğer alanları arasındaki bağlantı bir kapı ile sağlanmaktadır. Eklenen bu mekanların dışında kalan çatı arası katında taşınabilir bir depo mekanı dışında herhangi bir mekan birimi bulunmamaktadır. Bu yapının çatı arası katı yarım kat yüksekliğinde olup yanlarında bulunan havalandırma pencereleri çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlayarak eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kurumasını sağlayıp küflenmesini engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir.

Şekil 3.357 Konutun hayat mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Konutun aşhane mekanının yamaca bakan cephesinde büyük bir taş baca ve ocaklık bulunmaktadır. Taş kemerli ocaklığın duvar yüzeylerinde nişler bulunmaktadır. Yapının iki parçadan oluşan, aşhane ve hayat duvarı çizgisi boyunca uzanan bir aks boyunca iki farklı beşik çatı örtüsü bulunmaktadır. Bu iki beşik çatı arasındaki boşluklar ahşap malzemeler ile kapatılmıştır. Çatı kaplama malzemesi olarak ise oluklu sac levha kullanılmıştır. Bu çatı arası katına eklenen odalar geleneksel yapıya uygun malzemelerle inşa edilmiştir. Benzer yapım tekniği ve malzeme kullanılarak inşa edilen bu ekler geleneksel yapıya uyum sağlamaktadır.

Şekil 3.358 Konut yamaca bakan arka cephesinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

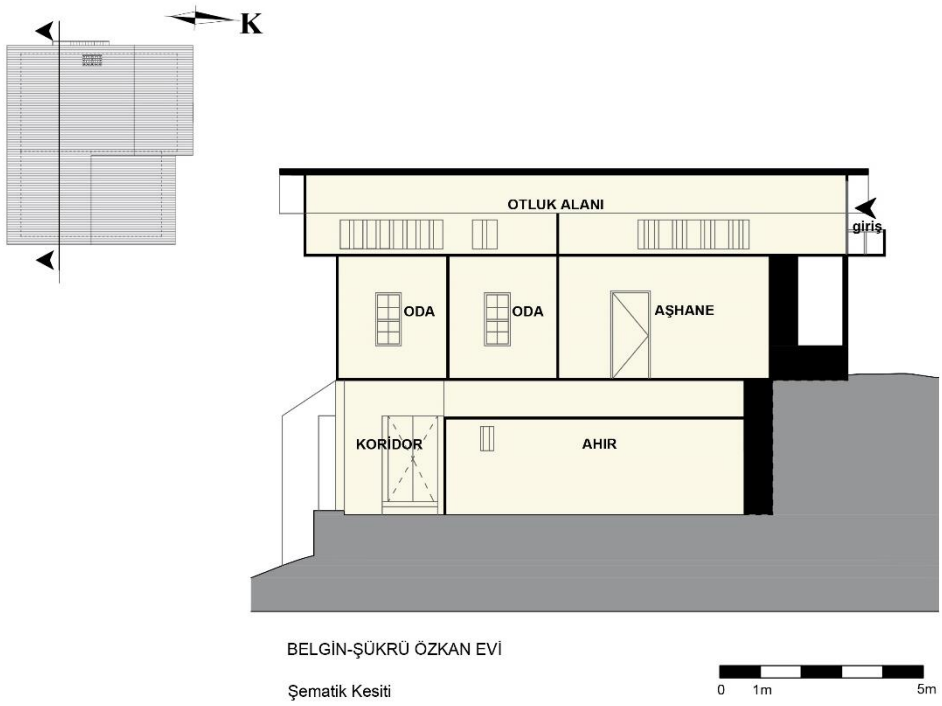
Şekil 3.359 Konutun ön cephesinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

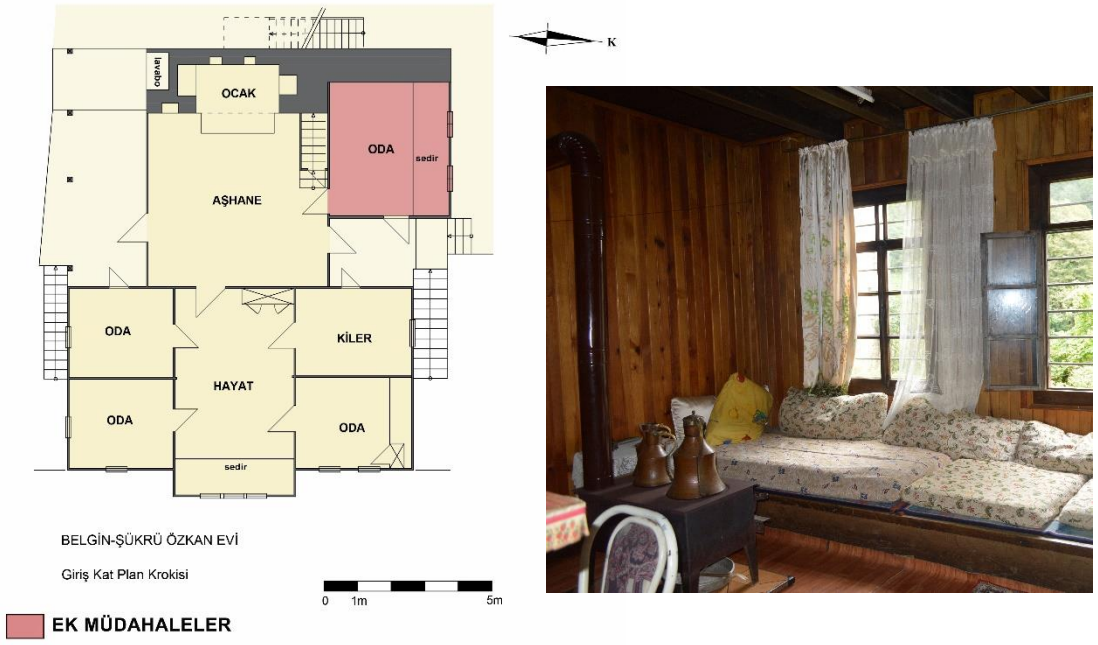
Şekil 3.360 Konutun bodrum katındaki ön koridor mekanından bir görünüm(Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.361 Belgin-Şükrü Özkan evinin plan krokileri

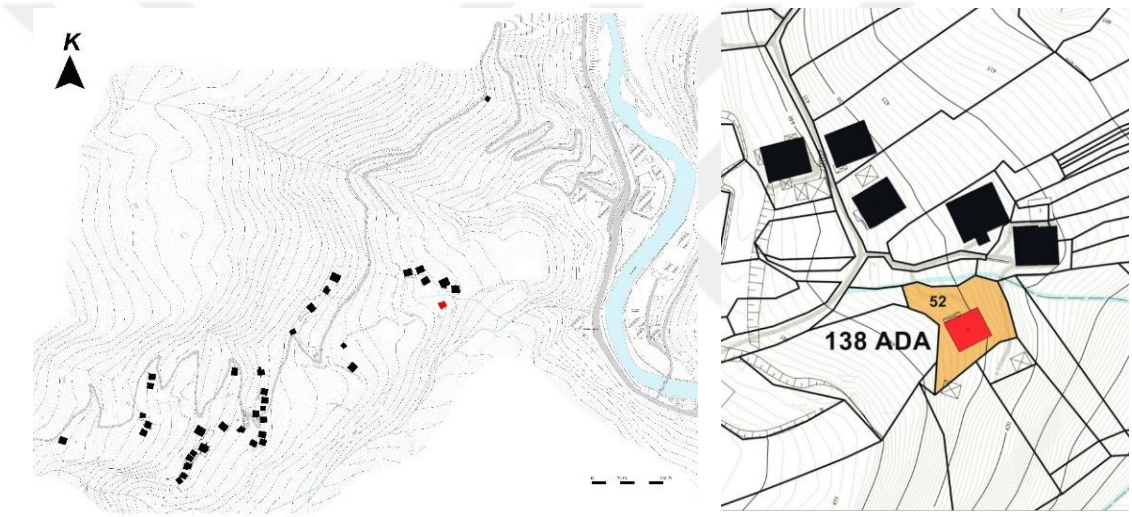

Şekil 3.362 Belgin-Şükrü Özkan evi şematik kesiti

Şekil 3.363 Yapının iç mekan duvarlarında kullanılan kaplama malzemesi (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.1.5.5 Konut Ta5- İbrahim- Safiye Özkan Evi (138 Ada 52 Parsel). Konut, 138 ada 52 parsel içinde yer almaktadır. Arka cephesi yamaca yaslanan konutun, ön cephesi eğim yönüne bakmaktadır. Koruma alanı sınırları içerisinde bulunan yapı, tescilli değildir. Yapı müdahale görmüş bir geleneksel yapı örneğidir. Bu yapı yangın geçirmiş olup dış cephesinde briket kaplama yapılmış ahır katının üstündeki hayat ve oda mekanlarının yaptığı çıkmanın taşıyıcılığı betonarme kolonlarla sağlanmıştır. Daha sonra eklenen bu betonarme ekler, yapının geleneksel özelliklerini dışardan oldukça zedelemiştir. Fakat yapının iç mekan özellikleri ve plan kurgusu geleneksel yapı özelliklerini halen taşımaktadır.

Şekil 3.364 Yapının yerleşimdeki konumu ve parsel içindeki durumu

Konut sürekli olarak yaz-kış kullanılmaktadır. Tap mevkiinde yer alan yapıya, araç yolu ile konut arasındaki patika yol ile ulaşım sağlanmaktadır. Bu konut yapısı da diğer konut yapıları gibi araç yoluna uzakta konumlanmaktadır.

Şekil 3.365 İbrahim-Safiye Özkan evinin cephe görünüşleri (Kişisel arşiv, 2019)

Google Earth programından alınan veriyle, konutun yaklaşık 426 m rakımda konumlandığı bilinmektedir. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu konut yalnızca pencerelerle dışarıya açılan çıkmasız düz dış cephe duvarlarına sahiptir. Eğim yönündeki manzaraya bakan cepheden ahır katıyla birlikte, iki katlı görünen bu yapı arka cephesinden bakıldığında, yamaca gömülü olan diğer katlarından dolayı bir katlı bir görünüm sergilemektedir.

Konutun bodrum katı yığma taş duvarlara sahiptir. Fakat ahır mekanlarının ön koridorun üzerindeki hayat ve oda mekanlarının bulunduğu çıkıntıyı tutan, ahşap direkler yerine betonarme kirişler kullanılmıştır. Yapının bodrum katında, yapıyı statik olarak güçlendirmek adına betonarme kiriş ve kolonlar kullanılmıştır. Yapının bodrum katının manzaraya bakan ön koridoru herhangi bir kaplama malzemesi ile çevrili değildir. Çift yönlü yan girişi olan bu koridorun geçişlerinde herhangi bir ayırıcı kapı öğesi kullanılmamıştır. Güneydeki ahır mekanının; ön koridor ile herhangi bir ayırıcısı bulunmamaktadır ve odun depolamak amacıyla kullanılmaktadır. Kuzeydeki ahır mekanının ise iç mekanında yamaca dayalı bulunan duvarda bir merdiven çıkışı olduğu görülmektedir. Fakat müdahale görmüş olan bu yapının orijinal plan kurgusunda bu merdivenin ne amaçla kullanıldığı ve hangi mekânsal organizasyonu sağladığının anlaşılabilmesi için yeterli veriye

ulaşılamamıştır. Kuzeydeki ahır mekanı ile ön koridor arasında ayırıcı ahşap bölme kullanılmıştır. Bu iki mekan arasındaki bağlantı, ahşap bir kapı ile sağlanmaktadır.

Şekil 3.366 Konutun oturma/mutfak mekanından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Yapı tek yönden koridor bağlantılı tek yan odalı aşhaneli-hayatlı plan şemasına sahiptir. Yapı her ne kadar müdahale görmüş olsa da geleneksel plan şemasını büyük ölçüde korumayı başarmış bir yapıdır. Konutun ana girişi yapının kuzeydeki yan cephesinden sağlanmaktadır. Yapının her iki yan cephesinden de, yapıya girişim sağlanabilmektedir. Yapının kuzeyindeki giriş, yapının dış sofasına açılmaktadır. Güney yönündeki giriş hol ile dış sofaya bağlamamaktadır. Güneydeki girişin hemen solunda, hole açılan bir yan oda bulunmaktadır. Yan odanın dış sofaya bakan duvarında bir sedir donatısı bulunmaktadır. Daha önceden hayat mekanından hole bir geçiş bulunmaktaydı. Fakat günümüzde bu geçişin bulunduğu duvarda hayat mekanı içinde bir dolap konulduğundan bu geçiş kullanılamamaktadır. Dış sofadan iç sofaya yani hayat mekanına geçiş yapılabilmektedir. Bu hayat mekanına açılan dört adet oda birimi bulunmaktadır. Ahşap duvarları olan bu yapı içeriden tamamıyla geleneksel bir konutta olduğumuz hissini yaşatırken, dış mekanda bu hissi yaşatmamaktadır. Yapının çatı arası katı ile zemin katı arasında bir bağlantı bulunmamaktadır. Çatı arasına giriş yamaç cephesinde yer alan bir girişten, seyyar bir merdiven yardımıyla sağlanmaktadır. Zemin katın yamaca bakan cephesinin kuzey köşesinden güney

köşesine artan bir toprak sev bulunmaktadır. Bu yüzden zemin katın güneydeki yan cephesinin yamaca bakan kısmında sonradan eklenen yeni yapım sistemleriyle inşa edilmiş ıslak hacim birimi, yamaca bakan cephede toprağa gömülü kaldığından arka cepheden algılanamamaktadır. Çatı ara katında bulunan küçük delikli pencereler çatı arasındaki hava sirkülasyonunu sağlayarak eskiden çatı arasında kurutulan otların çabuk kurumasını sağlayıp ve küflenmesini engellemektedir. Yöre halkı, otları depoladıkları çatı arasına oçğan (oçxan) adını vermektedir. Çatı formu, üç omuzlu kırma çatıdır. Yapının çatısında kaplama malzemesi olarak, oluklu sac levha kullanılmıştır. Çatının geniş saçaklarının altı herhangi bir malzeme ile kaplı değildir ve bu çatı arası katının etrafı zemin katında dış cephesini kaplayan briketle örülmüştür.

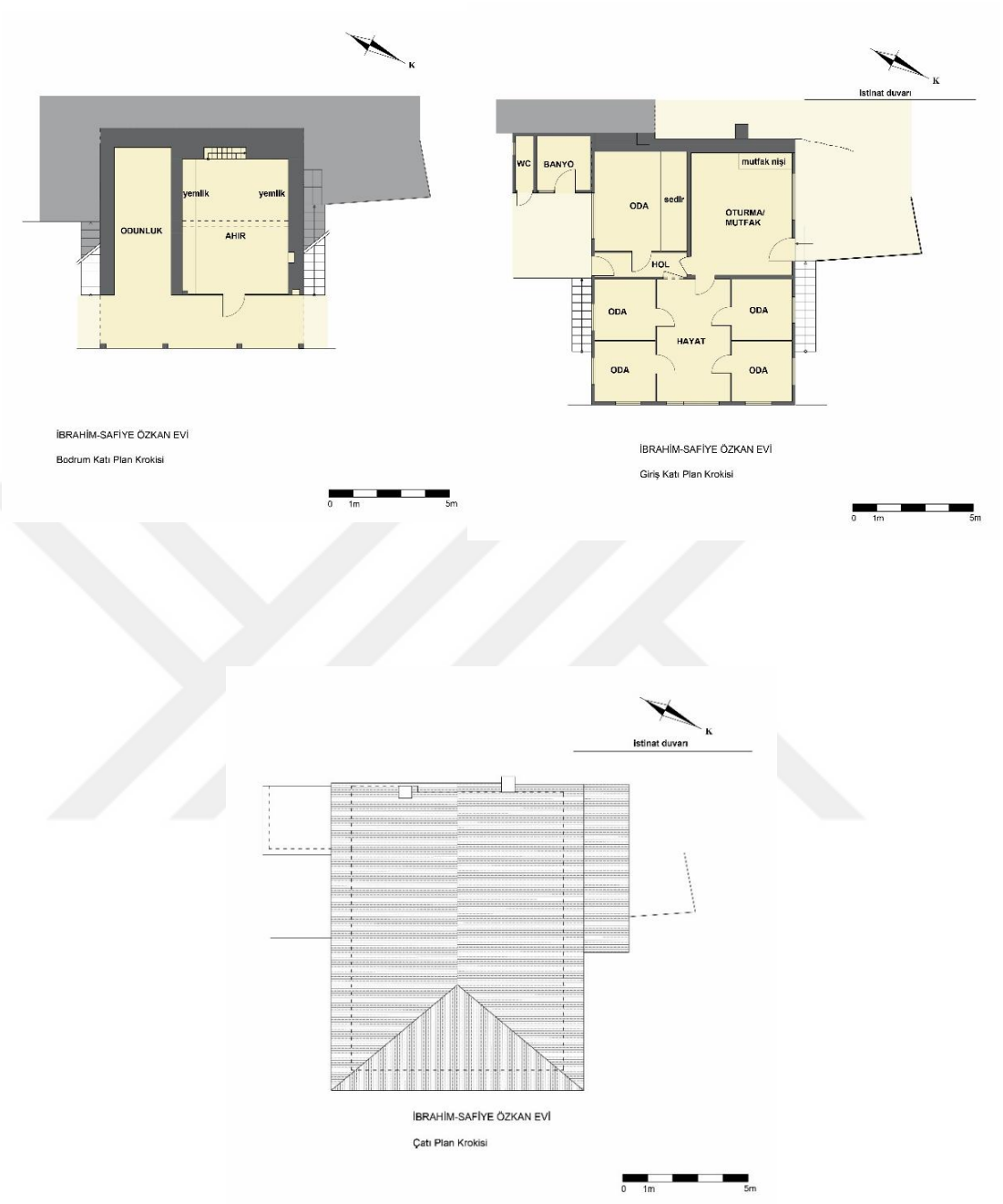
Şekil 3.367 Konutun bodrum katındaki ahır mekanının yamaca bakan cephesindeki taş merdivenden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

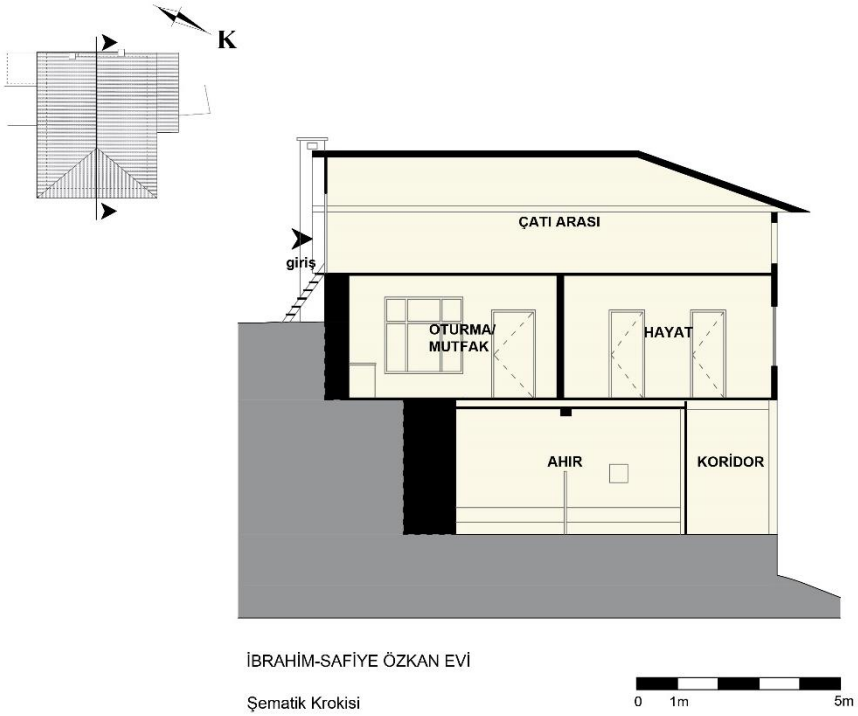
Şekil 3.368 Hayat mekanına açılan oda kapılarından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.369 Konutun yamaca bakan arka cephesinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.370 İbrahim-Safiye Özkan evinin plan krokileri

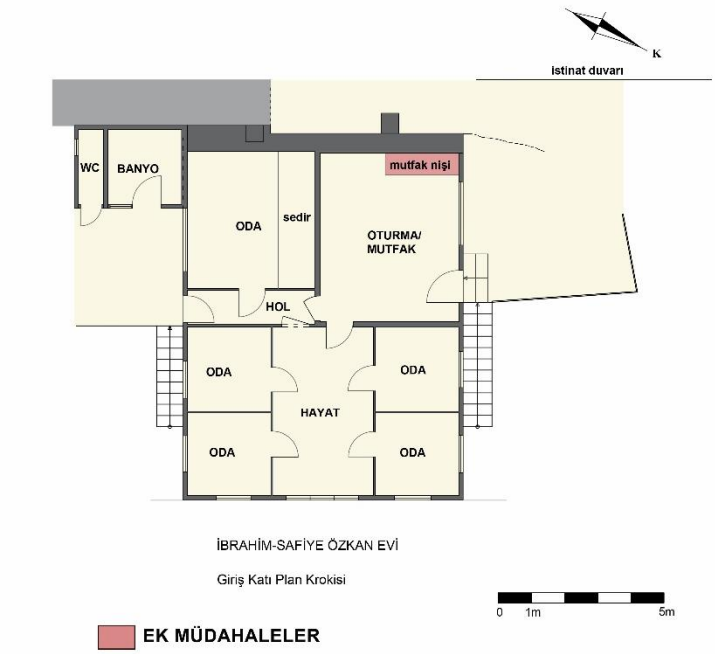

Şekil 3.371 İbrahim-Safiye Özkan evi şematik kesiti

Şekil 3.372 Yapıya eklenen ıslak mekan hacimleri (Kişisel arşiv, 2019)

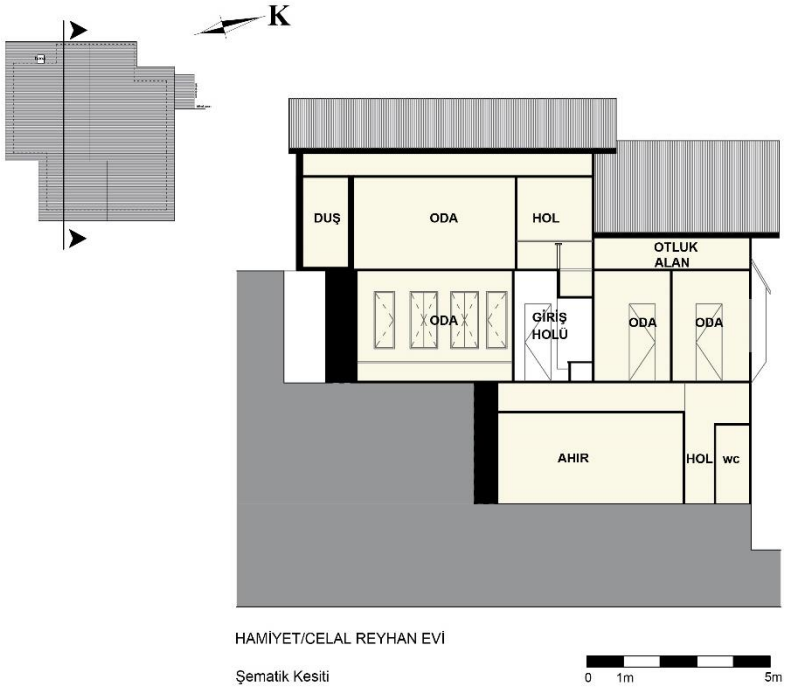

Şekil 3.373 Yapının iç mekanına eklenen mutfak nişi (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.2 Konutların Yerel Mimari Karakteri

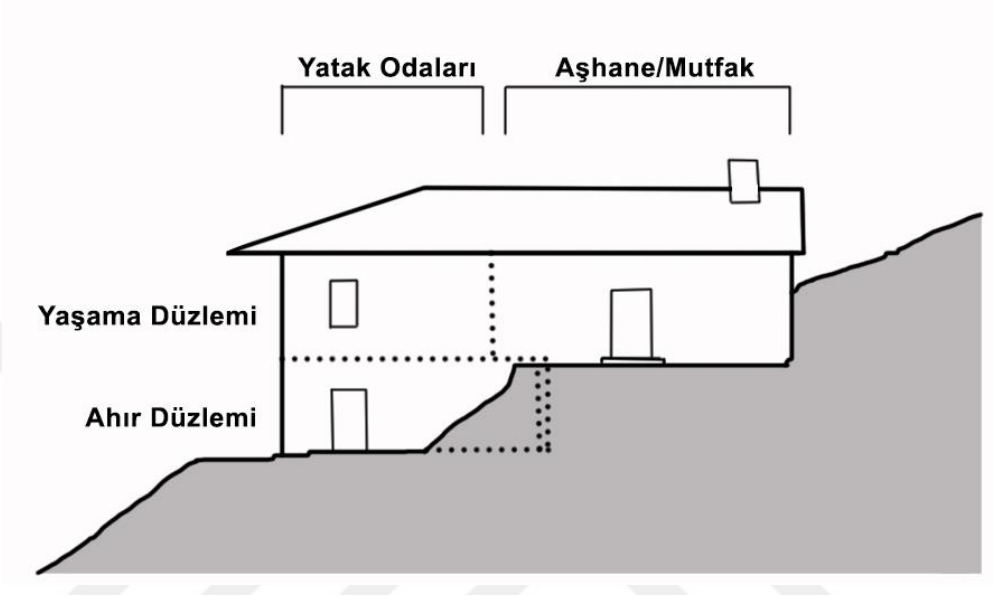
Kırsal mimarinin en önemli öğelerinden biri konuttur. Konutun oluşumu, biçimlenişi ve bir araya gelişi kırsal yaşam kültürünün izlerini yansıtmaktadır. Çalışma alanı içerisinde 38 adet konut yapısı bulunmaktadır. Bu yapılardan 30 tanesi geleneksel yapım teknikleriyle inşa edilmiştir. 3 tanesi ise sonradan müdahale görmüş yapılar olmakla birlikte 5 tanesi geleneksel olmayan betonarme yapılardır.

Konutların araziye yerleşiminde başlıca faktör, arazi eğimidir. Konutların araziye konumlandırılmasında manzara yönü ve iklim verileri etkili değildir. Bu verilere, plan kurgusunda dikkat edilmektedir. Bölgenin engebeli yapısı ve sınırlı sayıdaki düz alanların tarım arazisi için ayrılması, konutların eğimli araziler üzerine yerleştirilmesini zorunlu kılmıştır. Yapılar, eğim çizgilerine paralel olarak yerleştirilmiş ve topografyaya en az müdahale ile yapılaşma sağlanmıştır.

Şekil 3.374 Topografyaya uyumlu konutlara bir örnek, Hamiyet Reyhan evi

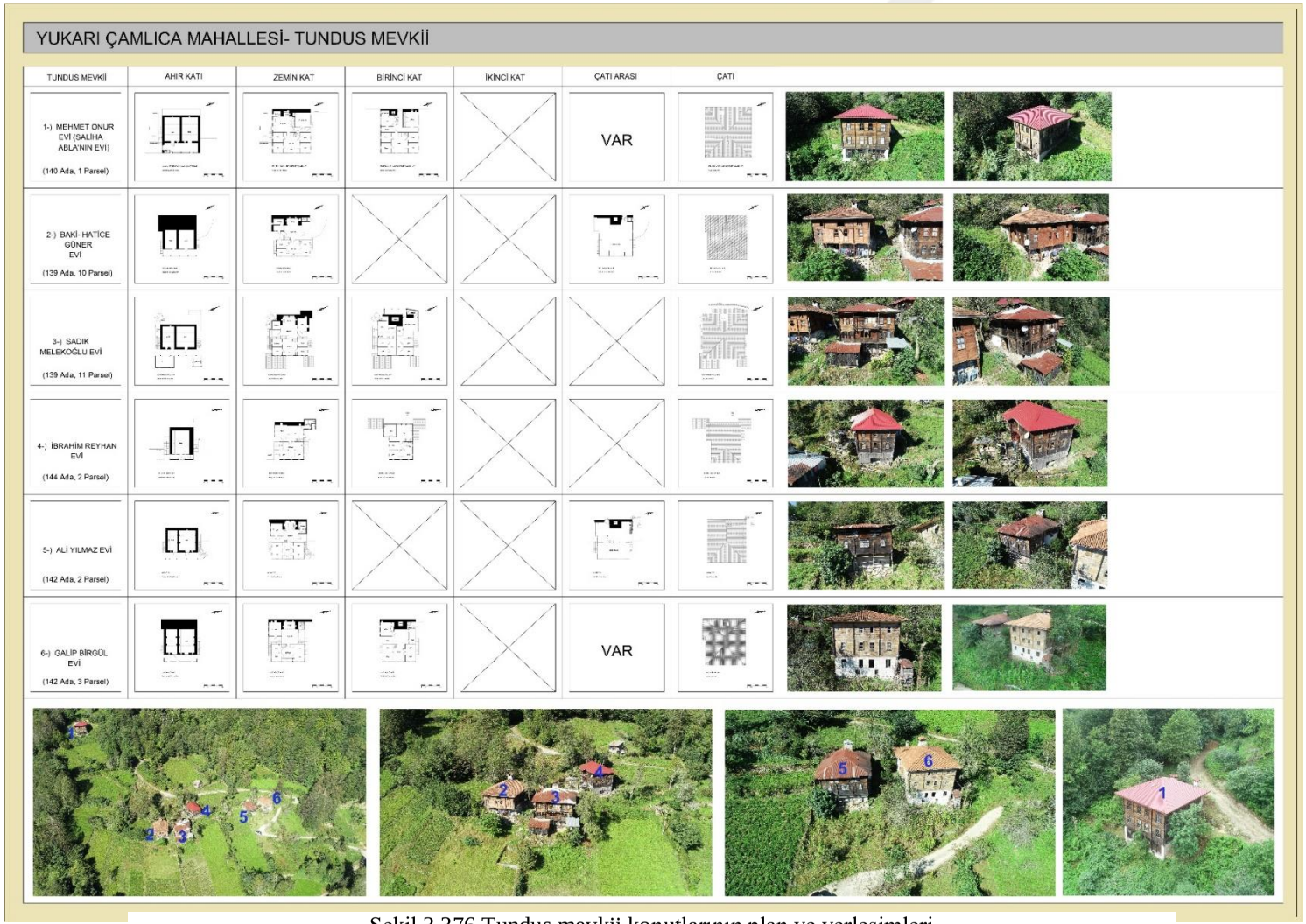
Yukarı Çamlıca kırsal yerleşimi, karakteristik ve özgün bir bir tarihi yapı stoğuna sahiptir. Bu bağlamda, sivil mimari konutların sahip olduğu ortak ve farklı özellikler, yerleşim kriterleri, cephe özellikleri, plan kurgusu, mekân özellikleri, yapım tekniği ve malzeme özellikleri açısından analiz edilerek tespit edilmiştir.

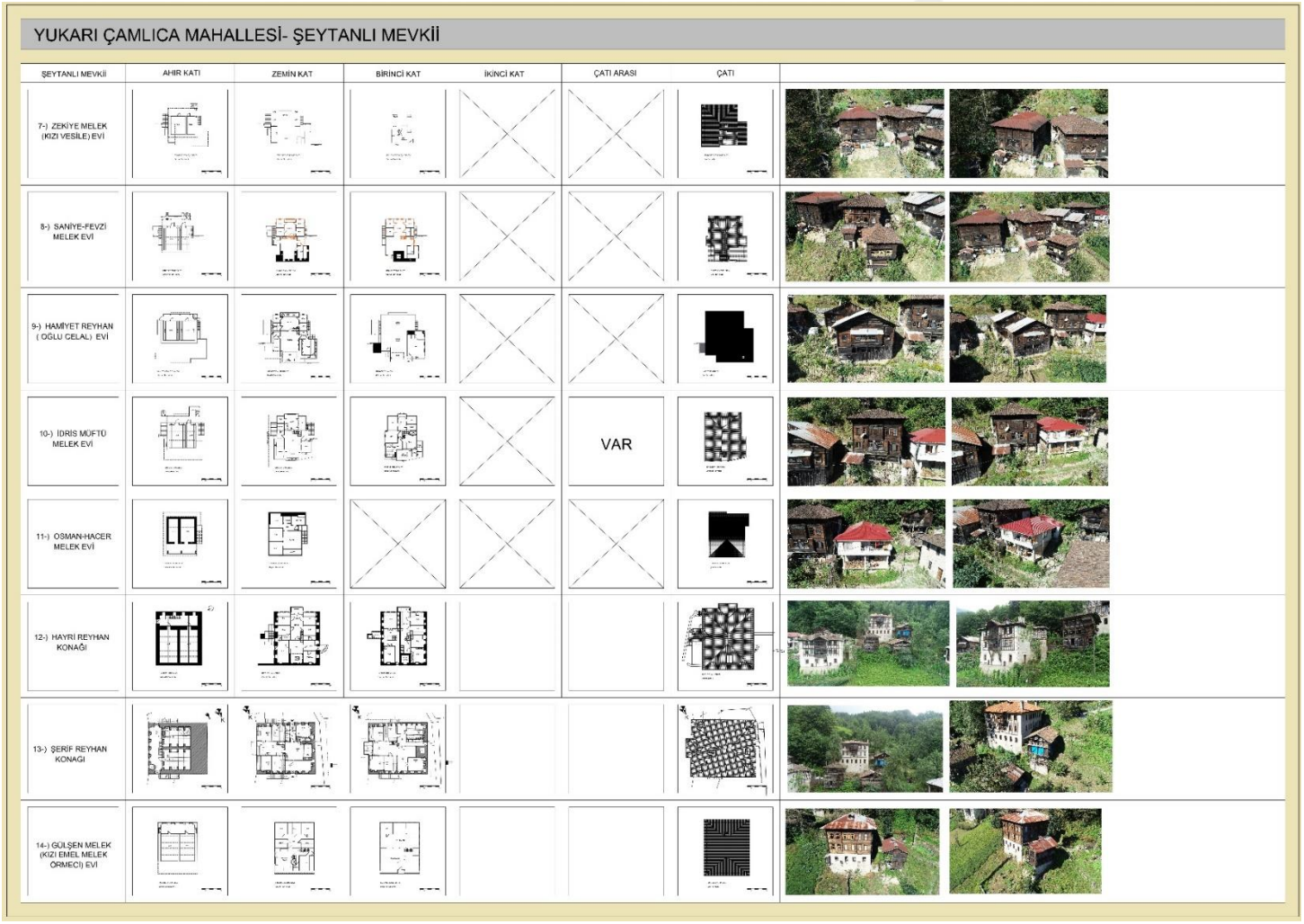
Şekil 3.375 Konutların eğimli araziye yerleşimi

Yukarı Çamlıca geleneksel konut tipinin özgün örnekleri 19.yy sonu ile 20.yy ortalarındaki zaman aralığında inşa edilmiştir. Yerleşimdeki bazı konakların giriş kapısı üzerindeki kitabelerindeki yapım tarihleri 1900'lü yılları göstermektedir. Köyde yer alan konutların çoğu yazlık ev olarak mevsimlik kullanılmaktadır. Sürekli kullanımda olan çok az konut vardır. Bu konutların bir kısmı ise kullanıcıları tarafından terk edilmiş ve kullanım dışı kalmıştır.

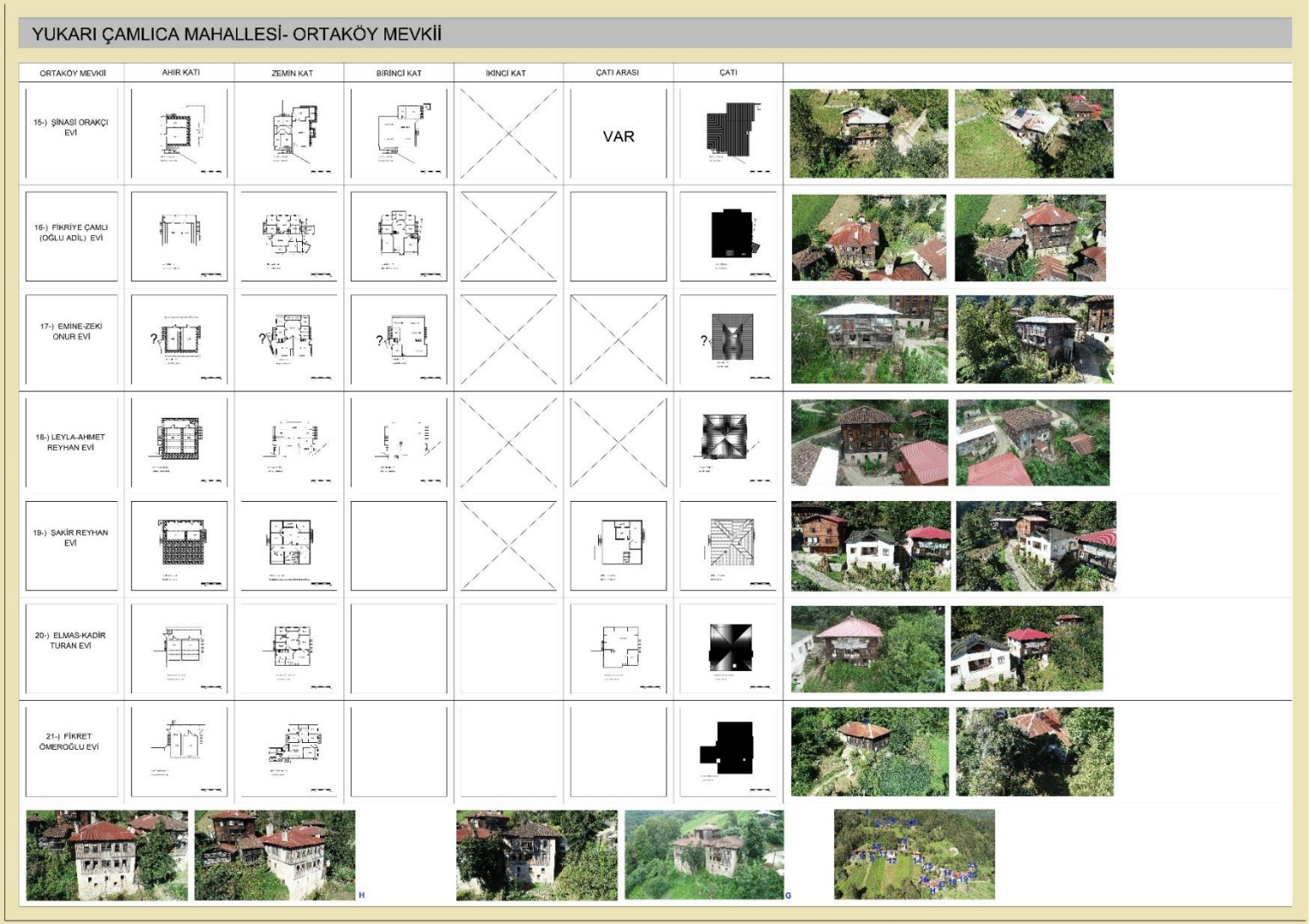
Bu bölüm kapsamında, geleneksel konut yapılarının özellikleri genel olarak ele alınarak, yerleşimin geleneksel kırsal konut mimarisi deşifresi edilecektir.

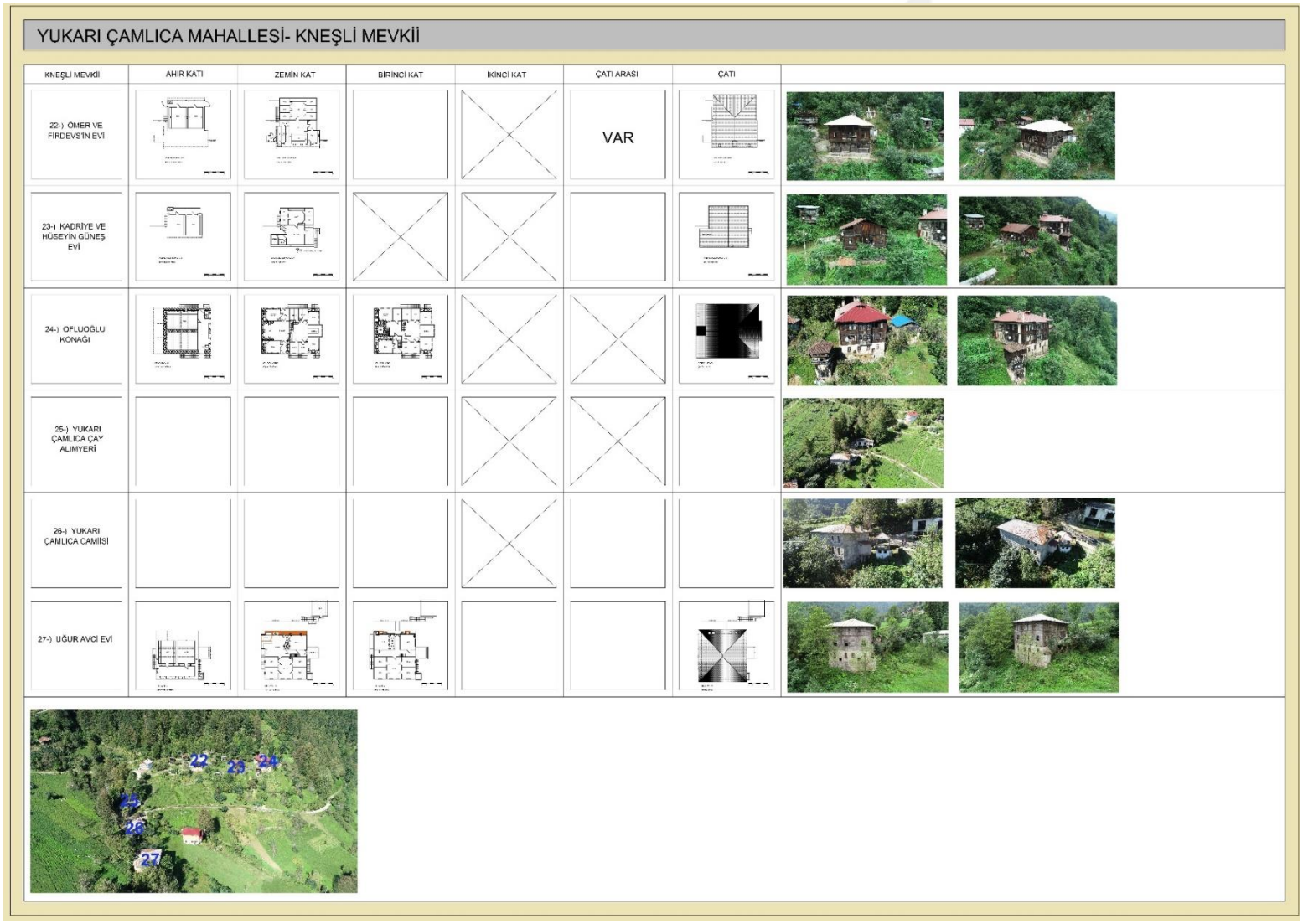
Şekil 3.376 Tundus mevkii konutlarının plan ve yerleşimleri

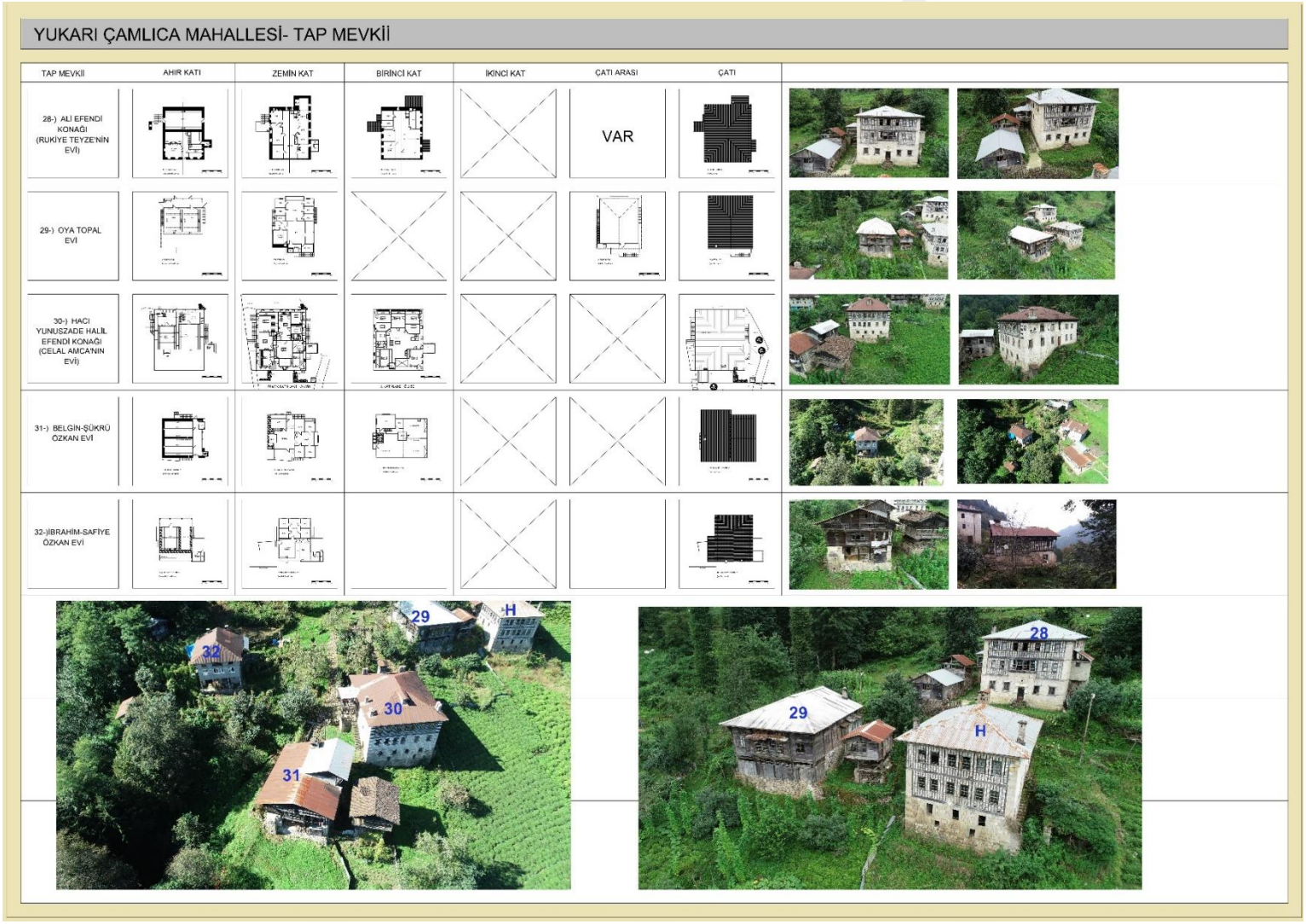
Şekil 3.377 Şeytanlı mevkii konutlarının plan ve yerleşimleri

Şekil 3.378 Ortaköy mevkii konutlarının plan ve yerleşimleri

Şekil 3.379 Kneşli mevkii konutlarının plan ve yerleşimleri

Şekil 3.380 Tap mevkii konutlarının plan ve yerleşimleri

3.3.2.1 Plan Kurgusu ve Mekan Özellikleri

Yukarı Çamlıca yerleşimindeki konut planlamasında aşhane/mutfak mekanı yamaç yönüne, yatak odaları ise vadi yönüne konumlandırılmıştır.

Yerleşimin yerel konut mimarisinin mekân kurgusu incelendiğinde, mekânı kuran temel ögenin aşhane olduğu belirlenmiştir. Yukarı Çamlıca konutunun plan kurgusunda, temel olan şey aşhane/mutfak mekanının evin yamaca yaslanan bölümüne yerleştirilmiş olmasıdır. Bunda aşhanede yer alan ocaklıkların üzerindeki büyük bacaların etkili olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü yamaç tarafındaki nem yakılan ateşle birlikte bir nebze önlenmiş olmaktadır. Büyük taş baca ocağın olduğu yeri, 'aşhane' mekanını göstermektedir. Ayrıca yamaca örülen duvar kalınlıklarının en az 80 cm. dolaylarında olması yamaçtaki nemin evden uzaklaştırılması açısından önemli bir ayrıntıdır. Ayrıca aşhanenin bazen sağında ve solunda bulunan tek veya her iki tarafında da bulunan yan odalardaki şömine/ocaklar yine yamaç bölümüne yaslanmaktadır.

Şekil 3.381 Aşhanedeki ocak bölümünden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

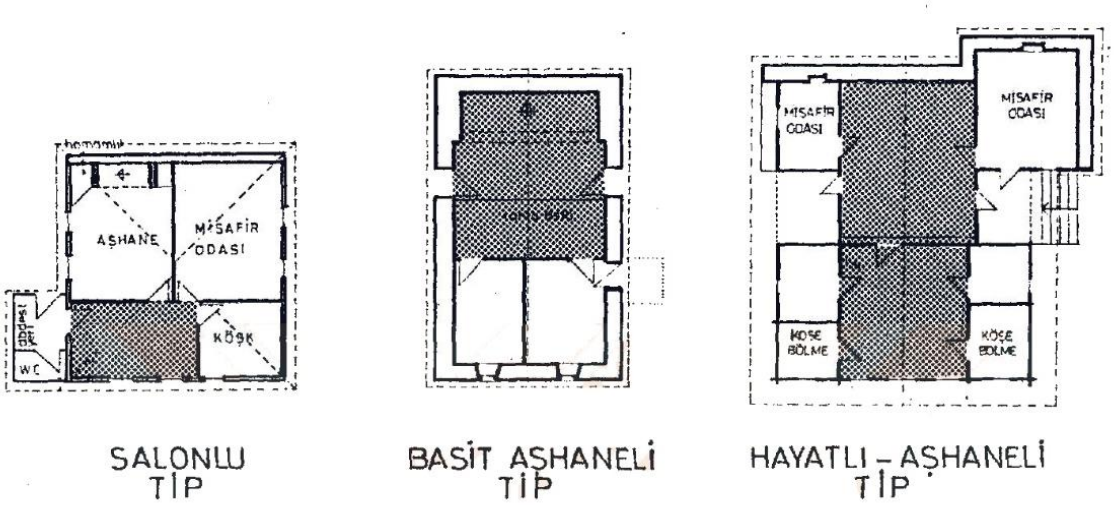
Özgüner (1970), Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki plan tiplerini çok genel bir bakış açısıyla ikiye ayırarak, bölge için ilk sınıflamayı yapmıştır. Bu yaklaşımda; planda ölçü ve işlevce farklılık gösteren 'hayat', 'salon' gibi mekanlar tipolojide esas alınmış ve bu mekanlardan birinin varlığı plan tipini belirlemiştir. Bunlar; salonlu tip evler ve hayatlı tip evler olarak ayrılan plan şemalarıdır.

Sümerkan (1990), Trabzon yöresinde yalnız toprak zeminli aşhane yer alırken Rize yöresinde aşhane ve buna yakın büyüklükte 'hayat' mekanı da bulunduğunu aktarmaktadır. Aşhane toprak zeminli, hayat ise yapı aşağı yönündeki ahır üzerinde ve ahşap döşemelidir. Sümerkan, bu tipin daha ayrıntılı ayrımını yaparak, aşhane ile hayat kavramlarını ayrı ayrı tanımlamakla ve bu tipin varyasyonları için farklı başlıklar belirlemektedir.

Pazar (Rize) doğusundaki köylerde (özellikle Çamlıhemşin yöresi) evin aşağı yönünde yatak odaları arasında aşhane büyüklüğünde bir mekan oluşturulmuştur. Bazı evlerde 30 m^2 yakın büyüklüğüyle tam bir oturma salonu olan ahşap döşemeli bu mekana da hayat denilir. Bu plan tipi çalışma alanın da içinde bulunduğu hayatlı-aşhaneli plan tipi içerisine girmektedir.

Sümerkan (1990), çalışmasında plan tiplerini AKA bazında üç başlık altında sınıflandırmaktadır. Bunlar;

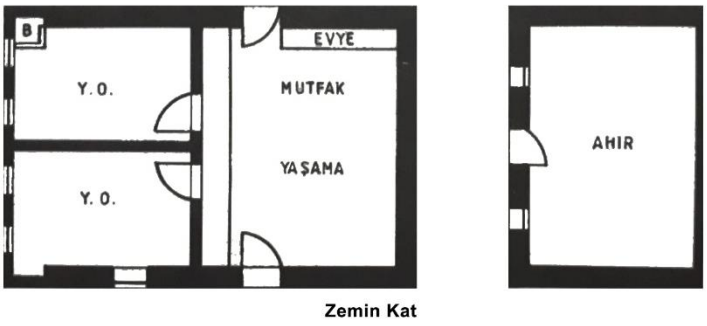
Salonlu Evler: Tirebolu-Bulancak arasında, Giresun' a özgü salon adı verilen ve diğer odalara eş büyüklükte ahşap döşemeli ortak bir mekana sahip evler.
Basit Aşhaneli Evler: Görele (Giresun)- Yomra (Trabzon) arasında toprak zeminli aşhaneye sahip evler.
Hayat-Aşhaneli Evler: Trabzon'un doğu ilçelerinde izleri belirginleşmeye başlayıp Rize-Artvin illerinde olgunlaşan; aşhane dışında, ahşap zeminli bir oturma veya servis mekanına, yani 'hayat'a sahip evler.

Şekil 3.382 Doğu Karadeniz bölgesinde plan tipleri (Sümerkan, 1990)

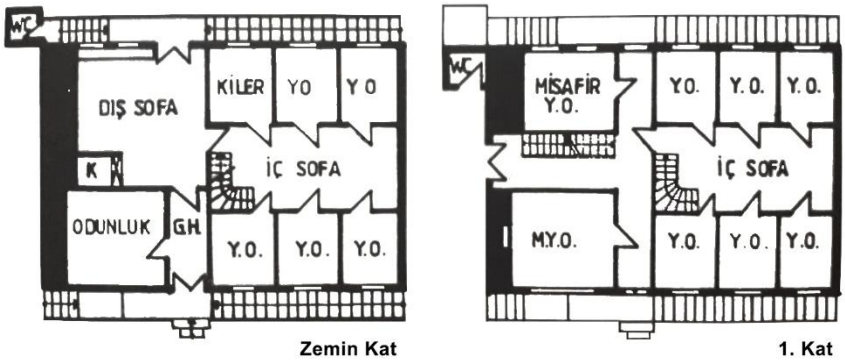
Ş. Ö.Gür (2000), "Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü" adlı kitabında, Shoul'un temel dizim tipolojilerine dayalı olarak Doğu Karadeniz bölgesi konutlarının geçirgenlik esaslı tipolojik haritasını hazırlamıştır. Bu haritada geleneksel Çamlıhemşin konutlarını iç+dış sofalı olarak ele almıştır.

Sarp-Tirebolu arası jenerik konut tipi dış sofalı (*aşanalı*) tip olarak belirlenmiştir. Bu tip Trabzon ve yakın yöresinde birincil ve ikincil mahremiyet eşiklerinin mevcut olmadığı, antresiz, dışardan doğrudan ortak mekana (aşanaya) girilen ve bu alandan da doğrudan yatak odalarına geçilen dağılım değeri yüksek, aşamalı simetrik bir tip şeklinde ortaya çıkmaktadır (Şekil 3.383) (Gür, 2000, s.128).

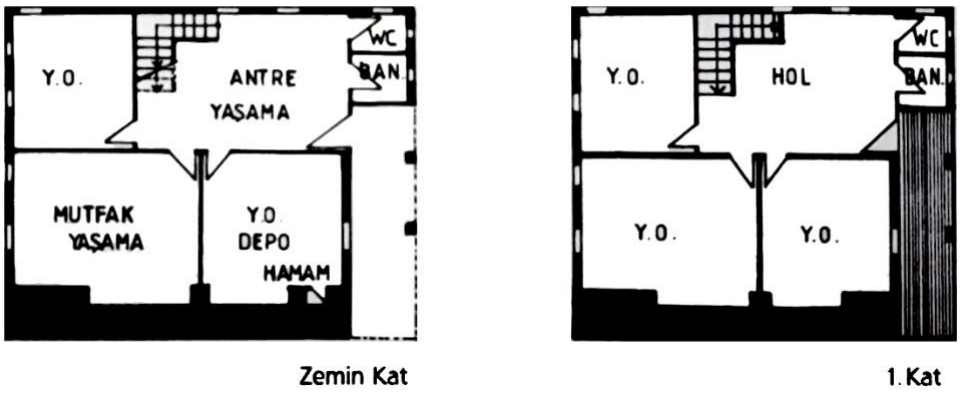
Şekil 3.383 Aşanalı (dış sofalı) evler (Gür, 2000,s. 128)

Bu tip Rize-Rus sınırı arasında ise dış (*aşanalı*) ve iç sofalarıyla (*hayatlı)* daha karmaşık ve ağdalı bir tipe dönüşmektedir (Şekil 3.384). Bunlar dağılım değeri ve mahremiyet engelleri yüksek, aşamalı simetriye sahip konutlardır (Gür, 2000, s. 129).

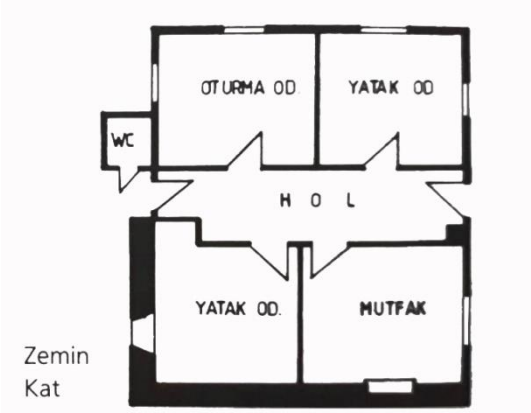

Şekil 3.384 Hayatlı (iç sofalı) evler (Gür, 2000, s.129)

Tirebolu- samsun arasında kalan kırsal bölgede ise mahremiyet eşikleri yüksek olmayan, simetrik, ortak mekanlı "salonlu tipler" e (Şekil 3.385) daha çok Giresun ve ordu civarında; ortak mekansız, bir koridor üzerindeki odalardan oluşan, mahremiyet eşikleri yüksek, simetrik "sokaklı tipler" e ise Samsun civarında rastlanmaktadır (Şekil 3.386) (Gür, 2000, s. 130).

Şekil 3.385 Salonlu evler (Gür, 2000,s.130)

Şekil 3.386 Sokaklı evler (Gür, 2000,s.130)

Yukarıda Doğu Karadeniz özelinde belirtilen tipoloji başlıklarından sonra Çamlıhemşin- Yukarı Çamlıca mahallesindeki konut tipolojisine baktığımızda, aşhaneli/hayatlı yani dış sofa+ iç sofalı plan örneklerinin bulunduğunu söyleyebiliriz. Yukarı Çamlıca yerleşiminde; evin ana unsuru olan, zemin katındaki aşhane ve hayat mekanlarına göre bir planlama yapılmıştır. Bu bakımdan Yukarı Çamlıca konut tipolojisinde aşhane mekanından dış sofa, odaların açıldığı ve aşhane ile odaları birbirine bağlayan hayat mekanından iç sofa adıyla bahsetmek mümkündür. Yöre halkı da hayat adını verdiğimiz iç sofayı aynı isimle kullanmaktadır.

Bölgede plan tipleri farklı başlıklar altında incelenmiş olsa da, bu bölümde Yukarı Çamlıca özelinde incelenen geleneksel konutların plan şemaları çıkarılarak bir sınıflandırma yapılmıştır. Yerleşimdeki konutların ana planlama mantığı, Çamlıhemşin yöresinde sıkça görülen aşhaneli ve hayatlı plan tipidir. "Yukarı Çamlıca geleneksel konut tipolojisi" tablosunda oluşturulan; plan tipolojisinde konutların ana giriş katı olan zemin katları ele alınmıştır. Yukarı Çamlıca yerleşiminin geleneksel konutunda geçmişten günümüze birçok müdahale yapıldığını hem alan çalışmasında yapılan gözlemlerde hem de yöre halkı ile yapılan görüşmelerde tespit edilmiştir. Bu tipolojinin oluşturulmasında ele alınan kıstas; geleneksel "özgün" plan kurgusunun deşifre edilmesi olduğundan, müdahaleden önceki özgün konut durumları ele alınarak çıkartılmıştır. Tabloda belirtilen mekan ilişkileri önceki bölümlerdeki geleneksel konut örneklerinde başlığı altında detaylı

şekilde incelenmiştir. Bu yüzden oluşturulan bu tabloyu Yukarı Çamlıca için, özgün plan ve mekan kurgusunun genel tanımı olarak ele alabiliriz.

Sınıflandırmada ilk olarak konutların merdivenli ve merdivensiz olmalarına göre bir ayrım yapılmıştır. Merdivensiz konut yapıları; bir yönden koridor bağlantılı tek yan odalı aşhaneli-hayatlı konut, tek yan odalı aşhaneli-hayatlı konut ve çift yan odalı aşhaneli-hayatlı konut olarak üç şekilde sınıflandırılmıştır. Bunda planlamanın ana ögesi olan aşhane mekanına eklenen oda sayısı ve bağlantılar belirleyici olmuştur. Yapıların hayat mekanına giriş aşhaneden yapılmaktadır. Yapı içerisine ise doğrudan içeri çekilmiş dış mekanlar aracılığıyla aşhaneye giriş yapılırken bazen de yapıya tek yönden bağlanan koridor aracılığıyla aşhaneye giriş yapılmaktadır. Tek yönden koridor bağlantılı, merdivensiz konutların koridor bağlantıları üzerinde bir yan odası bulunmaktadır. Bu yan odaya giriş bu koridor üzerinden sağlanmaktadır. Böylece genellikle yapıya gelen misafirlerin kullandığı oda olan yan oda ile ev halkı arasında bir mahremiyet sağlanmaktadır. Ev halkı aşhane ile koridor arasındaki kapıyı kapatarak mekanlar arasındaki yalıtımı istediği zaman sağlayabilmektedir. Bu da geçmişteki yaşam kültürünün bir izi olarak planlamaya yansımaktadır.

Aşhane mekanının her iki yanında konumlanan iki ya da tek yan odalı merdivensiz yapılarda yan odalara girişler her zaman dışarıdan yapılmaktadır. Ayrıca misafir kullanımı dışında ev halkının da dışarıya çıkmadan yan odaya geçişini sağlayan aşhane üzerinden bu odalara girişler vardır. Bu da planlamada, kullanım durumuna göre bir kolaylık sağlamaktadır. Yan odalar dışarıdan gelen misafirlere açıldığında aşhane üzerindeki giriş kapatılmaktadır. Misafirin ev halkının mahremi olan aşhane mekanına girmeden yan odaya girmesi mümkün olmaktadır. Bazı yan odaların aşhaneye giriş kapıları sonradan kapatılmış veyahut hiç açılmamıştır. Bu yan odalara giriş sadece dışarıdan sağlanabilmektedir.

Yukarı Çamlıca yerleşimindeki konutların sınıflandırılmasında ele alınan merdivenli konut yapıları ise; bir yönden koridor bağlantılı tek yan odalı aşhaneli-hayatlı konut, tek yan odalı aşhaneli-hayatlı konut ve çift koridor bağlantılı çift yan odalı aşhaneli-hayatlı konut olarak üç şekilde sınıflandırılmıştır. Bu yapılar da

merdivenlerin mekan içinde bulunduğu konumlara göre; aşhaneden merdivenli, holden merdivenli, hayattan merdivenli ve hem hol hem hayattan merdivenli olarak sınıflandırılarak dörde ayrılmıştır.

Merdivenli ve bir yönden koridor bağlantılı tek yan odalı aşhaneli-hayatlı konut şemasında merdivenler aşhane üzerinde ve hol üzerinde olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar. Üst kata geçişlerde merdivenlerle aşhane veya hol üzerinden bağlantı sağlanabilmektedir.

Merdivenli ve tek yan odalı aşhaneli-hayatlı konut şemasında merdivenler aşhane üzerinde ve hayat üzerinde olmalarına göre ikiye ayrılmaktadır. Üst kata geçişlerde merdivenlerle aşhane ve hayat üzerinden bağlantı sağlanabilmektedir.

Merdivenli ve çift koridor bağlantılı çift yan odalı aşhaneli-hayatlı konut şemasında merdivenler hayattan merdivenli ve hem hol hem hayattan merdivenli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu plan şemasına sahip konutlar genellikle konak özelliğine sahip olan büyük konutlardır. Daha komplike bir yapıya sahip olan yapılarda mekanlar arasında mahremiyet önemli bir yer tutmaktadır. Misafir ve ev halkı arasında mahremiyetin sağlanması için yan odalarla mahremiyet bu koridorlar üzerinden sağlanmaktadır. Böylece dışarıdan gelen bir yabancı evin mahremi olan aşhane mekanına girmeden yan odayı kullanabilmektedir.

Geleneksel konutun önemli özelliklerinden biri pratik ve işlevsel olmasıdır. Bu bağlamda Yukarı Çamlıca yerleşiminde konutun en önemli öğesi aşhane(dış sofa) ve hayat (iç sofa)tır. En az sofa kadar önemli bir diğer mekan ise odadır. Sedir, dolap, yüklük, ocak, gusülhane ve raflar odaların iç donanımını oluşturan, geleneksel hayat tarzının da zorunlu kıldığı öğelerdir.

Yukarı Çamlıca kırsal konut yapısının, en önemli bileşenleri olan aşhane ve hayat konutların zemin katlarının hemen hepsinde yer almaktadır. Aşhane, geleneksel konutta günlük hayatın geçtiği mekandır. İki yan girişten de ulaşılabilen mekanın yamaca dayalı cephesinde ocak adı verilen yerin üstünde yükselen büyük baca üstten açıktır ve genellikle ortasında ateşin üstüne gelen yerde bakraçların asıldığı büyük ve

kalın bir demir zincir asılıdır. Aşhane mekanı, hayat mekanına göre daha az ışık alır. Her iki yanında yan odası bulunan bu mekanlara çoğu zaman ışık yalnızca kapı açıklıklarından sağlanır. Aşhane mekanında un dolabı, kiler dolabı ve raflar burada mekanın işlevselliğini artıran kalıcı bir öğe olarak karşımıza çıkmaktadır.

Plan tipinin belirlenmesinde, odaların bir araya geliş biçimi ve sayısı etkilidir. Geleneksel konutta plan, odaların bir sofa çevresinde sıralanmasıyla oluşur. Odalar arası alan olarak adlandırabileceğimiz sofalar ev tipinin belirlenmesinde önemli bir değişkendir. Yukarı Çamlıca yerleşiminde konutlarda iç sofa (hayat) ve dış sofa (aşhane) birlikte bulunmaktadır. Aşhane mekanı, evin ana mekanıdır. Ocak bölümünün içinde bulunduğu bu mekan yalnızca yemek pişirme eylemini değil, yemek yeme, oturma, dinlenme, yıkanma ve benzeri işlevleri de içinde barındıran çok amaçlı bir mekandır. Günlük işler ve yeme-içme eylemleri için kullanılacak her türlü araç, gereç ve malzeme bu mekandaki depolama birimleri (gömme dolaplar), raflar ve nişlerde depolanmaktadır. Aşhane mekanında bulunan gömme dolaplarda un saklamak için kullanılan un dolapları vardır ve ihtiyaç halinde bu dolapların alt kısmında yer alan açıklıktan istenilen miktarda un, kaplara alınarak ekmek yoğrulabilmektedir.

Şekil 3.387 Aşhanedeki mutfak dolabından bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Aşhanenin çok amaçlı kullanılabilmesi için malzemelerin sabit olmaması ve taşınması gerektiğinden ocak, dolap ve raflar dışında sabit elemanlar bulunmamaktadır. Oturma elemanları genellikle ahşaptan yapılmış olan iskemlelerdir. Üzerinde yemek yenen ahşap siniler ise kullanıldıktan sonra duvardaki ahşap askı içerisine asılmakta ve mekân diğer amaçlar için kullanılabilmektedir. Aşhane mekanı, bazı konutlarda ocağa yakın dış duvardaki pencerelerden ışık alır. Yerleşimde aşhane mekanı genellikle kapı açıklığından güneş almaktadır. Çoğu evin, ocağın da yer aldığı aşhanenin bu yönüne, yüksek taş kemerli ve geniş bacalı ayrı bir bölüm oluşturulmuştur. Yer ateşinden yükselen duman, böylelikle evin başka mekanlarına yönelmez. Aşhane mekanı evin hayat bölümü ile bağlantıyı sağlayan merkezi bir mekandır.

Yerleşimdeki konutların kesitini incelediğimizde ahır katının, ocağın bulunduğu büyük taş bacaların altına kadar uzanmadığı görülür. Bu konutların sahip olduğu önemli ayrıntılardan biridir. Bunda yığma taş tekniğiyle örülen bu bacaların sağlam bir zemine oturtulmak ve yapıya yük bindirilmemesinin istenmesi önemli bir rol oynamaktadır. Böylece bacadaki bu yük doğrudan toprağa aktarılmış olur. Yani kısaca baca yükü, evin temeline yük bindirmeden yükünü doğrudan toprağa aktarmış olmaktadır. Bu yüzden ahır mekanı bodrum katında, ocaklığın altına kadar uzanmamaktadır.

Yerleşimdeki konut yapısının ahır katını elle alırsak, tüm geleneksel ahır katlarının yığma taş tekniği kullanılarak yapılmış olduğunu söyleyebiliriz. Ahır katları tavanda farklı özelliklere sahiptir. Bunlar; ahırın taş kemerli, tuğla kemerli veya ahşap kirişli olması şeklinde sıralanmaktadır. Toplamda 33 konut yapısının ahır katı gelenekseldir. Bunlardan 3'ünün üst katlarında; yeni yapım teknikleriyle yapılmış müdahaleler görülmektedir. Bunlardan 2'si yangın geçirdiği için, 1'i de artık ahşabın bakımsızlığından kaynaklı bozulmaya uğradığından değişikliklere maruz kalmıştır.

Ahır katlarında görülen bir başka farklılık da ahır önündeki koridorun kapalı veya açık olmasıdır. Ahır önündeki bu koridor kapalı olduğu taktirde ya ahşap malzeme

ile çevrilerek kapatılmaktadır ya da ahır katındaki yığma taş duvarlar koridoru çevreleyecek şekilde ahır katını tamamen sarmaktadır. Yine bu taş duvarlarla çevrili olan koridorların bazen bir bazen de iki yönden girişi bulunmaktadır.

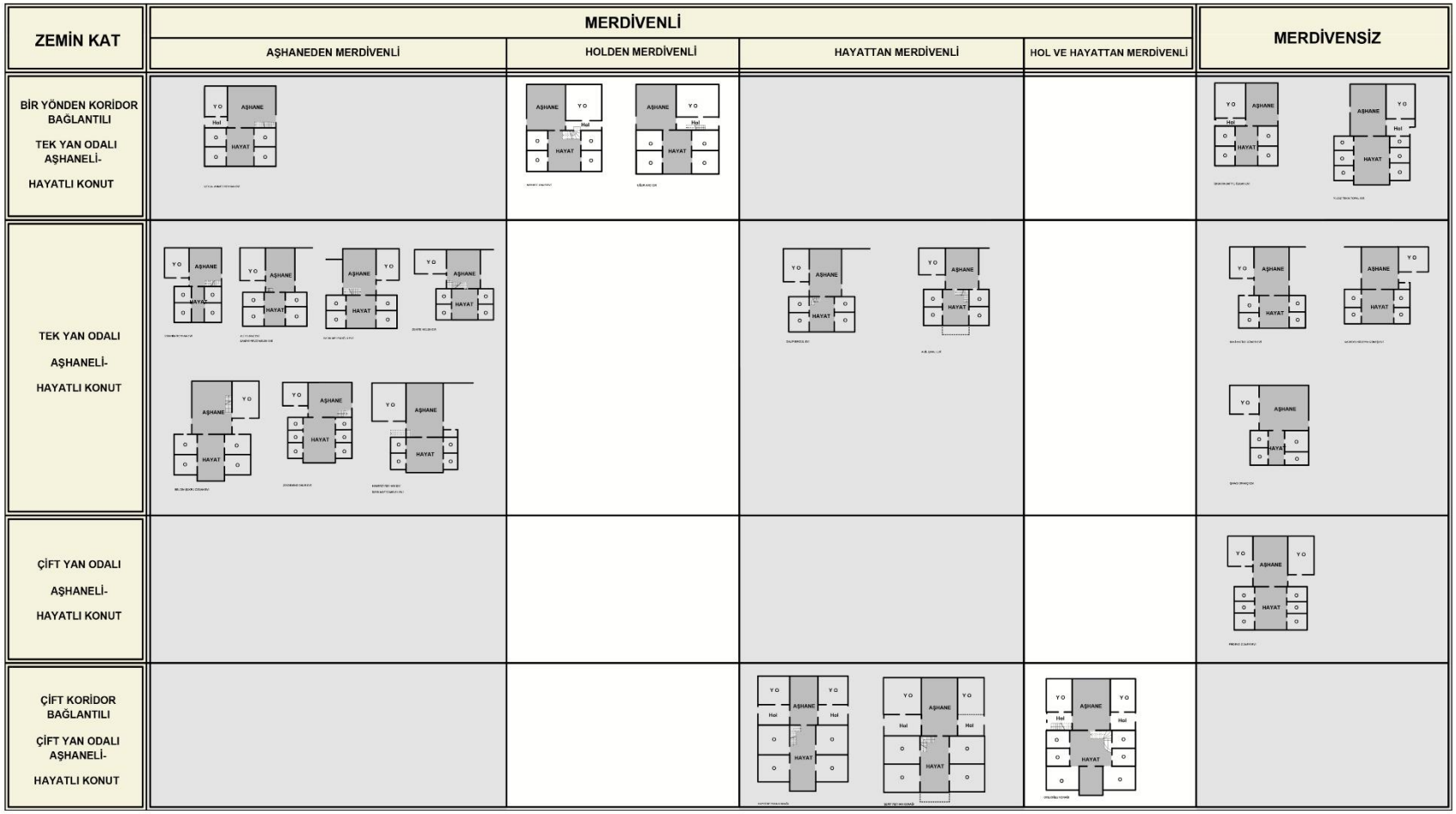
Şekil 3.388 Taş kemerli ve ahşap kirişli ahır tavanı örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Konutlara eğim çizgisi boyunca uzanan eksenden her iki yöne açılan çift kapıyla girilir. Odalar arası geçişi sağlayan bir hayat bölümü bulunmaktadır. İstisnai durumlarda aşhane mekanından odalara geçişi sağlayan hayat yerine T şeklinde odalarla bağlantıyı sağlayan geniş koridorlar da kullanılmaktadır. Aşhaneye girişler bazen içeri çekilmiş çift girişlerden yapılırken, bazen de bir koridor aracılığıyla geçişi sağlayan bağlayıcı ara mekanlar üzerinden yapılır. Bu ara mekanlar (yani koridor veyahut hol olarak adlandırdığımız) konutun mahremiyet sınırlarını belirleyen en önemli unsurlardan biridir. Çünkü yabancı bir misafir evin aşhane mekanına girmeden doğrudan bu koridor üzerindeki yan odaya veyahut üst katlara çıkabilceği merdivenler aracılığı ile aile üyelerinin vakit geçirdiği özel olanlara girmeden misafir odalarına geçiş yapabilmektedir. Bunun planlamadaki bir başka mantığı ise, geniş ailelere sahip Karadeniz yöresinde her ailenin birbirinden bağımsız alanlara sahip olma isteği olabilir. Çünkü konutlar kendi içinde sadece bir kapı vasıtasıyla çok yönlü kullanıma olanak sağlayabilmektedirler. Bu da konutta mahremiyete verilen önemi göstermektedir.

Misafir yöre insanı için çok önemli bir unsurdur. Çoğu zaman aileden olmayan misafirlerin bile ağırlandığı bu odalarda aile bireylerinin mahremiyeti çok önemli bir unsurdur. Bunu misafir odalarının evin diğer odalarından bağımsız bir şekilde kurgulanmasından anlaşılmaktadır. Ya aşhaneye bağlanan koridorlar üzerinden ya da yapı içine çekilmiş üstü örtülü dış mekanlardan yan odalara yapılan girişler bunun en güzel kanıtıdır. Bu yan odalar yamaca dayalı duvardaki şömine/ocak dolayısı ile kışın evin yaşlıları tarafından da kullanılabilmekteydi. Yan odalarda tefrişte kullanılan sabit elemenlar ile bu mekanların hem oturma hem de yatama mekanı olarak kullanımına olanak sağlayabilmektedir. Bu mekanlarda yer alan gömme dolaplarda yatma amacıyla kullanılan yastık ve yorganlar depolanarak mekanın farklı bir kullanıma hizmet etmesi sağlanmaktadır. Görüldüğü gibi geleneksel konutta çok yönlü farklı koşullar altında kullanıma hizmet veren bir mekânsal anlayıştan söz etmek mümkündür. Geleneksel konutta mekan, ihtiyaca göre şekillenmektedir. Günün yaşam koşulları ve kullanımına hizmet eden bu yapıların uzun zaman ailenin ihtiyaçlarını karşılaması önemli bir konudur.

Mütevazi konut yapılarında, yan odalar hariç hayata açılan bulma adı verilen küçük odalar sadece yatma amacıyla kullanılan mekanlardır. Çok küçük olan bu odalara, yatak neredeyse anca sığmaktadır. Konak yapılarında veya daha özellikli konutlarda ise yan odalar dışında manzaraya bakan ve hayata açılan odalarında da ocak/ şömine kullanımı görülmekte ve bu odalarda güsülhane, gömme dolap, niş gibi mekânsal donatıların yerleştirildiği görülmektedir. Bu nitelikli odalar, içinde yaşayan insanlar için birer ev olarak çok yönlü tasarlanmıştır. Yatma, oturma, yemek yeme, hatta yıkanma gibi değişik işlevlerin bir arada yer alabileceği şekilde çözümlenen mekânsal donatılara sahiptir. Doğu Karadeniz geleneksel konut tasarımında, tüm geleneksel konutlarda olduğu gibi, başlıca etken fonksiyon ve fonksiyondan kaynaklanan gereksinmelerdir. Bunları karşılamak için oluşturulan mekanlar farklı kullanımlara hizmet edecek şekilde akıllıca tasarlanmıştır. Bunun için tefrişte sabit elemanlar kullanılmıştır. Tefrişte kullanılan, gömme dolap gibi sabit donatılar her iki mekan arasında ayırıcı bir görev üstlenmesinin yanında işlevsel olmasıyla da konutta pratik bir kullanım kolaylığı sağlamaktadır.

Yerleşimin geleneksel konut tipolojisinde istisnai durumlar da vardır. Bunlardan biri Ali Efendi konağıdır. Bu konak aşhaneli-hayatlı bir plan tipine sahip olmakla birlikte tek yönden dış sofaya girişi olan bir yapıdır. Buradaki dış sofa diğer konutlardan ayrılmaktadır. Çünkü bu mekanda diğer dış sofaların aksine bir ocaklık bulunmamakta ve mekan mutfak işlevini yerine getirmemektedir. Bunun yerine yapıya girişin sağlandığı aks boyunca dış sofanın karşısında ayrıca bir mutfak mekanı yani aşhane çözümlenmiştir. Yerleşimde mutfağın dış sofada çözülmediği tek örnek olan bu yapının ocaklığı evin yamacı içine gömülüdür. Dış sofada görmeye alışkın olduğumuz ocak, mutfak mekanında karşımıza çıkmaktadır. Evin ana formu dışında çözümlendiğinden yapının bodrum katındaki ahır mekanları da dış sofanın hemen altında yamaca dayalı olarak çözümlenmiştir. Bu ahır mekanının önünde bir koridor holü bulunmamaktadır. Ahıra girişler, yapının her iki yönünden sağlanabilmektedir. Ahır katı yamaca dayalı olduğundan cepheden algılanmamaktadır. Yamac yönündeki duvara dayalı olan ahır katının vadiye bakan yamacında misafir odaları yer almaktadır. Bu iki mekan arasında taşıyıcı yığma kalın bir taş duvar bulunmaktadır. Ayrıca alt kottaki misafir katı ile üst kattaki hayat mekanı arasında yer alan kapaklı bir merdiven bağlantısı bulunmaktadır. Ali Efendi Konağı' nın Rus ev tipolojisine benzer bir özellik gösterdiğini söyleyen yapı sahipleri, dedelerinin bu evin planını Rusya' da özel çizdiğini ve bu planı memlekete getirirken zorluklar yaşadığını aktarmışlardır. Yapının hem misafir katında hem de zemin katında ıslak mekanlar bulunmaktadır. Ayrıca bu konakta dış sofada değil, dış sofaya eklenen yan odalardan biri olarak karşımıza çıkan mutfak mekanında bulaşıkları yıkamak için bir lavabo bile bulunmaktadır. Yapıldığı dönemde bu lavabodan su aktığını ve kullanıldığı aktarılmıştır. Yukarı Çamlıca özelinde en farklılışan plan tipine sahip yapı, bu özellikleri bakımından Ali Efendi konağıdır.

Şekil 3.389 Yukarı Çamlıca geleneksel konut tipolojisi

3.3.2.2 Cephe kurgusu

Yerleşimde, geleneksel konutların eğime dayanmış arka cephesi ve konuta girişin sağlandığı yan cepheleri, oldukça sadedir. Konutların en özellikli cephesi, vadiye bakan eğim yönündeki cepheleridir.

Bu kapsamda çalışmada, evin yamaca dayalı cephesi arka cephe, vadiye eğim yönüne bakan cephesi ise ön cephe olarak ele alınacaktır. Eğime yerleşen konutların çoğu araziye gömülü olduğundan, arka cepheden tek katlı olarak görülmektedir. En alt kota yerleştirilen ahır katı, arka cephenin düzenine etki etmemektedir. Arka cephede, yamaca dayalı kalın taş duvarlar olduğundan bu cephelerde açıklık bulunmamaktadır. Bazı konutların -evin ocaklığının bulunduğu- yamaca dayalı olan arka cephesinde, baca boşluğu boyunca açılmış pencereler bulunabilmektedir (Şekil 3.390).

Şekil 3.390 Evin yamaca dayalı cephesinde bulunan baca içindeki pencere açıklığı, Ofluğlu Konağı (Kişisel arşiv,2019)

Yan cepheler, geleneksel konutların topografyayla uyumunu en iyi gösteren cephelerdir. Her iki taraftan yapıya girişin bulunduğu yan cephelerde kapı açıklıkları bulunmaktadır. Geleneksel konutların yan cephelerinde girişler, içeri çekilmiş yarı açık mekanlar üzerinden veya yapının tamamen düz olan cephesi üzerinde açılan kapı boşlukları aracılığıyla sağlanmaktadır (Şekil 3.392). Taş yığma yapım tekniği ile yapılmış bodrum katının bir bölümü arazi eğiminden dolayı toprak içine gömülü olduğundan; bodrum katı yalnızca konutun manzaraya bakan cephesinden algılanabilmektedir.

Geleneksel konutların iki yan cephesi de aynı düzene sahiptir; ancak yapılan değişiklikler ve eklemeler bazı farklılıklara neden olmuştur. Örneğin; yan odalar veya aşhane mekanlarının yanında yapıya eklenen ıslak hacimler yapının yan cephelerinde değişikliklere sebep olup, özgün cephe karakteristiğini bozmaktadır.

Şekil 3.391 Yapıların yamaca yaslanan duvarlarında bir baca penceresi açıklığı, Hacı Yunuszade Halil Efendi Konağı (Kişisel arşiv, 2019)

Ahır katı ve yapıya giriş katı olan zemin katı tüm yapılarda mevcuttur. Konutlarda yaşam katı tek veya 2 katlı olabilmektedir. Konutların tümü kırma çatılıdır. Çatıların geniş saçakları ile çatı sularının duvarları ıslatması engellenmiştir. Geleneksel konutlarda, ön cepheye karakterini veren başlıca özellikler geniş saçaklı kırma çatı, öne doğru çıkma yapmış üst kat/katlar ve pencere açıklıklarıdır. Ön cepheler çıkmalı ve çıkmasız olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Çıkmaların yeri, hayat mekanını işaret eden önemli bir ipucudur. Bu çıkmalar hayat mekanın cephede yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarı Çamlıca geleneksel konutunun plan kurgusunda en özellikle öğesi olan hayatlar, manzaraya bakan ön cephede, dinlenme ve seyir yeridir.

Şekil 3.392 Yapı girişlerinden örnekler (Kişisel arşiv, 2019)

Yukarı Çamlıca geleneksel konutunda cephe tipolojisi; vadiye bakan cephenin ahır katı ile beraber kat sayısıyla birlikte çıkmalı ve çıkmasız olarak sınıflandırılmıştır. Bu örnekler de kullanılan malzemenin cephedeki yapım ve malzeme tekniğinin farklılaşmasıyla gruplara ayrılabilmektedir. Tüm cepheler simetrik bir düzene sahiptir. Yerleşimde, cephe tipolojisi farklılaşan bir konut yapısı vardır. Ali Efendi konağının ahır bölümü, yapının vadiye bakan cephesinde bulunmamaktadır. Ahır bölümü, konağın yamaca dayalı arka cephesinde yer almakta ve mekana girişler yapının iki yan cephesinden sağlanmaktadır. Yapının vadiye bakan cephesinin en alt kotunda, yapının misafirhanesine girişin sağlandığı bir kapı açıklığı bulunmaktadır (Şekil 3.393). Bundan dolayı, Ali Efendi Konağı cephede

farklılaşan istisnai örneklerden biridir. Yapının bu özellikleri yerleşimdeki geleneksel konut örnekleri başlığı altında detaylı olarak ele alınmıştır.

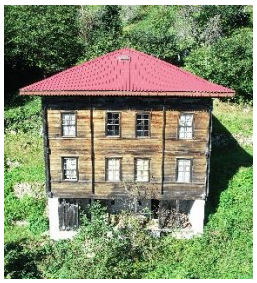
Yukarı Çamlıca geleneksel konutunun cephesinde, ahır katının ön (vadiye bakan yönü) yüzü taş malzeme veya ahşap malzeme ile kapatılmaktadır. Bazı örneklerde ahırın önündeki koridorun açık ve hiçbir malzeme ile kaplı olmadığı da görülebilmektedir. Yaşama katında ise ahşap yığma tekniğiyle inşa edilmiş cepheler yer almaktadır. Bazı yapıların dış duvarlarında ise taş örgü ve göz dolma yapım sistemi birlikte bulunmaktadır. Ön cephesinde göz dolma olan yapılarda, ahşap çıkma örnekleri de görülebilmektedir.

Şekil 3.393 Ali Efendi konağının ön cephesinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

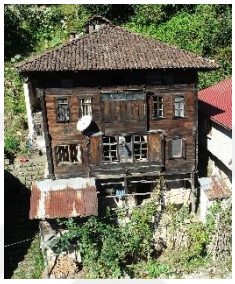
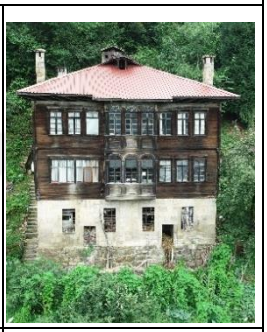
Yukarı Çamlıca Yerleşimindeki Cephe Örneklerinden Bazıları

*Temel ve ahır seviyesinde taş kullanılan, ahşap yapılardan örnekler. Çoğunda çıkma olmamakla birlikte, bazı örneklerde her iki kat boyunca veya yalnızca bir katında çıkmalar yer almaktadır.

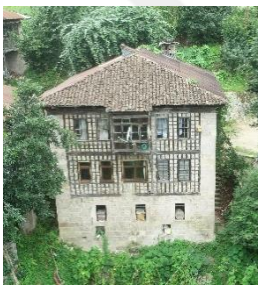

*Temel ve ahır seviyesinde taş kullanılan, ahşap yapılardan örnekler. Çoğunda çıkma olmamakla birlikte, bazı örneklerde her iki kat boyunca veya yalnızca bir katında çıkmalar yer almaktadır.

*2 kat boyunca ahşap çıkmalı ve ahşap kemerli pencereler.

*Dış duvarları taş örgü ve cephelerinde göz dolma işçiliği bulunan yapılardan örnekler. Bazılarında göz dolma olan cephede ahşap çıkma da görülmektedir.

*Temel ve ahır seviyesinde taş kullanılan, ahır koridorunun açık olduğu, ahşap yapılardan örnekler.

Şekil 3.394 Yukarı Çamlıca yerleşimindeki cephe örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.2.3 Yapım Tekniği ve Malzeme

Doğu Karadeniz bölgesi geleneksel kırsal mimarisinin bir parçası olan, Yukarı Çamlıca geleneksel kırsal yerleşiminde temel yapı malzemesi taş ve ahşaptır. Doğal çevrenin bir parçası olan yerel malzeme ile oluşturulan bu yapıların, cephe ve iç mekânlarında kullanılan teknik ve malzemeler özgün geleneksel mimari karakterin oluşmasında etkili olmaktadır.

Tüm Doğu Karadeniz geleneksel yapılarında olduğu gibi Yukarı Çamlıca yerleşiminde de doğal çevrenin sunmuş olduğu ahşabın kullanımı oldukça yaygındır. Yerleşimde konutlarda ahşap malzeme hem taşıyıcı eleman, hem dolgu malzemesi hem de kaplama malzemesi olarak kullanılmaktadır. Ahşap; konutların duvarlarındaki dikmelerde, döşemelerdeki kirişlerde, çatılardaki strüktür elemanlarında taşıyıcı olarak kullanılmaktadır. Aynı şekilde ahşap iskeletli yapıların duvarlarında, zemin ve tavan döşemelerinde, çatılarda kaplama malzemesi olarak da kullanılmaktadır. Ayrıca merdiven, kapı, pencere gibi mimari yapı elemanları ile sedir, dolap gibi iç mekan donatıları ahşaptan yapılmıştır.

Taş malzeme yaygın olarak konutların giriş katında (yaşama katı) yamaca dayalı olan cephesi ile yan cephelerinin yamaca dayalı duvarlarında sıklıkla kullanılmaktadır. Ayrıca arazi eğimine gömülmüş olan bodrum katının yamaca dayalı arka duvarı ve yan duvarlarının hepsi yığma taş malzeme ile örülmüştür. Bodrum katında yer alan ahırların tavanında taşıyıcı olarak ya ahşap taşıyıcı kirişler kullanılmış ya da taşıyıcı yığma taş kemerler tercih edilmiştir. Taş malzemenin, yapıların bazılarında kullanılan göz dolgu sisteminde dolgu malzemesi olarak kullanımı da söz konusudur.

Yerleşimde evlerin dış duvar konstrüksiyonunda genel olarak moloz veya kesme taş duvarlar ile oluşturulan bodrum katı üzerine ahşap yığma, taş yığma veya her iki yapım sisteminin yanında ahşap karkas sistemi kullanılmıştır. Yerleşimdeki tüm konutların ahır katlarında yığma taş yapım sistemi kullanılırken; üst katların yani yaşama alanlarının dış duvarlarında taş yığma, ahşap yığma veya bu iki sisteme ek

olarak ahşap karkas (göz dolma) yapım sisteminin de kullanıldığı örnekler görülmektedir.

Göz dolma duvar sisteminde ahşap elemanlar çatılarak oluşturulan strüktürün arasındaki boşluklar, 17-35 cm gibi sık aralıklarla döşenmektedir. 5x10 cm kesitli düşey taşıyıcılara dik olarak yerleştirilen yatay elemanlar ile yapı cephesinde kareye yakın dikdörtgenler oluşturulmaktadır. Göz adı verilen bu dörtgenlere, derelerden alınan taşlar bu oluşturulan boşluklara sığacak şekilde yerleştirilir ve bağlayıcı beyaz kil malzeme ile taşın ahşap ile birleştiği yerlerdeki boşluklar sıvanır.

Şekil 3.395 Yukarı Çamlıca geleneksel konutunda görülen ahşap çıkmalı ve çıkmasız göz dolma yapım sistemi (Kişisel arşiv,2019)

Ahşap yığma duvar sistemi, ahşap malzemenin birbiri üzerine yatay biçimde üst üste bindirilerek köşelerde çeşitli geçme teknikleriyle birleştirilmesiyle kurulan sistemdir. Buna ahşap geçme veya bindirme duvar sistemi denilmektedir. Bu sistemde 10-15 cm boyutlarında ahşap dikmelere; 4-5 cm kalınlığında, genişlikleri 15-30 cm aralığında değişen ahşap kalaslar yatay olarak geçirilerek duvar oluşturulmaktadır. Bu sistemde duvarlar hem taşıyıcı hem de bölücü elemanlardır. Kapı açıklıkları her zaman iki dikme arasına yerleştirilmektedir (Şekil 3.396).

Şekil 3.396 Ahşap dikmeler arasına yerleştirilen kapı açıklıklarına bir örnek, Kevser Güneş Kuru evi hayat mekanı (Kişisel arşiv, 2019)

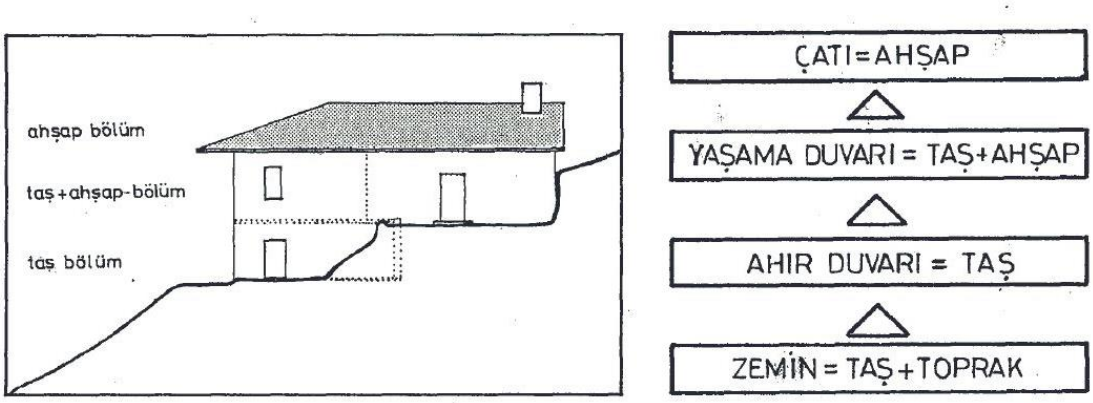
Ahşap yığma veya taş yığma sistemle birlikte kullanılan sistemlerden biri de ahşap karkas sistemdir. Yerleşimde ahşap karkas sistemin tek başına kullanıldığı bir yapım sistemi yoktur. Genellikle bölücü duvarlar ahşap geçme, ocak ve bodrum katındaki duvarlar taş örgü sistemiyle yapılmıştır. İç mekanlarda tavan, taban ve ara bölmelerin çoğunda ve iç mekan donatılarında ahşap kullanılmıştır. Birkaç konak yapısının dış kapıları dışında, yerleşimdeki konutların kapı ve pencere gibi yapı elemanları da çoğunlukla ahşaptır.

Yukarı Çamlıca yerleşiminde cephelerde, tek başına olmasa da yığma taş ve ahşap malzeme ile beraber kullanılan göz dolma duvar sisteminin de olduğu görülmektedir. Muskalı dolma sistemi, yerleşimdeki konutların dış mekan duvarlarında görülmezken Hacı Yunuszade Halil Efendi konağının iç mekanındaki aşhane duvarında kullanıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 3.397 Tavanda görülen taşıyıcı ahşap kirişleri (Kişisel arşiv, 2019)

Yaşama bölümündeki katlar arasındaki tavan ve döşemelerde ahşap malzeme kullanılmaktadır. Ahşap taşıyıcı kirişlere dik olarak dizilen ahşap eleman ile döşeme ve tavanlar oluşturulmaktadır. Kirişler 12- 15 cm aralıklarında değişmektedir. Yine çatı katında oluşturulan sistemin ana yapım malzemesi de ahşaptır. Çatı kaplama malzemesi olarak kiremit ve oluklu sac kaplama malzemesi kullanılmaktadır.

Şekil 3.398 Malzemelerin yapı katlarına göre dağılımı (Sümerkan, 1990, s. 65)

Şekil 3.399 Yukarı Çamlıca geleneksel konutunda göz dolma duvar sistemi ve muskalı dolma sistemine örnekler (Kişisel arşiv,2019)

3.3.2.4 Yapı Bileşenleri

3.3.2.4.1 Kapılar

Dış kapılar çoğunlukla ahşaptır. Yerleşimde dış kapısı ahşap olmayan yapılar, Hacı Yunuszade Halil Efendi konağı ve Şerif Reyhan konağına aittir. Bu konakların misafir girişi ve ana girişi çift kanatlı olup metal kaplamadır. Yerleşimde ahşap kapılar çift kanatlı veya tek kanatlı olmakla beraber bazı kapıların girişleri kemerli bir görünüm sergilemektedir. Kapı girişleri düz atkılı ve kemerli olmak üzeri iki çeşittir. Bazı kapılarda süsleme detayları yer almaktadır. Bunun yanında çoğu ahşap kapı, sade ve işlemesizdir. İşlemeli ve süslenmiş kapı örneklerinin çoğunluğu uzun ömürlü ve sağlam bir malzeme olmasından ötürü kestane ağacından yapılmıştır. Yerleşimde yer alan konut yapılarının iç mekanlarındaki kapılar genellikle tek kanatlıdır. Orta sınıfın kullandığı konutlarda; kapılar, ince uzun ahşap elemanların yan yana getirilmesi ile oluşurken, bölgenin önemli kişilerine ait konut yapılarında ise kapıların detaylandığı görülmektedir. Bu kapılar, küçük parçalardan, aynalı ve geçmeli olarak yapılmıştır. Kapıların giriş yüzleri genellikle çok işlemeli iken, mekan içinde kalan diğer yüzleri sade bırakılmıştır. Yerleşimde yer alan tüm yapılar- Ali Efendi konağı istisna- genellikle çift girişlidir. Bazı yapılarda bu girişler, bina cephesinde yer alırken bazı yapılarda geriye çekilmiş bir dış mekan aracılığıyla giriş sağlanmaktadır. Dış mekandan giriş sağlanan yapılarda kemerli ahşap girişler de bulunmaktadır. Hatta -çoğu aşhaneye açılan- bu girişlerdeki kapılar iç mekana değil dış mekana açılmaktadır (Şekil 3.400)

Şekil 3.400 Yerleşimde içeri çekilmiş dış mekandan girişi olan ahşap kemerli tek kanatlı dış kapı örneği (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.401 Konutlara ait kapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.2.4.2 Pencereler

Yerleşimde yer alan geleneksel konut yapılarının ana malzemesi ahşaptır. Fakat bazı yapılarda bu orijinal ahşap pencerelerin yerine kullanılan ve geleneksel olmayan dokuya uyumsuz pencere örnekleri de vardır.

Yerleşimdeki konut pencerelerinin büyük çoğunluğu özgünlüğünü koruyarak günümüze ulaşmıştır. Pencereler giyotin pencere ve yana açılır tek kanatlı veya çift kanatlı pencereler şeklinde çeşitlenmektedir. Bazı pencerelerin kepenkleri bulunmaktadır. Bazı pencerelerde ise güvenlik amacıyla yapılmış olan demir parmaklıklar bulunmaktadır.

Geleneksel konutlarda bulunan pencereler, geometrik yönden büyük farklılıklar göstermez. Yalnızca en ve boy oranları ve yatay kayıt sayıları farklıdır. Bunun yanında dikdörtgen ve kemerli pencere tipleri de yerleşimde yer alan pencere çeşitlerinden bazılarıdır.

Cephede göz dolgu duvarlarda modüllerin yatayda ve düşeyde boş bırakılmasıyla pencere boşlukları oluşturulmuştur. Bu boşluklarda yer alan pencerelerle iç mekanın ışıklandırılması ve havalandırılması sağlanmıştır. Pencereler geleneksel konutlarda hemen hemen birbirini tekrar eden benzer ölçü sistemine sahiptir. Bu da yapının görünümünde bir bütünlük yaratmakla birlikte yapımda kolaylık sağlamaktadır.

Şekil 3.402 Konutlara ait pencere örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

3.3.2.4.3 Bezeme Öğeleri

Yukarı Çamlıca geleneksel dokusunu oluşturan yapılarda kullanılan dekoratif öğeler ahşap işçiliği yoğunlukludur. Yöresel yapım malzemesinin en önemli parçası olan ahşap malzemenin taşıyıcı özelliğinin yanında sanatsal bir kimliğe bürünüp sadace yapı öğesi değil o yapı öğesinin sanatsal kimliğe bürünmesini sağlayan bu dekoratif öğeler ait oldukları yapıya zenginlik katmaktadırlar. Ahşap malzemenin yanında duvar boyamaları ve taş işçilikleri de görülen yerleşimde farklı motif ve desende süslemeler görülmektedir.

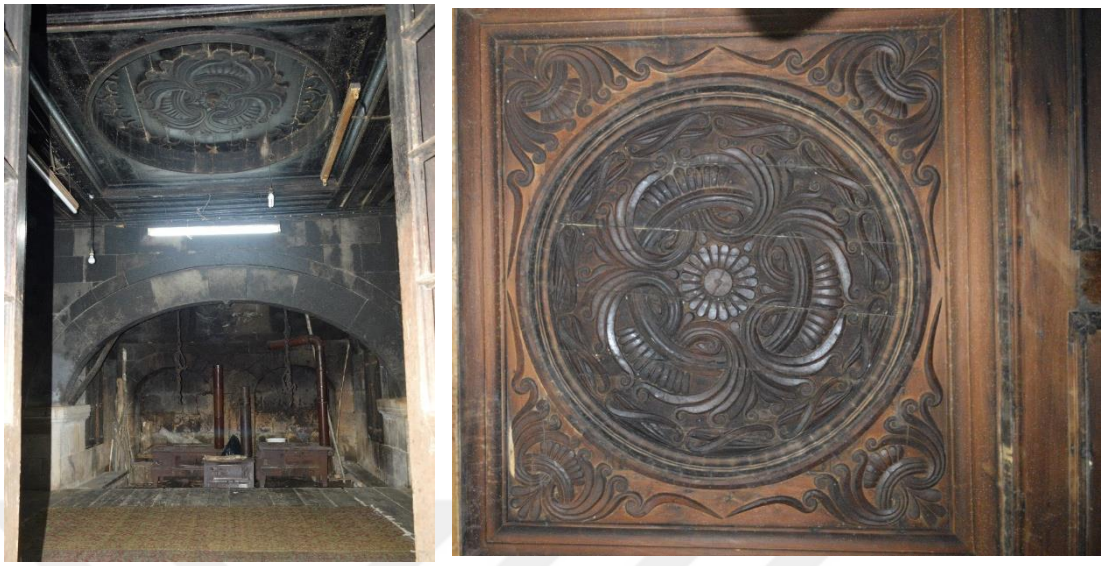
En özellikli örnekler genellikle konak yapılarında görülmektedir. Yapıldıkları dönemin ihtişamını gözler önüne seren bu süslemeler, dönemin sanatsal zevki hakkında da önemli veriler sunmaktadır. Ofluoğlu konağına ait aşhane mekanının tavanındaki ahşap tavan süslemesi de bu örneklerden biridir (Şekil 3.403). Konut içinde motifli ve bezemeli çoğu ahşap malzeme kestane ağacından yapılmıştır. Uzun ömürlü ve genellikle böceklenmemesinden dolayı yöre halkı tarafından önemli bir ağaç çeşididir. Kestane ağacının rengi zamanla koyulaşmaktadır.

Tavan süslemelerinin yanında ahşap taşıyıcı dikmelere işlenen süslemeler de konut yapılarına karakteristik bir hava katmaktadır. Farklı desen ve işleme yanında sürekli tekrar eden benzer motifler de yapı üzerine işlenebilmektedir. Genellikle ahşap işlemeler zamanla çürüdüğünden bazı konutlarda ahşap işlemeli çürüyen dekoratif öğeler yenilenmiştir. Ahşap malzeme nem ve sudan çabuk etkilenen bir malzeme olduğundan bu malzemelere işlenmiş dekoratif çalışmaların korunması güçleşmektedir. Yörede geleneksel ahşap ustalarının sayısının azalması ve yapı geleneğinde meydana gelen değişimle birlikte zamanla konutlardaki ahşap işçiliği tehdit altına girmiştir. Günümüzde ve yakın zamanda inşa edilen konut yapılarında dekoratif öğelere rastlanmamaktadır. Yerleşim özelinde süsleme yönünden en özellikli konut yapıları konaklardır. Gerek büyüklükleri gerekse sanatsal değerleri ile diğer mütevazi konut yapılarından ayrılan bu yapılarda süslemeler önemli bir yer tutmaktadır. Sıvalı duvarlarda boyalı duvar motiflerine mekana sanatsal bir zenginlik katmaktadır.

Geleneksel konut yapısında yer alan dekoratif süslemeler o dönem insanlarının sanata olan bakışını yansıtmalarının yanında, ona vermiş oldukları önemi de gözler önüne sermektedir. Çünkü döneminin zorlu şartlarında inşa edilen bu yapılarda yer alan küçük ayrıntılar yapıya katılan anlamı ifade etmektedir. Yani insanların, bu yapıları sadece ihtiyaçları doğrultusunda üretmediklerini, aynı zamanda yapının insana hissettirdiklerini de önemseyerek inşa ettiklerini göstermektedir. Sanatın, insan ruhunu besleyen bir yanı vardır. Bu da insanların kendilerini ait hissettikleri bu yapılarda sadece ihtiyaçları özelinde değil hissettirdikleri özelinde de önem verdiklerini göstermektedir. Çünkü bu detaylar, insanın yapıya kattığı anlamı derinleştirmektedir. Yapıyı sadece kullanmanın ötesinde, insana vermiş olduğu hissi de önemsediğini göstermektedir.

Şekil 3.403 Şerif Reyhan konağının iç mekandaki bezeme öğelerinden bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.404 Solda.Ofluğlu konağına ait aşhana tavanındaki süsleme. Sağda. Misafir odasına ait tavan süslemesi. (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 3.405 Galip Birgül evine ait ahşap cephe işlemeleri (Kişisel arşiv, 2018)

BÖLÜM DÖRT
DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Yukarı Çamlıca, sit alanı içerisinde bulunan ve nitelikli geleneksel konut dokusuna sahip bir yerleşimdir. Araştırma kapsamında yapılan doku ve yapı ölçekli tespit çalışmaları ile Yukarı Çamlıca kırsal mimarisinin özgün değerleri ve miras niteliği ortaya konmaya çalışılmıştır. Yerleşimin büyük çoğunluğu kullanımda olan konut yapılarının koruma sorunları belirlenmiş ve çözüm ilkesel önerileri geliştirilmiştir.

4.1 Yerleşimin Kırsal Mimari Miras Niteliği

Yukarı Çamlıca yerleşimi, özgün değerlere sahip ve tarihi kültür varlıklarının büyük çoğunluğunu günümüze değin korumuş bir kırsal yerleşimdir. Geçmiş yaşam kültürünün izlerini taşıyan yerleşim; hem doku ölçeğinde hem de yapı ölçeğinde bize önemli bilgiler sunmaktadır. Güncel yaşam şartları ve ihtiyaçları paralelinde değişim ve dönüşüm içine giren bu yerleşimin korunması ve yaşatılması, geçmişle gelecek arasındaki kültürel sürekliliğin sağlaması açısından önemlidir. Tarihsel süreçte birçok değişime uğrayan yerleşim dokusu, halen geçmişin ruhunu yansıtan geleneksel bir dile sahiptir. Zamanla farklılaşan ihtiyaçlarla birlikte değişimin önlenmesi mümkün olmasa da bu çalışmaların dokuyu bozmayacak şekilde yapılması ve planlanması önemlidir. Tarihi ve mimari açıdan değerli olduğu belirlenerek tescillenmiş birçok yapı, Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü'nün kararı ile koruma alanları içine alınmıştır. Yerleşimde koruma alanı içine alınan tescilli yapılar farklı mevkiilerde bulunduğundan bu koruma alanları arasındaki bağlantıyı sağlayan eski yaya yolunun, sözkonusu koruma alanları içerisine alınması dokuda bütünlüğün sağlanması açısından gereklidir. Yerleşim her ne kadar kırsal özelliklere sahip olsa da, ilçeye bağlı bir mahalle statüsündedir ve imar planı olmayan yerleşimin Koruma Amaçlı İmar planı hazırlanmış olup günümüzde onay aşamasındadır.

Yukarı Çamlıca kırsal alanı, kentten farklı olarak, kültürel kimliğin bozulmadan sürdürülebildiği, yörenin kendine has karakterinin hala görülebildiği yerleşim yerlerinden biridir. Yerleşimi korumaya değer kılan kırsal mimari miras nitelikleri şöyle sıralanabilir;

- Topoğrafyaya bağlı parsel çözümleri ve mevkiler oluşturacak şekilde kümelenen yapılaşma geleneği,
- Yöreye özgü kırsal mimari niteliklere sahip konutlar, konuta hizmet eden serender/ahır gibi servis yapıları ve çay ekim alanlarından oluşan parsel düzeni,
- Kırsal yerleşimi ormanlık alanlara ve ilçeye bağlayan taş kaplı yaya yolları, çeşme, köprü, su değirmeni, çay alım yeri gibi kırsal yaşama özgü yapı ve peyzajları barındırıyor olması.

Bu tür kırsal yerleşimlerin özgün mimari kimliğini kaybetmesinde birçok neden bulunmaktadır. Bu kapsamda bunların tespit edilmesi ve çözümlenmesi yerleşimin gelecek nesillere aktarılması açısından önemlidir.

4.2 Yerleşime İlişkin Koruma Sorunları

Yukarı Çamlıca Mahallesi, büyük çoğunluğunu geleneksel yapıların oluşturduğu, özgün bir yerleşimdir. Fakat günümüzde birçok kırsal yerleşim gibi, Yukarı Çamlıca da özgün niteliklerinin gelecek nesillere aktarılması konusunda bazı tehditlerle karşı karşıyadır. Yerleşimin yöreye özgü değerlerinin sürdürülebilirliğini tehdit eden koruma sorunları doku ölçeği ve yapı ölçeği olarak iki ana başlık altında ele alınmıştır.

4.2.1 Doku Ölçeğinde Tespit Edilen Koruma Sorunları

Geleneksel dokuya uyumsuz yeni yapı: Yerleşimde en çok kullanılan yapı malzemeleri taş ve ahşaptır. Yerleşimin geneli yığma ve karma yapım sistemleriyle oluşturulmuş yapılarından oluşan bir dokuya sahiptir. Fakat araç yolunun

yapılmasıyla birlikte yerleşimde, yeni betonarme konutlar inşa edilmiştir. İhtiyaçlar doğrultusunda inşa edilen bu konutların, yola yakın bir şekilde inşa edilmesinde şüphesiz inşaat malzemelerinin kolay taşınabilmesinin etkisi büyüktür. Bu yapılardan bazıları gabari olarak dokuya uyumsuz olmasının yanında; kullanılan yapı malzemesinin doğal çevre ile oluşturduğu tezat görüntü nedeniyle de geleneksel dokuyu olumsuz etkilemektedir (Şekil 4.1). Fakat yeni yapılan bazı betonarme yapılarda, doku bütünlüğünü sağlama kaygısıyla dış cephelerin ahşap malzeme ile kaplandığı da görülmektedir. Dokuya eklenen yeni betonarme yapıların yerleşimle kurdukları bağ, örtü sistemlerinin kırma çatı olmasıdır. Yöre halkının büyük çoğunluğu, geçmişlerinin bir parçası olan, kültürlerini, anılarını barındıran bu geleneksel dokunun korunması ve yaşatılması konusunda istekli ve bilinçli bir tutum sergilemektedirler.

Şekil 4.1 Geleneksel doku içindeki yeni yapılardan biri (Kişisel arşiv, 2019)

Geleneksel yolların tahrip edilmesi (Geleneksel doku içinde yapılan araç yolu): Yerleşim dokusunun en önemli karakteristiklerinden biri, yöre halkının geçmişteki yerleşim içi ilişkilerini aktaran geleneksel yaya yoludur. 20-25 yıl öncesine kadar ilçe merkezine olan bağlantı da bu patika yol ile sağlanmıştır. Yörenin kırsal hafıza mekanlarından biri olan özgün yaya yolunun doku içindeki sürekliliği yapılan analiz çalışmalarıyla deşifre edilmiştir. Bu taş kaplı yaya yolu, evlerin birbirleriyle ve insanların gündelik yaşamda çevreleriyle kurmuş oldukları ilişkileri yansıtması nedeniyle önemlidir. Fakat araç yolu için yapılan çalışmalar sırasında özgün yaya yolu tahrip edilmiş ve yer yer araç yolu içerisinde kalarak izleri kaybolmuştur. Yöre halkından edinilen bilgilere göre, yol yapım çalışmaları sırasında yerleşimdeki bazı mezarlık alanları da tahrip edilmiştir. Yerleşim dokusu bütününde hazırlanan analiz paftalarında özgün yol izlerinin araç yolu tarafından kesildiği ve sürekliliğinin zedelendiği açıkça görülmektedir. Günümüzde eskisi kadar aktif olarak kullanılmayan bu patika yolların halen varlığını sürdürüyor olmasında şüphesiz kaplama malzemesinin taş olmasının büyük bir etkisi vardır (Şekil 4.2).

Dokunun bozulmadan günümüze ulaşmasında konutların çok hisseli olması ve araç yolunun yerleşime geç gelmesinin etkisi büyüktür. Yol yapım çalışmalarının ilk aşamasında günümüzdeki araç yolunun 1.5 km'lik kısmı yapılmıştır. Daha sonra 1 sene kadar ara verilen çalışmalar 1991-1992 yılları arasında hız kazanmış ve yaklaşık 2-3 sene kadar sürmüştür (İdris Müftü Melek, Kişisel görüşme, 2020). Araç yolu yapılmadan önce -günümüzden yaklaşık 20-25 yıl önce- insanlar eski patika yolu kullandığından; köye araç yolundan önce gelen elektrik direkleri de bu patika yol üzerinde bulunmaktadır. Yerleşimdeki çoğu geleneksel ev araç yolundan uzakta olduğundan evlere yapılan müdahaleler küçük çapta olup, yapılarda ciddi değişikliklere sebep olmamıştır. Yapılan müdahaleler genellikle yeni mekânsal ihtiyaçlar doğrultusunda yapılmıştır. Cephede de birkaç örnek dışında geleneksel cephe kurgusunu bozan büyük değişiklikler yapılmamıştır. Konu ile ilgili detaylı bilgilere, yapı ölçeğinde tespit edilen koruma sorunları başlığı altında yer verilecektir.

Yukarı Çamlıca özelinde yukarıda anlatılan koruma problemlerine ek olarak, dokunun geçmişteki kırsal yaşamının bir parçası olan değirmen, köprü gibi özgün yapıların doku içindeki sürekliliğinin sağlanamaması da önemli bir sorundur. Eski yaya yolları üzerinde konumlanan bu yapıların, yaya yollarının kullanım dışı kalmasıyla kullanım değerleri zayıflamış ve bütüncül olarak korunması gereken kırsal peyzaj ve yaşantı zedelenmiştir.

Şekil 4.2 Tap mevkiindeki taş kaplamalı geleneksel yaya yolundan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Yerleşim, günümüzde yörenin önemli geçim kaynaklarından biri olan çaycılıkla birlikte yaz mevsiminde hareketlenmeye başlamaktadır. Her yıl çay zamanı bölgedeki sezonluk çayını toplamak için gelen yöre insanları, çoğunlukla sezon bitince yerleşim dışına çıkmaktadırlar. Bunda yerleşim içinde halkın yıl boyunca geçimini sağlayacağı bir işi olmamasının etkisi büyüktür. Ayrıca yerleşimde bir okul yapısının olmaması, iş imkanlarının kısıtlı olması, eğitim ve malzeme gibi ihtiyaçlar için ilçe merkezine iniliyor olması gibi birçok sebep yerleşimin göç vermesinde etkili olmaktadır. Daha iyi bir yaşam standardı ve iş imkanı için insanlar İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde yaşamayı tercih etmektedirler. Tüm bu ayrılıklara rağmen bir parçaları özlemini çektikleri bu güzel yerlerde kalan yöre insanı;

bayramlarda veya yazları bir ay dahi olsa yerleşime gelerek hasret gidermektedirler. Geleneksel dokunun korunabilmesinin en etkin yolu, bu fiziksel çevreyi şekillendiren yaşantının korunmasıdır. Oysaki günümüz şartları ile konutlarda sürdürülen geleneksel yaşantı yok olmuş, okutulan çocuklar bu kırsal yaşamın gereklerinden uzak kalmıştır.

4.2.2 Yapı Ölçeğinde Tespit Edilen Koruma Sorunları

Yapılan analizler sonucunda, Yukarı Çamlıca yerleşimindeki birçok yapının strüktürel açıdan sağlıklı olduğu ve bazılarının basit onarımlar ile kullanılabileceği tespit edilmiştir. Yöredeki yapıların en büyük düşmanı olan nem ve yağmur suyudur. Yapı kullanılmasa bile sağlam ve akıtmayan bir çatı yapının ömrünü etkilemektedir. Bu nedenle yapıyı bu faktörlerden koruyan çatının sağlam olması, binanın ömrünü uzatan en önemli etkenlerdendir. Çoğu konut yapısı en azından her yaz açılıp temizlendiğinden iyi ve kullanılabilir durumdadır.

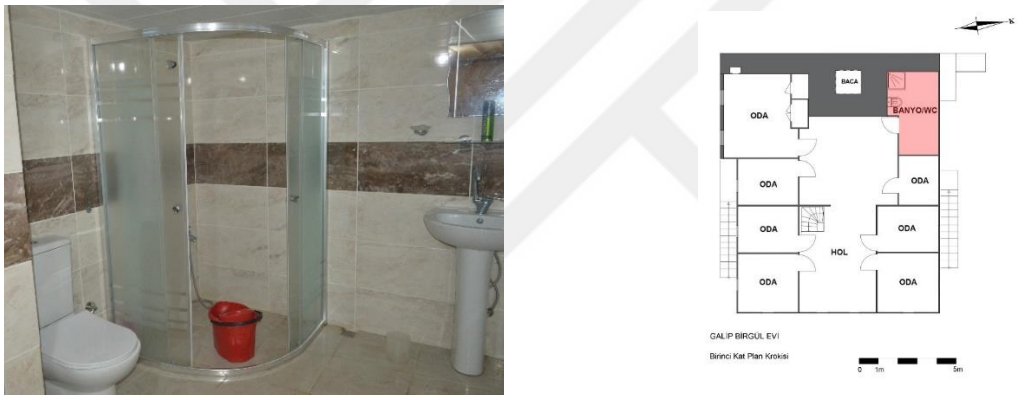
Yerleşimdeki yapı bazında yaşanan koruma sorunlarının başında ise çağdaş gereksinimleri karşılamak adına yapılan niteliksiz müdahaleler gelmektedir. Bunlar; özgün mekan kurgusunu bozan eklemeler, geleneksel yapım sistemi ve malzeme ile uyumsuz yeni kat/ek inşası, cephe düzenini olumsuz etkileyen müdahaleler, aslına uygun olmayan malzemeler ile yapılan onarımlar ve kullanım dışı yapılarda görülen sorunlar olarak sıralanabilir.

Özgün kütle/mekân/cephe kurgusunu bozan eklemeler: İnşa edildikleri dönemin ihtiyaçlarını yansıtan bu kırsal konutlar, günümüz yaşam koşulları doğrultusunda değişerek yeni ekler almaktadır. Yerleşimde bu bağlamda yapılan ıslak mekan çözümleri yapıya eklenen betonarme birimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ekler genellikle geleneksel yapının dışında veya hemen bitişiğinde çözülmektedir. Bazı örneklerde ise yan oda dönüştürülerek ıslak hacimler burada çözülmektedir. Bazı konutlarda bulunan gusülhanelere de ihtiyaçlar doğrultusunda alafranga tuvalet ve lavabo eklendiği görülmektedir. Tüm bu eklemeler, özgün plan ve kütle kurgusu,

cephe düzeni, malzeme ve yapım sistemine aykırı olarak inşa edilmektedir (Şekil 4.3, 4.4, 4.5).

Şekil 4.3 Geleneksel konutta ıslak mekan için yapılan ek yapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.4 Geleneksel yapı içinde ıslak mekan çözümü, Galip Birgül evi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.5 Mekan içindeki gusülhanede yapılan değişikliklere bir örnek (Kişisel arşiv, 2019)

Özgün mekansal kullanımı zedeleyen diğer bir uygulama, mekanı ısıtmak için kurulan metal sobalar için şömine/ocaklık üzerindeki bacalara, açılan boşluklardır. Aynı şekilde hayat mekanını ısıtmak için kurulan sobaların boruları da hayat mekanının manzaraya bakan cephesinden dışarıya uzatılmakta ve özgün cephede kurgusunu bozmaktadır. (Şekil 4.6)

Şekil 4.6 Ali Efendi Konağı'nın hayat mekanındaki soba kullanımı (Kişisel arşiv, 2019)

Ayrıca bazı yapıların yamaca bakan arka cepheleri de rutubeti önlemek amacıyla tuğla malzeme ile örülerek, geleneksel yapının bütünlüğüne zarar verilmektedir. Geleneksel yapının özgünlüğünü zedeleyen tüm bu eklemeler, yapının görsel bütünlüğüne de zarar vermektedir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Geleneksel yapının yamaca dayalı cephesindeki rutubeti önlemek amacıyla cepheye örülen tuğla duvardan bir görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

Geleneksel yapım sistemi ve malzeme ile uyumsuz yeni kat/ek inşası: Yukarı Çamlıca yerleşimindeki geleneksel konutlardan üç tanesi yangın veya bakımsızlık gibi nedenlerden dolayı büyük ölçekli müdahale görmüştür. Bu yapıların, bodrum katındaki özgün yapım sistemi korunmuş ve yığma taş yapım sistem ile yapılmış bu katın üzerindeki yaşama katlarında betonarme sistem ve briket gibi malzemeler kullanılarak yeni kat veya ek inşa edilmiştir. (Şekil 4.8, 4.9). Yeni eklenen bu katlar, hem malzeme ve yapım sistemi olarak hem de cephe düzeni olarak geleneksel yapının ve yerleşim dokusunun özgün kimliğini bozan uygulamalardır.

Şekil 4.8 Müdahale geçirmiş geleneksel yapının önceki ve sonraki hali (Kişisel arşiv, 2017-2019)

Şekil 4.9 Müdahale geçirmiş geleneksel yapının değişen cephe ve plan kurgusu (Kişisel arşiv, 2019)

Benzer şekilde yangın sonrası büyük bir müdahale gören diğer bir yapı, dışına örülen briket duvarlar nedeniyle özgün dış görünümü tamamen değişen İbrahim-Safiye Özkan Evidir (138 Ada 52 Parsel). İç mekanda geleneksel plan kurgusu ve malzemesini koruyan yapı özgün mimari karakterini dış cephede yitirmiştir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10 Müdahale görmüş geleneksel yapının dış ve iç mekanları arasında görülen tezatlık (Kişisel arşiv, 2019)

Cephe düzenini olumsuz etkileyen müdahaleler: Yukarı Çamlıca geleneksel konutlarında yaygın görülen koruma sorunlarından bir diğeri ise geleneksel yapıların özgün cephe açıklıklarına yönelik müdahalelerdir. Bazı geleneksel yapı örneklerinde değiştirilen pencere açıklıklarındaki oransal değişiklikler nedeniyle cephe kurgusu bozulmakta ve geleneksel yapıya uyumsuz bir görünüm sergilemektedir. Pencere oranları yapılan müdahalelerle daha fazla ışık almak amacıyla genişletilmiştir. Geleneksel yapıdaki cephe bütünlüğüne zarar veren bu uygulamalar nedeniyle yapılar deformasyona uğramaktadır (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 İdris Müftü Melek Evi ve Ofluoğlu Konağı ön cepheleri görülen pencere oranlarında yapılan değişiklikler (Kişisel arşiv, 2019)

Aslına uygun olmayan malzeme ile yapılan onarımlar: Yukarı Çamlıca yerleşiminde yapı ölçeğinde en yaygın görülen koruma sorunlarından biri de aslına uygun olmayan malzemeler ile yapılan çatı kaplamaları, duvar ve doğrama onarımlarıdır. Bu onarımlarda geleneksel malzeme ile uyumsuz malzemelerin kullanılması yapıların özgünlüğüne zarar vermektedir.

Yerleşimin kırsal konutlarının alaturka kiremit çatı örtüleri onarımlar sonrasında genellikle oluklu metal sac malzeme ile örtülmektedir. Kısmı onarım geçiren çatılarda ise birden fazla malzemenin birlikte kullanımı görülmektedir. Yapı bazında mimari kimliği küçük oranda değiştiren bu müdahaleler, özellikle eğimli topoğrafya nedeniyle doku ölçeğinde büyük bir nitelik ve kimlik kaybına sebep olmaktadır. (Şekil 4.12).

Şekil 4.12 Çatı örtüsünde kullanılan farklı malzemelerin bir arada kullanılmasına bir örnek (Kişisel arşiv, 2019)

Duvar örgüsünün aslına uygun olmayan malzeme ile onarılması da yerleşim ölçeğinde yapılan yanlış uygulamalardan bir tanesidir. Yapı bütünlüğü zedeleyen bu onarımlar ile birlikte konutlar özgün mimari niteliğini kaybederek farklı bir kimliğe bürünmektedir (Şekil 4.13).

Şekil 4.13 Aslına uygun olmayan duvar onarımlarından örnekler (Kişisel arşiv, 2019)

Yerleşimde yapılan niteliksiz onarımların en yaygın görülen örneklerinden biri de pencere doğramalarının aslına uygun olmayan malzemeler ile değiştirilmesidir. Pek yok kırsal yerleşimde olduğu gibi Yukarı Çamlıca kırsal yerleşiminde de yapılarda ahşap malzemeli pencere doğramalarının özgün malzeme ile uyum göstermeyen (pvc gibi) yeni malzemeler ile değiştirildiği görülmektedir (Şekil 4.14).

Şekil 4.14 Pencerelerde aslına uygun olmayan yeni pvc malzemenin kullanımı (Kişisel arşiv, 2019)

Aslına uygun olmayan malzeme ile yapılan müdahalelerin diğer bir örneği de iç mekanlarda özgün duvarların üzerinde kullanılan ikincil kaplama malzemesi uygulamalarıdır. Mekanın fonksiyonel kullanım değişikliğine ya da rutubet veya

ısınma problemlerine bağlı olarak yapıldığı gözlenen bu müdahaleler konut yaşamının özgün mekan ve kimliğine zarar vermektedir (Şekil 4.15).

Şekil 4.15 Ahşap duvar üzerine pvc kaplama malzeme kullanımı örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Kullanım dışı yapılarda görülen sorunlar: Kullanım dışı kalan yapılar, kullanıcılarının çeşitli sebeplerle bölgeden ayrılması veya çok hisseli olmaları dolayısıyla hissedarlar arasında yaşanan tatsızlıklardan ötürü atıl durumda kalmışlardır. Bu yapıların kullanıcılarını kaybetmesi ile yaplarıda görülen küçük hasarlar zamanla büyüyerek yapının hızlı bir şekilde tahrip olmasına sebep olmaktadır. Ayrıca günümüz konfor koşullarını sağlamayan bu yapılar onarımlarında çok fazla maddi harcama gerektirdiği için kullanıcıları tarafından yalnız bırakılabilmektedirler. Kullanıcısı olmayan bu yapılarda yaşanan hızlı tahribatlar yapıların taşıyıcı sisteminde, döşemelerinde, çatı örtülerinde ciddi problemlere sebep olmaktadır. Atıl durumda kalan yapıların bazı duvarlarında bozulma ve ayrılmaların yaşandığı, doğal çevre faktörleriyle birlikte yapıda malzeme bozulmaları ve eleman kayıpları meydana geldiği görülmektedir (Şekil 4.16).

Şekil 4.16 Kullanım dışı olan evlerin cephelerinde görülen malzeme bozulmaları ve eleman kaybı örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Çatı örtüsü zarar gören kullanım dışı yapılar, bölgenin iklimi dolayısıyla nem ve yağıştan etkilenerek hızlı bir bozulma sürecine girmektedir. Çatıdan gelen yağmur suyunun beden duvarlarında yaptığı hızlı tahribat, yığma duvarlarda derz boşalmaları, derin çatlaklar ve ayrılmalar gibi sonu ciddi strüktürel hasarlara varan sonuçlar doğurmaktadır. Aynı problem iç mekanlarda kapı pencere ve döşeme kayıplarına ve devamında kısmi yıkımlara neden olabilmektedir (Şekil 4.17, 4.18).

Şekil 4.17 Kullanım dışı kalan Çamlılar Konağının cephe duvarlarında görülen strüktürel çatlak (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.18 Vesile Melek evinin çatısında oluşan hasardan dolayı su alan odanın duvar ve döşemelerinde görülen çürüme ve bozulmalar (Kişisel arşiv, 2019)

Yukarı Çamlıca yerleşiminde görülen döşeme ve strüktürel taşıyıcı sorunlarının temel sebebi çatıda meydan gelen hasarlar ve onarım konusunda geç kalınmasıdır.

4.3 Değerlendirme ve Sonuç

Kırsal yerleşimlerin yerel karakteri, yerleşimin sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel değerlerine göre şekillenmektedir. Yerleşimin çevresel, sosyokültürel ve ekonomik dinamikleri ile yerel karakteri arasındaki bu ilişki; bir yandan buranın kültürel değerlerini ve yer kimliğini dönüştürürken, yerleşimdeki koruma sorunlarının niteliğini ve büyüklüğünü de belirlemektedir. Söz konusu bu sorunların belirlenerek irdelenmesi, alana ilişkin koruma önerilerin geliştirilmesi açısından önemlidir.

Kırsal yerleşimlerde koruma önerileri geliştirirken benimsenecek koruma yaklaşımı, yerleşimin sahip olduğu somut ve somut olmayan değerleri ile birlikte bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesidir. Bunun için yerleşimdeki doğal çevrenin, kırsal mirasın ve peyzajın, sosyal ve kültürel yaşamın devamlılığının ilke edinilerek, yerleşimin bölgesel kalkınmasına destek olunması önemlidir. Bu bakış açısı ile Yukarı Çamlıca Mahallesi kırsal yerleşim dokusunda gerçekleştirilen alan

çalışmalarından elde edilen veriler ve ortaya çıkarılan sorunlar yerleşimin bütüncül olarak korunabilmesi için yol göstericidir. Bu şekilde Yukarı Çamlıca kırsal yerleşim dokusunun bütüncül bir bakış açısı ve sürdürülebilir bir yaklaşımla korunması sağlanabilecektir.

Çamlıhemşin ilçesinin, mahallelerinden biri olan bu yerleşimin Koruma amaçlı imar planı bulunmamasından dolayı yakın zamanda yapılacak olan koruma amaçlı imar planının koruma sorunlarına çözüm olacak şekilde hazırlanması, yerleşimin geleceği açısından önemlidir. Aksi takdirde, dokuya uyumsuz yapılaşma ile yerleşimin kırsal karakteri bozulacak ve geleneksel yapı-çevre ilişkisi zedelenecektir.

Yukarı Çamlıca yerleşimi, birkaç ev dışında yöre halkı tarafından sezonluk kullanılan bir yerleşim yeri olmuştur. Yapılan sözlü görüşmelerde, insanların kendilerini burada mutlu ve huzurlu hissettiklerini söylemelerine rağmen ekonomik ve çocuklarının daha iyi eğitim almaları gibi nedenlerden dolayı şehir merkezlerine gitmek zorunda kaldıkları anlaşılmıştır. Bu yüzden yöre halkı, yerleşimin konfor ve imkan koşullarından uzakta kalması gibi nedenlerinden ötürü burayı ailece yaşam sürmek için değil yalnızca tatillerde akraba üyeleriyle birlikte vakit geçirmek için tercih etmektedirler. Bunun için ilçede yapılacak olan çay fabrikası ile yöre insanı ekonomik anlamda kalkınabilecek ve insanlara iş imkanı sağlanabilecektir.

Yukarı Çamlıca yerleşimi eski bağlantı yollarına sahip geleneksel bir yerleşimdir. Tarihi mimari zenginliğinin yanında pek çok doğal güzelliğe sahip olan bu yerleşimde bu bağlamda, belli sezonlarda turistlerin doğal çevre ile bütünleşeceği gezi rotaları oluşturulabilir ve yöre halkı ile tarımsal faaliyetlere katılım sağlanarak hem yerel kültürün sürekliliği hem de bu kültürün yabancılar tarafından bilinirliği sağlanmış olur. Ayrıca Yukarı Çamlıca yerleşimde konut yapıları dışında doku içinde kırsal karakteri oluşturan birçok yapı bulunmaktadır. Bunların çoğu aktif kullanılmayan eski yaya yolları üzerinde bulunduğundan ya yok olmakta ya da unutulmaya yüz tutmaktadır. Yapı ölçeğinde bu yapıların korunması ortak kullanıma hizmet ettikleri için daha zordur. Fakat yerleşimde oluşturulacak gezi güzergahları ile aktif olarak kullanılacak olan bu patika yollarda; yabani ot ve bitkilerin yolu istila

ederek kapatması ve yolu kaybetmesi önlenmiş olacaktır. Eski yaya yolu güzergahları üzerinden oluşturulacak gezi rotaları; bu güzergah üzerindeki anıtsal yapıların tanıtılmasını sağlayacak ve bu şekilde yerleşim ölçeğinde unutulup giden değerlerin bakımları yapılarak kullanım sürekliliği sağlanabilecektir.

Yukarı Çamlıca yerleşiminde ayrıca Trabzon Kültür ve Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından yerleşimin bütüncül korumasına yönelik olarak planlanan koruma alanları doku ölçeğinde korumayı amaçlaması bakımından olumlu olsa da dokunun kırsal karakterini oluşturan en önemli öğelerden biri olan geleneksel yaya yolunun bu yerleşimleri bağlayan önemli bir unsur olduğu düşünüldüğünde; bu birbirinden bağımsız olan korunma alanlarının en azından bu yolu da içine alacak şekilde tekrar revize edilmesi doku bütününde koruma yaklaşımını güçlendirecektir. Tescil edilen yapıların çevresi ile birlikte bütüncül korunmasını amaçlayan bu çalışmada, yapı çevresindeki geleneksel yol dokusunun da belirlenen koruma alanları içerisine dahil edilmesi geleneksel yerleşim karakterinin sürekliliği için gereklidir. Bunun yanında koruma alanları dışında, yerleşimde yeni yapılaşma için belirlenecek alanlarda yöreye uyumlu yapılaşma koşullarının da belirlenmesiyle yerleşimde yeni ve eski arasında bir uyum yakalanabilecektir. Bu şekilde yerleşim, geçmiş ve günümüz arasında bağ kuran bir köprü olarak bütüncül bir yaklaşımla korunmuş olacaktır.

Yerleşimi oluşturan unsurların bir bütün olarak ele alınması kırsal mimari elemanlar kadar doku karakterini de etkiyen bir faktördür. Mimari elemanlar geleneksel doku ile bulundukları yer bağlamında çevre ile uyum içindedirler. Bu çevre değiştiği taktirde yapılar da bağlamından koparılmış cansız birer objeye dönüşecektir. Kırsal mirasın korunması bu yüzden sadece mimari somut kültürel miras ile ilgili olmamalıdır. Doğal çevre içinde bu dokuyu oluşturan somut ve soyut olan tüm unsurların birlikte korunup ele alınması gerekir. Bu nedenle yerleşimin yakın çevresindeki ormanlık alanların korunması da yerleşimin korunması kadar hayati önem taşımaktadır.

Yukarı Çamlıca, yamaçlarında pek çok geleneksel konut ve konak yapısını barındırmaktadır. Bu yapıların çoğu tescil edilmiş ve belirlenen koruma alanları içine alınmıştır. Fakat tescilli olup bakım ve onarımları yapılmayan yapılar koruma alanı içinde olsa da olmasa da bakımsızlıktan zamana yenilmektedirler. Tarihi bir yapıyı korumanın en etkin yolu, yapıyı yeniden işlevlendirilip aktif bir şekilde kullanımını sağlamaktır. Kullanılan bir yapıda yaşanan herhangi bir hasar durumunda yapı kullanıcıları tarafından yapılan müdahalelerle korunacaktır. Yukarı Çamlıca yerleşiminde yapıların büyük bir çoğunluğunu oluşturan konut yapılarının kullanımı çoğunlukla sezonluktur. Yani birkaç ev dışında yaz mevsiminde kullanılan bu evleri insanlar, kış mevsimi yaklaştığında terk etmektedirler. Bu sezonluk kullanım şekli, kışın yaşanan zor hava şartlarında yapılarda meydana gelebilecek zararlara geç müdahale edilmesine ve yapısal bozulmaların artmasına neden olmaktadır.

Geleneksel yapılara yapılan ekler yerleşimde çok rastlanan sorunlardan biridir. Bu sorunun çözümünde özgün yapım tekniği ve malzeme kullanılması yapıda sağlanacak görsel uyum için gereklidir. Yapılacak olan onarım ve düzenlemelerde, konutların konfor koşullarının çağdaş yaşam ihtiyaçlarına uyumlu duruma getirilmesinde yapıya uygun çözümler aranmasına dikkat edilmelidir. Konut yapılarının işlevi değişmezken mekanlarda ihtiyaçlara göre dönüşümler yaşanmıştır. Bu dönüşümlerin uygun malzeme ve teknikle yapılmaması sonucu yeni ile eski malzeme arasında uyumsuzluklar ve hızlı bir şekilde bozulmalar meydana gelebilmektedir. Meslek edindirme seminerleri ile geleneksel yapım tekniklerini bilen yerel ustaların yetiştirilmesi ile bölgede yapılacak restorasyon çalışmalarında kalifeye elemanlar kullanılarak özgün mimariye aykırı uygulamaların önüne geçilebilir.

Yukarı Çamlıca yerleşiminde konutların hemen hepsi çoklu mülkiyet sorunlarına sahiptir. Zamanla artan mirasçı sayısıyla yapıların yıllar içinde sahipsiz kalması kaçınılmazdır. Bu soruna çözüm olarak, büyük ölçekli yapıların pansiyon olarak kullanımı sağlanabilir ve pansiyon olarak kullanılan yapıdan elde edilen gelirlerin bir kısmı bir fonda biriktirilerek, tarihi yapıların bakım ve onarım masrafları için kullanılabilir. Bu tip modelin her konut yapısı için uygulanmasını sağlamak, bir

kanuna veya yerel yönetimlerin düzenlemelerine dayandırılmalı ve mirasçıların kendi iradelerine bırakılmamalıdır. Yoksa çoklu mülkiyet sorunu ile baş başa kalan yapıların geleceği tehlike altında kalmaya devam edecektir.

Yerleşimdeki bazı geleneksel yapılar, kullanıcılarının isteği doğrultusunda tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Hatta birkaç geleneksel konut örneğinde kurula sunulan restorasyon projeleri doğrultusunda onarımlar yapılarak yapı yenilenmiştir. Bu konutların korunması için başvuran ev sahiplerine yasalarla çeşitli destekler sunulmaktadır. Devletin sağladığı bu destekler konusunda yerel halk daha çok bilinçlendirilmelidir.

Sonuç olarak; kırsal mimari mirasın korunması bağlamında köklü tarihi geçmişi nedeniyle tarihsel değere sahip, özgün yerel konutları ile mimari değere sahip, yerel üretim etkinlikleri ve yaşam biçimi ile sosyal, kültürel ve ekonomik değere sahip kırsal yerleşimlerden olan Yukarı Çamlıca yerleşiminin sürekliliği için, kırsal konut örneklerinin mimari ve sosyal yapı ile birlikte bir bütün olarak korunması gerekmektedir. Kırsal yerleşimlerin ve bu yerleşimi oluşturan öğelerin birlikte korunarak geleceğe taşınması sadece ulusal değil, tüm insanlığın ortak değerleri sayılan evrensel kültür mirasımızın sürekliliğinin sağlanması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu yüzden kırsal yerleşimlerin özgün değerleriyle birlikte gelecek nesillere aktarılabilmesi için bütüncül koruma yaklaşımları ile kırsal yaşamın sürdürülmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Abay, G., Uyar, G., Çetin, B., ve Keçeli, T. (2006). Fırtına vadisi (Çamlıhemşin, Rize) Buxus sempervirens l. toplumlarının yayılış gösterdiği alanların karayosunu (muscı) florası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, (2), 37-49.

Acuner, E. (2014). *Çamlıhemşin için cittaslow model önerisi: Karşılaştımalı bir analiz*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Ak, O. N. (2011). *Rize tarihi* (11. Baskı). Rize Halk Eğitim Merkez Müdürlüğü Yayınları.

Arer, R. (1969). *Türkiye'de çaycılık ve turistik, sosyal, kültürel, ekonomik Rize*. İstanbul: Çoker Matbaası.

Başkan, S. (2008). Geleneksel Doğu Karadeniz evleri. 8 Haziran 2020, https://dergipark.org.tr/tr/pub/erdem/issue/43874/539857.

Başoğlan Avşar, Ö. (2016). Muğla-Yerkesik kırsalı örneğinde kırsal mimarinin geleceğinin tartışılması. *Ege Mimarlık,* (92), 14-19.

Batur, A. ve Gür, Ş.Ö. (2005). *Doğu Karadeniz'de kırsal mimari*. İstanbul: Milli Reasürans Sanat Galerisi.

Bektaş, U. ve Yalçınkaya, Ş. (2020). Konuttan müzeye yapı-işlev uyumu: Beyoğlu Bölgesi. *İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, *6*(2), s. 80-95.

Bozkurt, B. (2014). *Çamlıhemşin Konaklar Mahallesi konak yapılarının koruma sorunları ve yeniden kullanım önerileri.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Çamlıhemşin Belediyesi, (2012). 2002 yılı İmar Planı Açıklama Raporu.

ÇEKÜL. (2012). *Anadolu'da kırsal mimarlık.* Çekül Vakfı. 25 Şubat 2019, https://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-content/uploads/AnadoludaKirsalMimarlik-Ekitap.pdf.

Demirel, E. (2013). *Köprüler kenti Rize*. Kaçkar Turizm Birliği, I. Baskı, 40-41.

Erdoğdu, S. (2019). *Geleneksel kırsal mimariyi biçimlendiren etkenlerin ve koruma sorunlarının tire kırsalı üzerinden karşılaştırmalı olarak irdelenmesi: Peşrefli ve Eğridere köyleri.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Eres, Z. (2008). *Türkiye'de planlı kırsal yerleşmelerin tarihsel gelişimi ve erken Cumhuriyet dönemi planlı kırsal mimarisinin korunması sorunu*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Ertürk, A. ve Sivri, N. (2005). Akarsu su kalitesi modellemede kişisel bilgisayarların kullanılabilirliği – Qual2e örneği. *Ulusal Su Günleri Sempozyumu*, Trabzon.

Güler, K. (2012). *Doğu Karadeniz kırsal mimarisi örneklerinden Rize-Fındıklı Aydınoğlu evi restorasyon projesi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Gültan, M. (2015). Yukarı Çamlıca dağ pikniği. *Çamlıhemşin Eğitim ve Kültür Derneği Yayın Organı,* (4) , 46-48.

Gür, Ş. Ö. (2000). *Doğu Karadeniz örneğinde konut kültürü.* İstanbul: Yapı-Endüstri Merkez Yayınları.

Hatipoğlu, E. (2014). *"Yer" için konut tasarlama: Doğu Karadeniz bölgesi kırsal alanı.* Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Hiçyılmaz, M. Ü. (2016). *Hemşin'in hanları.* 24 Mart 2020, http://www.kackar53.com/hemsinin-hanlari-makale,1160.html.

Hiçyılmaz, M. Ü. (2017). *Çamlıhemşin seyahatnamesi.* İstanbul: Dergah Yayınları.

Kantar, Z. (1998), *Kırsal yerleşmelerde dış mekan organizasyonu- Artvin ili köyleri.* Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Karadeniz'de Hayatın İzleri Rize Trabzon, Karadeniz Kültür Envanteri. (2019). DOKAP- Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, 28-29.

Karpuz, H. (1992). *Rize monografisi.* Kültür Bakanlığı Yayınları, Türk Dil Kurumu Basımevi, Ankara.

Köşklük Kaya, N. (2012). Şirince Köyü örneğinde kırsal mimari mirasın kırsal turizmin gelişmesine katkısının tartışılması. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 2012 (1), 119-123.

Kurdoğlu, O. (2002). *Kaçkar Dağları Milli Parkı ve yakın çevresinin doğal kaynak yönetimi açısından incelenmesi.* Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Kuzucu, K. (2012). *Bin yılın çayı.* İstanbul: Kapı Yayınları.

Özgüner, O. (2017). *Köyde mimari Doğu Karadeniz* (1. Baskı), Dergah Yayınları, REVAK Rize Araştırmaları Vakfı.

Özyurt, H. (1997). Rize ilinde çay tarımının yaptığı sosyo-ekonomik etkiler. Seyfi Başkan (Ed.), Rize , içinde, (162-182), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Pallasmaa, J. (2011). *Tenin gözleri*. (A. U. Kılıç, Çev.). İstanbul: Yem Yayınları.

Reyhan, S. (2011). *Rize-Çamlıhemşin ilçesi Şerif Reyhan konağı restorasyon projesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Reyhan Ufuk, S. (2017). Çamlıhemşin'deki tarihi konakların turizm potansiyeli. K.K. Eyüpgiller, (Ed.), *Kırsal mimarlık mirasının korunması: Türkiye'den ve dünyadan örnekler* (118-122). Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Rize İli Tabiat Turizmi Master Planı (2016). 14 Haziran 2020, https://www.ardesentso.org.tr/Upload/Dosyalar/dosya-pdf/rize-tabiat-turizmi-master-pla-40963174-9cb4-49a4-8b16-5dcf385c2fb4.pdf

Rize Gezi Rehberi. (2012). Rize Valiliği İl Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Saraç, H. (2015). *Osmanlı idaresinde Atina (Pazar) kazası 1875-1920*. Ankara: Pazar Kaymakamlığı KültürYayını.

Sümerkan, M. R. (1990). *Biçimlendiren etkenler açısından Doğu Karadeniz kırsal kesiminde geleneksel evlerin yapı özellikleri*, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Sümerkan, M. R. (2008). Doğu Karadeniz' de geleneksel yapı kültürümüzün açık hava müzesi: Fındıklı köy evleri. *Rize'de Fındıklı ve Güneysu Kırsal Mimarisi* (5-11). İstanbul: Fındıklı Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği Yayını.

Şen, N. (1969). *Rize'den 5 ev*. İstanbul: Fono Matbaası.

Türkiye Bilimsel Ve Teknik Araştırma Kurumu. (2006). *Rize İli Çamlıhemşin İlçesi'nde doğal ve beşeri kaynakların belirlenmesi ve arazi kullanım kararlarının geliştirilmesi Proje No: 102k025*, A. Özçağlar, E. M. Özgür, N. Akpınar, M. Somuncu, N. Karadeniz, N.Çabuk, H. Kendir, R. Bayar, M.Yılmaz, M. M. Yüceşahin, N. Yavan, Ankara.

EK -1 : Çamlıhemşin Koruma Amaçlı İmar Planı Notları

ÇAMLIHEMŞİN (RİZE)
[Merkez Mah.(Tamamı), Konaklar ve A.Çamlıca Mah.(Kısmen)]
KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI
PLAN NOTLARI ÖLÇEK: 1/1000

I- GENEL HÜKÜMLER

1. PLANLAMA ALANI 4. DERECE DEPREM BÖLGESİNDEDİR. UYGULAMA SIRASINDA AFET BÖLGESİNDE YAPILAR HAKKINDA YÖNETMELİĞİN HÜKÜMLERİNE UYULACAKTIR.
2. JEOLOJİK ETÜD GEREĞİ:
   - 2.1. İNCELEME ALANI ÇOK EĞİMLİ TOPOGRAFİK YAPIYA SAHİP OLMASI NEDENİYLE KADEMELİ YAPILAŞMA YAPILMALI ÖZELLİKLE PEKİŞMEMİŞ ZEMİNLERDE (YAMAÇ MOLOZU VE ALÜVYONLAR) SIK VE FAZLA YÜKLEMELERDEN KAÇINILMALIDIR.
   - 2.2. DOĞAL DENGEYİ BOZMAMALI, FAZLA HAFRİYAT SONUCU YÜKSEK EĞİMLİ YAMAÇLAR OLUŞTURULMAMALIDIR. HER TÜRLÜ ŞEV OLUŞUMUNA İSTİNATLA STABİLİTE OLUŞTURULMALIDIR. BU ALANLARA YAPILACAK TÜM İNŞAATLARA YAPI TEMELLERİNDEN ÖTÜRÜ HAFRİYAT SONUCU OLUŞAN ŞEVLERİN EĞİMİ DOĞAL YAPIYLA BÜTÜNLEŞTİRİLİP YUMUŞATILARAK DOĞAL YERLİ BİTKİ TÜRLERİYLE BİTKİLENDİRİLECEKTİR.
   - 2.3. PLANLAMA ALANININ ÖNEMLİ BİR KISMINI OLUŞTURAN YAMAÇ MOLOZU ÜZERİNDE ZEMİNİN DENGESİNİ BOZACAK DERİN KAZILARDAN KAÇINILMALIDIR.
   - 2.4. YAMAÇ MOLOZUNDA İNŞA EDİLECEK HER BİNADA UYGUN DRENAJ SİSTEMLERİYLE SIZINTI VE YÜZEY SULARININ YAPI TEMELLERİNİ ETKİLEMESİ ÖNLENMELİDİR.
   - 2.5. BİNA TEMELLERİ AYNI CİNS ZEMİN ÜZERİNE OTURTULMALI FARKLI ZEMİNLERDEN KAÇINILMALIDIR.

1

EK -1 devamı

2.6. TEMELLER, BİRİMLERİN ÜZERİNDEKİ TOPRAK ÖRTÜ HARFEDİLEREK SAĞLAM ZEMİNDE OLUŞTURULMALIDIR.

2.7. BÜTÜN ZEMİN TÜRLERİNDE ÇOK KATLI AĞIR BİNA TEMELLERİ OLUŞTURULMASI HALİNDE ZEMİN MEKANİĞİNE UYGUN SONDAJLI ETÜTLER YAPILMALI, BU SONUÇLARA GÖRE TEMEL PROJELERİ UYGULANMALIDIR.

2.8. HER TÜRLÜ YAPI VE TESİS İÇİN JEOLOJİK, JEOTEKNİK VE ZEMİN ETÜDÜ YAPILMADAN RUHSATLANDIRMA YAPILAMAZ. AYRICA ALÜVYON ZEMİNİN OLDUĞU ALANLARDA DSİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNÜN GÖRÜŞÜ ALINMADAN UYGULAMA YAPILAMAZ.

3- YAPI VE TESİSLER İÇİN GEREKSİNMEYİ KARŞILAYACAK ÖLÇEKTE VE SAĞLIK KURALLARINA UYGUN PİSSU KANALLARI AĞI (ARITMA TESİSİ BAĞLANTISI) VEYA 19.3.1973 SAYILI RESMİ GAZETEDE YAYIMLANAN "LAĞIM MECRASI MÜMKÜN OLMAYAN YAPILARDA YAPILACAK ÇUKURLARA AİT YÖNETMELİK"TE BELİRTİLEN BOYUT, NİCELİK VE KOŞULLARA UYGUN GENEL YA DA HER YAPI VE TESİS İÇİN ARITMALI KANALİZASYON YAPILINCAYA KADAR BAĞIMSIZ SIZDIRMASIZ PİSSU ÇUKURU YAPILARAK, PİSSU KANALLARI BURAYA BAĞLANIR.

4- YERLEŞME ÇÖPLERİ ÇEVRE KİRLİLİĞİNE YOL AÇMAYACAK ŞEKİLDE PLANDA BELİRLENEN ALANDA TOPLANARAK TASFİYESİ İÇİN GEREKLİ ÖNLEMLER ALINACAKTIR.

5- ÇEŞİTLİ AMAÇLARLA KULLANILAN TABELALARDA, KENTSEL MOBİLYADA (TELEFON KULÜBELERİ, OTURMA GRUPLARI, ÇÖP KUTULARI, REKLAM PANOLARI GİBİ) ÇAMLIHEMŞİN'İN DOĞAL YAPISI, İKLİM ÖZELLİKLERİ VE ESTETİK ÖZELLİKLERİYLE BÜTÜNLEŞECEK BİR ORTAK FORMUN VEYA STANDARDIN (AHŞAP MOBİLYALAR) KULLANILMASI SAĞLANACAKTIR.

6- YAPILACAK HER TÜRLÜ SOSYAL, KÜLTÜREL VE ÖZEL PROJE GEREKTİREN YAPILARDA, KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULUNUN ONAYI ALINDIKTAN SONRA UYGULAMA YAPILACAKTIR.

7- SİT ALANLARI

a- 1. DERECE DOĞAL SİT ALANLARINDA;

1. DERECE DOĞAL SİT ALANINA GİREN BÖLGELERDE KESİN YAPILAŞMA YASAĞI GETİRİLMİŞTİR. BU ALANLARDA BİTKİ

2

EK -1 devamı

ÖRTÜSÜ, TOPOGRAFYA VE SİLUET ETKİSİNİ BOZABİLECEK TAHRİBATA YÖNELİK HİÇBİR EYLEMDE BULUNULAMAZ.

KESİN YAPI YASAĞI OLMAKLA BİRLİKTE, RESMİ VE ÖZEL KURULUŞLARCA ZORUNLU OLAN ALANLARDA, TEKNİK ALTYAPI HİZMETLERİ (KANALİZASYON, AÇIK OTOPARK, TELESİYEJ, TELEFERİK, İÇMESUYU, ENERJİ NAKİL HATTI, TELEFON HATTI VB.) UYGULAMALARININ KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULUNCA UYGUN GÖRÜLECEĞİ ŞEKLİYLE YAPILABİLİR.

KAR VE RÜZGAR DEVRİKLERİ VEYA HASTALANMIŞ AĞAÇLAR DIŞINDAKİ AĞAÇ KESİMİ KESİNLİKLE YASAKTIR.

b- 2. DERECE DOĞAL SİT ALANLARINDA;

BU BÖLGELERDE, DOĞAL YAPIYA UYGUN TURİSTİK TESİS ALANLARI (KONAKLAMA, KAMPİNG ALANLARI, SOSYO- KÜLTÜREL TESİS ALANLARI, TEKNİK ALTYAPI ALANLARI VE YÖNETİM MERKEZİ) PLANLANABİLİR. HAZIRLANACAK UYGULAMA PROJELERİ, KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULUNCA ONAYLANDIKTAN SONRA UYGULANABİLECEKTİR.

BU ALANDA ZORUNLU HALLER HARİCİNDE AĞAÇ KESİMİ YAPILAMAZ.

c- 3. DERECE DOĞAL SİT ALANLARINDA;

BU ALANLARDA TABAN ALANI 150 M2'Yİ GEÇEN YAPI VE TESİSLERİN MİMARİ PROJELERİ, KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULUNCA ONAYLANDIKTAN SONRA UYGULAMA YAPILACAKTIR.

1. VE 2. DERECE DOĞAL SİT ALANLARINA CEPHESİ OLAN PARSELLER İÇİN HAZIRLANACAK UYGULAMA PROJELERİNDE, KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULUNUN ONAYI OLMADAN UYGULAMA YAPILAMAZ.

YAPI VE TESİSLERİN UYGULAMALARI SIRASINDA ORTAYA ÇIKABİLECEK OLAN AĞAÇ TAHRİBATLARI İÇİN BELEDİYESİNDEN ALINAN ÖN İZİNDEN SONRA, KESİLEN HER AĞAÇ İÇİN YENİ BİR AĞAÇ DİKİLMESİ ZORUNLUDUR. BİTKİLENDİRME YÖRENİN ÖZGÜN BİTKİ YAPISINA UYGUN OLACAKTIR.

8- KORUNMASI GEREKLİ KÜLTÜR VARLIKLARI

a- GELENEKSEL DOKUNUN KORUNACAĞI ALANLAR

BU ALANLAR, GELENEKSEL SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİN OLUŞTURDUĞU BÜTÜNLÜK ARZ EDEN ALANLARDIR. BU

3

EK -1 devamı

ALANLARDA, ESKİ YAPILARIN AYNEN KORUNMASINDA, YENİDEN YAPIMINDA VE ESASLI TADİLATLARINDA; YAPI NİZAMI, CEPHE ÖZELLİKLERİ, TABAN ALANI VE YÜKSEKLİĞİ ESAS ALINIR. GELENEKSEL SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİN, KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULUNCA YAPILACAK İNCELEME SONUCUNDA TESCİLİ YAPILDIKTAN SONRA RÖLEVE VE RESTORASYON PROJELERİ HAZIRLANARAK UYGULAMA YAPILACAKTIR.

b- KORUNACAK YAPILAR

PLANDA (K) İŞARETİ İLE GÖSTERİLEN YAPILARDA, HAZIRLANACAK TÜM PROJELER (BASİT ONARIMLAR DAHİL) KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULUNUN ONAYI ALINDIKTAN SONRA UYGULAMA YAPILACAKTIR.

c- TARİHİ KÖPRÜLER

PLAN İÇİNDE KALAN TARİHİ KÖPRÜLERİN ÖZGÜN MİMARİSİNİ BOZACAK HİÇBİR EYLEMDE (KÖPRÜ ÜSTÜNDEN VEYA YANINDAN BORU GEÇİRİLMESİ GİBİ) BULUNULAMAZ. TARİHİ KÖPRÜLERİN ONARIMINDA AYNI YAPI MALZEMESİ (DOĞAL TAŞ) KULLANILACAKTIR. HAZIRLANACAK PROJELER, KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULUNCA ONAYLANDIKTAN SONRA UYGULAMA YAPILACAKTIR.

9. YOLLAR

a- PLANLAMA ALANINDAKİ YAYA YOLLARINDA, KAPLAMA MALZEMESİ OLARAK DOĞAL PARKE TAŞ VEYA DOĞAL TAŞ KULLANILACAKTIR. ANCAK KENTSEL TASARIM UYGULANACAK ALANLARDA TASARIMIN ÖZELLİĞİNE GÖRE MALZEME CİNSİ DOĞAL YAPIYA UYGUN BAŞKA BİR MALZEME KULLANILABİLİR.

b- GELENEKSEL DOKUNUN KORUNACAĞI ALANLARDA MEVCUT KULLANILAN PATİKA YOLLAR KÜÇÜK DEĞİŞİKLİKLERLE AYNEN KORUNACAKTIR. BU ALANLARA HİZMET EDEN YOLLARIN, PLANDA AYRICA BELİRTİLMEMİŞSE MAKSİMUM GENİŞLİĞİ 3 METREDİR. KAPLAMA MALZEMESİ OLARAK DA DOĞAL TAŞ KULLANILACAKTIR.

10. FLORA

a- PLANLAMA ALANINDA, YÖRENİN ÖZGÜN BİTKİSEL OLUŞUMUNA ZARAR VEREBİLECEK YABANCI BİTKİLENDİRMEDEN KAÇINILACAKTIR.

4

EK -1 devamı

b- KARAYOLU GEÇİŞİ NEDENİ İLE OLUŞAN İSTİNAT DUVARLARI VE ŞEVLER DOĞAL YERLİ BİTKİ TÜRLERİYLE BİTKİLENDİRİLECEKTİR.

c- YOL AÇILMASI DURUMUNDA OLUŞACAK ŞEVLERİN EĞİMLERİ DOĞAL YAPIYLA BÜTÜNLEŞECEK ŞEKİLDE YUMUŞATILARAK DOĞAL YERLİ BİTKİ TÜRLERİYLE BİTKİLENDİRİLMELİ VE STABİLİTE SAĞLANMALIDIR.

II- UYGULAMA HÜKÜMLERİ

A- GENEL HÜKÜMLER

1. YAPILARDA MAHREÇ İÇİN BİR İMAR YOLUNDAN CEPHE ALMAK ESASTIR.
2. EN AZ İFRAZ KOŞULU 500 M2'DİR. İFRAZ SONUCU YOLA 7.5 M.' DEN AZ CEPHELİ PARSEL OLUŞTURULAMAZ.
3. 1000 M2'DEN KÜÇÜK PARSELLERDE BİRDEN FAZLA YAPI YAPILAMAZ.
4. PLANLAMA ALANI İÇİNDEKİ, KONUTLAR İÇİN BELİRLENEN EN BÜYÜK YAPI TABAN ALANI 150 M2'DİR.
5. RESMİ YAPILAR, SOSYAL VE KÜLTÜREL TESİSLERİN HEPSİ İÇİN YAPI EMSALİ EN FAZLA 0,50 OLACAKTIR.
6. YENİ YAPI YAPILABİLMESİ İÇİN GEREKLİ OLAN EN AZ PARSEL BÜYÜKLÜĞÜ AYRIK NİZAMDA 300 M2, BİTİŞİK NİZAM, İKİZ NİZAM VE BLOK NİZAMDA 200 M2'DİR.
7. TESCİLLİ YAPI VE YOL GEÇSE DAHİ BUNA KOMŞU OLAN PARSELLERE İLİŞKİN HER TÜRLÜ UYGULAMA TRABZON KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU'NUN ONAYI DOĞRULTUSUNDA GERÇEKLEŞTİRİLECEKTİR.
8. YENİ YAPILANMALARDA ÖN,ARKA VE YAN BAHÇE MESAFELERİ PLANDA AYRICA BELİRTİLMEMİŞSE 5 M(ÖN BAHÇE) VE 3 M(ARKA VE YAN BAHÇE) OLACAKTIR.
9. GİRİŞ KOTUNUN ALTINDA EN FAZLA H=2.70 M. OLMAK ÜZERE BODRUM KAT OLUŞTURULABİLİR. BODRUM KAT İSKAN KATI OLARAK KULLANILIRSA EMSALE DAHİLDİR.
10. EĞİMDEN DOLAYI BİRDEN FAZLA BODRUM KAT KAZANILAMAZ.

5

EK -1 devamı

11. GELENEKSEL SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİNİN DIŞ SİLÜETİNE AYKIRI DÜŞMEMEK KOŞULU İLE YENİ YAPILANMALARDA ÇATI EĞİMİ %33'DÜR.
12. ÇATI KATI BAĞIMSIZ BÖLÜM OLARAK KULLANILAMAZ.
13. AÇIK VEYA KAPALI ÇIKMA YAPILABİLİR. KAPALI ÇIKMA EMSALE DAHİLDİR. ÇIKMALAR ÇATIYLA ÖRTÜLMEK VE TAŞIYICI DİREKLERİ AHŞAP VEYA TAŞ KAPLAMA OLMAK ZORUNDADIR.
14. ÇEKME KAT YAPILAMAZ.
15. PARSELLER ARASINDA BAHÇE DUVARI VE TEL ÖRGÜ YAPILAMAZ. ANCAK KONUT ETRAFINDA İSTENDİĞİNDE GELENEKSEL AHŞAP ÇİT ÇEKİLEBİLİR.
16. İSTİNAT DUVARININ ZORUNLU OLDUĞU DURUMLARDA TAŞ DUVAR ÖRÜLECEK (EN FAZLA 1.20 M.) VE DUVAR BİTİŞ HİZASI DOĞAL ZEMİN KOTUNUN ÜZERİNE ÇIKMAYACAKTIR. YÜKSEK EĞİM NEDENİYLE 1.20 M.LİK DUVAR YÜKSEKLİĞİ TABİİ ZEMİNİN ALTINDA KALDIĞINDA, ÜSTÜ BİTKİLENDİRİLİP ŞEV İLE TAMAMLANACAKTIR.
17. YAPILARA KOT VERİLMESİ ŞU ESASLARI İÇERİR:
    a- PARSELİN ONANLI KOTESİ ÜZERİNDEN %15 MEYİLE KADAR OLAN ARAZİLER DÜZ, % 15'DEN FAZLA MEYİLLİ OLAN ARAZİLER EĞİMLİ ARAZİ SAYILIR.
    b- BİNA YÜKSEKLİĞİ, BİNANIN PARSEL ZEMİNİNE OTURDUĞU KÖŞELERİNİN KESİŞTİĞİ ORTA NOKTASINDAN SON KAT SAÇAK KOTUNA KADAR OLAN YÜKSEKLİKTİR.
    c- EĞİMİN %0.00(SIFIR) DAN %15'E KADAR OLDUĞU PARSELLERDE 0.00 KOTU ARAZİNİN EN DÜŞÜK OLDUĞU CEPHENİN İKİ KÖŞESİNİN ORTALAMASIDIR. EĞİM %15'DEN FAZLA İSE 0.00 KOTU BİNANIN DÖRT KÖŞESİ KOTLARININ ORTALAMASIDIR.
    d- BİNALARIN KOT ALMA BİÇİMİNİ DEĞİŞTİRMEK AMACIYLA ARSALARDA HAFRİYAT VE DOLGU YAPILAMAZ, SETLER TANZİM EDİLEMEZ. BU GİBİ DURUMLARDA 1/1000 ÖLÇEKLİ HALİHAZIR HARİTASINDA DOĞAL ZEMİN VE ÇEVRESİNDEKİ KOŞULLAR ESAS ALINIR.

B- ÖZEL HÜKÜMLER

1. KONUT ALANLARI

6

EK -1 devamı

1.1. YERLEŞİK KONUT ALANLARINDA;

a- MERKEZ MAHALLESİNDEKİ MEVCUT KONUT ALANLARINDA, TİCARET+KONUT ALANI UYGULAMASI YAPILACAĞINDAN ÖZEL HÜKÜMLERİN 2. MADDESİNDEKİ NOTLAR GEÇERLİDİR.

b- KONAKLAR MAHALLESİNDEKİ MEVCUT KONUT ALANLARINDA, PLANDA AKSİ BELİRTİLMEDİĞİ SÜRECE AYRIK-2 KAT OLARAK YAPI YOĞUNLUĞU KORUNACAKTIR.

1.2. GELENEKSEL DOKUNUN KORUNACAĞI KONUT ALANLARINDA;

BU ALANLARDA ÇAMLIHEMŞİN'E ÖZGÜN KİMLİĞİNİ VEREN, AHŞAP VE TAŞ MALZEMEYLE YAPILMIŞ KÖY EVLERİ VE KONAK TARZINDAKİ YAPILAR BULUNMAKTADIR. BU YAPILARDA;

a- ÇÜRÜYEN, ESKİYEN ÜST YAPI ELEMANLARI AYNI MALZEME İLE ONARILIP TAMAMLANACAKTIR.

b- SAĞLIKLAŞTIRMAYA BAĞLI OLARAK ISLAK (YAPININ DIŞ ÖLÇÜLERİ VE GÖRÜNÜMÜ KORUMAK KAYDIYLA) HACİMLERİN YAPI İÇİNE ALINMASI VB. DEĞİŞİKLİKLER YAPILABİLİR.

c- YUKARIDA BELİRTİLEN İŞLEMLER DIŞINDA YAPININ ÖZGÜN DEĞERLERİNİ BOZABİLECEK HİÇBİR EYLEMDE BULUNULAMAZ.

d- GELENEKSEL DOKUNUN KORUNACAĞI ALANLARDAKİ YENİ YAPILANMALARDA GELENEKSEL SİVİL MİMARİNİN YAPI NİZAMI, YAPI CEPHESİ, YÜKSEKLİĞİ VB. ESAS ALINACAKTIR.

1.3. II. KONUT ALANLARINDA;

a- BU ALANLARDA, YAPI CEPHESİ EN ÇOK 12.00 M., EN AZ 6.00 M. OLACAKTIR.

b- YAPI DERİNLİĞİ EN FAZLA 15.00 M., EN AZ 8.00 M. OLACAKTIR.

c- EMSAL 0.30 , EN FAZLA H=6.50 M. OLACAKTIR. TOPLAM İNŞAAT ALANI 250 M2'Yİ GEÇEMEZ.

d- DOĞAYLA UYUMLU MALZEME KULLANILACAKTIR(KESME TAŞ, AHŞAP, TAŞ+AHŞAP VEYA AHŞAP KAPLAMA OLABİLİR, AHŞAP KAPLAMA ELEMANLARI BİRBİRLERİ İLE YATAY OLARAK BİRLEŞTİRİLEBİLİR)

1.4. GELİŞME KONUT ALANLARINDA;

a- YAPI CEPHESİ (EN) EN FAZLA 12.00 M.,EN AZ 6.00 M., YAPI DERİNLİĞİ (BOY) EN FAZLA 15.00 M.,EN AZ 8.00 M. OLACAKTIR.

7

EK -1 devamı

b- KONAKLAR MAHALLESİNDE EMSAL 0.50, YAPI NİZAMI AYRIK 2 KAT OLACAKTIR.

c- MERKEZ MAHALLESİNDE; OKULUN BULUNDUĞU ALANLARDA EMSAL 1.20, YAPI NİZAMI AYRIK 4 KAT, DİĞER ALANLARDA EMSAL 1.00 VE YAPI NİZAMI AYRIK-3 KAT OLACAKTIR.

2. TİCARET +KONUT ALANLARINDA;

2.1. ZEMİN KAT TİCARET,ÜST KATLAR KONUT OLACAK ŞEKİLDE DÜZENLENECEK VE TİCARET KATININ YÜKSEKLİĞİ EN FAZLA 3.50 M OLACAKTIR.

2.2. T+K/1 İLE GÖSTERİLEN ALANLARDA :

a- ALT KATLAR TİCARET ÜST KATLAR KONUT OLARAK YAPILACAK BİNALAR İKLİM ÖZELLİĞİNDEN DOLAYI ARKADLI OLARAK ÇÖZÜMLENECEK VE BİNANIN GİRİŞ KATI CEPHE ALDIĞI YOLDAN 3 M GERİ ÇEKİLECEKTİR.

b- YAPI NİZAMI BİTİŞİK 3 KAT OLARAK YAPILANDIRILACAKTIR.

c- BODRUM KAT İSKAN KATI OLARAK KULLANILAMAZ. GİRİŞ KATI İLE BAĞLANTILI DEPO VS. YAPILABİLİR.

2.3. T+K/2 İLE GÖSTERİLEN ALANLARDA ;

a- EĞİMİN DEĞERLENDİRİLEBİLMESİ VE GÖRSEL İMAJININ YENİDEN OLUŞTURULABİLMESİ İÇİN ALT KATLAR TİCARET ÜST KATLAR KONUT OLACAK, TERAS EVLER ŞEKLİNDE DÜZENLENECEKTİR.

b- YAPI NİZAMI İKİZ NİZAM, 4 KAT OLACAK, BU ALANDA ÖN BAHÇE MESAFESİ SIFIRDIR. YAN BAHÇE MESAFELERİ EN AZ 2 M. OLACAKTIR. ARKA BAHÇE MESAFESİ SERBESTTİR.

c- YAPI DERİNLİĞİ 10.00 M.; YAPI CEPHESİ EN AZ 6.00 M., EN FAZLA 12.00 M. OLACAKTIR.

3. TİCARET ALANLARINDA;

a-EN FAZLA EMSAL 0.50, EN FAZLA H=6.50 OLACAKTIR.

b-EMSAL BELİRTİLMEMİŞ ALANLARDA, PLANDA BELİRTİLEN EBATLARA GÖRE UYGULAMA YAPILACAKTIR.

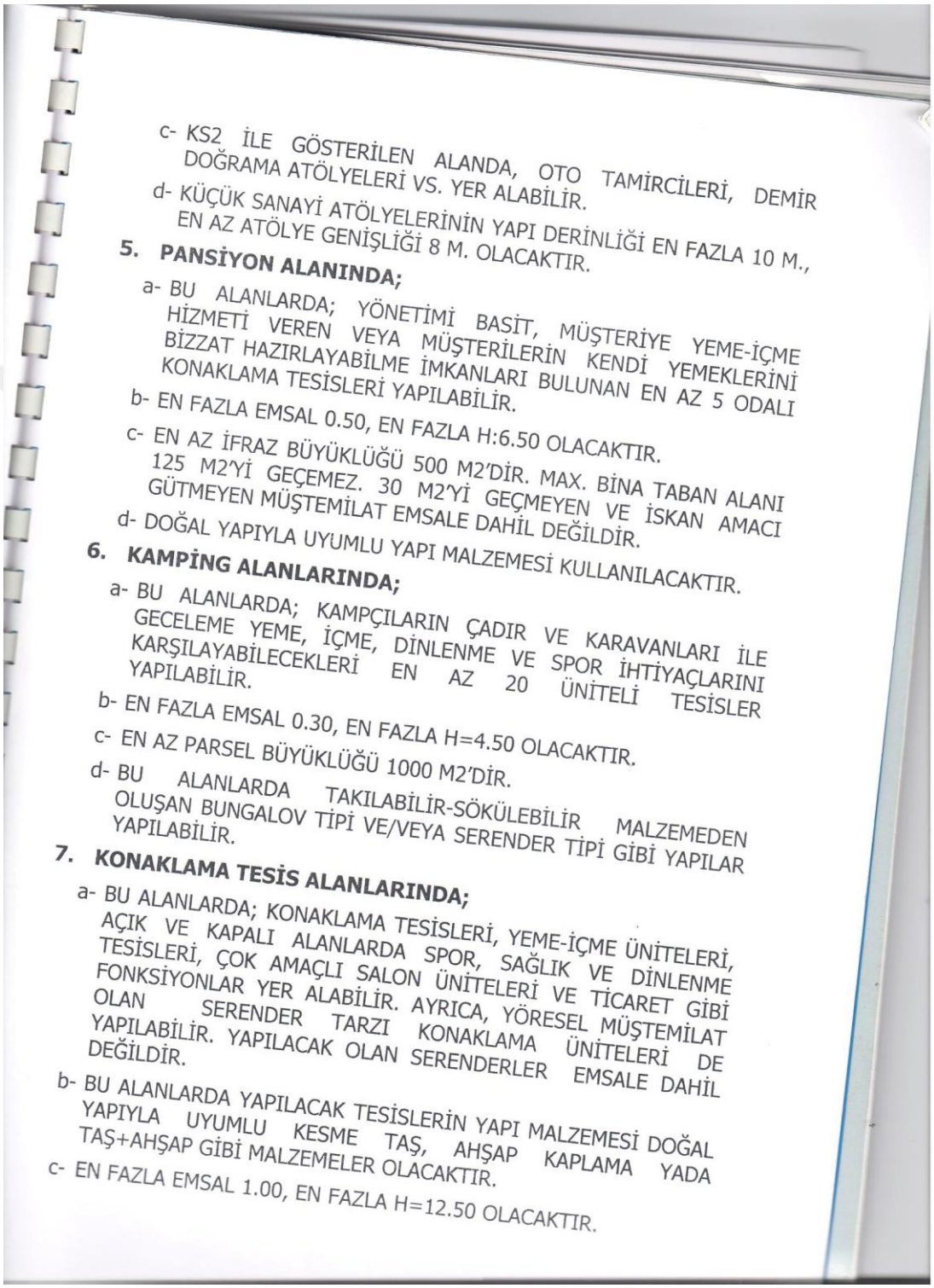
4. KÜÇÜK SANAYİ ALANLARINDA;

a- EN FAZLA EMSAL 0.50, EN FAZLA H=6.50 OLACAKTIR.

b- KS1 OLARAK GÖSTERİLEN ALANDA, SADECE AHŞAP İŞLERİNİN (MARANGOZ, MOBİLYACI VB.) YAPILABİLECEĞİ KÜÇÜK SANATLAR ATÖLYELERİ BULUNACAKTIR.

8

EK -1 devamı

c- KS2 İLE GÖSTERİLEN ALANDA, OTO TAMİRCİLERİ, DEMİR DOĞRAMA ATÖLYELERİ VS. YER ALABİLİR.

d- KÜÇÜK SANAYİ ATÖLYELERİNİN YAPI DERİNLİĞİ EN FAZLA 10 M., EN AZ ATÖLYE GENİŞLİĞİ 8 M. OLACAKTIR.

5. PANSİYON ALANINDA;

a- BU ALANLARDA; YÖNETİMİ BASİT, MÜŞTERİYE YEME-İÇME HİZMETİ VEREN VEYA MÜŞTERİLERİN KENDİ YEMEKLERİNİ BİZZAT HAZIRLAYABİLME İMKANLARI BULUNAN EN AZ 5 ODALI KONAKLAMA TESİSLERİ YAPILABİLİR.

b- EN FAZLA EMSAL 0.50, EN FAZLA H:6.50 OLACAKTIR.

c- EN AZ İFRAZ BÜYÜKLÜĞÜ 500 M2'DİR. MAX. BİNA TABAN ALANI 125 M2'Yİ GEÇEMEZ. 30 M2'Yİ GEÇMEYEN VE İSKAN AMACI GÜTMEYEN MÜŞTEMİLAT EMSALE DAHİL DEĞİLDİR.

d- DOĞAL YAPIYLA UYUMLU YAPI MALZEMESİ KULLANILACAKTIR.

6. KAMPİNG ALANLARINDA;

a- BU ALANLARDA; KAMPÇILARIN ÇADIR VE KARAVANLARI İLE GECELEME YEME, İÇME, DİNLENME VE SPOR İHTİYAÇLARINI KARŞILAYABİLECEKLERİ EN AZ 20 ÜNİTELİ TESİSLER YAPILABİLİR.

b- EN FAZLA EMSAL 0.30, EN FAZLA H=4.50 OLACAKTIR.

c- EN AZ PARSEL BÜYÜKLÜĞÜ 1000 M2'DİR.

d- BU ALANLARDA TAKILABİLİR-SÖKÜLEBİLİR MALZEMEDEN OLUŞAN BUNGALOV TİPİ VE/VEYA SERENDER TİPİ GİBİ YAPILAR YAPILABİLİR.

7. KONAKLAMA TESİS ALANLARINDA;

a- BU ALANLARDA; KONAKLAMA TESİSLERİ, YEME-İÇME ÜNİTELERİ, AÇIK VE KAPALI ALANLARDA SPOR, SAĞLIK VE DİNLENME TESİSLERİ, ÇOK AMAÇLI SALON ÜNİTELERİ VE TİCARET GİBİ FONKSİYONLAR YER ALABİLİR. AYRICA, YÖRESEL MÜŞTEMİLAT OLAN SERENDER TARZI KONAKLAMA ÜNİTELERİ DE YAPILABİLİR. YAPILACAK OLAN SERENDERLER EMSALE DAHİL DEĞİLDİR.

b- BU ALANLARDA YAPILACAK TESİSLERİN YAPI MALZEMESİ DOĞAL YAPIYLA UYUMLU KESME TAŞ, AHŞAP KAPLAMA YADA TAŞ+AHŞAP GİBİ MALZEMELER OLACAKTIR.

c- EN FAZLA EMSAL 1.00, EN FAZLA H=12.50 OLACAKTIR.

EK -1 devamı

d- BU ALANLARDA MİNİMUM PARSEL BÜYÜKLÜĞÜ 1500 M2'DİR. BİNA TABAN ALANI MAKSİMUM 250 M2 OLACAKTIR.

e- YAPI CEPHESİ EN FAZLA 20.00 M, EN AZ 12.00 M. OLACAKTIR. YAPI DERİNLİĞİ EN FAZLA 22.50, EN AZ 12.50 M OLACAKTIR. ANCAK, CEPHE VE DERİNLİĞİN 12 M. 'Yİ GEÇMESİ DURUMUNDA TEK KÜTLE ETKİSİ YAPILMAYACAK ŞEKİLDE PROJE VE UYGULAMASI YAPILACAKTIR.

f- BU ALANLARDA PARSELASYON PLANI HAZIRLANMADAN UYGULAMA YAPILAMAZ.

g- AYRICA PARSEL ÜZERİNDE BİRDEN FAZLA YAPI YAPILAMAZ ŞARTI ARANMAZ.

8. BELEDİYEYE AİT ÖZEL PROJE ALANINDA;

a- BU ALANDA SAĞLIK TURİZMİNE YÖNELİK TESİSLER İLE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ, SOSYAL TESİSLERİ, FİZİK TEDAVİ ÜNİTELERİ VE BAKIM EVİ, YÖNETİM MERKEZİ, LOJMANLAR, KAPALI SPOR TESİSLERİ, TOPLANTI VE SEMPOZYUM ORGANİZASYONLARININ GERÇEKLEŞTİRİLDİĞİ ÇOK AMAÇLI SALONU, SİNEMA, TİYATRO SALONLARI VE YÜRÜYÜŞ ALANLARI İLE KOMPLEKS BİR TESİS OLUŞTURULACAKTIR.

b- BU ALANLARDA YAPILACAK TESİSLERİN YAPI MALZEMESİ DOĞAL YAPIYLA UYUMLU KESME TAŞ, AHŞAP KAPLAMA YADA TAŞ+AHŞAP GİBİ MALZEMELER OLACAKTIR.

c- EN FAZLA EMSAL 1.00 VE EN FAZLA YÜKSEKLİK 12.50 M OLACAKTIR.

d- TRABZON KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULUNCA ONAYLANACAK AVAN PROJEYE GÖRE UYGULAMA YAPILACAKTIR. OTOPARK İHTİYACI AVAN PROJEDE BELİRLENECEKTİR.

e- BU ALAN İÇİNDEKİ PARSELLER TEVHİD EDİLMEDEN İFRAZ YAPILAMAZ.

f- BİNA TABAN ALANI EN FAZLA 300 M2'DİR.

9. TARIMSAL AMAÇLI KULLANIM ALANLARI;

a- EN FAZLA TAKS=0,20 ,EN FAZLA YÜKSEKLİK 5.50 M OLACAKTIR.

b- BU ALANDA HAYVANCILIĞA YÖNELİK TESİSLER YAPILACAKTIR. (HAYVAN BARINAĞI, SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ ÜRETİM TESİSİ VB.)

10

EK -1 devamı

10. TARIMSAL NİTELİĞİ KORUNACAK ALANLARDA (TNKA);

a- BU ALANDA EN FAZLA EMSAL 0.05 OLACAKTIR. YÖRE MİMARİSİNE UYGUN AHŞAP KONUTLARA İZİN VERİLEBİLİR.

b- EN AZ İFRAZ KOŞULU 2000 M2'DİR.

c- BİNA TABAN ALANI EN FAZLA 100 M2'DİR.

11. DOĞAL KARAKTERİ KORUNACAK ALANLARDA (DKKA);

a- BU ALANLARDA YENİ YAPILAŞMAYA İZİN VERİLEMEZ. ANCAK MEVCUT YAPILARIN ONARIMINDA, GELENEKSEL DOKUYA UYGUN YAPI NİZAMI, YAPI CEPHESİ, YÜKSEKLİĞİ VB. ESAS ALINACAKTIR.

b- BU ALANLAR DOĞAL ÖZELLİKLERİN DEVAMINI SAĞLAMAK AMACIYLA ÖZGÜN FLORAYA BIRAKILACAKTIR.

12. REKREASYON ALANLARINDA;

a- KENTİN AÇIK VE YEŞİL ALAN İHTİYACI BAŞTA OLMAK ÜZERE EĞLENCE, DİNLENME, PİKNİK İHTİYAÇLARININ KARŞILANABİLECEĞİ LOKANTA, GAZİNO, KAHVEHANE, ÇAY BAHÇESİ, BÜFE, OTOPARK GİBİ KULLANIMLARIN YER ALABİLECEĞİ ALANLAR OLACAKTIR.

b- BU ALANLARDA EN FAZLA EMSAL 0.10, EN FAZLA YÜKSEKLİK 6.50'DİR. ANCAK, PLANDA AYRICA BELİRTİLEN KÜTLE, EBATLANDIRILMIŞ ŞEKLİYLE UYGULANACAKTIR.

C- DİĞER HÜKÜMLER

1. 18. MADDE UYGULAMASI YAPILACAK ALANDA;

1.1. ALAN İÇERİSİNE GİREN PARSELLERDE, 18. MADDE UYGULANMASI YAPILMADAN RUHSATLANDIRMA YAPILAMAZ.

1.2. BU ALANDA, GENEL HÜKÜMLER VE GELİŞME KONUT ALANLARINDAKİ PLAN HÜKÜMLERİ GEÇERLİDİR.

Hazırlayan: ŞEYDA ATAGÜN

Şehir Plancısı

EK-2 : Geçici Yapılaşma Koşulları

RİZE İLİ, ARDEŞEN İLÇESİ, FIRTINA VE HALA DERELERİNİN BULUNDUĞU III.DERECE DOĞAL SİT ALANINDA GEÇİŞ DÖNEMİ KORUMA ESASLARI VE KULLANMA ŞARTLARI

AMAÇ:
2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 17. Maddesi ve Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik'in 5. Maddesi kapsamında sunulan bu çalışmada geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma koşullarının düzenlenerek süresinin uzatılması isteği olup, doğal sit alanlarındaki imar uygulamalarını imar mevzuatı kapsamında uyumlu kılmak ve koruma amaçlı imar planları hazırlanıncaya kadar uygulama yapılmasına olanak vermek geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma koşullarının amacıdır.

"GENEL HÜKÜMLER:

•Doğal sit alanlarına ilişkin 728 sayılı ilke kararı hükümleri geçerlidir.

•Bu geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma koşullarına göre yapılacak tüm yapılar sağlık fen koşullarına ve ilgili yönetmeliklere uymak zorundadır.

•Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren imar affı, çatı ve çekme katların tam kata çıkarılması ile ilgili yönetmelikler uygulanmaz.

•Doğal sit alanları içindeki her türlü yapılanma isteği için Trabzon Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonundan izin alınacaktır.(Yeni yapılanma, yıkım, eklenti, tadilat vb.)

•25.03.2016 tarihli ve 29664 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 03.02.2016 tarihli ve 94 sayılı İlke Kararı *hükümlerine uyulması gereklidir.*

1- 3. DERECE DOĞAL SİT ALANLARI:

A) KÖY YERLEŞİK ALANLARINDA:

•Emsal %40 ve hmax:6,50 m'yi(2 Kat) geçemez. 16 nolu ilke kararında belirtilen hizmete yönelik kullanımlar hariç olmak üzere bir parselde inşaat toplam alanı 250m² den fazla olamaz. Binanın çıkmaları 1.20 m. den fazla olamaz. Parsel dışına taşan çıkma yapılamaz.

•Bodrum Katlar Emsale dahil değildir. İskan amaçlı kullanılamaz. Kottan dolayı birden fazla kat kazanılamaz

•Yeni oluşturulacak parsellerde Plansız Alanlar Tip İmar Yönetmeliği'nin köy yerleşik alanlarında ve iskan dışı alanlarda uygulanan ifraz, tevhit şartları geçerlidir.

•Yapı cephesi en fazla (en) 12,00 m. en az 6,00m.dir. Yapı derinliği en fazla boy 15,00m. en az 8,00 m.dir. Bahçe mesafeleri Trabzon Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu tarafından belirlenecektir.

•Pencere oranları: Genişlik en az 60 cm., en çok 85 cm. yükseklik en az 120 cm. en çok 160 cm. olacaktır.

•Çatı Şekli: Üçgen alın dar cephede olmak üzere iki eğimli beşik çatı veya kırma çatı olacaktır.

•Çatı malzemesi ve eğimi: Eğim maksimum %40 minimum %30 olacaktır. Alaturka kiremit örtü malzemesi veya modern teknolojinin ürettiği örtü malzemesi kullanılacaktır. Renk pişmiş toprak renginde olacaktır.

•Pencerelerde doluluk boşluk: Pencere boşluğunun bina köşesine olan doluluğu ve iki pencere arasındaki boşluk 40 cm. den az olamaz. Balkon çıkış kapıları çift yapıldığı takdirde boşluk genişliği en çok 160 cm. alınabilir.

•Saçak Genişliği: Minimum 60 cm. maksimum 80 cm. olacaktır.

•Cephe malzemesi: Bodrum kat taş ya da taş kaplama, zemin ve üst kat ahşap yada ahşap kaplama olacaktır. Ahşap genişlikleri 15 cm 'den az olamaz.

EK-2 devamı

Parseller arasında geleneksel dokuya uyumlu taş duvar veya geleneksel ahşap çit yapılabilir. Tel örgü yapılamaz.

•Eğimin %0.00'dan %15'e kadar olduğu parsellerde 0.00 kotu arazinin en düşük olduğu cephenin iki köşesinin ortalamasıdır. Eğim %15' den fazla ise 0.00 kotu binanın dört köşesi kotlarının ortalamasıdır.

•İstinat duvarları zorunlu olduğu durumlarda taş duvar örülecek ve duvar bitiş hizası doğal zemin kotunun üzerine çıkılamayacaktır. Eğimi fazla olan arazilerde yapılacak olan duvar çekme mesafesi içine yapılacaktır.

•Yeni yapılardaki yapı detayları; yöresel mimariye uygun olmak kaydıyla Trabzon Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu kararıyla uygulanacaktır.

•Çıkmalar: Açık veya kapalı çıkma yapılabilir.

•Yukarda bahsedilmeyen hususlarda Plansız Alanlar Tip İmar Yönetmeliği hükümleri uygulanacaktır.

B- KÖY YERLEŞİK ALANI DIŞINDA KALAN ALANLARDA:

• Yapılaşma koşulları Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı ve Plan Hükümlerine göre 99 sayılı ilke kararı uyarınca Komisyonca değerlendirilecektir.

•Pencere oranları Genişlik en az 60 cm en çok 85 cm, yükseklik en az 120 cm en çok 160 cm olacaktır.

•Çatı şekli: Kentsel kırsal alanlarda beşik veya kırma çatı olacaktır.

•Çatı malzemesi ve eğimi: Eğim %40 (maksimum), %30 minimum olacaktır. Alaturka kiremit veya benzeri modern teknolojinin ürettiği örtü malzemesi kullanılmalıdır. Renk pişmiş toprak renginde olacaktır.

•Pencerelerde doluluk boşluk: Pencere boşluğunun bina köşesine olan doluluğu ve iki pencere arasındaki doluluk 40 cm' den az olamaz. Balkon çıkış kapıları çift kanatlı yapıldığı taktirde boşluk genişliği en çok 160 cm. alınabilir. Pencere kapı doğramaları ile kepenkler ahşap olacaktır.

•Çekme kat yapılamaz.

•Saçak genişliği 60 cm. (minimum) ve 80 cm (maksimum) olacaktır.

•Cephe malzemesi: Bodrum kat taş ya da taş kaplama, zemin ile üst kat yatay olarak ahşap ya da ahşap kaplama olacaktır. Ahşap genişlikleri 15 cm 'den az olamaz.

•Çıkmalar: Açık veya kapalı çıkma yapılabilir. Çıkma derinliği en çok 1.20 m. olmak üzere cephe boyunun ½ sini geçemez. Çıkmalar çatı ile örtülmek ve taşıyıcı direkleri ahşap olmak zorundadır.

•Yukarda bahsedilmeyen hususlarda Plansız Alanlar Tip İmar Yönetmeliği hükümleri uygulanacaktır.

C- MEVCUT YÖRESEL MİMARİYE UYGUN EVLERDE:

•Özgün malzemesi değiştirilmeden yada benzeri teknoloji ürünü kaplanarak basit onarım kapsamına giren çatı onarımı yapılabilir.

•Su ve pissu şebekesine ilişkin yenileme çalışmaları yapılabilir.

•Sağlıklaştırmaya bağlı olarak ıslak hacimlerin (yapının dış ölçüleri ve görünümünü korumak kaydıyla) yapı içine alınması ve benzeri değişiklikler yapılabilir.

•Yukarıda belirtilen işlemler dışında yapının özgün değerlerini bozabilecek hiçbir eylemde bulunulamayacaktır.

•Görüş alınması gereken uygulamaların onarım projeleri ve rölevesi Trabzon Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunca onaylanması zorunludur.